

KRAMÁŘŮV

soud nad

BENEŠEM

Cena 25 Kč

KRAMÁŘŮV

soud nad

BENEŠEM

Spor dr. K. Kramáře

s ministrem zahraničních věcí

dr. Ed. Benešem

S PŘEDMLUVOU JIŘÍHO STRÍBRNÉHO

Krátký čas před svou smrtí pozval mne dr. Karel Kramář, abych ho navštívil. Tentokráte nebyly to politické otázky, ani vnitřní záležitosti stranické, o kterých se mnou mluvil. U něho nezvykle slavnostním způsobem ptal se mne, zdali aspoň na mne se může spolehnout, že vytrvám a s dr. Benešem, který zatím stal se presidentem, se nesmírím. Po tomto úvodu sdělil mně, že se rozhodl dáti mi veškerý materiál, týkající se jeho sporu s býv. ministrem zahraničních věcí dr. Ed. Benešem, k dispozici. Trpce si stěžoval na výrok pánů arbitrů (dr. Viléma Pospíšila a dr. Ant. Schauera), kteří, aniž vyčkali jeho druhé odpovědi, aniž přikročili k výslechu svědků, prohlásili řízení za skončené a vynesli rozsudek, že dr. Karel Kramář nebyl oprávněn použití proti dr. Benešovi tak ostrých slov, a tak dr. Benešovi zjednali zadostiučinění a dr. Kramáře odsoudili...

Dr. Kramář měl v úmyslu hned tehdá celý materiál zveřejniti, ale dříve nežli se rozhodl, vyžádal si v tom směru dobrozdání dvou svých přátel. Ti považovali to za neoportunní se zřetelem na politické poměry a stranu, jejíž byl dr. Kramář předsedou. Dal se po delším váhání přesvědčiti, jak mně řekl, ale myšlenky se nevzdal.

V době, kdy se odehrála tato rozmluva, byl už dr. Beneš pre-

sidentem republiky a jeho privilegované postavení podepřené silou zákona znemožňovalo jakoukoli kritiku. Dr. Kramář proto mne zavolal, proto se ubezpečil, že jsem své stanovisko k dr. Benešovi nezměnil (ač o tom nepochyboval) a předal mně objemný svazek rukopisů, v nichž jsem našel: 1. Benešovo memorandum prezidentu republiky, 2. Kramářovu odpověď, 3. Posudek arbitřů a 4. Kramářovu nedoručenou dupliku. — Bude to asi souhlasit s tím, co doručeno bylo také oběma arbitřům, dr. Benešovi, Udržalovi a pres. Masarykovi. „Kdyby se se mnou něco stalo, budu aspoň klidný, že se to neztratí,“ tak nějak to řekl.

Dr. Karel Kramář už rok odpočívá na Olšanech. Vzpomínáme velmi často jeho věsteckých slov, domnívám se, že přišla chvíle, abych celý ten případ zveřejnil.

Nešlo o osobní spor, ten dojem mohl by vzniknouti jen u toho, kdo by pročítal způsob Kramářovy obhajoby a vedeného důkazu pravdy a zapomněl na tuto úlohu, do které byl dr. Kramář vtažen. Nepřísluší mně hodnotiti sílu průkaznosti obsáhlého materiálu. Ale až na nepatrné vypuštění míst, kde došlo k opakování — otiskují protokoly skoro doslovně.

Zůstanou vždycky cenným příspěvkem k faktické historii a tam, kde obsahují obsáhlé výpisky z deníku o mírové konferenci, zdrojem nových poznatků.

Tam, kde dr. Kramář líčí řadu těch, kteří snášeli ta nejhorší protivenství — budou dokumentem neblahé doby Benešovy a odporných jeho metod.

Neodvážil jsem se protokoly ani stylisticky, tím méně obsahově nějak upravovati. Také jsem pokládal za vyloučené vyjmouti z nich něco, co bylo událostmi předstiženo. Je to tím důležitější, protože i když pročítáte kapitolu o intervenci v Rusku, nezdá se vám tak fantastická, jak ji realističtí politikové líčili. Nemůžete se ubránit hlubokému pohnutí nad jeho věsteckou předtuchou, že bez silného nacionálního Ruska nelze ochrániti ani naši republiku.

Na kapitolu jednající o mírové konferenci nutno se dívat jako

na složení účtu z činnosti dr. Kramáře, kterou se snažil dr. Beneš v očích presidenta snížit. Poznámky otištěné z Kramářova deníku mají váhu dokumentární.

Zvláště ostře vynikla ona část obžalovacího spisu dr. Kramáře, v níž důvodňuje a prokazuje svá slova o metodách, které dr. Beneš zavedl u nás ve vnitřních bojích politických.

Třebaže Kramářovy důkazy předchází skoro vždy obšírná citace Benešova memoranda prezidentovi — zařadil jsem do knihy skoro doslovné znění tohoto dokumentu. Nemohl jsem to však učiniti už s druhou odpovědí dr. Ed. Beneše — protože jsem ji nedostal. Ale i zde platí to, co uvedl jsem už dříve. Dr. Kramář sám cituje z ní podstatné části i ve své duplice.

Ještě k tomu musím přičiniti vysvětlující poznámku. Dr. Kramář obšírně na 84 stranách odpověděl na obhajobu Benešovu, ale tuto část už páni arbitři nedostali, protože zatím, aniž Kramářovy odpovědi vyčkali, vynesli posudek — rozsudek:

„Dr. Karel Kramář nebyl oprávněn použití proti dr. Ed. Benešovi výroku citovaného v odstavci 1. tohoto spisu na základě zprávy „Národních listů“ ze dne 16. dubna 1929.

V Praze dne 3. března 1930.

Dr. Vilém Pospíšil, dr. Ant. Schauer.“

Se zřetelem na to, že páni arbitři nevyslechli žádné svědky, nemělo by smyslu zabývat se zde „odůvodněním“ tohoto rozsudku.

Ale jedno přece nemohu vynechat a to závěrečný odstavec posudku páňů arbitřů:

„Arbitři pokoušeli se opětně o smírné vyřízení a tyto argumenty, pokud přímo ve spisech in nuce obsaženy nebyly, oběma stranám navzájem sdělili. Od dalšího sledování tohoto úmyslu musili však upustit, když jim dr.

Kramář opětovně prohlásil, že na smírné vyřízení incidentu přistoupiti nemůže.“

Nepochybuji, že se oba pánové opravdu činili, aby sjednali mezi dr. Kramářem a dr. Benešem smír. Jistě na něm záleželo i dr. Benešovi a fakt, že jejich zpráva nepovídá nic o tom, že by si jej ani dr. Beneš nepřál, opravňuje k tvrzení — spíše opač-nému. Proto tím více překvapuje zdánlivá tvrdošijnost dr. Kramáře, která nalézala vysvětlení opravdu jen v nepřeklenutelné mravní propasti těchto dvou světů.

Ušlechtilý dr. Karel Kramář, tolikrát odpouštějící svým politickým odpůrcům, nemohl a nechtěl dr. Ed. Benešovi podati ruku. A tomu svému předsevzetí zůstal věren až do smrti. Vy-znamenal-li při tom mne svou důvěrou a svěřil mně celý spis — myslím, že konám jen svou povinnost, odhodlal-li jsem se tento čestný soud vydati knižně.

V Praze dne 1. prosince 1938.

JAK KE SPORU DOŠLO?

Národní listy ze dne 16. dubna 1929 uveřejnily zprávu o důvěrné schůzi sjezdu strany národně-demokratické ze dne 13. dubna a projev, který v ní učinil předseda strany dr. Karel Kramář. Podle této zprávy pravil dr. Kramář, promlouvaje o svém stanovisku k dr. Eduardu Benešovi, také toto:

„Jsou prostředky jeho politiky, které v každém člověku, zvyklém mravnosti, budí krajní odpor. Nebojíme se žádných bojů, ale jedno chceme: pravdu a čistotu. To jest ta hluboká propast mezi námi a světem Benešovým. Jistě rádi mu přiznáme, že si získal vážnost v diplomatickém světě, že docílil úspěchu pro naši republiku; avšak to, co zavedl ve vnitřních bojích politických, to vykopává nepřeklenutelnou propast mezi námi a jím. Zde jest mravní otázka, a té se nikdy nepoddáme.“

Tímto výrokem se cítil dr. Beneš na své cti dotčen a žádal zadostiučinění. V jednání o tom, jehož se zúčastnil prezident republiky, ministerský předseda Udržal a ministr obchodu Novák, došlo mezi oběma stranami k dohodě, že sporná věc má býti předložena dvěma arbitřům, dr. Ant. Schauerovi a dr. Vilému Pospíšilovi. O dohodě obou stran v tom směru přinesly na základě autentické informace denní listy ze dne 7. května 1929 zprávu z Československé tiskové kanceláře tohoto znění:

„Vzhledem ke zprávám, jež se objevily v poslední době v tisku o případu dr. Kramáře a ministra dr. Beneše, dovídá se Československá tisková kancelář, že obě strany projevíly souhlas, aby jejich sporná věc předložena byla guvernérovi Národní banky Čsl. dr. Vilému Pospíšilovi a pražskému advokátu dr. Antonínu Schauerovi k nestrannému posouzení.“*)

Dr. Kramář prohlásil, že projev jeho se stal ve schůzi důvěrné, že uveřejněn byl v Národních listech bez jeho vědomí, ale když už k uveřejnění došlo, že se zodpovědnosti za výrok (jak výše uveden) nevyhýbá, a že předloží zdůvodnění jeho ve zvláštním spise.

Spis dr. Kramáře, datovaný v červenci 1929, obdržel dr. Pospíšil poslem 17. července 1929 a dr. Schauer poštou ve svém letním sídle v Zell am See několik dnů nato.

Oba arbitři shodli se telefonicky, že bude potřeba, aby osobně pojednali o dalším postupu, který při převzetí mandátu určen nebyl. K poradám těm mezi oběma arbitry mohlo dojíti teprve v prvních dnech měsíce září.

Arbitři podle vydané zprávy snažili se najít mezi oběma stranami cestu k případnému smíru. Požádali dr. Kramáře především o rozmluvu, aby s ním probrali spis po stránce faktických okolností a jejich relevantnosti a aby si pak vyžádali jeho rozhodnutí o tom, má-li být spis předložen druhé straně k vyjádření v celém znění, či toliko faktické okolnosti v něm uvedené. Dr. Kramář vyžádal si jistou dobu na rozmyšlenou, provedl v mezidobí v obou exemplářích spisu jisté změny a sdělil dne 7. října 1929 telefonicky dr. Schauerovi, že si přeje, aby spis jeho v celém znění byl druhé straně odevzdán. To učinili oba arbitři osobně, předavše téhož dne (7. října) spis dr. Benešovi.

*) Dr. Ant. Schauer označován za důvěrníka dr. Kramáře a dr. Vilém Pospíšil za důvěrníka dr. Ed. Beneše.

BENEŠŮV DOPIS PRESIDENTOVI

(Opis dvou kopií, 1. stručné a 2. širší.)

CO VYTÝKAL DR. ED. BENEŠ DR. KRAMÁŘOVI
V PŘÍPISĚ PRESIDENTU MASARYKOVI.

Jsme vlastně nuceni začít s obžalobou dr. Beneše, aby čtenář pochopil obhajobu a prováděný důkaz dr. Kramářem. Bez toho bylo by mnohé čtenáři nepochopitelné. Jen tak uvědomí si čtenář, proč tak důkladně dr. K. Kramář líčí svou činnost na mírové konferenci a proč většinou mluví o sobě. Je to obhajoba obviněného proti křivému nařčení a pokusu znehodnocení.

Benešův přípis otiskuji skoro doslovně — jen vynechávám místa, v nichž se opakuje.

KOPIE.

Panu presidentu

Československé republiky, T. G. Masarykovi,

v Praze.

Pane presidente,

uložil jste mně, abych na výtky, které Vám přednesl proti mně p. dr. Kramář, Vám dal své vyjádření. Činím tak tímto dopisem. Dovoluji si podotknouti, že v hlavních věcech jsem Vás ve svých dopisech z konference míru informoval; nebylo však času k detailům a vlastně ani po svém návratu z Paříže neměl jsem času k detailům těm se vrátiti pro spoustu denní práce.

Nyní, když pan dr. Kramář dává tuto příležitost, musím promluvit aspoň o věcech, jichž se on sám dotkl. Můj poměr k Vám je nyní přátelský. Vy sám, ačkoliv starší, jste mně nabídl své přátelství. Víte, jak si toho vážím a nemohl bych ani na okamžik strpěti, aby tento poměr čímkoliv a kýmkoliv byl zkalen.

Nepíši Vám dnes jako příteli, nýbrž jako prezidentu Republiky, neboť celá věc přesto, že se zdá být osobní, je vlastně takového významu politického, že já pokládám za svou povinnost právě po stránce politické ji objasniti a vyvodit z ní důsledky.

1. Dr. Kramář Vám řekl, že *jsem ho obelhal*, když jsem prohlásil, že dr. Kramář odchází k Denikinovi bez souhlasu vlády, neboť on sám v Paříži svůj úmysl mně sdělil a já jsem k tomu svůj souhlas dal. Chce tím říci, že zde jsem se tvářil před politickými stranami a před veřejností jinak nežli v důvěrných rozhovorech osobních a že *jsem veřejnost vědomě klamal*, když jsem v zahraničním výboru se desolidarisoval s cestou dr. Kramáře.

Řeknu hned rovně, toto tvrzení dr. Kramáře, Vám takto podané, pokládám za neloyální. Události totiž se staly takto:

Po obecních volbách r. 1919, kdy došlo k demisi Kramářově a ke kabinetu Tusarově, a po veliké kampani proti dr. Kramářovi k vůli jeho intervenční politice zde v Čechách, byl dr. Kramář tak rozhořčen a přímo rozezlen na všechno u nás, že denně, stále a stále mně věci u nás prudce kritisoval a zejména proti Tusarovi a Švehlovi byl do nejvyšší míry rozhořčen, tvrdě, že ti dva udělali proti němu komplot a zbavili ho způsobem nedůstojným vlády. V té době vyvrcholen byl právě boj o intervenci v Rusku a dr. Kramář, vida, že situace u nás je vysloveně proti němu, také v této věci byl velmi rozhořčen a ostře naši politiku kritisoval. Často jsme o věci mluvili a tu po dvakrát jsem měl rozmluvu s dr. Kramářem, která mne uvedla v prvých chvílích přímo v úžas. Bylo to krátce po demisi jeho kabinetu, při procházce v Avenue Marceau, když dr. Kramář ubíral se ke schůzce do hotelu Majestic (tuším, že ke generálu Manceovi), kdy mně řekl krátce asi toto: „Nikdo se nesmí divit tomu, když mám dnes

myšlenky koriolánské. Vrátil jsem se domů a celou věc ruskou způsobem co nejrozhodnějším uvedu v diskusi, protože s otázkou tou stojím a padám, a chci, aby se jednou řeklo, aby se jednou vidělo, kdo šel s Ruskem. Možno, že se věnuji výlučně ruské politice; ale náš národ to jednou bude zle platiti, že takto se zachoval a že takovýmto způsobem vedl k Rusku politiku. Já to veřejnosti říci musím; vystoupím veřejně hned po svém návratu pravděpodobně v parlamentě a to, co se mi stalo, líbit si nedám.“

Při tehdejší představě dr. Kramáře, že bude moci dělat ruskou politiku a nechat eventuelně politiky české, mne jeho koriolánství uvedlo opravdu v úžas. Druhá věc, která se mě nejvíce dotkla, byl fakt, že měl v úmyslu se vrátit do Čech, způsobit ohromný boj o věci ruské a odejít s velkým gestem, jak skutečně také později se pokusil učiniti.

Druhá rozmluva byla krátce nato při naší procházce v Boulogneském lesíku, kde opakoval slova o koriolánských myšlenkách a zdůrazňoval rozhodnutí, že až se vrátí, otázku ruskou postaví před celou veřejnost nebo před parlamentem a svede o ni boj. Za dobu své spolupráce s dr. Kramářem na konferenci mírové, zejména v době, kdy otázka intervence v Rusku byla příliš aktuální, bránil jsem se, pokud to jen bylo možno, abych činil o této věci jakékoliv projevy veřejné, nechtěje jednak před veřejností přijíti v rozpor s prvním delegátem na konferenci mírové a vyvolat tak radost našich odpůrců, hlavně však z toho důvodu, že jsem hájil vždy stanovisko, že ve věci ruské nesmíme jednat tak, abychom rozdvojili národ ve dva tábory, a že zejména vláda a stát, jako representant celého československého národa, musí stát objektivně a nestranně nad všemi frakcemi ruského národa a neztotožňovat své stanovisko se žádnou stranou, tím spíše, že to vyvolávalo veliké rozpory u nás uvnitř.

Hrozil jsem se tudíž toho fakta, že by dr. Kramář se vrátil a svým způsobem chtěl postavit otázku, která přirozeně by vyvolala ještě větší rozpor v naší veřejnosti a naší zahraniční politice byla by způsobovala co největší obtíže.

Za této situace přišel jednoho dne dr. Kramář ke mně a sdělil mi důvěrně, že ho někteří Rusové vyzvali, aby se odebral k Denikinovi. Dal jsem mu ihned svůj souhlas s touto cestou. Moje důvody k tomu byly tyto:

Soudil jsem, že dr. Kramář odebere se k Denikinovi přímo z Paříže, že bude vidět poměry, o nichž jsem měl já zprávy velmi pesimistické, že se tím oddálí možnost toho, aby v Čechách on vyvolal boj, jímž hrozil, že si tím ušetříme těžkou situaci doma, že konec konců dr. Kramář, když by se tam odebral jako soukromá osoba, nezavazuje sice k ničemu vládu, ale může uklidnit ty ruské kruhy, které by proti nám byly zaujaty pro naše stanovisko. To všechno ovšem v předpokladu, že neužije své cesty jako nějaké demonstrace proti naší oficiální politice a proti ostatním stranám v Čechách. Toto poslední zdálo se mi samozřejmé, poněvadž by to bývalo bylo patriotické a loyální, jak ke stranám, tak zejména ke mně jako oficiálnímu reprezentantu zahraniční politiky státu.

To bylo krátce před našim návratem z Paříže do Prahy. Dr. Kramář nejel z Paříže do Ruska, nýbrž vrátil se ke konci září 1919, několik dní po mně z Paříže a hned nato následující sobotu měl řeč, kterou vlastně to, čím v Paříži hrozil, skutečně provedl. Já mezi tím mluvil jsem o věci jednak s Vámi, jednak s některými politiky, zejména s ministerským předsedou Tusarem a ještě dříve nežli se dr. Kramář do Prahy vrátil, jsem viděl, že v každém případě cesta dr. Kramáře bude pokládána v Čechách za akt namířený proti vládní většině tehdejší, za demonstraci proti naší oficiální politice a že vyvolá zlou odezvu ve veřejnosti. Proto také vida tuto situaci, odebral jsem se v neděli dne 5. října k němu do vily, chtěje o věci s ním promluvit. Našel jsem u něho na návštěvě dr. Hajna. Šel jsem s dr. Kramářem do vedlejšího pokoje a sdělil mu účel své návštěvy. Žádal jsem ho výslovně, aby k Denikinovi nejezdil, že to bude mít zlé politické důsledky, že to rozdmýchá ještě více prudký politický boj proti němu a jeho straně a že zejména já nebudu mít možnosti,

až zítra nebo pozítří přijde dr. Šmeral a bude žádat pas do Moskvy k Leninovi, abych mu ho odepřel. Na to dr. Kramář mi odpověděl, že k Denikinovi půjde a co se týče dr. Šmerala, že to bude dobře, ať prý naše veřejnost vidí, kdo kam chce.

Taková jsou skutečná fakta a následkem těchto fakt plným právem, když jsem byl dotazován v zahraničním výboru, zdali dr. Kramář obdržel souhlas vlády k cestě k Denikinovi, jsem prohlásil, že souhlasu toho neobdržel.

Konstatuji jen, že případ tento, že totiž dr. Kramář uvádí fakta neúplně nebo polovičatě, opakuje se nyní po druhé. Po prvé učinil to v zahraničním výboru dne 9. XI. 1920 veřejně, nyní činí to Vám soukromě. Pokládám to tudíž za tím vážnější a je nemožno, abych to přecházel bez nejrozhodnějšího odmítnutí. Jeho výtkám nynějším předcházelo totiž toto: V zahraničním výboru dne 11. listopadu m. r. ve veřejném projevu dr. Kramář mně napadl velmi ostře osobně, a podle svého výroku dr. Šamalovi se se mnou „vypořádal“. Vytkl mi, že jsem snižoval ve své řeči ve stálém výboru jeho práci ve věci těšínské, naznačil, že *jsem před veřejností lhal* tím, že jsem dal nejdříve k jeho cestě k Denikinovi souhlas a v zahraničním výboru pak tvrdil opak a konečně mi vytkl politickou dvojakost a neupřímnost, ježto prý jsem se zúčastnil jeho jednání se Savinkovem.

Odpověděl jsem mu hned, uváděje, že ve věci těšínské nesprávným způsobem vykládá má slova a že se nepokládám za soudce jeho činnosti na konferenci mírové, že mu nechci na jeho práci ve věci těšínské nic ubírat a nic neubírám, že dával mým slovům ve Stálém výboru nesprávný výklad. Co se však týče Denikina, jsem vylíčil docela historicky, tak jak to činím nahoře, celou událost, výslovně jsem konstatoval, že jsem k dr. Kramářovi šel a stanovisko své mu proti jeho cestě velmi jasně řekl a že jestliže se jednalo o souhlas vlády, *musilo být rozhodující právě stanovisko poslední*, po správném rozpoznání situace v Čechách. A poněvadž dr. Kramář na tuto moji intervenci ohledu nevzal, proto jsem plným právem prohlásil, že vláda mu k tomu

souhlasu nedala. Tuto věc jsem prohlásil veřejně před členy zahraničního výboru a dr. Kramář v ničem ji nemohl popřít. Věc ta sama vyvolala jisté pohnutí mezi členy, zejména když jsem reprodukoval výrok dr. Kramáře o dr. Šmeralovi.

Pokládám za krajně vážné, že dr. Kramář nejen že se odvážil učiniti podobný projev veřejně v zahraničním výboru, ale že po tom všem mohl ještě přijíti k Vám s tvrzením, jež jste mi sdělil a jeho intence za těchto okolností těžko si mohu vysvětlit. Je to úmyslné či je to zapomenutí? Jak mohu věřit, že je to zapomenutí, když vše s důrazem jsem vyložil, fakta před řadou osob uvedl a dr. Kramář nemohl z mých fakt nic ani opravit ani popřít? Co to všecko má znamenat?

Nechci k věci dále nic přičiňovat. Nechám mluvit fakta. O Savinkovi zmíním se podrobně dále. Je to jedna z věcí nejvážnějších, jež dr. Kramářovi velmi zle vytýkám.

2. Pan dr. Kramář učinil mi druhou výtku a sice to, že jsem ho na konferenci *mírové neinformoval*, různé věci snad před ním *skrýval*, z čeho závěr, že jsem nebyl k němu loyální. Jsem této příležitosti velmi rád, že mohu jaksi dokumentárně vypořádati se s věcí, která dlouho mne tížila a tíží dosud a která se *týká cele činnosti dr. Kramáře na konferenci míru*. Opakuji to, co jsem řekl v zahraničním výboru, že nejsem soudcem nad činností dr. Kramáře na konferenci míru a že jím nechci býti. Co kdo z nás dělal na konferenci míru, posoudí objektivně jednou lidé jiní; ale p. dr. Kramář mne svým jednáním nutí, že musím k tomuto posouzení dát následující objektivní fakta:

Pan dr. Kramář přijel na konferenci míru a už několik dní nato začal být úžasně zklamán. Když jsem ho pozoroval, jeho jednání, jeho vystupování, pořád se mi vnucovala představa o tom, že se domnívá, že je ve Vídni. Neměl pochopení pro to, že Paříž je docela něco jiného, neviděl, že nemůže hrát té role v Paříži, kterou hrál ve Vídni, neměl správné představy o tom, co my jsme representovali a mohli representovat na konferenci jako národ a co on sám osobně mohl představovat jako dr. Kra-

mář. Nesčíslněkrátě mně o tom mluvil, byl zklamán, přičítal to tomu, že Rusko neexistuje, zlobil se nad tím, že prostřední konferenceční a jednotliví representanti a politikové si ho neváží tak, jak chtěl, aby si ho vážili, a že vůbec s ním vlastně nepočítají, jako nepočítali s řadou jiných. Nejen mně, ale i řadě jiných lidí si na to stěžoval a zdůrazňoval, že by to ještě chápal, že si neváží toho nebo onoho, ale že tak podceňují jej, dra Kramáře, jako dr. Kramáře, to nechápal. Mluvil tak dr. Kramář sám ke mně, mluvil tak i k jiným a ještě při poslední mé návštěvě v Ženevě toto skoro doslovně mně opakoval ženevský poslanec a šéfredaktor Journalu de Genève, Chapuist, jemuž dr. Kramář v Paříži takto mluvil.

Tento pocit a toto jednání dr. Kramáře se stalo brzy všeobecně známým jednotlivým zástupcům ostatních delegací a přirozeně ho tím více zeslabovalo. Ani to dr. Kramář nechápal, že tím se v očích všech zeslabuje. Všecko jeho vystupování a jeho kritiky konference nebo politicky spojenecké přirozeně zabarvovaly se potom tímto pocitem osobní hořkosti. To všecko způsobovalo, že dr. Kramář dostal se na konferenci míru do situace, již pravděpodobně nebyl si vědom, kterou já jsem velmi ostře pozoroval a maje ho jednak (jako prvního delegáta na konferenci mírové a ministerského předsedu) jako šéfa, jednak vida, jak úžasně osobně tím trpí, nalézal jsem se v situaci, která, lidsky vzato, byla mi krajně nepříjemná, trapná a přiváděla mne každou chvíli do těžkých konfliktů se svým vlastním svědomím a k úvahám co dělat. Vypravoval jsem často různé okolnosti své ženě a bylo mně ho líto, vida, jak trpí a při tom jak úžasně se mýlí o možnosti své práce a v celkovém posuzování všeho toho, co bylo kolem něho. Situace moje ztížila se tím, že přišla vláda Tusar-Švehlova, a že já jsem byl členem této vlády a kolegou obou. Dr. Kramář byl strašně rozhořčen proti nim, podpalován byv nadto ve svých rozhořčeních všemi možnými dopisy z domova, takže po každém kurýru vyprávěl mi věci proti pražské vládě, jejímž já byl členem, k níž jsem byl a chtěl zůstat loyální

a současně měl jsem spolupracovat v tak dalekosáhlých a krajně zodpovědných věcech stále s dr. Kramářem. Staly se dokonce věci i horší. Přicházeli lidé z přímého okolí Kramářova, dokonce i jeho sekretář (dr. Novák), kteří mně mluvili proti němu a kteří já musel odmítat, chtěje být k němu loyální.

Dostal jsem se však do situace nejtěžší tím, že tento stav věci ponenáhlu začaly vidět i některé delegace a postupem doby vytvořila se snaha na konferenci *jednat se mnou a nejednat s dr. Kramářem; také už proto, že přirozeně jeho demisí prestiž jeho ještě více klesla* a on sám svým chováním nijak tomu nezabránil. Konečně došlo to tak daleko, že já, v zájmu naší práce na konferenci a v zájmu skutečného úspěchu naší práce pro naše požadavky, byl jsem nucen *jednat bez vědomí Kramářova proto, že prostě jednotlivé delegace si toho přály*. Uvedu některé doklady:

Stalo se dvakrát, že dr. Kramář žádal audienci u Balfoura, se kterým jsem byl v hodně blízkém styku už během války a v ještě užším styku na konferenci. Balfour odmítl přijmout dr. Kramáře po prvé a odmítl ho přijmouti po druhé. Druhé odmítnutí se stalo v době nejprudšího boje o Těšín, a nota bene, stalo se to tak, že v týž den, kdy ráno dr. Kramář dostal od Balfoura odmítnutí, odpoledne Balfour sám mne požádal, abych k němu přišel a o Těšíně jsme jednali. Dozvěděl jsem se přirozeně od anglické delegace o prvním i druhém odmítnutí. Nepátral jsem po tom sám, bylo mi to prostě sděleno. Kdo zná, co takové věci znamenají, dovede si vyvodit z toho důsledky.

Staly se případy jiné. Bylo mně dvakrát nebo třikrát telefonováno čtvrt nebo půl hodiny před zasedáním Nejvyšší rady od Wilsona, že se mám k jednání dostavit. Byl jsem žádán osobně a tudíž jsem šel. Jednalo-li se o věci, které dr. Kramář musil v zájmu věci a v zájmu našich požadavků znát, informoval jsem ho okamžitě. Takový případ byl na př. když se jednalo o omezení zbrojení centrálně evropských států nových a kdy výslovně pozván jsem byl osobně já. Informoval jsem ho a podali jsme v této věci společně onu notu Nejvyšší radě.

Jiný případ byl, když jsem byl povolán od některých členů Commission de nouveaux Etats ke schůzce, s jejich strany vědomě já a ne dr. Kramář. Jednalo se tam totiž o otázce minoritní smlouvy a členové komise, mezi nimiž byl Berthelot, věděli, že dr. Kramář je zásadně proti minoritní smlouvě. Nezvali do komise té jednotlivé delegace, nýbrž jednotlivé osoby, s nimiž chtěli mluvit a od nichž se chtěli nezávazně informovat. V jednom případě mne žádali, abych jim neoficiálně nastínil návrh autonomie Podkarpátské Rusi. Okamžitě jsem dr. Kramářovi věc sdělil a návrh společně jsme vypracovali a já jej důvěrně předal. Po druhé mne zvali k nezávazné diskusi o tom, jak díváme se na práva minoritní v naší republice v celku a když jsem své názory projevil, žádal mne za to člen komise této Albert Kammerer, abych mu pro jeho osobní použití principy, které jsem naznačil v diskusi, písemně předložil. Podal jsem mu krátkou zápisku obsahující skoro doslovně to, co je v mémoiru o Němcích v Čechách. I tento případ ukazuje, jak se dr. Kramář o situaci na konferenci mýlil, jak byl neinformován a v jaké situaci já byl k němu a ke konferenci.

Stal se však jeden případ, který obzvláště nutno zdůraznit a který všechno to, co zde uvádím, osvětluje způsobem přímo eklatantním. Chtěl jsem to jako dokument zachovat a *proto jsem věc tuto diktoval týž den své ženě, která o věci té zaznamenala toto:**)

Dne 14. června 1919 byl jsem zavolán na zahraniční ministerstvo francouzské. Ministr Pichon mně oznámil, že dostal z Prahy od Clémenta-Simona telegram, ve kterém žádá, aby dr. Beneš okamžitě přijel do Prahy vzhledem k obtížné situaci vnitřní, vyvolané volbami a vzhledem k situaci na Slovensku (důsledky vpádu Maďarů), ježto prý dr. Beneš svojí autoritou mohl mnoho zachránit. Pichon mi sdělil, že o věci mluvil s Berthelotem, že však myslí on i Berthelot, že by bylo nebezpečné,

*) Už po druhé dovolává se svědectví své ženy a nazývá to dokumentem.

abych z konference odjížděl, že mám „une autorité considérable chez les Anglais et les Américains“, že konference bude dělat určité ústupky Rakušanům, že však není možno věc zde nechat dr. Kramářovi samotnému a že věci české přispějí více na konferenci nežli doma. Je sice pravda, že vzhledem ke změně kabinetu v Praze mohl bych zabrániti, aby věci nešly příliš briskně nalevo, ale vzhledem k míru s Rakouskem je nutno zůstat v Paříži. Vtom přišel do kabinetu Pichonova Berthelot, který řekl toto: „My vidíme vážnost situace u Vás, víme, že strana Kramářova bude poražena od agrárníků a socialistů, že bude nové ministerstvo a že tam budete musít být co nejdříve. Ale jsme zajedno s panem ministrem Pichonem, že je nemožno, abyste jednání mírová přenechal zde Kramářovi, který nemá autority ani u Američanů, ani u Angličanů, nemůže jednat s Italy, je stále „excité“) a obrátiv se na Pichona, dodal: „— kdežto p. Beneš“ avec son esprit de modération et son habileté avec laquelle il procède, sauvera toujours la situation.“**)

Tato rozmluva v kabinetě zahraničního ministra francouzského, který byl přítelem Kramářovým, a na níž bral účastenství Berthelot, který už tehdy měl veliký vliv na Clemenceaua a který vždycky byl nejsilnějším člověkem ve francouzských ministerstvech vůbec, mně nejen ukázala, jak posuzují jak ostatní, tak Francouzi samotní celou situaci a speciálně naši delegaci, ale alespoň mně nutila, abych z toho vyvodil důsledky a v zájmu našeho státu jednal tak, jak povinnost moje jako zodpovědného ministra mi kázala. Kdo ví a zná, co takovýto rozhovor znamená, pochopí sám, co bylo mojí povinností.

Přirozeně, že o věcech těch jsem s Kramářem nemluvil a mluvit nemohl. Podotýkám, že vůbec s politickými kruhy jsem nemluvil o těchto otázkách a ani jim je zdaleka nenaznačoval. Choval jsem se v této věci k dr. Kramářovi víc než loyálně.

*) podrážděný.

***) svým umírněným duchem a svou obratností, s jakou postupuje, zachránil vždy situaci.

Jestliže však on nyní přichází se svými stesky a obžalobami, nevím z jakých důvodů a následkem jakých informací, že jsem ho neinformoval, jsem povinen říci tyto velmi nepříjemné pravdy, poněvadž to osvětlí lidskou i politickou osobnost dr. Kramáře na konferenci míru a osvětlí také moji více než loyaltitu. Až jednou tyto věci budou se posuzovat a až lidé pochopí moji těžkou posici na konferenci míru za této situace, kdy zájmem o stát a naše věci uzná, že byl jsem nucen samostatně jednat a při tom se starat o to, abych nevyvolal osobní konflikt s Kramářem v době, kdy viděl jsem Kramářovy chyby a kdy znal jsem názory jednotlivých delegací o Kramářovi a jeho politice.

Svými útoky na mne, svým podezříváním a snahou mravně se mne dotknout, mne dává příliš mnoho příležitosti, abych o těchto věcech mluvil. Když to řekl po prvé dr. Šamalovi, mlčel jsem. Opakoval to Vám a tu mluvit musím. Lituji toho, ale já to nevyvolal. Omezují se zatím na tato fakta. Bude-li třeba, uvedu ještě jiná. Zdá se jen, že Kramář byl v takovém psychologickém stavu a v ilusích o sobě samém, že o tom všem neměl ani tušení. Vše to přímo křičí a zároveň ukazuje dokumentárně, do jaké míry má dr. Kramář právo stěžovat si na to, že jsem ho neinformoval. Jednal jsem prostě tak, jak mně kázala nejen moje povinnost mravní, ale zejména i politická a národní.

3. Přicházím k třetímu důležitému bodu, který stejně tak jako předcházející charakterisuje způsob výtek dr. Kramáře. Už když jsme byli společně za hranicemi, řekl jsem Vám, že dr. Kramář se mně jednou vyjádřil, když jsme diskutovali o tom, zdali má jet nebo nemá za hranice r. 1915, se zřejmou narážkou na Vás (odmítaje jet za hranice a tvrdě, že musí býti připraven doma na to, že přijdou Rusové) mi řekl, že *on dr. Kramář se v cizině po hotelích povdlovat nemůže*. Pan dr. Kramář toto nyní odmítá, tvrdě, že nic takového neřekl a naznačuje to jako klep. Konstatuji tudíž fakta:

Když jsem se vrátil od Vás ze Švýcar, sešli jsme se s dr. Kramářem sami o sobě několikrát, a sice jednou u něho ve vile, kde

jsem ho navštívil a jednou sami osobně u dr. Šámala, kde jsme diskutovali o zásadních otázkách politických, zejména o tom, do jaké míry je možno počítat na vítězství Rusů na východě a na naši spolupráci se západem. A pak různě, při různých příležitostech. Při jedné této rozmluvě, kterou jsem s dr. Kramářem měl a při které mně řekl některé věci, které mne (jenž dr. Kramáře před válkou vůbec nikdy nejen osobně neznal, ale ani neviděl a který ho znal jen z toho, co o něm četl), nesmírně překvapily. Jedna z těch věcí, které mne tolik překvapily, byla ta, že mně prohlásil, že Stürgh přileze za ním po kolenou a bude ho prosit, aby zachránil Rakousko.

Druhá to, že měl naprosto nezvratné přesvědčení, že věc naše bude rozhodnuta od Rusů a příchodem Rusů k nám. V souvislosti s tím se ke mně vyslovil, když jsme mluvili o práci prof. Masaryka za hranicemi, že on se nemůže povalovat v cizině po hotelích. Přišel jsem domů a poněvadž tehdy do mé práce revoluční byla zasvěcena moje žena a pomáhala mně při těchto věcech, vedle ní také slečna Oličová Aťa, rozhořčeně jsem výrok tento Kramářův před nimi vytýkal a odsuzoval.*)

Po posledním hovoru s Vámi mluvil jsem nejen se ženou o této věci, která velmi přesně si tehdejší moji zprávu z r. 1915 pamatuje a pamatovala, ale ničím vůbec nepřipomínaje a neuváděje příčiny, k čemu věci ty chci znát, náhle jsem minulé soboty otázku postavil. Reprodukovala mně to vše velmi přesně v téže formě a upamatovala se dokonce na řadu detailů, jak já věc tehdy vykládal. Vedle toho však mám další důležité svědectví. Sdílel jsem totiž výrok Kramářův už v r. 1915 také dr. Šámalovi. Šel jsem tudíž dne 3. V. 1921 k němu, abych zjistil, co o věci ví. Dr. Šámal mně skutečně celou věc v plné míře potvrdil. I on si výrazy ty, i to, že jsem mu tehdy věc sdělil, přesně pamatuje.

Nechci k věci dodávat komentáře, fakta nechť mluví sama.

*) Zase svědectví své ženy.

A jestliže někdo tak notoricky zapomíná události, musí si ve svých výrazech a obžalobách ukládat rezervu, tím spíše, je-li politikem té váhy, jako dr. Kramář. Jinak dopouští se věcí, které prostě se stránky politické a mravní nedají se omluvit.

4. K tomuto zapomínání dr. Kramáře dovoluji si dát malou ilustraci, která doplní dobře jeho zapomínání z mé návštěvy u něho, při níž jsem žádal, aby k Denikinovi nejezdil.

V červenci r. 1919 byli jsme povoláni na zahraniční ministerstvo do schůze Nejvyšší Rady za tím účelem, pamatují-li se dobře, abychom se dohodli o definitivní hranici mezi námi a Maďarskem. Byla pozvána také delegace jihoslovanská a rumunská. Dříve nežli jsme byli do schůze Nejvyšší Rady připuštěni, hovořili jsme v jednom sále na zahraničním ministerstvu; mluvil se o vpádu bolševiků na Slovensko a o bolševicích vůbec. Bylo to krátce po demisi dr. Kramáře. Při rozhovoru užil dr. Kramář slov, která mu potom posl. Bechyně na veřejné schůzi velmi zle vytýkal, totiž to, že prý my máme vládu bolševickou a germanofilskou. Rozhovoru byl přítomen vedle generála Weyganda ještě jeden francouzský komandant, min. předseda Pašic a ještě jeden zástupce, tuším rumunský. V síni té současně s námi, ale ne bezprostředně u nás, nalézali se ještě Vesnič, Vayda-Vojevod, gen. Coanda a několik úředníků zahraničního ministerstva. Na chvíli tam byl také Foch. Ti rozmluvě přítomni nebyli. Výrok tento velmi mne rozhořčil, neřekl jsem naň slova a jakýkoliv projev se své strany jsem potlačil. Jsa sám členem této nové vlády, s níž následkem toho plně musel jsem býti před světem ztotožňován, pokládal jsem to se strany Kramářovy za neloyálnost k sobě, nehledě ani k tomu, že mluvit takto na konferenci míru v době, kdy jsme neměli ještě hranice maďarské, hranice na Těšíně a mír s Rakouskem a Uhry nepodepsán, pokládal jsem to za věc pro naše požadavky krajně nebezpečnou a nepatriotickou. Přišel jsem domů, rozhořčeně jsem věc vytýkal dr. Kramářovi a věc sděloval své ženě. Tuším, že i p. Strimpl při tom byl přítomen. Nevím, jakým způsobem přesně věc vyšla

ven, ale myslím, že to bylo přes poslance Mečře, který při nějaké příležitosti mně o dr. Kramáři právě tento den nebo některý z následujících dnů mluvil a že já věc nějak mu řekl, a od něho dostala se do Prahy.

Když dr. Kramář viděl to v novinách, velice se rozhořčoval nad způsobem osobního boje, který je proti němu veden a konečně přišel ke mně na věc si stěžovat a tvrdil, že to není možno, že *nic takového neřekl*.

Vida tuto situaci, pokládal jsem za správné velmi přesně mu reprodukovat všechno to, co bylo a jak věc do podrobnosti se stala. Pan dr. Kramář potom už věc nepopíral a ovšem také ani v novinách ani ve veřejnosti proti kritice svého výroku se strany Bechyňovy se nebránil. Pro mne to bylo poučením s trojího hlediska: Ukázalo mně to, jak dr. Kramář, když se jednalo o něho, dovedl zapomenout na všechny zájmy vyšší a pronášel lehkomyslně výroky, za něž odpovědnosti bráti nemohl, za druhé, jak dopouštěl se beztaktnosti ke kolegovi stojícímu vedle a nutil ho do pozice být neloyálním buď k němu samému, neb ke druhým jeho kolegům v Praze, aniž si to snad uvědomoval; a konečně, jak s lehkým srdcem všechno to zapomíná. Uvádím to na doklad, aby bylo pochopeno, proč zapominání dr. Kramáře nepokládám jen za obyčejné zapominání, které může prostě toho, kdo se toho dopouští, jen tak beze všeho diskulповat.

5. Všecko to, co uvádím, jsou, abych tak řekl, věci rázu negativního. Hájím se tu proti výtkám dr. Kramáře a podávám k tomu doklady a fakta, aby se události jevíly v náležitém světle. Mám však také pozitivně proti dr. Kramáři dvě velice vážná obvinění, která nebudu charakterisovati, která však prostě předvedu.

Pan dr. Kramář dopustil se vzhledem ke mně v boji o Těšín veliké neloyálnosti. Znal průběh celého boje o Těšín na konferenci mírové. Věděl, že jsme společně na konferenci mírové boji o Těšín prohráli. Věděl, jaké byly konečné proposice mírové konference a znal zejména, že jako maximum byla nám nabízena

tak zv. americká linie, zbavující nás dvou třetin dnešního našeho uhelného revíru. Věděl dále, že společně s ním nabízeli jsme jako nejposlednější koncesi hranici řeky Olše, takže bychom se tím byli vzdali i části košicko-bohumínské dráhy. Byl k tomu všemu připraven, dal k tomuto dělení Těšínska svůj souhlas a pokládal to ještě proti americké linii za úspěch.

Když se mi podařilo přes nesmírně těžkou mezinárodní situaci, přes všechno dokazování, že naše republika následkem režimu koaliční vlády ztratila přízeň u spojenců, dosáti opravdového úspěchu ve věci Těšínska, a dosáhnouti nejen linie Olše, ale daleko více nad to, takže jsem zachránil při jednání ve Spa i město Fryštát, celou linii železniční, celý karvinský basin a kraj jablunkovský, nejen že osobní boj, který jeho strana proti mně vedla, ničím nemírnil, nýbrž dovolil, aby ve všech národně-demokratických listech a zejména v Nár. listech mne napadali pro rozdělení Těšínska, způsobem takovým, že je těžko to kvalifikovat. Dovolil, aby jeho strana pořádala proti mně schůze za účastenství poslanců národně demokratických, kde bylo na mne voláno slovy „zrádce“ pod záminkou, že jsem dovolil nebo souhlasil s „rozdělením“ Těšínska. On sám k „rozdělení“ Těšínska dal souhlas už několik měsíců před tím a „opustil“ tak lid těšínský, *ostatně dohodli jsme se, že on bude dělat radikální politiku v této věci a já kompromisní*, jsouce k sobě loyální. Já výslovně vždy a všude deputacím Němců a Šlonzáků v Praze i v Paříži před i po rozhodnutí o plebiscitu jsem prohlašoval, Těšínsko se dělit bude, že lid na to připraven být musí a že jim žádného slibu a záruky nedám. Přes to dr. Kramář sám k této kampani dal sankci svými intervencemi ve sněmovně a zejména svým článkem v Nár. listech dne 18. VI. 1920. Toto štvání neustalo ani tehdy, když už byl dobře znám výsledek mého jednání a rozhodnutí konference velvyslanců. Ostatně on a řada poslanců národně demokratických znali výsledek jednání mého daleko dříve nežli byl publikován a přes to dovolili, abych byl v novinách strany a speciálně v Národních listech demagogicky a způ-

sobem naprosto nepřipustným hanoben. Všechno to, co se stalo, byla demagogie, politika, jakým chce být dr. Kramář, nedůstojná a osobně ke mně neloyální. Vzhledem k tomu, co ve věci těšínské společně jsme dělali, a vzhledem k celé historii sporu těšínského, kterou dr. Kramář dobře znal, jeho povinností jako politika a jeho povinností jako člověka, který několik měsíců před tím psal mně dopisy s nadpisem „milý příteli“ bylo, aby jasně a otevřeně řekl, jak situace byla a je, a nedovolil, aby takovým způsobem jeho lidé a jeho listy (a on sám) mne napadali. Já sám jsem nikde ani přímo, ani nepřímou osobně proti němu na to nereagoval a žurnálům dal jsem prostě k dispozici historický výklad boje o Těšín.

6. Mám však proti dr. Kramářovi ještě jednu výtku, která je neméně vážná, ne-li vážnější.

Jak jsem se zmínil již výše, vytkl mně dr. Kramář ve schůzi zahraničního výboru dne 9. listopadu 1920, že jsem mluvil sice proti jeho intervenční politice, že však jsem se zúčastnil jeho jednání s Rusy, zejména se Savinkovem a že tudíž to s tou mojí protiintervenční politikou takové nebylo, jak se zdá. Tato neloyální a ošklivá slova dr. Kramáře mne zarazila do nejvyšší míry, protože je to přímé obvinění z podvodné a neupřímné politiky vzhledem k němu a naší veřejnosti. V zahraničním výboru jsem hned dr. Kramářovi neodpověděl tak, jak jsem mu snad odpověděti měl. Bylo to opět proto, že zachovávám k němu rezervu, takt a šetrnost. Zůstávám až úzkostlivě, stejně tak jako na konferenci míru, k němu loyální i tam, kde se mi zdá, že vidím u něho neloyálnost. Odpověděl jsem tudíž, že dr. Kramář se mýlí, že sice je pravda, že jsem jeho jednání se Savinkovem se zúčastnil, ale že rozdíl mezi námi byl ten, že dr. Kramář *účast na výpravě do Ruska sliboval, společně plány se Savinkovem dělal, kdežto já jsem prostě asistoval*, názory a stanovisko vyslechl, ale nic jsem neslibil a k ničemu se nezavázal. Podotkl jsem, nechtěje ve schůzi veřejně uváděti žádných důvodů jiných, které by se byly dotkly dr. Kramáře, že nejlepším dokladem

toho jest, že ostatní Rusové, se kterými dr. Kramář v Paříži byl ve styku, se pro moje stanovisko ve věci intervenční vesměs na mne zlobili, zatím co dr. Kramáře zahrnovali chválou. To že je docela objektivní doklad mé politiky a mého nazírání a o ostatních věcech že zatím mluvit nechci.

Vám však, pane presidente, dovolím si podat ilustraci k tomuto projevu dr. Kramáře, která znovu ukáže způsob osobního i politického jednání dr. Kramáře.

V době, kdy dr. Kramář jednal se Savinkovem a kdy já asi dvakrát nebo třikrát večere nebo oběda se Savinkovem nebo dr. Kramářem jsem se zúčastnil, byla kampaň pro intervenci v Paříži v jistém smyslu v kritickém stadiu. Bylo to v okamžiku, kdy Savinkov dával dohromady dobrovolnickou armádu a kdy se mluvilo o 250.000 dobrovolců z Československa a Jihoslovenska (dr. Kramář také mluvil o 250.000 dobrovolníků). Savinkov jednal s vládou francouzskou, aby na věc přispěla a aby zejména dala finanční prostředky. Jednal s Clemenceauem jednak přímo, jednak přes Tardieua, který v té době byl pravou rukou Clemenceauovou. Vláda francouzská nakonec slíbila Savinkovu, že mu dá finanční prostředky (jednalo se o sumy, jdoucí do set milionů franků), k dispozici, jestliže přinese vyjádření od příslušných vlád, že ho budou podporovat. Na to Savinkov pozval dr. Kramáře a mne na oběd a při tomto obědě více méně neurčitě Savinkov se snažil přivést nás k definitivní akci, a aniž by tyto podrobnosti uváděl, snažil se od nás dostat závazný slib spoluúčasti na této akci. Odešel jsem od oběda dříve nežli dr. Kramář a během necelé hodiny přišel ke mně Savinkov do mého bytu v Rue Bonaparte, kde se stalo toto:

Především mně prohlásil asi toto: „Já přece znám situaci, jaká je u Vás, vím, co je možno a není možno dělat s Kramářem, vím, že k něčemu konkrétnímu s ním není možno dojít, že všechno to zůstanou jen řeči, jestli nepůjdete Vy s sebou. Tardieu mně prohlásil jménem Clemenceauovým, že vláda francouzská dá finanční prostředky na výpravu do Ruska, že nám dá výzbroj,

jestliže přinesu prohlášení, že nás budete podporovat, ale toto prohlášení musí být podepsáno Vámi a nikoli Kramářem.“ Při tom předložil mi kopii zvláštního memoiru podaného francouzské vládě, obsahující jeho plán. Vláda československá měla se zavázati k podpoře akce Savinkovy a býti garantem této akce před vládou francouzskou.

Zdůrazňoval mi, že vláda francouzská na prohlášení a manifestace Kramářovy v těchto věcech nic nedá a že závisí to na mém podpisu, jestli akce jeho bude podporována nebo ne. Odmítl jsem hned naprosto rozhodně participaci našeho vojska a naší republiky na této akci ukazuje mu, že poměry u nás jsou takové, že a priori akce takové vylučují. Při tom jsem mu dával podrobný výklad našich poměrů a sil u nás, aby pochopil, že akce jeho a Kramářova nemůže mít u nás úspěchu. Mohl jsem to učinit tím snáze, nejen proto, že jsem věděl stanovisko stran socialistických, ale pamatuji-li se dobře, měl jsem tehdy již v ruce dopis dr. Rašína o této věci mně poslaný, který tuto politiku dr. Kramáře velmi rozhodně odmítal a také zprávy z Prahy mně oznamovaly, že výkonný výbor národní demokracie pokusy tyto rozhodně odmítl.

Už ten fakt této intervence Savinkovy ukazuje, jak dr. Kramář nepřipustně o těchto věcech mluví, neboť byla učiněna u mně právě proto, že Savinkov viděl, že já jsem proti a že pomoc Kramářova u Francouzů nestačí. To, co bylo dále, ještě více moje stanovisko potvrzuje.

Savinkov, vida totiž tento rozhodný můj odpor, přišel ke mně krátce na to s plánem jiným, daleko mírnějším; chtěl, aby vláda československá aspoň dovolila formování výlučně ruských vojsk na svém teritoriu. Nevím, zdali o této věci také s dr. Kramářem jednal; mně ji zase předložil ve zvláštním memoiru a prohlásil, že vláda francouzská dá všechny prostředky k tomu, jestli my dáme svolení, a vezmeme na sebe jistou kontrolu tohoto podniku. Naznačil, že je s Tardieu věc dojednána, že stačí, abych mu takové prohlášení podepsal. Řekl jsem mu, že věc sdělím do Prahy

a že pak mu na to odpovím. Šel jsem pak hned k Tardieu a vložil mu situaci: Kdyby s hlediska ruského organisace tato byla uskutečnitelná, rozhodnutí o tomto druhém plánu se může státi jedině v Praze. Trpíme úžasně nedostatkem zásobování a bolševickou propagandou, což by se jen zvýšilo, kdyby něco podobného u nás se provádělo. Sám zodpovědnost za tuto akci na sebe nevezmu v žádném případě — nemám na to práva. Napíši tudíž do Prahy a rozhodnutí vlády mu sdělím.

Vskutku také do Prahy jsem napsal a tuším, že i Vám ve svých dopisech jsem věc vložil a že Vy jste mně úplně potvrdil důvody, které já v této věci uvedl.

Neměl jsem však ani příležitost dále o věci jak se Savinkovem, tak i s Tardieu mluvit. Věc padla úplně do vody a k nějaké úřední odpovědi jménem vlády už ani nedošlo.

To je veškero jednání, jež jsem se Savinkovem kdy vůbec měl.

Je přirozeno, že o těchto věcech, pokud se týkaly dr. Kramáře osobně, jsem s ním nemluvil. Chránil jsem se co nejúzkostlivěji dotknouti se na konferenci míru osobně dr. Kramáře nebo lidí, se kterými byl ve styku, zejména se strany ruské. Nechtěl jsem za žádnou cenu dát záminku k nějakým výtkám anebo osobní nechuti vzhledem k tomu, že jsem si přál, abychom s Kramářem se rozešli z konference v dobrotě a že jsem pokládal za největší svoji povinnost nedat před nikým na jevo, že mezi mnou a dr. Kramářem jsou nějaké diference a že pokud jsou, jsou to diference názorové, ale v žádném případě osobní. Z toho důvodu nikdy jsem mu ani slovem neřekl, co ten neb onen z delegátů nebo z členů delegace o něm říkal a jak ho kritisoval. Byl jsem ovšem povinen v zájmu státu bráti tyto věci ve velmi vážnou úvahu a jednal jsem podle toho tak, aby tato situace nepoškodila stát. Pan dr. Kramář patrně neměl ani ponětí o tom, v jak těžké situaci vzhledem k němu často a často jsem se nalézal následkem jeho jednání, co mně to dalo přemýšlení a starostí, abych nikdy neudělal chybu vzhledem k němu osobně i politicky, a jak často

přicházel jsem do situace, kdy jsem byl nucen vyrovnávat uvnitř sebe sama konflikt mezi člověkem a politikem. Zdá se, že dr. Kramář tak málo pochopil situaci, že o věcech těchto ani nepřemýšlel, poněvadž poměry na konferenci dostatečně neznal a o své vlastní posici se úplně klamal. Jeho jednání dnešní tomu nasvědčuje.

Nemohu však uvést tento příklad se Savinkovem jako typický doklad politiky dr. Kramáře a musím ze svého osobního hlediska co nejrozhodněji odsoudit pokus dr. Kramáře vrhnout na mne před hlavními politickými osobami a před veřejným fórem odium dvojakosti a neupřímnosti politické. Snad jsem měl odpovědět v zahraničním výboru hned tak, jak podrobně vykládám Vám v tomto dopise a přibíti tak veřejně jeho nehezký pokus vrhat na mne podezření z dvojakosti politické. Byl jsem tím jeho útokem hodně rozhořčen, a dvěma, třemi slovy po schůzi jsem naznačil dr. Hajnovi, že bude-li toto dr. Kramář dělat, že budu musít na veřejnost vytahovat věci ze zákulisí konference, které zle se ho dotknou. Řekl jsem to dr. Hajnovi jenom proto, že jsem myslel, že snad dr. Kramářovi v té nebo oné formě to naznačí a dr. Kramář pro budoucnost si dá pozor. Bohužel, jeho rozmluva s Vámi mně dokazuje, že pozorným není, a že snad by bylo bývalo lépe, kdybych v zahraničním výboru byl celou věc ihned likvidoval. Vedle věci s Denikinem, jeho prohlášení o vládě bolševické a germanofilské, jeho jednání ve věci těšínské, pokládám toto za čtvrtou neloyálnost dr. Kramáře vzhledem ke mně.

Dovolte mi, vážený pane presidente, abych udělal závěr z toho, co jsem řekl nahoře, a ze svých osobních dojmů o mém politickém a osobním poměru k dr. Kramářovi. Nemám k němu žádných ani osobních zaujetí, ani nepřijemných pocitů. Vidím, že je to jeden z našich politických faktorů, počítám s ním, a pokud jsem v politice, beru jej podle jeho váhy a podle jeho posice

v počet. *Nedělám a nebudu k němu dělat politiky osobní*, ale všechno to, co jsem uvedl a řada jiných věcí mně rýsuji jeho politickou a lidskou osobnost.

Fakt, že prohlásil na počátku války, když se jednalo o to, aby všichni revolucionáři začali pracovat s námi, že s Vámi mluvit nebude, jeho projev ke mně, že se po hotelích v cizině povalovat nemůže, jeho mluvení o koriolánství, jeho prohlášení o vládě bolševické a germanofilské, jeho prohlášení, že jednou draze zaplatí náš národ dnešní naši politiku k Rusku, což v jeho ústech se mi jeví jako denunziace našeho národa před jistými kruhy ruskými (srovnejme jen, jak jednal Venizelos, když byl odstraněn z vlády a jak jednal dr. Kramář), jeho prohlášení ve věci Savinkova a jeho jednání ve věci Těšina — to všechno přirozeně musilo a musí působit na to, jaký obraz si dělám o něm jako o politikovi a jako o osobě. Nenapadá mne ho souditi, nemám k tomu práva a dělat to nikdy nebudu. Mám však právo konstatovat všechna tato fakta a nechat jiným osobně nezúčastněným, aby posoudili. Zatím prostě čekám, co dr. Kramář bude dělat dál.

Často jsem si položil otázku, zejména po projevu dr. Kramáře v zahraničním výboru, kde podle svého vlastního výroku se se mnou vypořádal, jaký toto všecko má účel. Viděl jsem kampaň národně-demokratických listů ve věci Friče a Čeřenského. Viděl jsem v tomto prostředí tu horečnou snahu *mne mravně před veřejností zdiskretisovat*. Neměli dosud možnosti se mne dotknout nějak vážně ve věcech zahraniční politiky, poněvadž zdrcující většina národa tuto politiku schvaluje, a dokonce ji schválila proti politice dr. Kramáře značná část jeho vlastní strany. Nezbýlo jim tudíž nic jiného, nežli mne hanobit osobně. *Proč však dr. Kramář přímo nebo nepřímo na této akci spolupůsobil?* Jeho projev v zahraničním výboru byl mi tu dokladem rozhodujícím.

Nesmím však, vážený pane presidente, zapomenout dát odpověď na poslední výtku: diktoval jsem prý o sobě z ciziny pochvalné zprávy do novin. Odpustíte mně jistě, když tak směšným malichernictvím se zabývat nebudu. Ale po mravní stránce

je charakteristické, že i s tímto se proti mně operuje. Ano, po
stránce *mravní*.

Poroučí se Vám srdečně
Váš oddaný

dr. Eduard Beneš v. r.

KRAMÁŘOVA ODPOVĚĎ
NA BENEŠŮV DOPIS
PRESIDENTOVI

MÁ ODPOVĚĎ NA DOPIS PRESIDENTOVI
REPUBLIKY ZE DNE 6. KVĚTNA 1921,
PŘEDLOŽENÁ P. DRU ANT. SCHAUEROVI.

Rozpory mezi dr. Benešem a mnou, které končily s mé strany přerušáním veškerých styků, začaly tím, že si mně prezident republiky jednou stěžoval na můj výrok, že „nemohu jet do ciziny a povalovat se po hotelích jako dr. Masaryk“. Řekl mně zároveň, že jsem výrok ten učinil za války k dru Benešovi, jenž mu o tom ještě v cizině referoval. Vyslovil jsem o tom své pochybnosti, jelikož jsem se na to nepamatoval, ptal jsem se dra Rašína, má-li to za pravděpodobné a když tento to prohlásil za lež, opakoval jsem to jeho slovem prezidentovi, který vyžádal si o tom vyjádření od dra Beneše. Ten dotvrzoval výrok můj svědectvím své paní i sl. Oličové, jimž o něm hned vyprávěl a přidal k tomu velké memorandum o mé zapomnětlivosti a neloyálnosti, jež mně opět prezident poslal se žádostí o odpověď. Byl jsem tehdy v největší práci s konečnou korekturou své knihy „Ruská krise“ a memorandum dra Beneše se mne tak hluboce dotklo, že jsem odpověděl jen kratším listem a slíbil podrobnou politickou odpověď až v době pozdější. Napsal jsem prezidentovi, že bych rád věděl, v jaké souvislosti jsem to řekl a k d y. Připomněl jsem, že v počátku války jsem byl ještě pod dojmem jeho zlého proti mně vystoupení ve věci Švihově, které se mně tím tíže dotýkalo, že jsme si kdysi byli tak blízcí, a já za celou

dobu našeho politického rozloučení nikdy proti němu nevystoupil, naopak ve straně trpěl svými k němu sympatiemi, takže by nebylo divu, kdybych se byl i tak ostře vyslovil v první době, kdy byl na Capri. Ale dojistá, že nemohlo to být později, když jsem, dovědév se o rozhodnutí Vídně, zatknouti ho v případě, že by se vrátil, jak to měl v úmyslu, okamžitě vyhledal neznámého mně posud redaktora „Času“ Duška a žádal ho, aby všechno zařídil, by byl varován a tím méně, když jsme z Maffie k němu poslali dra Třebického a začalo s ním pravidelné spojení. Nepopíral jsem, že tak dr. Beneš doma referoval, ale vyslovil jsem zároveň své překvapení nad tím, že pan dr. Beneš o všem tom referoval prezidentovi, když už jsem byl zavřen, a on se mnou tolikrát seděl v nejužším kroužku Maffie, kde mohl viděti, jak se dr. Rašín i já na jeho zahraniční činnost díváme. Tenkrát jsem napsal prezidentovi pouze: „To se nedělá!“, dnes bohužel musím k tomu připsati, že *to byla denunziace, neodpustitelná zrovna v tehdejších dobách, kdy bylo povinností každého, komu šlo o velikou věc našeho osvobození, vyvarovati se všeho, co by mohlo vzbuditi jakékoliv rozladění mezi vůdci vnitřního i zahraničního odboje.* Ovšem hledě k pozdějšímu vývoji věci, kde jsme zrovna se strany dra Beneše a jeho blízkých byli svědky soustavné snahy znehodnotiti vnitřní odboj, je tato denunziace velmi charakteristickou a poučnou proto, jak metodicky se zde postupovalo. Odpověď na politickou část memoranda dra Beneše jsem zůstal dlužen, přiznám se, z vnitřního odporu zabývati se vším tím, co v něm dr. Beneš říkal a obmezil jsem se v listu prezidentovi jen na několik osobních poznámek. Dnes, kdy donucen k tomu okolnostmi mnou nechtěnými, chci a musím jasně a určitě říci, proč je mezi mnou a dr. Benešem mravní propast, odpověď tuto dávám, a to doloženou výpiskou z obsáhlého deníku: „Dvě stě stran mého drobného písma,“ jež jsem v Paříži den ze dne psal. Nepotřebuji snad dokládati, že jsem nepřivykl nikomu, tím méně sám sobě lháti, a jen jako malou ilustraci k tomu uvedu, co jsem si zapsal o svých vlastních řečech,

tak o té, kterou jsem měl na banketě se žurnalisty: „Já měl řeč. Obsahem snad ne špatnou — ale přece jen cítím, že se mně mluví lépe česky. A nejvíc trpím tím, když si něco napíšu. To není ani volné mluvení, ani čtení — a vychází z toho jen špatné povídání...“ A po druhé: „Předsedal jsem Denisově schůzi. Zahájil jsem to zbytečně dlouhou řečí, kterou jsem četl a která proto za mnoho nestála.“ Myslím tedy, že si nelichotím, a že mohu činiti nárok na to, aby citátům z mého deníku přiznána byla subjektivní a kde se jedná o fakta i objektivní pravdu.

Věc zájezdu ke generálu Denikinovi.

Ruský velvyslanec v Paříži, p. Maklakov mne požádal 11. září, abych jel k Denikinovi, jednak smířit tamější kruhy s emigrací pařížskou, které vytykaly přílišný sklon nalevo a pak abych působil na gen. Denikina, by šel vstříc Ukrajincům, kteří chtěli být v Rusku, ovšem decentralisovaném. Nedal jsem mu odpovědi hned, nýbrž zašel jsem napřed k dru Benešovi, o věci jsem ho informoval a žádal ho, aby mně řekl, nemá-li se stanoviska své zahraniční politiky něco proti mé cestě, *poněvadž bych v takovém případě nejel.* V mém deníku stojí: „Šel jsem hned k Benešovi, a ten byl velmi pro to, abych jel — ovšem napřed domů.“ Jak se na naši rozmluvu pamatuji, odpověděl mně na mou otázku, mám-li jet: „Já vás o to prosím. Ale dřív bych rád, abyste jel do Prahy, kde bychom podali Nár. shromáždění zprávu o své činnosti na mírové konferenci.“ Do Prahy jsem jel a na cestě s nádraží se mne ptal ministerský předseda Tusar, pojedou-li k Denikinovi, a musí-li to být. Já mu řekl, že už je vše připraveno a že mně je těžko nyní vše odříci. Tím se upokojil, a asi v tom smyslu také se mnou mluvil prezident a já stejně mu odpověděl. Podozřívám, že z Cařihradu do Taganrogu bylo nutno jet na válečných lodích francouzských a to musil pan Maklakov v Paříži včas zaříditi. Odjížděl jsem v neděli po 5. hodině a ve 3 hodiny

ke mně přijel pan dr. Beneš a tázal se mne, není-li možno, abych nejel, že by mu to dělalo nepříjemnosti a že by byl interpelován. Nato jsem mu také řekl, že to už nejde, že *mne sám žádal, abych jel*, a ohledně interpelace aby odpověděl, že ničím nejsem*) nikoho tedy nezavazuji, že mně nemůže odepřít pas a víc že od něho nežádám. Nyní už určitě nevím, zda jsem já mu řekl, aby odpověděl, že ten pas dá také Šmeralovi, půjde-li do ciziny, anebo řekl-li mně pan dr. Beneš sám, že pak musí dát také pas Šmeralovi, což jsem přirozeně měl za samozřejmé. Ale na každý způsob teprv nyní před odjezdem mezi námi byla vůbec o Šmeralovi řeč. Já tedy jsem ho nakonec požádal, aby odpustil, že mu už v poslední chvíli nemohu vyhovět a v ustanovenou hodinu jsem odejel do Paříže.

Tak se věci mají. A nyní jak mluvil o tom p. dr. Beneš jednak v zahraničním výboru dne 9. listopadu 1919 a pak ve svém memorandu prezidentovi republiky.

V zahraničním výboru řekl podle úředního protokolu: Když jsem mu vytýkal, že na otázku, zdali jsem obdržel souhlas vlády ke své cestě k Denikinovi, prohlásil, že jsem toho souhlasu neobdržel: „Co se týče Denikina, chci konstatovati, že od počátku jsem se domníval, že naše veřejnost tomu rozumí, že každý politik má právo jít kam chce, zejména za dnešní doby. Neměl jsem nic proti tomu, když p. dr. Šmeral chtěl jet do sovětského Ruska. *Tedy jsem také neměl nic proti cestě p. dra Kramáře k Denikinovi*, poněvadž jsem se domníval, že to bude pochopitelné. Dále mi ani nenapadlo, že by tato věc samozřejmě mohla vyvolati tak úžasné aféry, jako vyvolala. Ale jakmile jsem se vrátil a viděl vlastní mínění veřejnosti, okamžitě (!) jsem šel k dr. Kramářovi a výslovně jsem mu řekl, že pokládám za nesprávné, aby k Denikinovi jel — a při tom jsem mu poznamenal, že pojede-li, že přijde pak dr. Šmeral a bude žádati, aby mohl jet do Moskvy a já mu budu muset dát pas. Nato mně pan

*) Dr. Kramář už nebyl min. předsedou.

dr. Kramář odpověděl: „Dobře, ať každý ví, kam chci jet.“ Následkem toho jsem mu své stanovisko vysvětlil, ale viděl jsem, jak nesprávně si věc vykládá. Tak věc byla a takovým způsobem je třeba na věc se dívat. Zároveň odmítám insinuace, které jsem z výkladu p. dra Kramáře cítil.

Především je to s p. dr. Šmeralem poněkud divné. Napřed dr. Beneš říká, že neměl nic proti tomu, tedy patrně v Paříži, když chtěl jet do sovětského Ruska. Pak ovšem říká, že chtěl na mne působiti tím, že mu bude musit dát pas. To všechno je víc než pravděpodobné, poněvadž v Paříži sotva myslil na Šmerala, když mne prosil, abych jel, anebo když byl podle mých zápisků „velmi pro to“, a také má odpověď, jak ji uvádí, je hodně nepravděpodobná, špatně vymyšlená. Předně nelogická, poněvadž to není odpověď na otázku pasu dra Šmerala, a pak všichni věděli, že chci k Denikinovi jet. Nedělal jsem z toho ovšem žádné tajnosti. Všecko je to velmi průzračné, třeba málo přesvědčivé omlouvání toho, že patrně z docela jiných důvodů pro mou cestu byl, že *neměl prostě odvahy před socialistickou veřejností mužně se k tomu přiznat*. Naprosto nepravda je, že „okamžitě ke mně zašel“, poněvadž to bylo zrovna před odjezdem, a já byl celý týden v Praze a pak musím podotknouti, že v rozhovoru se mnou nemluvil o tom, že „pokládá za nesprávné, abych k Denikinovi jel“, jednak proto, že byl v Paříži „velmi pro to“ a těžko mohla se za těch pár dní státi věc, podle jeho slov dříve správná — nyní nesprávnou, a pak by sotva asi tímto způsobem, hodícím se spíš pro učitele k žákovi, se mnou mluvil. Na každý způsob jeho vysokoměrné, nezdvořilé slovo o insinuaci neudělá z nepravdy pravdu. Ve svém memorandu ovšem z *věci velmi prosté, totiž z nedostatku mužné odvahy přiznati se k pravdě, i když je nepopulární, dělá celý román*. Počíná mou rozhořčeností nad poměry doma — bylo to po mém odstranění z vlády — i v Paříži, o čemž musím ještě promluvit zvlášť a z toho rozpřádá jak pravím celý psychologický román, který se měl v jeho hlavě odehrati v těch několika okamžicích, kdy jsem mu *ponejprv* říkal o žádosti p.

Maklakova a když on *ihned spontánně beze všeho odůvodnění mne prosil, abych jel*, anebo jak jsem si napsal, byl „velmi pro to“. *Že ten román vznikl, až když psal své memorandum, toho nejlepším důkazem ostatně je, že docela zapomněl, že mne sám žádal, abych dřív než pojedu na Rus, jel do Prahy.*

Pan dr. Beneš praví ve svém dopise presidentovi: „Hrozil jsem se tudíž toho fakta, že by dr. Kramář se vrátil a svým způsobem chtěl postavit otázku (ruskou), která přirozeně byla by vyvolala ještě větší rozpor v naší veřejnosti a naší zahraniční politice byla by způsobovala co největší obtíže.“

„Dal jsem mu hned svůj souhlas s touto cestou. Moje důvody k tomu byly tyto: Soudil jsem, že dr. Kramář odebere se k Denikinovi přímo z Paříže, že bude vidět poměry, o nichž já jsem měl zprávy velmi pesimistické, že se tím oddálí možnost toho, aby on v Čechách vyvolal boj, jímž hrozil, že si tím ušetříme těžkou situaci doma, že konec konců dr. Kramář, když se tam odebral jako soukromá osoba, nezavazuje sice k ničemu vládě, ale může uklidnit ty ruské kruhy, které by proti nám byly zaujaty pro naše stanovisko. To všechno ovšem v předpokladu, že neužije své cesty jako nějaké demonstrace proti naší oficiální politice a proti ostatním stranám v Čechách. Toto poslední zdálo se mi samozřejmé, poněvadž by to bývalo patriotické a loyální, jak ke stranám, tak zejména ke mně, jako oficiálnímu reprezentantu zahraniční politiky státu.“

V Praze jsem měl řeč, kterou jsem prý vlastně to, čím jsem v Paříži hrozil, skutečně provedl. Viděl také, že „v každém případě cesta dra Kramáře bude pokládána v Čechách za akt namířený proti tehdejší vládní většině, za demonstraci proti naší oficiální politice a že vyvolá zlou odezvu ve veřejnosti“. Proto ke mně zajel a „výslovně žádal, abych k Denikinovi nejedl, že vidím, že to bude mít zlé politické důsledky, že to rozdmýchá ještě víc prudký politický boj proti němu a jeho straně a že zejména já nebudu mít možnosti, až zítra nebo pozítří přijde dr.

Šmeral a bude žádat pas do Moskvy k Leninovi, abych mu ho odepřel“.

Resumuje pak „a *zdůrazňuje zvláště kategoricky*“ následovně: „Měl jsem před sebou dvě zla: pokus v Praze vyvolat prudký boj o ruské věci nebo cesta k Denikinovi. Volil jsem zlo menší, soudě, že dr. Kramář *půjde přímo z Paříže k Denikinovi*, že se konflikt o to oddálí a zlomí se mu hrot, nebo event. vůbec ho nebude. Ale dr. Kramář vrátil se do Prahy. „Potom šel k dru Kramářovi a své stanovisko dle situace zde mu jasně pověděl, takže na nějaký můj souhlas odvolávat se nemůže. Vzhledem k tomu, že nebyla to věc jen moje, nýbrž celé vlády a nikdo jiný z vlády souhlasu mu nedal, měl jsem nejen plné právo, ale i povinnost, jsa ve výboru zahraničním dotazován, konstatovat, že souhlasu vlády k cestě té neměl. Nechápu, jak dr. Kramář může se jen okamžik odvážit (!) vytýkat mně můj výrok v zahraničním výboru. Byl správný, korektní a k němu loyální!“

Nechci mluvit o nepřipustném tónu, jehož p. Beneš ostatně po svém zvyku zde užívá. Na každý způsob nestává se tím jeho román skutečností. Především nevolil p. dr. Beneš v Paříži mezi dvěma zly, nýbrž rozhodl se pro obě, i pro cestu k Denikinovi i do Prahy. Jeho hrůza z poslední patrně ho napadla, až když psal své memorandum, a při tom *docela ovšem zapomněl, že sám mne žádal, abych napřed do Prahy jel*. Stejně špatně vymyšlená nepravda je, že mne žádal, abych do Ruska nejedl, a to z velké starosti o mne a mou stranu, chtěje nás chrániti před novými útoky. Byli jsme v prudké opozici proti vládě pro jazykové věci a pro celou politiku rudozelené koalice a nám přirozeně pramálo na tom záleželo, budou-li na nás strany socialistické útočit ještě víc, zejména už když se to týkalo otázky ruské. Bylo by tedy víc než naivností, kdyby byl dr. Beneš chtěl užívati tohoto prostředku, aby mne od cesty odvrátil. Pravda je, že p. dr. Beneš mne žádal, abych *jemu nedělal nepřijemností*, poněvadž přece za 14 dní nemohl zapomenouti, že byl velmi pro mou cestu a *musil se obávat, že se na to odvolám*, bude-li v útocích pokračováno.

A že mne o to osobně žádal, není také překvapující, *poněvadž jsem se k němu i po svém vyhození z vlády choval naprosto loyálně a šel dokonce žádati o jeho souhlas ke své cestě.* A ve své řeči v Národním shromáždění jsem slavnostně prohlásil svou solidaritu s ním ve věcech mírové konference. Proto jsem mu také neodpovídal nepřátelským způsobem, nýbrž jako všem jsem mu řekl, že se věc už odřeknouti nedá a že může na interpelaci, o které mluvil a které se obával, odpověděti, že nic nejsem atd., jak jsem to nahoře uvedl.

Mám-li tedy já resumovati, opakuji, co jsem už naznačil. *Pak dr. Beneš nemá mužné odvahy a přimosti, aby doznal pravdu, když je mu nepřijemná a když myslí, že by mu mohla škoditi v popularitě u těch, v jejichž podporu doufá a podle nichž celou svou politiku zařídil.* A poněvadž nemluví celou pravdu, mluví jednou tak, po druhé jinak, a nahrazuje nedostatek pravdy domyšlivým tónem, víc než nepřipustným zrovna u něho, tehdy mladého politika vůči mně, který jsem 28 let dělal o něco těžší politiku proti Vídni a konečně také neopatrným, poněvadž přece jen mohu také o jeho vedení politiky přece jen souditi s poněkud větší kompetencí, než jeho dobrovolní nebo nedobrovolní pochlebovači v našich domácích kruzích, nevyrostlých v zahraniční politice. *Jeho nepravda v celé této věci nestane se pravdou, schovávali se naposled za slovíčka, že jsem k své cestě neměl souhlasu vlády.* V tom má pravdu, ale jen zapomíná doložit, že jsem nikdy ani jediným slovem vládu o souhlas nežádal a žádati nemohl, poněvadž můj poměr k ní, po všem, co se stalo, nebyl takový, abych od ní něco takového vůbec žádal a ona mně tudíž nemohla nic v té příčině odepřiti ani s čímkoliv souhlasiti. Já chtěl zachovati loyaltitu *jedině k osobě dra Beneše,* jakou jsem zachovával po celou dobu konference, jen jeho jsem žádal o souhlas, *docela dobrovolně, jen z ohledu k němu,* poněvadž jsem přece jako člověk svobodný a neodvislý mohl jet k Denikinovi bez pasu čs. vlády, kterého jsem naprosto nikde na své cestě nemohl vůbec potřebovati, i bez jejího souhlasu, poněvadž jsem se svou stranou byl

proti ní v opozici. Mohl jsem jet docela bez dotazu u p. dra Beneše tím spíš, že místo pasu měl jsem všemocnou tehdy legitimaci člena mírové konference, která platila i když jsem jím více nebyl, a že s mou cestou souhlasil i Foch, i p. Berthelot, kteří měli na tom zájem, abych pomohl urovnati ostré nedorozumění, ba přímo frankofobství v kruzích Denikinových, povstalé z neodůvodněné překotné evakuace Oděsy gen. Anselmem, která stála životy tisíců důstojníků a občanů ruských a velmi těžce poškodila posici ruských dobrovolců. Proto jsme jeli s p. Maklakovem z Marseille až do Taganrogu na francouzských válečných lodích, doprovázeni francouzským admirálem a já kromě toho nesl od p. Berthelota *oficielní prohlášení zahraničního ministerstva francouzského o jeho stanovisku k ruské otázce.* Byl tedy můj dotaz k dru Benešovi, *souhlasí-li s mou cestou, věcně naprosto zbytečný, a odůvodněn byl jen a jedině mou k němu loyaltitou.* Měl jsem tudíž, myslím, všechnu příčinu, abych směl od něho očekávati stejnou loyálnost a aspoň mužné přiznání k tomu, co se ve věci stalo i s mé i s jeho strany. Pan dr. Beneš prohlašuje, že bylo jeho zapření v zahraničním výboru správné, korektní a ke mně loyální a k vysvětlování rozporů a k různým románům přišel teprv, až když jsem v tomto výboru protestoval proti jeho prostému a energickému popření jeho souhlasu, danému mně tehdy v Paříži, když se o celé věci rozhodovalo. Já po všem, co jsem uvedl, nemohu nazvati jeho *jednání jinak než nepravdivým a negentlemanským.* A myslím, že jestli kdo, tak zahraniční ministr má míti tolik charakteru, pevnosti a odvahy, aby to, co udělal, mužně hájil a nepomáhal si ze strachu před nepopulárností vykrucováním a skrucováním skutečnosti.

Ale p. dr. Beneš uznal za dobré, při této příležitosti nakresliti presidentovi republiky obraz můj a mé činnosti v Paříži takovým způsobem, že učinil mně *naprosto nemožným, abych s ním zůstal i nadále v jakýchkoliv společenských stycích.*

Již nahoře jsem se zmínil o tom, že když odůvodňoval své oba-

vy před mou cestou do Prahy — což už samo o sobě nebyla pravda — činil to způsobem, ke kterému se musím vrátiti.

Líčení mé činnosti v Paříži v memorandu p. dr. Beneše.

Dr. Beneš vzpomíná, jak jsem byl rozhořčen po svém odstranění z vlády, a jak jsem ostře kritisoval naši politiku také pro to, že byla situace u nás též ve věci ruské intervence proti mně. Píše: „Často jsme o věci mluvili a tu po dvakráte jsem měl rozmluvu s dr. Kramářem, která mne uvedla v prvních chvílích přímo v úžas. (Podškrtnuto jím.) Bylo to krátce po demisi jeho kabinetu, při procházce v Avenue Marceau, kdy mně řekl krátce asi toto: „Nikdo se nesmí divit tomu, když mám dnes myšlenky *koriolánské*. Vráťím se domů a celou věc ruskou způsobem co nejrozhodnějším uvedu v diskusi, protože s otázkou touto stojím a padám, a chci, aby se jednou řeklo, aby se jednou vědělo, kdo šel s Ruskem. Možno, že se věnuji výlučně ruské politice; ale náš národ to bude jednou zle platit, že takto se zachoval a že takovýmto způsobem vedl k Rusku politiku. Já to veřejnosti říci musím; vystoupím veřejně hned po svém návratu pravděpodobně v parlamentě a to, co se mi stalo, líbit si nedám.“

„Při tehdejší představě dra Kramáře, že bude moci dělat ruskou politiku a nechat eventuelně politiky české, *mne jeho koriolánství uvedlo opravdu v úžas*. Druhá věc, která se mne nejvíce dotkla, byl fakt, že měl v úmyslu vrátit se do Čech, způsobit ohromný boj o věci ruské a odejít s velikým gestem, jak skutečně také později se pokusil učiniti.“

„Druhá rozmluva byla krátce potom, při naší procházce v Boulogneském lesíku, kde opakoval slova o „*koriolánských myšlenkách* a zdůrazňoval rozhodnutí, že až se vrátí, otázku ruskou postaví před celou veřejnost nebo před parlamentem a svede o ni boj.“

Nebudu opakovati, jak toto všechno se srovnává s tím, že sám

mne žádal, abych před cestou k Denikinovi jel do Prahy, ani pátrat po tom, kdy jsem se vlastně o toto velké gesto pokusil. Je známo, že jsem sice vždy a všude, jak rozumí se samo sebou aspoň u mne, důsledně a otevřeně hájil své stanovisko ve věcech ruských a že jsem je přirozeně nepřizpůsoboval náladě levých našich kruhů, jak to činil dr. Beneš, což později ukážu, ale stejně je známo, že jsem největší a nejtěžší boj vedl o státní jazyk a jeho důsledky a o zachování celistvosti zemí a že jsem se hlavně proto až do zavraždění dra Rašína choval s jistou pasivitou vůči našim věcem veřejným. Ale *všecko to činil jsem prostě, beze všeho pokusu o nějaké veliké gesto, které zas je jenom výmyslem p. dra Beneše*. Seděl jsem doma a psal jsem svou objemnou „*Ruskou krizi*“. Tedy beze všeho koriolánství. Ale i o posledním mám svůj zápis ze dne 14. června, který ovšem vypadá trochu jinak než jak to cituje p. dr. Beneš.

S Benešem »po dušam«. Řekl jsem mu o psaní Masarykovi, který mne už s velkým klidem hází přes palubu a řekl jsem mu, že buď pojedu do Ruska, a pak doma nebudu vůbec víc nic dělati, anebo nepůjde-li to, zůstanu doma a budu dělati velmi silnou oposici k vyčistění českých poměrů. Beneš by ovšem rád, abychom se my dva nedostali do konfliktu, ale zejména by nechtěl, abych veřejně ukázal, že padám pro ruskou otázku, *poněvadž by to zřídilo jeho politiku v Rusku, která je v cílech shodná s mou a jen v nuancích taktiky se od ní liší*. Já mu netajil, že mám v duši hořkost, že půjdu trochu jako Koriolán, ale konečně že nepřijdu nic jiného dělati, než pracovati za svým životním cílem, za slovanskou federací, a to že vylučuje, abych něco dělal proti svému národu. Čím lepší budu mít postavení v Rusku, tím víc budu moci působiti na Čechy — a budu-li toho potřebovati pro sesílení svého postavení tam, pak nedám se zdržeti, abych neřekl, že pro Rusko odcházím ze svého úřadu, jak mně to psal Masaryk. Beneš se mne také ptal, *co on má dělati*. Já mu odpověděl, že musí zůstat. Bude sice míti těžké postavení, se svou autoritativní povahou se brzo dostane do konfliktu s druhými — ale konečně to

není takové neštěstí.“ Možno tedy snad říci, že ten podškrtnutý úžas na p. dra Beneše přišel až za dva roky, když psal své memorandum. Tenkrát k němu nebylo nejmenší příčiny, poněvadž v mém „koriolánství“ opravdu nebylo nic, co by mohlo naplnit jej úžasem ani pro něho samého, ani pro českou věc. Dokonce podle toho, co jsem potom zažil, mohlo by všecko možné p. dra Beneše naplnit úžasem, jen to ne, že bych odejel do Čech. Snad se dokonce nemýlím, řeknu-li, že by to velmi vítal. Ostatní jsem si nezapsal, ale jako dnes se na to pamatuji, jak jsem dra Beneše tehdy varoval, aby se nemíchal do vnitřní politiky, poněvadž by za krátko ztratil svou popularitu, a je přece jediný, který může být našim zahraničním ministrem. A také jsem ho ubezpečoval, že bych nerad se dostal do konfliktu se zahraniční politikou našeho státu. Co z toho všeho udělal p. dr. Beneš! Abych ostatně vysvětlil, proč jsem tehdy tak často myslel na Koriolána, ovšem přeloženého do české politiky a ani ve chvílích nejtrpčích a nejnezaslouženějšího kopnutí nezapomínajícího na svou lásku k národu, chci jen říci, že jsme kdysi v oktávě četli a rozbírali Shakespearova Koriolána a že jsem jej znovu četl, když jsem byl ve Vídni v žaláři. Chtěl bych k ilustraci tohoto svého duševního stavu uvést dva citáty ze svého deníku:

29. VI. Celý den pod dojmem úžasného telegramu Národního shromáždění, kterým jsem dostal před celým světem ránu přímo do tváře. (Jedná se o telegram, v kterém Národní shromáždění děkovalo dru Benešovi za všecko, co dělal na konferenci, a o mně a mé práci se ani nezmínilo.) A 2. července: „Napsal jsem Masarykovi žádost, aby mne zprostil úřadu delegáta. Finita comedia! Bože, jak mám rád ten svůj národ, že přece jen ta láska k němu je větší, než všechna hořkost nad tím, jak mne vykopli a jak po mně plivají.“

A p. dr. Beneš píše o svém úžasu nad mým koriolánstvím — on, který neměl ani tolik mužnosti a spravedlivosti, aby sám řekl a odpověděl Národnímu shromáždění, že nebyl sám, který v Pa-

říži pracoval! Myslím, že já bych nedovedl mlčeti k takové hrubé a nespravedlivé urážce, kdyby se jeho týkala . . .

A co se konečně toho Ruska týče, musím poznamenati, že po celou dobu celá řada ruských předních emigrantů mluvila se mnou stále o tom, že musím do Ruska, až bude osvobozeno, a přirozeně velmi toto jejich přání sesílilo, když jsem byl z vlády pro ruské věci odstraněn, což přece nemohlo jim zůstatí tajným, a když jsem s nimi projednával návrh demokratické a federalistické konstituce pro nové Rusko, kterou jsem vypracoval, a když zejména vynikající Ukrajinci vyslovili s ní plný souhlas. Ostatně tento návrh ústavy projednávala se mnou také komise, ustanovená vládou Denikinovou, v čele s tehdejším ministrem justice, když jsem byl v Rostově na Donu. Je tudíž pochopitelné, že jsem ve dnech, kdy v Praze mne odstraňovali a odstranili od vedení vnitřní politiky státu a kdy *Národní shromáždění mne tak hluboce ponížilo*, začínal se spřátelovati s myšlenkou pracovati pro své slovanské ideály tam, kde pro mne a mou práci měli více porozumění. Pana dr. Beneše v jeho loyálnosti ke mně ovšem to přivedlo v úžas!

Ale p. dr. Beneš použil memoranda presidentovi republiky také k tomu, aby vyličil mé postavení na mírové konferenci jako žalostné. Píše:

„Pan dr. Kramář přijel na konferenci a už několik dní nato začínal býti úplně zklamán. Když jsem ho pozoroval, jeho jednání, jeho vystupování, pořád se mi vnucovala představa o tom, že se domnívá, že je ve Vídni, neboť v každém jeho pohybu a v každém jeho kroku a slově viděl jsem to, co jsem slýchal o jeho vystupování a jednání ve Vídni. Neměl pochopení pro to, že Paříž je něco docela jiného, neviděl, že nemůže hrátí té role v Paříži, kterou hrál ve Vídni, neměl správné představy o tom, co my jsme representovali a mohli representovati na konferenci jako národ a co on sám osobně mohl representovati jako dr. Kramář. Nesčíslněkrát mně o tom mluvil, byl zklamán, přičítal to tomu, že Rusko neexistuje, zlobil se nad tím, že prostředí konferencí a

jednotliví representanti a politikové si ho neváží tak, jak chtěl, aby si ho vážili, že vůbec s ním vlastně nepočítají, jako nepočítali s řadou jiných. Nejen mně, ale i řadě jiných lidí si na to stěžoval a zdůrazňoval, že by to ještě chápal, že si neváží toho, nebo onoho, ale že podceňují jej, dra Kramáře, jako dra Kramáře, toho nechápal.“

Nechápal prý jsem, že se tím v očích všech zeslabuji. „To všechno způsobovalo, že dr. Kramář dostal se na konferenci míru do situace, již pravděpodobně nebyl si vědom.“ „Bylo mně ho líto, vida, jak trpí a při tom, jak úžasně se mýlí o možnosti své práce a v celkovém posuzování toho, co bylo kolem něho.“

„Dostal jsem se však do situace nejtěžší tím, že tento stav věci ponenáhlu začaly viděti i některé delegace a postupem doby vytvořila se snaha na konferenci jednat se mnou a nejednat s drem Kramářem, také už proto, že přirozeně jeho demisi prestiž jeho ještě více klesla a on svým chováním nijak tomu nezabránil. Konečně došlo tak daleko, že já v zájmu naší práce na konferenci míru a v zájmu skutečného úspěchu naší práce pro naše požadavky jsem byl nucen jednat bez vědomí Kramářova proto, že jednotlivé delegace si toho prostě přály.“

Jako příklad uvádí, že dvakrát odmítl Balfour přijat mne, po prvé i po druhé v době nejprudčího boje o Těšín. V týž den, kdy Kramáře ráno odmítl, odpůldne sám mne požádal (Beneše), abych k němu přišel. Dověděl jsem se přirozeně o prvním i druhém odmítnutí. Nepátral jsem po tom sám, bylo mi to prostě sděleno.“ Zrovna tak to bylo při jednání o minoritách, kde některými členy komise vědomě byl volán on a ne dr. Kramář. Členové komise, mezi nimiž byl Berthelot, věděli, že Kramář je zásadně proti minoritní smlouvě. O tom, jak se díváme na práva minoritní, žádal ho (dra Beneše) p. Kammerer (Francouz). Konečně uvádí, jak Clément-Simon z Prahy žádal, aby tam přijel a jak byli proti tomu ministr Pichon i p. Berthelot, že má „une autorité considérable chez les Anglais et les Américains“, že konference určitě bude dělat ústupky Rakušanům, že však není mož-

no věc zde nechat dru Kramářovi samotnému.“ Pan Berthelot prý dodal, že nemám autority ani u Američanů, ani u Angličanů, nemohu jednat s Italy, jsem stále „excité“, kdežto p. Beneš „avec son esprit de modération et son habileté avec laquelle il procède, sauvera toujours la situation.“ „Přirozeně, že o věcech těch jsem s Kramářem nemluvil a mluvit nemohl. Podotýkám, že vůbec s politickými kruhy jsem nemluvil o těchto otázkách a ani jsem je z daleka nenaznačoval. Choval jsem se v této věci k dru Kramářovi více než loyálně.“ Budoucnost posoudí „můj loyální postup k němu a k jiným, moji mlčenlivost, můj takt a moji šetrnost k dru Kramářovi.“

„Zdá se jen, že dr. Kramář byl v takovém psychologickém stavu a v ilusích o sobě samém, že o tom všem dosud neměl ani tušení.“

Dr. Beneš „všechny ty věci umlčoval, důsledně a všude se před delegacemi, kde šlo o prestiž naši, s drem Kramářem solidarisoval a každý pokus proti dru Kramářovi cokoliv vyvolat a mne do věci zatáhnout, v zárodcích zničil“. Rozhodně na tom trval, abych zůstal až do ukončení míru s Rakouskem, ač z Prahy tlačili, aby za mne ihned nastoupil dr. Osuský. A po všem tom, co napsal p. dr. Beneš, se zadostiučiněním konstatuje, jak slavnostně jsem v Národním shromáždění po ukončení konference prohlásil, že jsem byl šťasten, že jsem s Benešem mohl postupovati na jedné linii, že jsme si vždycky rozuměli a že jsme dovedli společně pracovati, i když naše názory na metodu a taktiku se trochu rozcháze-ly. Uvádí to, ač o několik stránek dříve mluvil o strachu z mé cesty do Prahy. A k tomu dodává: „Pan dr. Kramář nemá dosud ani tušení, co sebezapírání, sebezpřemáhání, sebeobětování vyžadovala ode mne spolupráce s ním v Paříži! A co trpělivosti, mlčenlivosti a vlasteneckého odříkání se, jen aby nebyl konflikt! Pokládal jsem to jako mladší a jako patriot za svou povinnost člověka i politika; vykonal jsem tudíž svou povinnost. Dává to vysvědčení dru. Kramářovi, člověku i politiku, že neviděl to tehdy a že nemá o tom tušení ani dnes.“

Nechci zatím charakterisovati tuto kapitulu memoranda p. dra Beneše, kterou ještě dnes nedovedu klidně a bez vnitřní oškli-
vosti čísti. Omezím se na konstatování fakt, a třeba bych to po-
sud nedělal a i nyní to dělám jen s jistým vnitřním odporem,
na uvedení toho, čeho se mně podařilo v Paříži dosíci.

Ku pochopení mého duševního stavu musím ovšem připome-
nouti, že jsem byl dlouho ještě po svém příjezdu do Paříže, třeba
už poněkud kriticky, pod dojmem onoho až naivního optimismu,
jejž dovedl v nás všech vzbuditi v Ženevě p. dr. Beneš, zejména
pokud se týkalo Poláků, o nichž se nám tam říkalo, že dovedeme
jejich vliv úplně paralysovati jakýmsi dokumenty, jež se podařilo
našim získati. *Pod tím dojmem jsme podceňovali 28. říjen, já
jeho tvůrcům jako předseda Národní rady ani nepoděkoval, dr.
Rašín věřil, že dostaneme 18 miliard franků válečné náhrady a
p. dr. Preiss, který se mnou jel do Paříže, pracně počítal, aby se
těchto miliard dopočítal.* Podotýkám ovšem, že jsem se už tehdy
na tyto závratné cifry díval víc než skepticky a říkal, že nedosta-
neme nic, ale neměl jsem konečně nic proti tomu počítání, jak
jsem říkal, na případ, že by od nás něco chtěli. Ale hned první
den mého pobytu v Paříži znamenal pro mne otřesení mého opti-
mismu. Na velkém banketu, kde mne ostatně posadili mezi mi-
nisterské předsedy jednotlivých států, mezi Orlanda a Bratiana,
kdy tedy nebylo nejmenší příčiny k uražení mé ješitnosti, pozo-
roval jsem, že jsou Rumuni s Poláky dohodnuti a Bratianu se
mně dokonce nabízel za prostředníka v našem sporu s Poláky.
Dmowski chodil od jednoho k druhému, všem „dělal kompli-
menty, nemožné a nízké.“ *Mně řekl s velikým aplombem, že je
pro nás otázka těšínská prohraná, že dostanou Těšínsko do Bo-
humína.* Nepotřebuji říkati, jak to na mne působilo. Potěšil mne
ovšem Clemenceau, jehož jsem šel hned odpůldne navštívit, a
u něhož jsem pobyl pět čtvrtí hodiny, ač mne pan Beneš poučo-
val, patrně podle vlastní zkušenosti, jak musím býti krátký, jak
smím říci jen to nejnnutnější, poněvadž Clemenceau je už starší,
hned je unaven, zívá atd. Ale všechno to vyšlo docela jinak! Cle-

menceau byl živý, srdečný, milý a divil se, když jsem po pěti
čtvrtích hodinách mu říkal, aby mne omluvil, že jsem ho tak
dlouho zdržel — zval mne, abych přišel zas brzo, „že pro mne
jsou jeho dveře vždycky otevřeny“. Mluvili jsme o všem mož-
ném, o Rusku i o Slezsku. „Ohledně Slezska, dolů a dráhy ko-
šicko-bohumínské je úplně na naší straně, úplně souhlasí, že za
naše oběti, za naší věrnost Ententě v nejhorsších dobách není mož-
no bráti území, které máme 600 let a které je nezbytné pro nás
hospodářsky. Řekl: „*Vy přece nemůžete být živi s mizerným
uhlím karlovarským!*“ A když jsem mu řekl, že chci brzo odjeti,
„velmi energicky protestoval, že musím zůstat a hájiti naši po-
sici.“ A ministr zahraničí Pichon, který o mně napsal po mém
odsouzení k smrti v „Justice“ velmi vřelý článek, mně řekl, „jak
byl Clemenceau spokojen s rozmluvou se mnou“.

Zrovna tak byl se mnou velmi líbezný prezident republiky p.
Poincaré, u něhož jsem byl dlouho a mluvil o Polácích a
o Rusku.

S italským ministerským předsedou Orlandem jsme vzpomí-
nali 13. března při společné snídani s ministrem Crespim Šte-
fánika. „Chtěl na Sonnino uznání legií. Ten proti, poněvadž
hodně sentimentální — bylo zrovna zle a říkal, že by bylo hří-
chem, aby uváděl Čechy do neštěstí, že jim nemůže nic dát a nic
slíbit. Nato Štefánik: „*My na Vás nic nechceme, než abyste nás
nechal umírat pod naším praporem!*“ Orlando byl dojat, když to
povídal a my také. A pak jsme mluvili o Těšíně, a tu řekl Orlan-
do: „Na Vašem hrdinství se chce nyní mnoho lidí svěst i Poláci.“

Ovšem huř dopadlo to s Balfourem. Píšu 23. ledna, tedy tři
dny po svém příjezdu do Paříže, ve svém deníku:

„Dva dny bych chtěl k Balfourovi, — ale pořád nemohu se
k němu dostat — je to přímo úžasně podivné. Všecko se ve
mně bouří, cítím, jaké je to ponížení pro stát, jež zastupuji —
ale dokud nemáme určené hranice, musí býti člověk tichý.“ Pan
Beneš líčí věc tak, jako by mne Balfour nechtěl přijati pro můj
radikalismus, mou domýšlivost . . . Byl jsem zrovna tři dny v Pa-

řízi, jak jsem byl přijat, jsem nahoře napsal, a chtěl jsem se kromě toho panu Balfourovi, jako ministru zahraničních věcí poděkovati za gratulaci, kterou mně vyslovila anglická vláda za příčinou nezdařeného atentátu. Nežádal jsem sám, žádal jsem pana dra Beneše, *jako ministra našich zahraničních věcí, aby pro mne o rozhovor požádal. Jeho úřední povinnosti to bylo mně tento rozhovor opatřiti*, poněvadž jsem byl přece ministerským předsedou a chefem mírové delegace. On měl tedy býti stejně uražen, že se mně přijetí odmítá, *on, který se chlubí přátelskými styky s Balfourem, měl se osobně u něho o to zasaditi, poněvadž měl cítiti jako já, že se nejedná o mne, nýbrž o stát, který oba zastupujeme*. Nemohl se vymlouvati na mé chování, poněvadž jsem kromě se starým svým vídeňským přítelem Wickhamem Steedem, s nímž jsme se přímo dojemně, dlouhým politením pozdravili, se žádným Angličanem vůbec nemluvil, a jestli tedy píše ve svém memorandu, že se „přirozeně o prvním i druhém odmítnutí dověděl od anglické delegace“ a že „nepátral po tom sám a bylo mu to prostě sděleno“ — pak musím říci, že se jako ministr a člen vlády, jejíž jsem byl předsedou, zachoval naprosto nepřipustně, že se prohřešil na státu, jehož čest a důstojnost přede vším byl povinen hájiti. Ale uváděti to ještě v memorandu, jako doklad mého nevhodného chování je něčím, pro co mně chybí slovo, jehož bych zde mohl užiti.

Pan dr. Beneš mě způsobem přímo nemístným obviňuje, že jsem byl deprimován, poněvadž se mnou v Paříži nezacházeli jako ve Vídni, a tím jen ukazuje, jak málo má porozumění pro hájení důstojnosti toho, co zastupuje. Nemyslím, že by p. Beneš někoho našel, kdo by mu dotvrdil, že jsem *osobně* domyšlivý nebo odpudivý, ale já se přiznám, že mám za svou povinnost, a měl jsem to zrovna ve Vídni, kde se na nás dívali vždy s jistým opovržením nebo později s jistou ponižující condescendencí — čemu Němec říká Herablassung — vystupovati s jistým sebevědomím, když se jednalo ne o mne, nýbrž o národ, který jsem zastupoval. Tomu ovšem p. dr. Beneš patrně tehdy ještě nepřivykl. *Anebo*

snad z jakýchkoliv druhých příčin se ani nechtěl příliš namáhati, abych se s Balfourem sešel? Já jsem se s ním ovšem 6. února seznámil, a řekl mu, že 14 dní marně čekám od něho odpověď, a sice jsem mu to řekl před Clemenceau. On byl v rozpacích, „skonfuzen“, jak píšou rusky v deníku a říkal, že má tak mnoho co dělat . . . Pak jsme se sešli v jisté soukromé společnosti a potom v Conseil des Cinq, kde se jednalo o naše tažení na Pešť, kde mé řeči, jak píšou „Balfour, Tittoni i White hlasitě přizvukovali a Balfour výslovně úplně souhlasil s mými vývody.“ Ovšem ve věci těšínské zase se omluvil dopisem svého sekretáře, že mne nemohl přijati, týž den však Beneš přijal — ale tu nejlépe ví pan dr. Beneš, že jsme si úmyslně rozdělili role, on měl dělati diplomata, a já radikála, aby se na mne mohl odvoláti. Psal jsem sám ještě ohledně Těšina Balfourovi a on mne dal ujistiti dopisem svého sekretáře svými sympatiemi a při podepisování rakouské smlouvy přišel se se mnou rozloučiti a říkal, že zítra jede. Já mu ovšem hned řekl, že tedy zítra může ještě něco dobrého pro nás ve věci těšínské udělati, načež on se zarazil a začal, jak je to těžké. A já připojuji. „A na mne jako by vylil studené vody“ . . . Zdá se mně, že by byl p. dr. Beneš lépe udělal, kdyby celé historie s Balfourem nevzpomínal. Na každý způsob se on v ní nechoval jako sebevědomý zástupce státu a také nedokázal, jakou měl u Angličanů, a hlavně také u Balfoura ve věci těšínské „autorité considérable“. Váha této „autorité“ byla zrovna ve věci těšínské podle výsledků přímo žalostná. Ovšem jemu se jednalo o to, aby ukázal presidentovi republiky, jak ubohou jsem já hrál roli v Paříži . . . Tím více vyniklo ovšem skvělé vysvědčení, které si sám vystavil o své — loyálnosti.

A nyní o té mé nespokojenosti, že podceňují mne jako dra Kramáře . . . Byl bych velmi zvědav, aby p. dr. Beneš věrohodně doložil, komu a kdy jsem něco podobného říkal. Je pravda, že jsem si, a ne jednou stěžoval, jak vůdcové konference zacházejí s malými státy a jak zejména rozhodují o věcech střední Evropy lidé, kteří nemají o poměrech potuchy, a že nikomu nenapadne

využití znalosti poměrů těch, kteří v nich vyrostli. Ti byli vyslycháni jen jako před soudním tribunálem. Ale bylo to jen mou stížností? Totéž mně říkal srbský vyslanec Vesnić, tak si stěžovali Rumuni, a kde kdo z malých států, takže se stalo jednání s malými státy v Paříži přímo příslovečným. U mne se to stupňovalo ještě tím, že se Spojenci usnesli na nátlak Lloyda George a Wilsona proti vůli Clemenceau na svolání společné konference ruských emigrantů s vrahy jejich rodin na ostrově Prinkipo. Napsal jsem si: „To je strašná věc. Ve starém Rakousku jsem marně varoval, mám pocit, že to bude stejné zde a že nebudu klidně umírat s vědomím, že je navždy zabezpečena naše svoboda. Bude velká válka a Němci najdou spojence v Rusku a snad i Japonsku — a my budeme v situaci nejvážnější.“

Náš nejlepší přítel p. Gauvain z Journal des Débats mne již první dny upozorňoval, že Američané nejsou ještě docela rozhodní ohledně Němců v Čechách a pan Herbert z Le Temps mně říkal, že *při vši lásce k nám přece jen Anglie a Amerika vidí v nás předborníky Slovanstva, a že se toho bojí, abychom nebyli příliš mocní.*“ A po všem tom jsem neměl býti zklamán a nespokojen, zejména když jsem vzpomínal na páně Benešovy dithyramby o našem skvělém postavení v Ženevě? A jak s námi zacházeli! Pozvali nás 28. ledna ke konferenci. Čekali jsme dlouho a pak nás poslali domů. Na odpůldne nás pozvali znovu. A zase jsme víc než hodinu čekali. „A při tom jsme rozmýšleli s Benešem o svém postavení, což nebylo radostné... Ve Vídni byl jsem velký pán a zde *jsme* takové docela vedlejší figury...“ Neříkám, zde *jsem*... figura — protože všechno to necítil jsem osobně. Byl jsem zvyklý na horší věci — vždyť jsem ve Vídni byl také v žaláři.

„Nemohu se zbavit dojmu, že jsme jako před soudem, jako kdysi ve Vídni... To jsou opravdu neveselé pocity pro člověka, který zvykl na svůj národ být neobyčejně citlivý — poněvadž prodělal celou tu úžasnou školu vídeňského despektu k nám až k tomu, kdy nás nenáviděli, ale kdy nás musili respektovati,

poněvadž se nás báli. A zde bych tolik chtěl, aby byli donuceni též nás respektovati a přestali si mysliti, že jsme jen docela zbyteční obtěžovatelé pokoje a klidu velmožných pánů z pěti velmocí...“

„Včera nebylo nic — zas jsme 2 hodiny důstojně čekali v předpokoji...“ A znovuvzkříšení Ruska naší pomocí a slovanská politika bylo tím, čím jsem chtěl docílit, aby také nás musili respektovati! A 10. dubna jsem psal: „Šel jsem z naší slavnosti v Sorbonně (kde bylo málo lidí a zejména málo Francouzů) velmi sklíčený, a zas jsem měl pocit, že to bude dlouho trvat, než budeme mít ve světě postavení, jaké zasluhujeme, zejména nebudeme-li dělati politiku slovanskou.“

Pan dr. Beneš také jako doklad mé pokleslé autority uvádí, jak ve věcech minoritní smlouvy Francouz pan Kammerer od něho žádal návrh, poněvadž já jsem byl radikální. Nemyslím, že by zrovna p. dr. Beneš měl příčinu se tímto vychloubati. Je pravda, já byl s největší rozhodností proti ustanovení této smlouvy, že rozhodčím bude Společnost národů a že stížnost minority musí tam předložiti některý člen Rady. Všichni ujišťovali, když jsem marně varoval, že Německo nebude tak brzo členem Společnosti národů, kdežto já tvrdil, že jím bude brzo, že 60milionový stát musí také býti členem Rady, *a že se tak Německo stane oficielním, z mírové smlouvy k tomu povolaným zástupcem našich Němců před forem Společnosti národů, což náš stát donutí k zvláštním ohledům k Německu.* Byl jsem ochoten souhlasiti, aby o stížnostech minorit rozhodovaly vítězné velmoci, rada Čtyř nebo Pěti, které nám umožnily naši samostatnost — ale marně, neboť p. dr. Beneš byl přirozeně se vším spokojen „avec son esprit de modération“ nezapírám, že jsem byl „excité“, poněvadž se jednalo o naši vnitřní politickou samostatnost. A jak jsem měl posud pravdu, vysvítá z úlohy protektora minorit ve Společnosti národů, kterou tam dnes hraje p. Stressemann. A kdyby nebylo okolnosti, že jsou u nás Němci v koalici a ve vládě, viděli bychom, jak ještě jinak by mluvil a vystupoval!

Ale všechno toto radikální mé stanovisko mně nevadilo, abych se co nejhrolivěji staral o to, by v této minoritní smlouvě práva minorit byla vymezena tak mírným způsobem, že by nám nebylo neschopno, dáti dobrovolně svým menšinám daleko víc a tak si získati jistý nárok na uznání menšinové naší politiky u těch, kteří by o stížnostech rozhodovali. Jedním z poradců Američanů, a ti věci vedli, ne Francouzi, byl dr. Körner, pocházející z rodiny českoamerické. Pro toho jsem vypracoval návrh podrobného jazykového zákona, v němž bylo maximum toho, co bychom mohli minoritám dáti, aby věděl, jak určití minimum minoritní smlouvy. O věci jsem stejně podrobně jednal s Američanem Dullesem, také členem komise, s kterým jsem byl znám ještě z Bernu, kde byl při vyslanectví a tak se podařilo prosaditi známé minimální požadavky minoritní smlouvy, při čemž nechci zapomínati, že měly velmoci také co dělati s velkým odporem zejména Rumunska. I zde se mně zdá, že právě Benešův důkaz o mé bezvýznamnosti se naprosto nezdařil. Kromě toho podotýkám, že jsem svůj návrh jazykového zákona panu Benešovi ukázal, že jsem mu řekl o svých poradách i s Körnerem a s Dullesem, ale o p. Kammererovi jsem se dozvěděl až z memoranda, a co mu navrhl, nevím dodnes... Tomu říká pan Beneš — loyálnost! A což teprv starost pana Pichona a Berthelota, aby umírněný pan dr. Beneš neodjel do Prahy, když se jednalo o rakouskou smlouvu! S touto smlouvou to dopadlo pak následovně: 9. července byl jsem u generála Le Rond, který byl vlastně rozhodujícím v územních věcech. „Američani nám chtějí vzít asi 600.000 Němců z jižních Čech a Moravy a aspoň vzít všechno, co nám dali u Cmuntu a Břeclavy. Řekl jsem o tom Benešovi. *Ten, abychom se vzdali Cmuntu a zachránili tak Poštornou, poněvadž je to nacionální fangle. Já ani Cmunt, ani Poštornou.* Já na tom, že Cmunt je pro nás největší důležitosti — nemáme možnosti společného nádraží — a nakonec si představuji, že bychom od obou něco ustoupili — ale podrželi nádraží Cmunt i Poštornou a Předmostí (u Bratislavy).

11. července. U Tardieu byl Le Rond. Já za žádnou cenu ustoupiti — jen kousek území u Cmuntu (místní dráhu do Lišova), kousek u Břeclavy, ale podržet Valčice a Předmostí. *Byl jsem velmi zlý.* Oba slíbili všechno možné udělati. Odpůldne před Conseils des Cinq, když jsme čekali přišel Le Rond a oznamoval slavnostně, že to Coolidge prohrál a náš kompromis se přijal! „Vous avez de la veine!“ Pro Valčice nám vezmou asi 4 německé vesnice. Zaplať Pán Bůh! Jako by nám byl kámen se srdce spadl!

Zdá se, že si p. dr. Beneš těžko mohl najít méně vhodnou ilustraci mé bezvýznamnosti a své nepostradatelnosti! Ostatně je z citovaného také jasně vidět, jak — neobyčejný byl jeho vliv na Američany a jeho u nich autorita, o které cituje výrok pana Berthelot. Také z toho není vidět, že by vždy zachránil situaci. Ovšem pokud se týče povolování a ustupování, v tom měl patrně p. Berthelot pravdu i zkušenost. Tím se dojistá získává — ale jen na čas — oblíbenost, ovšem na účet věci, kterou hájiti jsem povolán.

Co pak se konečně týče jeho loyálnosti ke mně v otázce, měl-li jsem zůstatí po svém odstranění z předsednictva vlády dále šéfem mírové delegace, nechci to zneužívati. Ovšem p. dr. Beneš nejlépe věděl, jak nám uškodilo utvoření socialistického ministerstva dřív, než bylo mírové jednání skončeno, což později ve věci těšínské ještě doložím výroky předních činitelů konference, a nemohl tudíž také nevědět, co morálně pro zabránění, aby se ještě více nezhoršila naše situace v Paříži, znamenalo moje setrvání na čele mírové delegace. To bylo také důvodem, proč jsem na podané demisi, kterou jsem dne 2. července prezidentu Masarykovi poslal, netrval. A pak nebylo to pro p. dra Beneše docela bez významu, že jsem byl hotov převzítí celou odpovědnost za mír s Rakouskem i za *Těšín* stejně s ním, zrovna tak, jako to bylo pro mne opravdovou a dojistá dokonce nepochopitelnou obětí, kdybych byl tak samolibým a domýšlivým, jak mne p. dr. Beneš tak — loyálně ve svém memorandu líčí. Zůstatí v konferenci jako před-

seda vlády, který byl propuštěn, jak jsem já byl odstraněn, bylo jistě velkou obětí pro věc, kterou jsem přinesl. Ale ve mně prostě zvířel pocit povinnosti k státu, pro nějž jsem už něco udělal, neboť nechťel jsem naši věc v Paříži ostentativním odchodem ještě více poškodit a kompromitovat tím také postavení p. dra Beneše, který *by potom představoval jenom exponenta socialistické vlády*. Řekl jsem tedy s těžkým srdcem, že zůstanu až do podepsání smlouvy s Rakouskem. Že si však z toho dělá p. dr. Beneš ještě zásluhu, poněvadž nesouhlasil s mým okamžitým odstraněním, a že v tom vidí důkaz své loyality ke mně — je zase něčím, pro p. dra Beneše nanejvýš charakteristickým. Tím spíše, že zároveň píše, jak musel pro mé nemožné postavení dělat všechno sám beze mne, aniž mně o tom co říkal. Opravdu vzor loyality!

Pan dr. Beneš ovšem jako folii ke své loyálnosti vypravuje, že jsem před jakousi schůzí v zahraničním ministerstvu v červenci před gen. Weygandem, před Pašičem a ještě jedním zástupcem, prý rumunským, řekl, že máme nyní vládu bolševickou a germanofilskou a výrok ten prý dra Beneše velmi rozhořčil, ale neřekl naň slova a jakýkoliv projev se své strany potlačil. Ovšem referoval o něm p. Mečřovi a ten patrně psal to do Prahy, kde prý mně tato slova posl. Bechyně veřejně vytýkal. Pak prý mně doma velmi rozhořčeně činil z toho výtky, já jsem prý to četl v novinách a velmi se na to rozhořčoval a tvrdil, že jsem nic takového neřekl. „Vida tuto situaci, pokládal jsem za správné velmi přesně reprodukovat všechno to, co bylo a jak se věc dopodrobna stala. Pan dr. Kramář potom už věc nepopíral a ovšem také ani v novinách ani ve veřejnosti proti kritice svého výroku se strany Bechyňovy se nebránil.“

Ponechávám úplně stranou to, že p. dr. Beneš o věci povídal p. Mečřovi, jinými slovy, že takovýmto způsobem chtěl, aby se dostala do Prahy. Řeknu jen tolik, že o celé této kontroverzi, která p. dra Beneše tak neobyčejně rozčílila, pro kterou mně dělal rozhořčené výtčky, kterou jsem prý četl v našich novinách, ne-

mám ani slova ve svých zápiscích, které jsou přece velmi podrobné a kde mluvím o věcech, ať mně byly příjemny nebo nepříjemny. Musím také konstatovati, že jsem kromě Národních listů, a to ještě hodně nepravidelně, téměř žádných českých listů nečetl, což bylo a zůstalo mým důsledným zvykem prostě proto, že není u nás objektivní klidné kritiky v žurnalistice a na čtení všeho toho zkrcování a nadávání jsem přirozeně neměl času. Konečně pak těžko bych chápal, že bych mohl Tusarovu vládu nazvat bolševickou, poněvadž v ní přece seděli agrárníci, takže bych nanejvýš mohl mluvit o převážném v ní vlivu socialistů a ohledně germanofilství jsem vůbec neměl jiné příčiny k výtkám, než že poslala tehdy už první vláda do Berlína k zastupování našich zájmů na Labi p. dra Körnera, ačkoliv jsme byli formálně s Německem ve válečném stavu. Také nenacházím v Zápiscích, že bych byl v nějaké poradě s gen. Weygandem, ani nemám zaznamenáno, že by byl v nějaké poradě Pašic, který zůstával celou dobu konference úplně stranou. Za to ovšem jsem našel ve svém deníku následující zápis ze dne 23. srpna: „Večer u Trumbiče Herbertte. Velmi zajímavý s ním rozhovor. Především mně řekl, když jsem si mu stěžoval na Těšín, že vůbec od dvou měsíců je naše situace změněna, poněvadž nelze se ubránit dojmu, že je naše nová vláda germanofilská. *A pak obviňuji mne, že to zde šířím*, který jsem bůh ví jak dávno s Herberttem nemluvil.“ Zdá se mně, že bych měsíc po tak ostrém konfliktu s drem Benešem, jak on jej líčí, nemohl psát do svého deníku, že mne obviňují, že to zde šířím. A kdybych byl chtěl vůbec zamlčeti svůj konflikt s Benešem, nemohl bych toto napsat. Říkám prostě své pochyby o správnosti tohoto obvinění Benešova.

Podotýkám však k tomu, že je hodně naivní, předpokládat tolik nevědomosti u těch, kdo by četli jeho memorandum, že by zapomněli, kolik bylo u nás už cizích zástupců, žurnalistů atd., kteří sotva opomněli napsat své dojmy o změně, která v naší republice nastala. Že nebyla ve směru bezpodmínečného nacionalismu, když jsme my a Šrámkovi katolíci byli z vlády odstraněni,

bylo sice každému jasno, ale ukázalo se až později při projednávání ústavy. A konečně mohu říci jen tolik, že právě mé setrvání v mírové delegaci, nehledě na všechno „hulvátství“, jak to nazval prezident i ohledně telegramu Národního shromáždění i způsobu, jakým jsem byl odstraněn z vlády, bylo nejpádnejším důkazem, že v zahraniční politice, když jsem tam zůstal s drem Benešem, nenastala žádná základní změna. Že však přece něco podobného cítil Herbet, ale jak uvedu i jiní, dokazuje jen, že ani má přítomnost v delegaci nebyla ještě dost silným faktem, aby smazala nepříznivý pro nás dojem zbytečně překotné změny vlády. Ale že žádá ještě p. dr. Beneš ode mne k této vládě zvláštní patriotické ohledy a nemá dost na tom, že jsem ani v nejmenším nezměnil své chování k němu, je při nejmenším řečeno přímo nepochopitelná neskromnost.

Pan dr. Beneš si vůbec s lehkým srdcem dovoluje ve svém memorandu o mně tak příkrá odsuzování, že se přirozeně musím ptáti, odkud si vlastně bere právo tak s vysoká mluvit o mé beztaktnosti k němu i o tom, že „když se jednalo o mne, dovedl jsem zapomenout na všechny zájmy vyšší a že jsem pronášel lehkomyšlně výroky, za něž jsem zodpovědnost bráti nemohl“. Nutí mne to, abych co možná krátce nastínil zde konečně jednou, co jsme oba v Paříži udělali, co jsem zejména dělal po svém odstranění z vlády a telegramu Národního shromáždění, tehdy když se jednalo o mne, a ukázal tak jedině usvědčujícím způsobem, měl-li p. dr. Beneš se svou tehdy čtyřletou politickou praxí právo s takovou povýšeností o mé činnosti mluvit, jak se o to v memorandu prezidentovi republiky pokusil. Posud jsem neodpověděl ani na bezpříkladně hrubý a urážlivý telegram Národního shromáždění ani na to, že se novinářská diskuse o mírových věcech v žurnalistice p. dru Benešovi blízké vedla takovým způsobem, jako bych já ani v Paříži nebyl a podle memoranda p. Beneše vlastně jsem věci jen škodil — ale konečně jsem přece jen nucen zjednat trochu světla v celé věci.

Co jsem v Paříži dělal a čeho jsem docílil.

Byl jsem původně ve dvou komisích, v komisi pro přípravu statutu Společnosti národů a pak v komisi transportní. Bylo by zbytečno, abych zde mluvil o komisi Společnosti národů, poněvadž to pro naši věc konečně nebylo rozhodujícím a vážným, jestliže moje formulka, která by zajistila možnost dozoru na německé zbrojení, i kdyby Německo bylo přijato do Společnosti národů, napřed byla ze zásadní přímocarosti panem Bourgeois odmítnuta, a pak přece přijata formulka Wilsonova se změnami mnou navrženými, což potom naplnilo jistým zadostiučiněním i samého p. Bourgeois, kterého všichni, zejména Venizelos i druhý Francouz p. Arnauné za jeho tvrdošijnost odsuzovali a p. v. Zato *velmi vážnou pro nás byla pro naše kontinentální geografické položení komise dopravní, v které jsme museli dosíci volné spojení k moři po železnicích i po řekách.* To byl pro náš stát jeden ze životních problémů. A tu mohu říci s řeckým plnomocníkem, vyslancem Coromilise, že jsem dosáhl všeho, co jsem žádal. Coromilis ovšem také řekl, že jsem jediný na konferenci, komu se to podařilo. Pan dr. Beneš sice praví, že jsem podle p. Berthelota neměl naprosto žádný vliv u Angličanů a Američanů, ale zrovna zde anglický plnomocník gen. Mance mně udělal všechno, co jsem chtěl, a na psaní, které mně psal do Prahy, se podepsal „angločeskoslovenský zástupce v transportní komisi“! A na konec po různých přestřelkách mně také všechno koncedoval Američan Mr. Hudson, a zejména v první době, kdy v komisi byl, Mr. Miller. O Francouzích, o ministru Claveille, o belgickém zástupci, kteří tam zasedali, to nemusím ani říkati. A nejen že mně ve všem vyhověli, mohl jsem také působiti na zmírnění rozporů mezi Francouzi a Angličany i Američany, a francouzským majitelům obligací Jižní dráhy se mně podařilo prosaditi žádost ministra Claveille, o jejíž přijetí marně třeba s největším úsilím pro odpor Angličanů i Američanů a Italů bojoval.

A dokonce mně neuškodil můj radikalismus, jež mně tolik vytýká p. dr. Beneš.

Velmi vážný úkol mně připadl také v otázce t. zv. náhrady za osvobození. Radili jsme se společně se Srby, Rumuny a Poláky o likvidaci finančních věcí Rakouska. Nebyl jsem členem finanční komise, neznal jsem podrobnosti její jednání, až přišel 23. května dr. Beneš „s Jobovými zprávami. Máme platit náhrady i reparace. Je zoufalý — chápu, myslil, že dokonce něco dostaneme.“ Přirozeně mně tudíž finanční klausule mírové smlouvy, zejména pokud se týče náhrady za státní statky (biens d'Etat), kam chtěli počítati železnice, státní a veřejné budovy atd., naplňovaly velikou starostí. „Byl jsem u finančního ministra Klotze, s nímž seděl jeho hlavní referent Jouanet. Ti byli úplně přesvědčeni, že přece nemůžeme ty věci platiti dvakrát (jednou pro Rakousko a pak Spojencům)! A také tím, jak se díváme na válečné dluhy. A ačkoliv Slavíkovi řekli, že se mnou úplně souhlasí — přece jen na posled budeme domény platit — ovšem aspoň ne docela dvakrát, odrazí se nám dluhy na nich váznoucí. A přijdou do společného fondu. Arciť, jak to bude s lesy na Slovensku nevím — na těch dluhy nejsou jako na našich železnicích.“

28. května: „Se statky to prý chtějí nechat — ale udělali to přece — za to chtějí příspěvek na válku. Loyd George říká, že každý Francouz a Angličan musí nésti 7200 franků a náš člověk v nejhorsím případě jen 1500 franků — musí být spravedlnost.“ Zatím se změnily zase italsko-anglicko-americké plány. Nechtějí nám nyní nic určovati, ale má být komise 3členná, velmoc — my — předseda jmenovaný norským králem, a ta má rozhodnout, mnoho-li máme platit. Beneš si to líboval — jako vůbec velmi se poddává tomu, co se mu slibuje a ujišťoval, že nebudeme platit nic, poněvadž nám to slibují. Já ovšem byl velmi energicky proti tomu — Beneš tu může nebýt a ti, co mu to slibovali také ne — co potom? Beneš se velmi rozhorloval — ale bylo cítit — že sám už také nevěří. A pak jsem mu řekl, že to znamená vychovávat nás k bolševismu. Jedinou snahou naší by mu-

selo být, nechat hospodářství naše rozhárané, v nepořádku, platit (co nejvýš) nezaměstnané, invalidy vojáky, abychom měli deficit a nevyměřili nám příliš mnoho. To by bylo přímo katastrofální — musí být určeno maximum. To na něho působilo — a už v tom smyslu také mluvil u Trumbiče. Přijali jsme můj a Jovanovičův návrh, abychom sice přijali komisi — přece by nám mohla určit míň — ale musí být určeno maximum. Já jsem napsal k naší společné notě čtyřem předmluvu, že musí být maximum pro zamezení rozvratných důsledků.“ Zde s naším návrhem souhlasili, ale pro reparace si ponechali určení sumy až do r. 1922! Nemohu zde líčiti dlouhé a pracné jednání o způsobu a výši tohoto příspěvku. „Beneš telefonoval (25. června), že mluvil s Lamontem a Dullesem, že konečně předloží dnes definitivní návrh, fixní procento z válečných půjček a sice 20%, kurs za říjen 1918, placení úroku od 1925 5% a splácení 1931—40. Já okamžitě řekl Benešovi, aby v Crédit Lyonnais se zeptal na kurs koruny v říjnu 1918, poněvadž jsem se obával, aby nebyl velký. Benešovi to nenapadlo přesvědčiti se. Vůbec ve finančních věcech je dost neurčitý a všecko by přijal, co vypadá trochu slušně. Jak jsem se ulekl, když mně přinesl hrozné kursy, platili bychom kurs 43.77 ct, úžas!“ Když jsme přišli do komise, byl tam chaos, nemluvalo se o ničem, než o náhradách škody a kompenzacích. Konečně přišel Loucheur a tu jsem se energicky vložil do věci a žádal napřed, bude-li se platit a co! Souhlasili.“ — „Začal jsem s kursem, ukázal jim tabulku, řekl, že se v říjnu spekulovalo na korunu v naději na mír — a že my bychom to museli platit. Uznali to a řekli: uděláme tedy fixní kurs: 25 ct. Byl jsem už šťasten: ušetříme mou opatrností rázem 2.700.000.000 franků!“ Mezi ministrem Loucheurem a Grabskim došlo tak k prudkému konfliktu, že Grabski rozhořčeně sebral portefeuille a odešel. Doufám, že zítra to ještě stlačíme na 18% a pak už to spolknem. Kolik jsem v té věci ušetřil republice peněz! Napřed ten úžasný nápad neurčovati nic a jen komisi s Norvěžanem, která by nás taxovala podle chuti, zejména kdybychom trochu spravili svůj

hospodářský život! A Beneš myslil, že je to dobré, poněvadž bychom prý neplatili nic! A nyní zas ty kursy!“

26. června se jednalo dál, slyšeli jsme, že Lloyd George chtěl kurs 33 cent, takže bylo dobře, že jsme se už usnesli na 25 ct. A konečně se začalo mluvit o určitém obnosu. „Mluvili o 2½ miliardy, ale bylo viděti, že by 2 miliardy vzali, t. j. že na 2 miliardy myslili.“ „Večer jsem mluvil s Loucheurem a říkal mu, že nemají to na malých chtít.“ „On, že by to nechtěl, že však to dělá Lloyd George.“ 27. června byla konečná schůze. Antonescu konečně to dostal na 1½ miliardy. Chtěl jsem ihned rozdělit — jinak by ti druzí neplatili, a my všecko! „Navrhoval jsem 700, Poláci 300, Rumuni 275 a Jihoslované 225. Antonescu to opravil na 750, 300, 250 a 200. Já konečně svolil.“ Ovšem Trumbič velmi naříkal, že je to nespravedlivé, že jsou oni chudáci a my bohatí. Odpověděl jsem mu, že jsme nic nenamítali, když si vyjmul Bosnu a Hercegovinu, na něž jsme my tolik platili a Beneš mluvil ještě ostřeji. Konečně to zůstalo při hořejším rozdělení.“ Trumbič přinesl ještě docela moudrý nápad, aby se při počítání státních statků odrazilo všecko, co platily země, okresy a obce, což přijali. „A pak jsem spustil já, jaká to bude ostuda, když budou oceňovat každou školu, každou nemocnici, každý úřad — jak to rozčílí lid. Měli by jen bráti „biens productifs“. Slovo to už přijali, ale pak jen vynechali školy a nemocnice. „Baruch (americký člen komise) a anglický plukovník mně dělali úžasně komplimenty, jak všecko prosadím. Baruch, že by mne chtěl mít za advokáta atd.“

Uvádím to nerad a jen proto, aby bylo možno srovnati úsudek velikého amerického finančníka o mé práci s tím, co ve svém memorandu napsal p. dr. Beneš!

A nyní k mé činnosti ohledně *hranic*. V konferenci, kde jsme 5. února byli slyšeni, nedostal jsem se k slovu, poněvadž p. dr. Beneš mluvil 3 hodiny. „Beneš to všecko dobře, suše a jasně, bez retoriky objasnil. Ovšem je trochu neopatrný a říká optimistická čísla, což je po mém soudu chyba — poněvadž si okrouhlá čísla

i ti staří lidé pamatují — a pak to dělá špatný dojem, když se ukáže, že jsme malovali na růžovo.“ Nelze tedy říci, že bych byl k dru Benešovi ve svých zápiscích příliš přísný, nehledě na to, že jsem se sám pro příliš dlouhý výklad p. dra Beneše nedostal ke slovu, jak jsme měli smlouveno. Nesl jsem to tehdy velmi těžce, poněvadž bylo mým úkolem objasniti historické a státoprávní naše stanovisko, což zejména hledě k Těšínu mělo svou důležitost. Ale Clémenceau byl už unaven a skončil schůzi. Píši o tom: „Připravoval jsem si řeč na výsledky — a pak to bylo docela marné. Mluvil Beneš tři hodiny a ti starší páni toho měli zrovna dost — a tak mně laskavě řekli, že to je jedno, že to všecko budu moci říci před komisí, která to bude podrobně zkoumat. Řekl jsem Clémenceau: Co musím všecko spolknout! A on: A kdybyste věděl, co já! Já ovšem, že ne na něho si stěžuji, on že je hodný. On: Co všecko jste došáhli! — Vždyť vlastně nechceme nic cizího, jen to, co je naše a zrovna to jsem chtěl a měl říci! To nám všecko ještě povíte, vždyť se to vrátí ještě k nám. — Co s nimi uděláš?! . . . Také mne překvapilo, jak se starali Angličané a Američané o to, kolik vezmeme Maďarů. O Němce se nikdo nestaral.“

O p. dru Benešovi jsem si napsal, „že je trochu optimistický ohledně našich hranic — jak jsem viděl z řeči Le Rond. (Gen. Le Rond z kanceláře Fochovy byl hlavním činitelem v teritoriální komisi a nejvíc pro nás udělal.) Daleko ještě není tak jisté, co dostaneme na Slovači.“ Jak to bylo odůvodněno, poznal jsem docela jasně z řeči p. Dullese (18. března): „Má veliký strach o nás, abychom neměli příliš mnoho Němců a Maďarů. Já ho ovšem všemožně uspokojoval. Ale vidím, že by Američané nám chtěli vzít Cheb, ale také výběžek frýdlantský a rumburský. Řekl jsem mu, že my sami dáváme velmi pozor, abychom se nepřeplnili Němci a Maďary a že ani Cheb, ani Rumburk a jeho starou plátenickou industrii nemůžeme pustiti. Viděl jsem však, že to se Šalgo-Tarjánem není docela jisté.“ Také ohledně Žitného ostrova nebyla věc lehká. 11. dubna jsem slyšel od Sir Eyr Crow,

hlavního úředníka v anglické mírové delegaci, „že generál Smuts prý přinesl do Prahy návrh, aby se vyměnil Žitný ostrov za kus území na pravém břehu Dunaje proti Bratislavě (t. zv. Předmostí) a chtěl mé mínění. Byl bych skoro pro to, ale bojím se toho vojensky. Měli bychom stále maďarské nebezpečí.“ Když pak jsem byl 14. dubna u něho, byl jsem již rozhodnut, jak jsem se už také dohodl s gen. Le Rond, který mně předložil alternativu, buď Žitný ostrov, nebo Předmostí. Řekl jsem Sir Eyr Crow, „že těžko se můžeme Žitného ostrova vzdáti. Kdyby „4“ nám za to dali Předmostí, musili by zavázati Maďary, že tam (na Žitném ostrově) nikdy nebudou míti vojáky ani vojenské přípravy.“ Generálu Le Rond jsem řekl, že musíme mít při své těžké geografické konfiguraci pokud možno přirozené hranice všude, kde je to vůbec možné, a tou je hlavní tok Dunaje, ale na žádný způsob jí není a nemůže být severní rameno Dunaje, tiché a klidné, které netvoří vůbec žádnou překážku. Nebylo nám příjemno zabrat se Žitným ostrovem maďarské obyvatele, ale životní zájmy strategické zde musely být rozhodujícími. Sir Eyr Crow mně také řekl, „že se „4“ zásadně usnesli, že musí nám býti zachovány historické hranice“. Za několik dní mně to potvrdil gen. Le Rond: „Amerikáni chtěli Cheb, my Kladsko. Clemenceau rozhodl, že je to hloupé, že by to dalo moc práce a nejjednodušší je dát nám historické hranice.“

10. května jsem pak viděl u gen. sekretáře mírové konference p. Dutasty definitivní hranice — „bohužel pod Ipolou to vypadá špatně — jen Žitný ostrov nám nechali“. Tak jsme zatím dostali Žitný ostrov. 31. května bylo jedno z málo plenárních sezení konference. Bratianu mluvil neobyčejně ostře proti minoritní smlouvě, což zejména Clemenceaua, ale i Wilsona i Lloyd George velmi rozhořčilo. Clemenceau odpověděl velmi ostře. Pak se chlubil Paderewski, jak jsou ke všem spravedliví a po něm chtěl jsem mluvit já, před čímž mne však Beneš varoval. Já ovšem neuposlechl a žádal opravu textu o hranicích u Cmuntu a jiné maličkosti. Ohledně Cmuntu jsem jim řekl, že mají mapy se sta-

rým nádražím a že by nám podle svého rozhodnutí nádraží nové, pro nás tak důležité vzali. „Poněvadž byli dopáleni oposicí Bratianu, působila na ně moje limonáda neobyčejně příznivě, takže s velikou ochotou Clemenceau nařídil, aby se po schůzi konference sešla hraniční komise. Ta pod vedením Le Rond beze všeho přistoupila na mou žádost, jak ji Burger vypracoval, a doporučila „4“, aby náš text přijali, čímž jsme zachránili pro sebe úplně nádraží v Cmuntu — veliká radost!“

Věci ohledně hranic slovenských se přiostrily maďarským vpádem do Slovenska. Dr. Scheiner 7. června přijel do Paříže se špatnými zprávami. „Beneš nechce zakročovat, nechce ukazovat naši slabost, zaviněnou pražským „oslovstvím“ — já „svinstvem“, raději by se smluvil s Rumuny a Jihoslovany.

Proti tomu protestuji, byla by to věčná závaznost a těžká vděčnost. Mají-li jít, tedy na rozkaz Ententy, k záchraně všech a míru. Beneš dal si říci a půjde zítra k Wilsonovi.“ Já se zase staral o to, aby Francouzi přinutili Poláky, aby nám dali naftu a u gen. Albi, chefa gen. štábu, aby telegrafoval do Vídně, by nám ze společných zásob dali děla a municí. Gen. Albi mně řekl, že jsme vlastně podnikli útok my a totéž říkal na schůzi „4“ Lloyd George. Jednalo se však o demarkační čáru Fochovu, o níž nikdo nevěděl. Intervenoval jsem také ještě u Foche. Ve schůzi „4“ bylo vidět, „jak je Lloyd George zaujat pro Maďary. Hájí Károlyi. Bratianu zas velmi ostrý.“ Já, že nevím o našem útoku, ale sotva ofensivu, když i na defenzivu nepřipraveni. Socialisté u nás proti ofensivě. Maďaři se připravovali — jejich výzbroj od Mackensenovy armády — jejich ukrutnosti. Clemenceau rozzlobený ze sněmovny na nás, že jsme překročili demarkační čáru a pak chceme francouzské vojáky — ty on nedá, potřebuje je na Němce, kdyby nepodepsali. Já, že o vojáky neprosíme — máme jich dost — jen municí a zbraně. Nejzajímavější, že Lloyd George doznal, že zpráva o překročení demarkační čáry je od italských generálů!!

Wilson hodný, lepší než Lloyd George. — Odešli a pak při-

nesli rozhodnutí, že zítra definitivní hranice naše i rumunské a pak Bela Kunovi rozkaz, aby na ně ustoupil. Rozhodnutí to s uspokojením — to jsme vlastně chtěli.“ — 11. června zas před komisí pěti ohledně slovenských hranic. „Bratianu bandurskou, má talent popouzet lidi proti sobě, že musí se ptát vlády a „4“ chtějí dnes ultimatum Belu Kunovi. Bratianu prohrál. Já jinak, že v principu přijímáme, ale žádáme dráhu na Ipole a kousek Předmostí. Řekl jsem, že Maďaři střílejí na druhý břeh a Šrobár musil do Dvora. Lansing, že tak u nich přes Great River. Beneš také o ipolské dráze. Cambon mně řekl: Vy Čechové to umíte dělat velmi šikovně — Bratianu si vše pokazí.“ Jak jsem už řekl, možnost provozu po ipolské dráze jsme dostali.

3. července dověděl jsem se od milého gen. Mance, že Rakušané dostanou Burgenland a tím že naše spojení na Rjeku přijde úplně do rukou Rakušanů a já že chtěl mít dvě železa v ohni (dráhu přes Maďarsko i přes Rakousko). Vyzval jsem Beneše, aby se o věci přeptal, a usnesli jsme se požádat konferenci o slyšení. První má myšlenka byla při této příležitosti dostatí přece jen Předmostí u Bratislavy.“ (Také jsem hned řekl gen. Mance, že by to bylo nemožné, aby Rakušané, původci války dostali Burgenland, a my ani ne to Předmostí!)

Večer byl oběd bývalých žáků Ecole des sciences politiques, na kterém jsem musil mluvit volně, „a tak jsem měl prvý, opravdový, veliký úspěch.“ Pak ovšem všichni se mně představovali, ale já myslel jen na jedno, abychom dostali Předmostí. Proto jsem o tom mluvil velmi energicky s Tardieu a Laroche, kteří byli mými sousedy.

5. července jsem byl u Tardieu stran Předmostí. „Chtějí Rakousko stabilisovati — já jsem mu řekl o svých dvou tratích, které jsou v nebezpečí. Žádal jsem Předmostí a Tardieu slíbil, že udělá, co bude možno. Řekl jsem, že by bylo nejlépe uříznouti celý pruh a dát nám, Rakušanům a Jihoslovanům. Řekl jsem o tom ihned Benešovi, aby poslal mapu Předmostí s malým mémoirem.

8. července jsme byli v komisi teritoriální. „Beneš už mluvil — nemohli mne telefonem sehnat. Mluvil jsem na otázku Tardieu. Řekl jsem o obcích na Vitorazsku, jak nám tam Čechy germanisovali, pak o drahách, aby nám nebrali dráhu, musíme tolik stavět na Východ — dřív všecko do Vídně a Pešti a pak Předmostí. Řekl jsem, jaký boj byl o Žitný ostrov. Kdybychom ho neměli, bylo by celé Slovensko zavaleno bolševiky — a tak si musíme upevniti Bratislavu — pak nádraží, dráhu dolů! Když jsem odcházel, řekl nám Tardieu, že to bude tvrdý oříšek. Seděl tam Coolidge! Ti Amerikáni!“

Již nahoře jsem se zmínil o dalším jednání ohledně Cmuntu a Poštorné u gen. Le Rond i u Tardieu, o mé neústupnosti, i jak nám Le Rond slavnostně oznamoval, že p. Coolidge prohrál a náš kompromis *i s bratislavským Předmostím* byl přijat!

Tím až na Těšinsko byla skončena naše akce ohledně hranic. Bylo by zbytečno, abych zvláště připomínal, jak se liší líčení p. dr. Beneše o mé bezvýznamnosti od skutečnosti! Kde byla jeho iniciativa v otázce hranic a kde byla ta jeho „autorité considérable“ u Angličanů a Amerikánů? Co vlastně v otázkách hraničních máme jen *jemu* co děkovati? Co máme, za to musíme býti vděčni Francouzům, Clemenceau, Le Rond a Tardieu — a u těch jsem, jak je vidět v otázkách Cmuntu, Vlačic, Předmostí u Bratislavy, Žitného ostrova i Ipolské dráhy zrovna já de facto jistou „autorité“ měl a neztratil jsem ji ani tenkrát, když jsem byl odstraněn z předsednictví vlády, v měsíci červenci, když bylo rozhodující jednání o hraničních otázkách s Rakouskem. A Francouzi nám musili pomáhati proti Amerikánům, na něž měl vliv, jak sám to říká, p. dr. Beneš!

Otázka těšinská.

A nyní k otázce těšinské! Ve svém memorandu mně p. dr. Beneš obviňuje z neloyálnosti, že jsem sám psal proti tomu, že

vzdal se plebiscitu, ač dosáhl v Spa linii, která byla lepší, než ta, s kterou jsem v Paříži souhlasil (?), a že jsem dopustil, aby z této příčiny národně-demokratická strana i Národní Listy vedly proti mně nejostřejší boj. O Těšínsku pak mluvil 4. srpna 1920 ve stálém výboru, kde užil následovných slov, mluvě o druhé fázi boje o Těšínsko, t. j. od 3. února 1919 do konce dubna. „Dr. Kramář zabýval se tehdy *vylučně věcmi ruskými*, v této fázi boje o Těšín se přímo na konferenci téměř nezúčastnil.“ Když pak na tato slova Národní Listy velmi ostře reagovaly, omlouval dr. Beneš dne 9. listopadu svůj výrok: „Hned předem ohražuji se co nejrozhodněji, aby se vykládala moje řeč ve stálém výboru jako něco, co by mělo snižovati nebo zmenšovati zásluhy p. dr. Kramáře ve věci, kterou učinil na konferenci mírové. Ani mně to nenapadne, neměl jsem žádného takového úmyslu.“ A dál: „Hlavně bych chtěl zdůrazniti, co sám p. dr. Kramář řekl, že jsme se dohodli, že ve druhé fázi těšínského boje oficielně p. dr. Kramář vystupovati nebude.“

Musím bohužel říci, že v tom je celá metoda vystupování p. dr. Beneše. Řeči své velmi pečlivě připravuje, píše a pak ve výboru čte. A v takové připravené rozmyšlené řeči řekne, že jsem se *vylučně* zabýval věcmi ruskými, a když vidí, že to vzbudilo odpor, omlouvá to za 3 měsíce, že nic takového jako neřekl, nemyslel atd. Zatím ovšem všichni ti, kteří před rokem následkem referátu z Paříže a agitace blízkého p. dr. Benešovi p. Maxy poslali mu z Národního shromáždění nezapomenutelný telegram, měli tak dlouho vědomí, že mně udělali jen to, co jsem zasloužil. A pozdější omlouvání je jako v procesu: „Já nikoho nemyslel“. Když však chtěl vykládati, že jsem se těšínského boje nezúčastnil na konferenci, poněvadž jsme se dohodli o tom, že ve věci těšínské nebudu vystupovati oficielně, a že tím tedy není vyloučena má ostatní práce na konferenci i mimo ni pro Těšín, pak tento omluvný výklad naprosto neobstojí před kategorickým „*zabývá se tehdy vylučně věcmi ruskými*“. A to, jak jsem řekl, nebylo ře-

čeno ve volné řeči, nýbrž bylo to napsáno a čteno, tedy snad také rozmyšleno a úmyslně řečeno.

Byl jsem nucen již nahoře doložit citáty ze svého deníku, co jsem v Paříži dělal — a docílil. Chci to také ukázat ve věci těšínské a pak také ukázu, jak neoprávněná je výtka neloyálnosti, kterou mně p. dr. Beneš činí.

Ve své řeči v zahraničním výboru zmiňuje se p. dr. Beneš o našem jednání s Poláky za války r. 1918. Konstatuji jako ten, který poradám těm v květnových dnech předsedal, že jsme si slíbili společný postup v době války, a že jsme se vzájemně zavázali, nemluvit o otázce těšínské, dokud oba nebudeme mítí pevné své hranice, a pak jsme si řekli, že „pro pár vesnic nebudeme kaziti svůj přátelský poměr.“ Nelze tudíž říci, že bychom jakýmkoliv způsobem se Polákům zavázali, a p. dr. Beneš byl také o celém jednání s Poláky v Ženevě informován. *Ovšem v memorandech, která předložil p. dr. Beneš konferenci do mého příjezdu do Paříže, byl už odříznut kus Těšínska, tedy něco, proti čemu jsem se ještě v Praze zásadně co nejrozhodněji bránil, když se soc. demokratické strany bylo nadhozeno, abychom dobrovolně ustoupili něco Němcům.* S největší rozhodností jsem zastával celistvost našich zemí. *Těžkým poškozením* naší těšínské věci byla také *dohoda našeho národního výboru v Ostravě s polským národním výborem*, podle které byla ponechána místním polským národním výborům celá politická moc a správa tam, kde se utvořily, t. j. ve větší části Těšínska. Když jsem po návratu ze Ženevy o tom slyšel, vyslovil jsem se s největší rozhodností proti tomu, ale náš národní výbor ostravský nechtěl ustoupiti ani nahlédnouti svou chybu. *V jednání komise, která pro nás byla tak zlá, dovolávali se pak Poláci stále této dohody, jakož i toho, že největší čeští filologové sami přiznali, že jsou Slezáci vlastně Poláky.* A konečně byl dán rozkaz obsaditi našim vojskem Těšínsko zrovna v den, kdy Wilson telegramem žádal všechny, aby se zdrželi každého samovolného postupu. O tomto telegramu vláda, když se rozhodla, nevěděla, a byla donucena k zakročení proto,

poněvadž polská správa nádraží v Bohumíně ostentativně pouštěla české bolševické agitatory ze sovětského Ruska do ostravského revíru, takže tam bylo akutní nebezpečí komunistického povstání. Já se do posledního momentu všemu bránil, co by mohlo vésti ke krvavému konfliktu s Poláky, ale musil jsem se konečně poddati argumentu o komunistickém nebezpečí v revíru ostravském, bez něhož bylo nemyslitelným, že bychom mohli udržeti svou hospodářskou aktivitu. To všechno naši posici v otázce těšínské a priori velmi ztěžovalo.

Jak jsem se už zmínil, mluvil jsem hned při první návštěvě u Clemenceau o Těšíně a našel jsem u něho velmi příznivou pro nás disposici. Totéž bylo u ministra Pichona, který velmi souhlasil, že se nám nesmějí vzít podmínky života našeho průmyslu: uhlí a dráhy. Ale už začaly nepřijemnosti po obsazení Těšína, zejména zdá se, následkem zpráv francouzského vyslance p. Clément-Simona, čehož Poláci užívali k agitaci proti nám. Byli jsme také už 29. ledna pozváni na konferenci, kde Clemenceau chtěl, abychom vyložili celý svůj program, jako Poláci, ale Lloyd George žádal, abychom mluvili jen o Slezsku. „Beneš to velmi dobře udělal“ a pak jsem mluvil já neobyčejně energicky. Dřív Lloyd George a Balfour trochu dřímali, ale pak se probudili. Vylíčil jsem jim všechno, co Poláci dělali a žádal o spravedlnost. Dmowski vstal a četl psaní nějakých pastorů a telegram těšínské národní rady, kde říkají, že u nás je bolševism, ne u nich. Resultát byl, že mně Clemenceau řekl: „Dmowski skvěle vylíčil položení Poláků, ale Těšínsko neuhájil.“ Beneš je velmi optimistický. Uvídíme.“

30. ledna byl „těžký den“. „Celý den v poradách, vlastně na soudu s Poláky. Tenkrát před komisí, která má jet do Polska. Noulens, gen. Niessel, vyslanec Esme, gen. Botha, Montagna a 2 Američané. Lidé, kteří vědí o Slezsku tolik, jako já o měsíci a kteří především nemají naprosto smysl pro historické právo, pro náš boj proti centralismu. Jim může s největší drzostí říci Dmowski, že Slezsko nikdy nepatřilo k Čechům, nýbrž k Rakousku

a gen. Niessel velmi určitě, že Morava byla také rakouská — a my si všechno to musíme dát líbit. Já nikdy neodpustím Polákům včerejší den. Konečně jsem musil říci Noulensovi, že okamžitě odejdu, dají-li nám rozkaz, aby naše vojska šla zpátky. To trochu pomohlo, ale ne docela. Doufám však, že to uhájíme — a budeme míti doly i dráhu. A pak tam přijde nějaká internacionální komise, kterou budeme musit už dobře informovati. Pan Dmowski mluvil přímo cynicky, a já viděl celou tu Polsku, které jsme zas jednou zbytečně věřili. A v mé mysli začínají se rodit docela jiné plány o naší budoucí politice. Rádi nás mají jen Francouzi, ale ti jsou slabí anebo dali aspoň se vtlačit do posice slabých — ostatním jsme lhostejnými a Itálie nás nenávidí. Bylo by zbytečno hledat lásku, kde není pro ni dispoice. Kdybych mohl v Čechách mobilisovat 200.000 lidí na pomoc Rusům — spasit Rusko, pak byla by to slovanská republika i s Jihoslovany — a pak bychom se na Poláky nemusili ohlížeti. A byli bychom největší mocí na světě! Kdybych měl tolik moci a síly!“

Je dojista charakteristické, kde a kdy vznikla „ruská“ politika, kterou mně p. dr. Beneš tolik vytýká!

1. února. „Včera tedy boj dobojován. Byl jsem velmi zlý, řekl, že jejich arrangement nepřijímám, že se jen podřizuji rozhodnutí. Z toho velké protestace, ujišťování atd. — ale já zůstal velmi tvrdý a neústupný. My jsme vlastně posud nic neprohráli, všechno je rezervováno, nesmějí být ve Slezsku volby ani odvody pro polské vojsko, celý revír uhelný bude obsazen naším vojskem, zrovna tak jako Bohumín až do Těšína. Nejvíce mne však mrzí, že jsme musili nechat obsazení Těšína Polákům. To je zlé pro Němce, kteří chtěli s námi“. O svém plánu píši vládě naší velké memorandum. Chtěl bych, abychom my rychle pomohli Rusku. Pak jsme největší mocí světa Slované a my Češi v ní vedoucí. Pak s námi nebudou zacházet jako s malými dětmi, které se nechávají čekat v předpokoji sedět, a kterým se nedá ani odpověď na žádost o rozhovor, jako mně u Balfoura. Já nedovedu být

dlouho sklíčen, jako poslední dny, musím najít cestu ze tmy do světla — a nyní ji mám!“

20. února, tedy v době, kdy jsem se podle p. dr. Beneše už *vylučně* zabýval ruskými věcmi, jsem byl u Tardieu, který mne ubezpečoval, že budeme mít všechno, ale Polákům, že musíme dát, co je za Vislou. Byl jsem také u Clemenceau. „Řekl jsem mu všechno o Těšíně, o Polácích, o tom, že musíme dostati náhradu v Horním Slezsku, máme-li postoupiti něco z Těšínska — a připomenul mu, že Poláci kdysi sami přiznali, jak mají mnoho uhlí v Haliči. Clemenceau mně řekl, abych mu o tom napsal mémoire a přinesl mu je do rukou, aby se neválel po kancelářích. Utěšoval mne, že dostaneme Těšín i dráhu, ale ovšem já mu řekl, že potřebujeme náhradu za to, co ustoupíme.“

3. března. „Berthelot řekl Benešovi, že Niessel dostal ostrý nos za svou hrubost k nám a za to, že on našim poručil, aby vyklidili Těšín, a sice od Pichona, který řekl, že jsme byli nejméně spojenci Francie. Zároveň mu oznámeno, že se *komise jednomyslně zde usnesla, dáti nám hranice až do Visly — tedy i Těšín i dráhu*. Je to sice obětování části Těšínska — ale konečně to jde — zejména když nám slibují, že nám dají také část Horního Slezska. Patrně můj radikalism v komisi neškodil!“

Ohledně Horního Slezska dal jsem memorandum také Steedovi, mluvil s Orlandem, který mně řekl: „Co udělali Poláci? Nic! A nyní bůh ví co chtějí na Váš účet! Nyní se naprosto zapomíná na to, co se dělalo ve válce. Není vděčnosti!“

11. března byl jsem u Berthelot, který je Prahou neobyčejně nadšen, a Poláky nemá rád. Řekl jsem mu všechno, co potřebujeme — a slíbil, že všechno udělá. Já mu všechno pověděl o Chebu a pravém břehu Odry, na kterém mně nejvíce záleží, poněvadž tam je ohromné bohatství uhlí. Beneš a Osuský fatalisticky říkají, že je všechno ztraceno — ale já nechci se věci vzdáti, dokud nebude definitivně rozhodnuta proti nám. Clemenceau se mne dal ptáti, chci-li, aby dal mé mémoire, které jsem mu odevzdal, také všem mocnostem v Conseil des Dix — což já ovšem s velikou

radostí přijal. Je přece viděti, že to na něho působilo. Poslal jsem to také gen. Le Rond. Já mohu s klidným svědomím jen tehdy odjet, budu-li mít vědomí, že jsem *všecky* prostředky vyčerpal!“

29. března. „Dal jsem udělati (od prof. Pantoflíčka) mapu ložisek uhlí, poněvadž mně řekl Nicolson (Angličan), že tam (na pravém břehu Odry) uhlí není a tu jsem ještě s jinými daty poslal Le Rond, Nicolsonovi, Dullesovi a Salvago Raggi — jestli už není pozdě.“ (Mapa byla neobyčejně zajímavá a instruktivní. Byla v ní naznačena ložiska uhlí nejen podle bohatosti, nýbrž i podle hloubky, v níž se uhlí nachází. Z mapy bylo viděti, že na pravém břehu Odry je uhlí v malé hloubce, zrovna tak ve východním Těšínsku, ale že jeho naleziště klesá stále a rychle hloub, až je na Ostravsku v největší hloubce. Tím jsme dokázali, jak jsme ztrátou východního Těšínska těžce poškozeni, a jak je spravedlivá pro nás náhrada v poměrně nepatrném kusu území na pravém břehu Odry.) Ovšem napsal jsem si do deníku už 19. března: „Mám dojem, že Beneš měl příliš mnoho ohledů na Poláky — a že zbytečně od počátku podceňoval otázku pravého břehu Odry. Měl přece jen počkati, až přijedou znalci těchto věcí. *Dnes se to těžko bojuje proti tomu, co sám Beneš předložil jako náš požadavek*. A pak strašně pochybil svým přesvědčením, že zde máme takovou posici, že není potřebí nic dělati pro veřejnost. To snad bylo pravda v době války, kdy každého s dychtivostí vítali, kdo byl pro ně, ale to už není pravda nyní... Já od počátku říkal, že je nutno s vlky výt, a že to nejde dělat zvláštní apoštoly ctnosti, když jsem viděl, co dělají Poláci!“... Jak se p. dr. Beneš změnil, když se mu začalo jednat o propagandu jeho vlastní slávy a jeho politických cílů! A 29. března pak pokračuji: „Mám dojem, že Beneš nemá velkého zájmu na Horním Slezsku. Velmi by mne mrzelo, kdyby to bylo proto, že já se o to tolik starám. Doufejme, že ne, a že je to jen proto, aby nekomplikoval situaci.“

Le Rond nás vybízel, abychom nekomplikovali příliš věci novými požadavky. Ale musíme se bránit, poněvadž dva Američané

přišli z Varšavy a přinesli Amerikánům (jak řekl dr. Koerner, náš Čech mezi Amerikány), že uhlí máme víc než Poláci (!!!). Proto jim o tom uhlí dávám podrobný mémoire.“

28. března. „Řeknu upřímně, že mne nic nezajímá jako to“ — totiž otázka uhlí pro nás.

31. března mně slíbil ministr Pichon všecko udělati, abychom dostali kousek Horního Slezska s uhlím.“

2. dubna zas „černý den“. V těšínské věci dělají Amerikáni přímo svinstvo. Pošlou vždy někam nějakého „experta“, který ničemu nerozumí, jakživ zem neviděl, jen povídá to, co mu kdo nahučel a pak soudí podle oficiální, lživé statistiky — ale nestará se o život, kterému nerozumí, o historii, kterou nezná a pak chce řešit těžké, komplikované otázky evropské.

Nechtější nám dáti Těšín, chtějí z toho udělati neutrální republiku, pak nějaký couloir do Těšina — přímo úžas! Navrhl jsem Benešovi, bude-li zle, pozvat sem Masaryka, který je zná a s nimi jednal.“

5. dubna. „Lady Paget snídala u Lloyda George — a při tom mu vyložila celou otázku těšínskou, na kterou jsem ji důkladně připravil. Dal jsem jí mapy a všecko potřebné vysvětlil. Lloyd George ani nevěděl, že nám Těšín 600 let patřil, a zdá se, že se potom na věc díval docela jinak. Amerikáni nám toho Slezska chtějí uříznout, až je to hrůza. Rozhodl jsem se užiti ještě druhé známosti, lady J., která zná dobře colonela House. Byl jsem u ní a držel jí větší přednášku o Slezsku. Když už nestačí mužští, ať pomáhají dámy. Ale při tom při všem přec mé rozhořčení proti Polákům nejde tak daleko, jako v prvním momentu po ne slušnosti Dmowskiho, která na mne tak působila, poněvadž mně byl jediný z Poláků blízký od té doby, kdy jsme spolu dělali neoslavismus. Ruský velvyslanec Bachmetev říkal Benešovi, že by měla býti východní Halič pod naším protektorátem. Jsem ovšem proti tomu, poněvadž by nás to navždy rozdělilo s Poláky, kdybychom *my* to chtěli. Já sice Poláky nemám rád, ale úplně

zatarasiti dveře, abychom nikdy nemohli spolu, bylo by přece jen riskováno.“

11. dubna byl jsem opět u Clemenceau, který tenkrát nebyl v dobré náladě. „Zdá se, že trochu slábne. Říkal jsem mu, že ztráta Těšínska byla by pro nás přímo katastrofální ranou.“ „Poláci říkají totéž!“ „Ovšem, ale rozdíl je, že se nám bere, co jsme měli, a jim se dává. Co platno mluvení. Říkal jsem Clémenceau, že bychom musili žádati před „4“, kdyby Paderewski mluvil také o Těšíně. On mně řekl: „Opravdu nemohu se pamatovati, jestli o Těšíně mluvil.“ — Téhož dne: „Snídal jsem u lady J., která se úplně vžila do otázky těšínské, už zpracovala col. House. Byl také Sir Eyr Crow. Ten ubezpečoval, že Těšín dostaneme až na okres bílský — pro to Angličané, Amerikáni, Francie — proti Italie.“

14. dubna jsem byl sám u Eyr Crow. „Ohledně Těšínska snad není věc zlá — ale nevím, nevím, podaří-li se mně dostat ten kousek Horního Slezska.“

16. dubna. „*Dnes ráno jsem konečně se dověděl, že teritoriální komise rozhodla dáti nám celé Těšínsko, až na okres bílský. Všichni pro nás. Lansing si pozval Beneše, aby ho vyzval jednati s Paderewskim. Říká, že já jsem nesmiřitelný. Jsem tak rád, že mám takové zlé renommée; poněvadž aspoň vidí, že tu jde o nejvážnější naši věc. Horní Slezsko nedostaneme přes všechnu mou námahu — ale to už je jedno (poněvadž tímto rozhodnutím teritoriální komise by nám byla zachována nejlepší ložiska uhlí v našem Slezsku a nebylo by potřebí náhrady v Horním Slezsku). Myslím, že to mé naléhání a agitování aspoň přispělo k tomu, že nám nevezmou Těšínsko (až na okres Bílský). Situace Poláků není vážná. Dmowski chodí s úžasným obličejem. Byl u mne Beneš, s kterým jsem dohodl postup s Paderewskim, aby chtěl celé Těšínsko, a kompromis jen na okres bílský, tedy na to, co nám beztoho chtějí dát.*“

Pan dr. Beneš tvrdí, že jsem se do konce dubna zabýval *výlučně* věcmi ruskými. Z toho, co jsem uvedl, je viděti, *jaká je to*

nepravda. Ale také, jak vypadala do té doby věc těšínská pro nás stále příznivě. Od chvíle, kdy p. dr. Beneš přistoupil na jednání s Poláky, situace se začala obracet.

23. dubna mne „Berthelot zarmoutil, že Wilson a Lloyd George mají pořád nějaké pochybnosti ohledně Těšínska. Paderewského „fňukání“ zdá prý se, že na ně působilo.“ 24. dubna konference „5“ nám uložila jednat s Poláky. Beneš už mluvil s Paderewskim, nebylo to k ničemu a kromě toho Paderewski ani neodpověděl na vyzvání Benešovo ohledně dalšího jednání. Usnesli jsme se, že já se toho jednání nezúčastním, poněvadž jsem pro Poláky červené sukno a Beneš se bude moci odvolávat na mne, že by ústupky neprosadil. Ale ovšem celé jednání nepovede k ničemu.“

29. dubna. „Dnes mluvil Beneš s Paderewskim — a ten už začal točiti a říkal, kdybychom mu zakrojili Těšín město, že by nám dali kompensaci v pruském Slezsku. Mně potom napadlo, že by sice chtěli mít „fangli“ Těšín, ale dostat nás také do sporu o Horní Slezsko s Pruskem. Beneš dobře říká, že by oni musili dostat Horní Slezsko a pak bychom si to od nich vyměnili.“

9. května. „Ráno od Beneše, že Těšín špatně. Amerikáni! Lansing k Benešovi sekretáře, zdali jsme se už domluvili s Poláky, že nemohou čekat. Beneš s Lloyd Georgem, já s Clemenceau a Pichonem. Já také Alice (Masaryková, která přijela do Paříže), aby se hleděla dostat k Wilsonovi. Pichon ukázal mně usnesené hranice proti Rakousku a slíbil svou podporu v Těšínsku — ale slabý dobrák! Pak u Clemenceau. Jako obyčejně špatně naložen — má nepříjemnosti s Fochem. Slíbil, že byl pro náš Těšín a bude. Ale už to není ten Clemenceau, který byl ze začátku.“

10. května. „Byl Marcel Rey (z Petit Journal). Byl ve Varšavě a řekl, že ve Varšavě ohledně Těšína dokonce nejsou tak neústupní jako v Krakově — tam sídlo veškeré vášnivosti, zejména u p. Daszyńského. Starý hříšník proti našemu národu!

Beneš mluvil s Lloyd Georgem — ale neslyšel nic určitého — zas jen slova!“

18. května. „Byli u mne Slezané (Koždoň). Byli uspokojeni optimismem Benešovým, který já ovšem nemohu docela sdílet!“

Od té doby mně p. dr. Beneš ohledně Těšína *nic neříkal*. Zatím naši jeli jednak do Krakova už za vlády Tusarovy, ale bez výsledku. A v Praze očekávali Paderewského, a jak se říkalo v Paříži, vlak přijel, ale Paderewski v něm nebyl . . .

13. července jsem našel doma vyzvání, abychom do 25. řekli, co je s Poláky ohledně Těšína, jinak že rozhodnou sami.

Já odjel na 4 neděle do Biarritz, poněvadž jsem s Těšínskem neměl už tak dlouho co dělat a po svém návratu 18. srpna píšu: „Co se týče Těšínska, musím ovšem říci, že mám hodně strachu a hodně pesimismu, ačkoliv Beneš ujišťuje, že to dopadne dobře. Italové jsou úplně proti nám a Amerikáni se viklají a jen slibují, že nakonec proti nám nebudou. Zato Francouzi a Angličané prý drží pevně.“ Ohledně Angličanů jsem se ovšem ihned dověděl o naprosté neodůvodněnosti Benešova optimismu.

20. srpna jsem byl u Sir Eyr Crow, „který nyní bude hlavním faktorem v anglickém ministerstvu zahraničních věcí, odkud odejde Balfour a kam přijde Curzon (Benešova zpráva). Eyr Crow napřed mluvil o Těšíně. Rozumí se, že jsem dělal krajního a mluvil velmi proti Polákům. Jako vždy dřív! Zato jaká úžasná změna u Eyr Crow! Zastával se Poláků: Zem polská a 14 punktů Wilsonových! Chovali se velmi pěkně ke komisi těšínské, kdežto Čechové dělali samé obtíže a tahali komisi za nos. Alliés se rozhodnou — a my se musíme podřídit — oba budou nespokojeni. Já ovšem, ale jedná se o budoucno. Bude-li rozhodnutí nespravedlivé, náš národ se s tím nikdy nesmíří a nikdy nebude upřímné dohody s Polskem, kterou Alliés chtějí. Zem polská! A co germanisace a polonisace, kterou dělaly rakouské vlády proti nám, anebo nechaly dělati v posledních 50 letech! Ale měl jsem špatný dojem ze všeho — a bojím se, aby nebyl Benešův optimismus zklamán!“

23. srpna. „Dnes ráno od Beneše *Jobova zpráva*. Američané rozhodli v otázce Těšínska proti nám. Vezmou nám půl Karvínska, dráhu, Bohumín — a k nim se přidali Angličané. Je to přímo úžas, z kterého jsem se ještě nevzpamatoval. Věčné spoléhání na dobrotu druhých — *kdežto Poláci jdou na bolševiky a dělají ze sebe ochránce civilisace a západu proti východu*. A ti naši doma mysleli, že orientace na západ je našim vykoupením. Mně je z toho opravdu zle, jako kdyby mně studená ruka sáhla na srdce. Vzpomněl jsem, že je nutno poslati Wilsonovi telegram. Chtěl jsem oba — ale Beneš myslí, *abych poslal já sám*, poněvadž on s těmi lidmi jednal a mohlo by to vypadati, že si na ně stěžuje. Konečně, jak chce! Snad už i největší slepci a naivníci uvidí, že je naše spása jen nové, silné Rusko. Řeknu to doma otevřeně.

Beneš chce dostat ještě lepší hranice, a za tou příčinou plebiscit. Ovšem nevím, jestli tuto nelogičnost prosadí. Budou patrně chtít plebiscit na celém Těšínsku — a neprosadíme-li jej po obcích, může býti teprv zle. Jak ponižující je naše postavení! Řekl jsem Benešovi, aby nezapomněl, že bolševici a internacionalisté řeknou, že na Ententu není spolehnouti, s Poláky, že to nejde — a tak že musíme s Němci proti Polákům. A doma nás dojistá nebudou exkullovati tím, že jsme „všecko dělali“. To by bylo možné ohledně slovenské hranice, Cmuntu, Předmostí, ale ne ohledně Těšínska, kde zabíjeli naše lidi, a kde jsou Bezručovy mučírny.“

Tak tedy skončila akce páně Benešova. O ničem jsem nevěděl, byl jsem 4 neděle mimo Paříž v mořských lázních, nemohl jsem nikoho proti nám popuzovati ani svou „domýšlivostí“, ani svým radikalismem, p. dr. Beneš měl plnou možnost využití své „autoritě“ u Angličanů a Američanů — a skončilo to tak žalostně, že ještě dnes nemohu na to klidně vzpomínati! A p. dr. Beneš má smutnou odvahu mluvit tak proti mně, jak to ve svém memorandu učinil! Do toho dubna, o kterém on mluvil, že jsem se výlučně staral o věci ruské, vypadala těšínská otázka jinak!

A kde byly příčiny tohoto nám tak nepříznivého obratu? Týž večer, o němž jsem se už nahoře zmínil, řekl mně p. Herbette, že je vůbec od 2 měsíců naše situace změněna, poněvadž nelze se ubránit dojmu, že je naše vláda germanofilská. Já ovšem mu řekl všecko, co cítím ohledně Těšínska.

27. srpna byli u mne Američané Dulles s Coolidgeem. „Byl jsem tomu velmi rád. Otevřel jsem jim docela srdce, řekl jsem jim, jak nám Slezsko polonisovali a germanisovali a co pro nás Slezsko znamená. Dulles řekl, že nikdo nedostal všecko, ani Amerika. Já: byl jsem vždy pro program reální, jen to, co nutno. Nedostali jsme Kladsko, Horní Slezsko — ač naše právo jiné než polské, po prvé nedostali Předmostí, nedali koridor, nedali Ipolskou dráhu, odmítli železniční křižovátku nad Miškovcem — a my neříkali nic. Prostě jsme řekli svým, že nemůžeme dostat všecko. Ale nyní jde to na srdce, na život! *My hájili do krajnosti celistvost historickou* — pro nás svátost Celý národ — Bezruč, Gero! *Nikdy* neodpustíme, *nikdy* smíření s Poláky. Úžasné: Ponejprv nás zbavil Slezska Friedrich pruský, po druhé Amerika a Ententa! — Zdá se, že i na Coolidge udělalo dojem, co slyšel. Na odchodu mně řekl Dulles, že mám se obrátit k nim, když něco potřebujeme a ne na vyslanectví. Já jim řekl, že to byla věc Benešova, expedovat telegram Wilsonovi, a že myslil, že je to legální cesta prostřednictvím oficielního zástupce Wilsonova zde — čímž se uspokojili. Ale zdá se, že ten telegram přece na ně měl svůj účinek.“

9. září řekl Dulles dru Novákovi, že jim Wilson telegrafoval, že velmi důkladně rozmýšlel o mém telegramu, že našel mou žádost „moderated“ a že žádá delegaci, aby věc co nejsvědomitěji uvážila.

29. srpna mne ujistil Berthelot, že Clemenceau nás bude v Těšínsku do krajnosti hájit.

Zatím bývalý polský socialistický poslanec dr. Liebermann napsal článek do Journal des Débats, na který jsem ve formě interviewu odpověděl — a tato odpověď působila podle Her-

beta mezi Poláky „jako bomba“. Řekl jsem mu, že polští experti řekli r. 1910, že mají v Haliči šest sedmin veškerého rakouského uhlí!

3. září. „Zas marně u Balfoura, s nímž jsem chtěl mluvit o Těšínu. Přijal Beneše. Chtěl jsem před „4“ hájit Těšín, a posud co jsem hájil, všechno jsem prosadil — a pozvali Beneše. Ovšem zmínil se mně en passant už Berthelot, že bude pozván Beneš a tak se zdá, bylo to uděláno již dávno. Ovšem večer byl Beneš velmi indignován před Novákem, že mne nepozvali (?!). Kdybych byl jiný, než jsem, dovedl mysliti na sebe a zapomenouti na věc — mohl bych se konečně tomu radovati, poněvadž dosáhneme nanejvýš malého zlepšení. Ale to už nedovedu. Vidím před sebou naše Těšínsko, zdá se mně, že bych snad přece mohl pomoci a jsem tak do duše roztrpčen, že nemohu za ně do boje. Mluvil jsem s Benešem, který ještě jednou potvrzuje, že žádal za slyšení celé delegace. Hranice jsou dělány Amerikány tak, aby Larischovo panství a doly přišly do Polska. A Coolidge byl často u Larische! Pan Paderewski ovšem přijel k jednání. Beneš mne ujišťoval, že bez pozvání.“

Zdá se, že si měl p. dr. Beneš na všechno toto vzpomenouti, a neměl ve svém memorandu presidentovi citovati výrok p. Berthelot o jeho umírněnosti i o tom, že nesmí odjet. Jeho ujišťování o tom, jak se staral, abych já byl také pozván, v tomto osvětlení a po poznámce p. Berthelot, že bude on pozván, vypadá nejméně řečeno velmi málo pravděpodobně. Přesto všechno dělal jsem ještě, co jsem mohl.

7. září „psal jsem s pomocí těšínské delegace odpověď (dru Liebermannovi), mohl jsem ihned posloužit daty a jmény. Večer jsem viděl White a ten slíbil, že bude hned ráno mluvit se svými kolegy o Těšínu.“

8. září „jsem psal ještě psaní Balfourovi — jestli je čte a jestli co pomůže. Večer s Benešem. Je velmi pesimistický a Těšín ho vyburcoval z jeho optimismu. Zejména ohledně Poláků mluvilo jako já před 6 měsíci. Škoda, že tak pozdě!“

9. září: „Těšínsko je nerozhodnuto, nemohli se dohodnouti, nechtěli asi komplikovat podepsání smlouvy s Rakouskem.“ Jak jsem se zmínil, došel Wilsonův telegram a — večer jsem dostal psaní od sekretáře Balfourova, v němž mne ujišťuje jeho sympatií — ale všechno to mne neutěšuje.“

10. září při podepisování rakouské smlouvy znovu jsem důrazně mluvil s Dullesem, který ke mně od Bernu byl tak ochotný, ale zdá se marně. O loučení s Balfourem jsem se už zmínil. „Poděkoval jsem Francouzům, Clemenceau za rakouský mír, o který oni mají takovou zásluhu, všude nás podporovali. Myslí, že jim to dělalo dobře.“

„Odpoledne se loučili dělníci z Těšínska — bylo mně k pláči, když jsem viděl slzy v očích těch prostých dělníků nade vším, co hrozí Těšínsku. A tak jsem v duši proklínal tu naši a na ty lidi špatně a druhé naivní, kteří tam napáchali tolik zla. A sám sobě dělám výčitky, že jsem dal ze sebe udělat figuru, která jen držela vázky mezi stranami a dělala kompromisy. Ne, víc ne! Stačí mně, když budu živým svědomím. Loučil jsem se těžce s těmi lidmi. Večer jsem dostal zprávu, že B. nakonec svolil k plebiscitu, ovšem v celém Těšínsku, ale také ve Spiši a Oravě. Bojím se toho, ačkoliv nebylo opravdu jiného východu. Nyní máme plebiscit a při tom pošťvané katolíky, Slováky a Rusíny! Je to přímo k zbláznění!“

11. září mně vyřizoval Beneš, „jak to včera před komisí bylo. Říká, že se na Dmowském svezl velmi důkladně a že byl Dmowski strašně překvapen, že jsme my chtěli plebiscit. Beneš chtěl, aby bylo také možno v Horním Slezsku se ptát, nechtějí-li k naší republice. Přijato v komisí „4“, ovšem myslím Horní Slezsko ne.“

Tak skončen v Paříži boj o Těšínsko. Nepotřebuji dokládat, jak hluboce, nezapomenutelně jsem byl uražen líčením p. dra Beneše, jakoby se staral jen o věci ruské, jako by mne musil vlastně nechávat stranou, poněvadž jsem myslil jen na sebe, na svou ješitnost, a poněvadž mne to zneuznávání mé osoby, jak

on je tak falešně a nepěkně líčil, vedlo k radikalismu, který všecko poškozoval a pro který musil přede mnou věci skrývati, nic mně neříkati a pracovati sám. A já jsem v Praze za všecko tak otevřeně a upřímně přijímal zodpovědnost. Ovšem dosud nevím, odkud p. dr. Beneš vzal tvrzení, že jsem s nějakou linií v Paříži souhlasil! Vždy dělal všecko oficielně sám a se mnou jen sdělil, co udělal. Pamatuji na to, s jakým rozhořčením mně oznamoval přijetí plebiscitu.

A nyní ještě, co jsem se dověděl o příčinách naší prohry, vzdor té velké „autoritě“ p. dr. Beneše u Angličanů a Američanů.

11. září mně řekl Berthelot, dojistá velký přítel náš a hlavně p. dr. Beneše: „Kdybychom byli řešili Těšín před 3—4 měsíci, dopadlo všecko dobře — nyní je už nálada jiná, vám už ne tak příznivá! A doma se nemohli dočkat nového ministerstva.“ Patrně mnoho neuškodilo, že jsem tenkrát byl v Paříži v plné aktivitě“, potom tu byl p. dr. Beneš sám, a já mu nepřekážel se svou uraženou samolibostí, a tak to dopadlo!

13. září byl u mne jeden francouzský politik, jehož jméno jsem si nezaznamenal: „Slyšel včera v parlamentních kruzích, že úplně přesedláme, že půjdeme s Němci, že Pellé je ve špatných poměrech s vládou a francouzská mise že se brzy vrátí. Tak pracují Poláci!“ Beneš na obědě mně opakoval, jak nyní je proti Polákům. *Kdyby to byl dělal před 4 měsíci, mohli jsme mít Těšín bez plebiscitu.* Dnes ukázal Američanům, jací jsou Poláci — jak Skrzyński hrozil Radimskému (našemu zástupci v Polsku), že se spojí s Němci a Maďary. Na protest, s kterými Němci, řekl že s — Rakušany. A pan Paderewski citoval Masaryka o bohatství našeho uhlí, ale zamlčel, že to Masaryk myslel s Těšínem.“ Všecko to už ovšem bylo pozdě!

23. září loučil jsem se s gen. Le Rond a tentokrát byl se mnou docela otevřený. „Francouzi i Tardieu, Jules Cambon i on vždy pro nás. Z Angličanů byl vždycky pro nás Nicolson, velmi věrně. Američané chtěli nám vzít Cheb, i Angličané šli s nimi. Italové vždycky proti nám — a jen Francouzi nám to zachránili,

zrovna jako Rumburk a Frýdlant. Potvrzuji, že jsme měli zůstatí pevně na historických hranicích. Také pro Těšín. Jak já jsem už v Praze chtěl. Ohledně Těšína tvrdil, že *bychom byli před tím odporným vyjednáváním velmi lehko dostali celý Těšín až na bilský okres — Francouzi byli a Angličané šli tehdy s sebou. Bylo by se to odbylo za 5 minut. Ale když bylo jednání, řekl Lansing, že se jedná, aby se jednalo!* Jaký to hřích na nás to proklaté jednání! Jak jsem byl proti tomu! A vždycky všude ta jednací — manie! Nikdy trochu sebevědomí a energie! *Při jednání o Těšín Crow byl s námi. Ale pak když mluvil s Balfourem, už měl pochyby, a pak Balfour řekl, že má rozkaz hlasovati s Američany.*“ A p. dr. Beneš je tak pyšný na to, že Balfour chtěl jednati jen s ním a ne se mnou! Opravdu lepší vysvědčení sám sobě postaviti nemohl. A s Eyr Crow jsem jednal hlavně já!!

Potom byl jsem u Clemenceau a přirozeně jsem mu co nejserdečněji poděkoval. „Velmi srdečně se se mnou loučil, a říkal, abych dal někdy o sobě vědět.“ A ještě jsem se rozloučil s Tardieu, s Jules Cambonem a Pichonem. Všichni byli k nám a ke mně tak upřímně hodní a tolik, tolik nám pomohli, a snad nebylo pro nás opravdu zlé a bez vážných prospěchů, že jsem zrovna s nimi byl v tak dobrých poměrech. Na nádraží mne provázel gen. Le Rond.

V Praze, jak se o tom zmínil p. dr. Beneš ve svém memorandu, jsem s ním úplně solidarisoval, třeba bych tam jel pod dojmem toho, co mně říkali pp. Herbetta, Berthelot a Le Rond a třeba bych věděl, že moje taktika podle toho mohla míti lepší výsledek. Do dneška jsem o tomto kardinálním bodu těšínské otázky s nikým nemluvil a nikdo o tom posud neví. Bral jsem povinnost solidarity, kterou jsem Benešovi slíbil, doslova a doopravdy. Věřil jsem také tomu, co mně p. dr. Beneš poslední dny svého pobytu v Paříži mluvil o své rozhořčenosti a o svém neodpuštění Polákům. A to tím spíše, že v těšínském území plebiscitním se rozvinul mezi Poláky s námi boj neobyčejné krutosti, že vášně tam vybičovány do nejvyššího stupně a že bylo pravým

hrdinstvím a sebeobětováním, hlásiti se k Československu. Zahranční úřad ničím boj nemírnil a také nezdržoval lidi, aby se pro nás neexponovali. Naopak! Všecka česká veřejnost chtěla plebiscit, stejně hospodářské a průmyslové organisace, i zahraniční výbor poslanecké sněmovny se pro něj vyslovil, lidé na Těšínsku nám věřili a musili věřiti a *najednou dr. Beneš bez zmocnění parlamentu, bez dohody se stranami, bez dohody s lidmi*, kteří na Těšínsku nasazovali za nás existenci a život, svolí ve Spa k upuštění od plebiscitu a připustil arbitráž. A když jsem já se svou stranou proti tomu se vyslovil a napsal do Národních listů článek plný bolesti a zklamání nad opuštěním lidí, kteří nám věřili, v nás doufali, kteří pro nás všecko nasadili, a když jsem měl za svou povinnost k uhájení dobrého českého jména říci, že my jsme je neopustili a také ne já, kterému v Paříži tolik věřili a s nímž se tak bolestně loučili, pak vidí v tom p. dr. Beneš neloyalnost k sobě. Zapomíná, že jsem míru své loyálnosti opravdu završil svým prohlášením o solidaritě naší politiky v Paříži a že se v plebiscitu už nejednalo o tu nebo onu hranici toho, co nám Spojenci dají, *nýbrž o veliký a základní princip v celistvosti Těšínska, když spojenci se rozhodli pro plebiscit v celém Těšínsku*.

V Paříži jsme mohli uzavírat kompromisy, spokojit se tím, co jsme nevyhnutelně potřebovali, dráhou a uhlím, hledati kompensaci za východní Těšínsko v pravém břehu Odry, o to jsme opravdu bojovali třeba jinými metodami, každý u jiných lidí, ale za jedním cílem, abychom zachránili co možná nejvíc. K tomu jsem se loyálně a otevřeně svým prohlášením solidarity přiznal.

Mohl jsem míti a měl jsem také své pochybnosti a obavy ohledně plebiscitu, ale jakmile jsme naň nejen přistoupili, ale zahájili o jeho výsledek boj nebývalého důrazu a vášně, jakmile jsme sice pocítovali plebiscit za křivdu, ale přece jen za boj o *celistvost Těšínska* a v tomto znamení boj vedli, pak se základy našeho zápasu o Těšínsko proti Paříži docela změnily. Nikdo víc nebojoval jen o víc nebo méně území — o *celé Těšínsko* šlo. Pro

to jsme lidi hnali do boje, do nasazení existence a života! Třeba pro nás Těšínsko bylo vždycky zemí Bezručovou, třeba se u nás v otázce uhlí a dráhy vždycky mísily citové vzpomínky na těžký boj našich prostých lidí proti germanisaci a polonisaci, přece jsme mohli v Paříži vydobít nebo prohrát kusy Těšínska, a bylo by to jen v celkovém úsudku o naší práci na konferenci jednou částí — v plebiscitu bylo jinak. Nejen o celé Těšínsko šlo, nýbrž o naši čest, o naši pravdivost, když jsme říkali, že Těšínsko chce k nám. A i 61 procent hlasujících, na něž počítal p. dr. Beneš bylo našim vítězstvím! Já se přiznám, že ve chvíli, kdy p. dr. Beneš plebiscit přijal — a on jednal ve vyslanecké konferenci sám — jsem si ani nemohl představití celý dosah plebiscitu, poněvadž jsem si prostě nedovedl představití, že dojde do vražd, krveprolití, žhářství, do největšího rozvášnění, proti kterému byly všechny volby nevinnou hračkou — ale když jsem všecko prožil, když u mne pobývali lidé z plebiscitního území, nemohl jsem se prostě dívatí na věc jen jako na poslední fázi tahání se o kousky těšínského území, na pokračování Paříže. Celou duší jsem cítil, jako všichni ostatní, že se jedná o naši čest, pevnost a sebedůvěru, bez nichž není možno dělati důstojnou politiku státní.

V tom smyslu jsem také napsal list Clemenceau, který jsem v Národních listech otisknul. *V pevnost a sebedůvěru ve věcech zahraničních p. dr. Beneše jsem už dříve, už v Paříži, ztratil bezpodmínečnou důvěru a nyní jsem viděl, že mu chybí naprosto*. V nové, docela nové fázi těšínského boje, jímž byl plebiscit, nebyl jsem více vázán žádnými sliby solidarity, naše strana byla v opozici, nejednalo se také víc o to, dosáhl-li dr. Beneš bez plebiscitu dokonce o něco víc, než s čím bychom se byli oba v Paříži spokojili — jednalo se o důvěru v naši pevnost a věrnost slibům, jež jsme dávali v plebiscitním boji těm, kteří s námi šli — a tu pro mne nebylo vůbec pomyslení, abych byl postupoval jinak, než jak jednomyslně šla naše strana. Ve svém článku z 18. června 1920 jsem se sice ani slovem osobně nedoktl p. dr. Beneše, ale

ve věci jsem se musel postavit a postavil se za věc cti a důstojnosti státu a národa.

Pan dr. Beneš to nazývá demagogií a jednáním neloyálním. Bylo by pod mou důstojností se proti tomu ohrazovati nebo brániti!

Pan dr. Beneš vidí vůbec takový nedostatek loyálnosti u mne a takový její nadbytek u sebe, že by bylo také zbytečno zabývati se jeho charakteristikou mého jednání. Mně stačí, že jsem mohl fakty dokázati, jak nepravdivě a falešně věci líčí.

Otázka ruská.

A nyní ještě k otázce ruské. Sám pan dr. Beneš uvádí má slova ve schůzi zahraničního výboru ze dne 9. listopadu 1920, „že jsem (dr. Beneš) mluvil sice proti jeho intervenční politice, že však jsem se zúčastnil jeho jednání s Rusy, zejména se Savinkovem, a že to tudíž s tou mou protiintervenční politikou takové, jak se zdá, nebylo. Tato ošklivá a neloyální slova dr. Kramáře mne zarazila do nejvyšší míry“ atd. Neodpověděl mně hned, opět proto, že zachováva ke mně rezervu, takt a šetrnost. On mým rozmlouvám se Savinkovem prostě „asistoval, nic neslibil a k ničemu se nezavázal“. Asi dvakrát nebo třikrát prý se mnou a Savinkovem obědval, sám doznává, že francouzská vláda chtěla dát peníze na výzbroj našim dobrovolníkům i ruským zajatcům, kteří by byli formováni u nás, že však chtěla garancii, nebo aspoň kontrolu naší vlády a o tu že jej přišel žádat Savinkov, jenž mu řekl, že ví, že bez něho, jen se mnou, to zůstanou prázdné řeči. On šel k Tardieu, který tu věc vedl, řekl mu naše obtíže domácí se zásobováním a bolševickou propagandou, slíbil, že o tom bude psát do Prahy, ale věc padla do vody.

Zase už ze samé oddanosti a loyálnosti ke mně nic mně neříkal o tom, že mne posuzovali jiní delegáti nebo členové delegace a jak mne kritisovali a jen se staral, aby tato situace ne-

poškodila stát. Stále musil v sobě vyrovnávati konflikty mezi člověkem a politikem. Proto odsuzuje co nejrozhodněji pokus vrhnouti na něho odium dvojakosti a neupřímnosti politické. Neměl jsem ve věci programu, přijal jsem ideu o 250.000 dobrovolcích, jednal jsem nekonstitučně, bez veřejné dohody, zákulisně bez ostatních a zejména bez Prahy. „Vedl akci na svou pěst a hrozil národu, že Rusové jednou zle se nám za naši politiku odplatí.“

Chci na všechno to odpověděti zase jen citáty ze svého deníku. Přirozeně, že *pro mne byla otázka ruská jednou z nejvýznamnějších a to pro udržení naší svobody a samostatnosti i pro neodvstlost naší vnitřní politiky na vývoji politiky německé.* Nikdy jsem si za války neskrýval geografické obtíže našeho obklíčení Němectvem, nikdy jsem se neklamal o jeho síle a expansivnosti i o jeho kulturním významu ve světě — vždyť jsem 25 let s ním bojoval — a proto jsem si také netajil obtíže udržení naší samostatnosti, zejména vnitřní, budeme-li chtít uchovati svému státu jeho národní ráz — a jinak jsem si jej vůbec nedovedl představit. *A jedinou možností udržení této vnitřní i vnější svobody jsem viděl ve slovanské politice našeho státu a v pevné opoře silného Ruska.* Znal jsem příliš dobře z Vídně relativně malý zájem západních států na našem národě a snaha jejich po zachování Rakouska za války, o níž mně vypravoval také v Paříži ministr Loucheur, do poslední chvíle, nedovedla mne naplniti přílišným optimismem. Hned když jsem přijel a mluvil ponejprv tak dlouho s Clemenceau, mluvili jsme o Rusku. Clemenceau úplně schvaloval mé stanovisko, bojí se budoucnosti, bojí se aliance mezi Rusy a Němci, uznává, že by se mělo Rusku pomoci, ale přítomnost je hrozná. Nemůžeme poslati francouzské vojáky do Ruska — nešli by, také ne angličtí.“

23. ledna. „A nyní, co udělali s Ruskem! Ruské bolševiky udělali „hoffähig“. Lidé, jejichž nejbližší věšeli, stříleli, mučili, mají si s nimi sednouti za jeden stůl. To je přímo úžas! A to všechno Clemenceau včera ještě nechtěl. Dosáhl jen toho, že budou na

Princových ostrovech.“ Už tenkrát jsem si napsal, ač o věci jsem s nikým ještě nemluvil: „Kdybych mohl, nejráději bych, abychom my sami Rusko osvobodili. Kdyby se u nás našlo 100.000 dobrovolníků a Francie nám pomohla, nebál bych se toho.“ Nepotřebuji říkati, jak mohla tato myšlenka u mne vzniknouti. Byl jsem, jako my všichni doma, pln nadšení pro naše legionáře a jít jim „naproti“ a přivést je vítězné domů, bylo přirozeně nejkrásnější myšlenkou pro každého, jemuž legionářství bylo velikou *slovan-skou myšlenkou*.

Večer jsem byl po prvé u Savinkova a našel jsem tam — Beneše, s kterým jsme se o tom setkání „nesmluvili“. Savinkov tvrdil, „že k osvobození Ruska by stačilo 250.000 dobrovolců, ale chce, abychom *mezi nimi byli my a druzí Slované a napřed aby šli Rusové!*“ Tedy není pravda, že chtěl buď Savinkov nebo já 250.000 dobrovolců jen *od nás a z Jihoslovenska* — jak praví p. dr. Beneš. Chtěl, aby napřed šli Rusové — vysvobození zajatci, jichž tehdy ještě bolševismem nezkažených bylo v Německu a v Čechách na statisíce a o nichž poslaní tam ruští důstojníci přinášeli nejlepší zprávy. Byli docela jiní, lepší, než ruští vojáci ve Francii. A jestli se ptá pan dr. Beneš ve svém memorandu, jak mohl český politik s naprostým klidem, *bez přesného programu* a bez nejmenší prozíravosti politické, pokud je nebo není to možno doma a jaké budou vnitřní i mezinárodní toho důsledky, na takové plány přistoupiti, pak jen musím říci, že Savinkovy názory *také on vyslechl s naprostým klidem, nijak mně proti tomu neprotestoval*, naopak, scházel se se mnou a se Savinkovem dál. *Měl patrně za vrchol loyálnosti neříci mně, co si myslí, nevarovati mne a čekati, jak to dopadne.*

Ostatně ohledně toho programu píšu týž den: „Já napíšu program, o tom prostě budeme puntík za puntíkem debatovati, ne o věčných pravdách — jinak by se 5 Rusů nikdy nesešlo. Savinkov přijde ke mně zítra odpůldne.“ A co se týče našich doma a mezinárodních důsledků, neměl jsem přirozeně ještě velkých pochyb, poněvadž naše legie, o nichž jsme tehdy v Čechách ne-

dovedli ani jinak myslit, než že pomáhají Rusku proti bolševikům, byly tak hluboko zapsány v duších každého českého člověka, že myšlenka jít jim naproti, osvobodit Rusko a přivést je domů vítězné, jako osvoboditele Ruska a Slovanstva tenkrát ještě neměla nic tak nepochopitelného, abych s tím zrovna já, který jsem před několika dny prožil úchvatný entusiasmus prostých českých lidí, když se na mne nepovedl bolševický atentát, nemohl počítati jako s něčím naprosto možným.

Ovšem za několik měsíců bylo jinak — v Čechách už působil p. Maša a jiní, a velmi jsem to cítil také v Paříži na dr. Benešovi samotném. A co se týče důsledků mezinárodních, staral jsem se zrovna o to velmi vážně, a mohu říci, že by Francouzi byli velmi jistě osvobození Ruska od bolševiků uvítali a mezi Angličany kromě Lloyda George celá řada vynikajících politiků s Churchillem v čele a hlavně také veřejné mínění. *Toto velké podivení p. dr. Beneše je tudíž dojistá pozdějšího data, než když se o věci začalo mluvit!*

Ovšem nejpodivnější je, že p. dr. Beneš v memorandu, v němž tolik píše o korektnosti svého absolutistického rozhodnutí o těšínském plebiscitu, mně vytýká absolutismus a nekonstitučnost. Proti všem jednomyslným usnesením zahraničních výborů, proti jednomyslnému veřejnému mínění zvrátil plebiscit, s jiným z parlamentních faktorů, pokud vím, se neradil a dělal po svém jak za dobré uznal a dojistá se nemýlím, řeknu-li, že při tomto způsobu řešení věcí svého resortu i pro budoucno zůstal. Jeho moderní diplomacie v tomto ohledu neliší se v ničem od staré, parlament je, jako byl dřív, i za něho jen k tomu, aby schvaloval, na čem se už nic měniti nedá. A všechny fabule o nějaké nové diplomacii jsou utěšováním naivní demokracie. Mezi státy se prostě jinak jednati nedá. Věci se nedají jinak připravit, než pokud možno důvěrným jednáním, a parlament schvaluje to, co se ujednalo, event. co se na základě sjednání teprve státi musí.

Co se však mého jednání o ruské intervenci týče, nemohlo být konstitučnější. Na rozdíl od p. dr. Beneše, který sám přiznává,

že mně nic neříkal, a který mně, ministerskému předsedovi, neuznával za dobré a slušné ani sdělovati všechny telegramy došlé ze Sibíře, ani ty, které se tam posílaly, jsem já zpravoval p. dr. Beneše o každém kroku, nic jsem mu nezatajoval, tak jak to bylo povinností loyálního ministerského předsedy k zahraničnímu ministru. Co se pak týče našich i v Paříži i doma, nikomu, kdo z politických lidí přijel do Paříže, jsem se o svých plánech a úmyslech netajil a vládě do Prahy jsem poslal dvě obšírná memoranda, dne 3. února a později ještě druhé, s velmi obsáhlým odůvodněním toho, abychom svou politickou budoucnost zajistili si pomocí Rusku, ke které nám Francie byla ochotna pomáhati, a odůvodňoval jsem to hlavně naší slabou posicí vůči Polákům, kteří všechny získávají svým nabízením se za baštu proti bolševikům. Stejně jsem o věci mluvil i se Štefánikem, když přijel a který se mnou horlivě pracoval pro zakročení v Rusku a celé dny o tom konferoval s Fochem (16. března). A když jelo naše podivuhodné poselství Národního shromáždění k sibiřským vojákům, měl jsem o tom s nimi celý večer podrobnou debatu.

Myslím tedy, že mohu s klidem říci, že nemám příčiny, abych se dal od p. dr. Beneše poučovati o konstitučních povinnostech chefa vlády. Řeknu však ještě později, jak rozuměl p. dr. Beneš svým konstitučním povinnostem jako ministr k předsedovi kabinetu.

A nyní bych chtěl dáti jasný obraz své ruské akce podle svých zápisků. Všecko bylo v Paříži brzo po mém příjezdu pod dojmem nepochopitelného usnesení o konferenci na Prinkipo. 23. I. „Dnes ráno mám úplně pokažené tou hloupou Wilsonádou ohledně Ruska. My se bráníme proti bolševismu jako proti moru a najednou mají si všechny ruské strany s bolševiky sednout k jednomu stolu! Chvilími se mi zdá, že bych utekl — ale pak zase myslím, že musím zůstat i bojovati. Po obědě byl u mne Pichon (ministr). Je docela nešťasten nad tím, co se stalo. Všecko udělal Lloyd George. Ten mluvil o nespokojenosti ve svém vojsku, že nebude moci ani udržeti vojsko v obsazeném území — pak

o tom, že musí být revoluce svobodné, a podobné hlouposti, jak řekl Pichon. K tomu se přidal s celou svou profesorskou naivností Wilson — a tak z toho vylezla nemožná kaše. Pichon řekl, že aspoň docílili toho, že bolševici nebyli pozváni do Paříže, jak chtěl Lloyd George. Ten, jak druhý den vypravoval u Beneše Steed, má „nyní velkou trému z toho, co udělal s bolševiky, a aby si ulehčil situaci, dal si zavolati žurnalisty a říkal jim, že ho Clemenceau velmi podporoval, což však není pravda.“

Také president Poincaré se bojí možnosti, že by Rusko bylo vehnáno do náručí Německa a „souhlasí s úsudkem o Polácích a říká, že by měli jít na západ, ne na Rusko“. Konečně i Osuský přinesl z Londýna zprávu, že tam odsuzují chování se k bolševikům a že i Labour Party je pro intervenci (10. února).

Jak jsem se zmínil, psal jsem pod dojmem všeho, co jsem v Paříži první dny zažil, veliké memorandum „o hodně nepříjemné situaci v Paříži, i o tom, jak bychom mohli vydobýti si situaci jinou, lepší — takovou, o jaké se nám nikdy ani nesnilo — vedoucí ve Slovanstvu“. „Z toho mučení, které jsem zde prožíval, když jsem viděl, jak od té chvíle, kdy přestala válka (a nás více nepotřebují), se na nás dívají jako na něco nového, co ještě neznají, na něco, s čím ani nedovedou ještě počítati — a to mně tak strašně tísnilo, že jsem byl přímo zoufalý, zejména když jsem viděl, jak se mazlí s Poláky a Rumuny — ze všeho toho jsem myslel, že vede jediná cesta: Osvobodit Rusko našimi silami, udělat slovan-skou federaci — a pak bychom byli my pány, za námi by běhali a nebylo by potřebí víc ponižujícího antichambrování. Psal jsem všecko do Prahy — na 10 půlarchových stranách, a nyní čekám, jak rozhodnou. Zatím se snažím zde dělat pro to náladu mezi našimi socialisty (v naší delegaci), jejichž oposice se nejvíc obávám. Kdybych mohl dělati, co bych chtěl!“

12. února „jsme smluvili se Savinkovem, že pojedě do Prahy, aby všecko sjednal, a odpoledne jsme to dohovořili u Beneše. Ovšem jsme nevěděli, že měl Masaryk interview s korespondentem Temps, kterým všechny naše plány zničil.“ 13. února. „Mně

už vlastně nic netěší — tak jsem od včerejška otráven. Žil jsem jen myšlenkou pomoci Rusku, a nyní do toho Masaryk tak rozhodně zasáhl, že je zbytečno, aby o tom člověk dál uvažoval. Nejlépe všeho nechat, jet domů a někam do hor! Mám všeho zrovna dost!“

A p. dr. Beneš mluví o mém autokratismu a nedostatku konstitučního smyslu, i o tom, že jsem byl proto nešťastným, že jsem já, dr. Kramář, neměl tu posici, kterou jsem podle svého mínění zasluhoval!

16. února. Na schůzi o Rusku, které předsedal Albert Thomas „našli se ruští socialisté, kteří měli za svou povinnost pochybovati o účelnosti intervence a odvolávali se na Masaryka a jeho interview. Večer jsem seděl s našimi a prof. Denis a jeho paní, kteří mezi nás přišli. Je zajímavé, že *zde* je všeobecná nálada, abychom v Rusku zakročili.“

17. února jsem byl u Clemenceau, který mezi řečí přiznal, že 14 bodů Wilsonových nečetl. „Mluvil jsem mu o Rusku, a on je velmi pro to, aby se v Čechách utvořila armáda z ruských zajatců z Německa. Dám všechno, čeho je třeba, ale nemohu dát lidi — mám 3 miliony ztracených! Řekl, že nás pozve před commission militaire, abychom se o tom domluvili.“ Řekl jsem také Clemenceau: „Vaše budoucnost je v tom, abychom my udělali slovanské dorozumění, my s Ruskem, my budeme Francii vždycky garancí, že Rusko nepůjde s Německem a že Slovanstvo bude liberální a demokratické. On celý zazářil — svou černou čepičku, kterou nosí, dal dolů — a řekl, že musíme mluvit o všem ve vojenské komisi.“

18. února jsme snídali s Benešem a Savinkovem. „Všecko jsme dohovořili, Savinkov je ubit našimi zprávami, ale nechce ztrácet naději, jako my ne. *Beneš je úplně se mnou, že by to bylo zločinem na budoucnosti, neudělat pro Rusko všecko, co můžeme* — a zas je opatrným, aby u nás nebyly z toho bouře. Prozatím jsme se usnesli, že řekneme francouzské vládě, že jsme ochotni podporovati formování vojennoplenných (zajatců) u nás — ale že

jsme pro francouzské velení. Savinkov se bojí, že by ruský generál pracoval pro monarchii — a že, dovolí-li nám to domácí poměry, chceme i dále Rusy podporovati. Spoléháme na Štefánika, až přijede. Savinkov se bojí ruských generálů, bojí se monarchie, že by šla s Německem. Jen republika udělá slovanskou federaci, a tu on chce za každou cenu a sice s Francouzi. Chtěl by dokonce, aby Anglie nešla s námi — ale my jsme proti tomu, poněvadž chceme pro naše vnitřní poměry, aby šli všichni, ne jen Francie — řekli by, že jdeme zachránit 40 francouzských miliard. Jaké jsou to perspektivy pro budoucnost — a jak je to jiné, dělat politiku v Paříži než doma! Musíme čekat — je pravda, napřed jít!“

19. února u Steeda byl Trumbič „a tu jsem se dověděl ponížující pro nás věc: Srbové a Chorvaté jsou ochotni ihned jít Rusům na pomoc, zejména princ-regent Alexandr.“

K večeru jsem u Tardieu. Také je pro pomoc Rusům a sice vyzbrojením zajatců, ale prostřednictvím naší republiky.

23. února jsem přijat princem Alexandrem srbským v dlouhém slyšení. Přirozeně jsme mluvili nejen o koridoru, o jihoslovanských věcech, nýbrž velmi mnoho o Rusku. Řekl mně: „Oni by rádi pomohli, ale také nemohou řadovým vojskem — leda později — ale ze začátku dobrovolníky a že by pro to chtěl začít agitaci.“

Večer obědval jsem s našim kapitánem Voskou, který je socialista — a zrovna u něho jsem viděl, že bych našel i doma porozumění pro své ruské plány, kdybych mohl být doma a mluvit s lidmi.

24. února na velkém obědě amerického Červeného kříže jsem seděl vedle býv. ministra zahraničních věcí Hannotaux. „Naprosto pro intervenci v Rusku. Stejně se dívá na budoucnost — na nebezpečí německo-ruské aliance.“

„Snídaně se Savinkovem a Benešem — dnes má být definitivní odpověď Tardieu o vyzbrojení ruských zajatců. Dá-li Ententa všecko, co je k tomu zapotřebí. Myslím a doufám, že bude příz-

nivá, ačkoliv slyším, že Churchill už chtěl intervenci a že Lloyd George byl proti tomu.“

Tardieu sdělil, že *velmoci jsou principiálně ochotny vyzbrojiti ruské zajatce a dáti jim všechno, co budou potřebovati. Také event. nám, kdybychom chtěli vyzbrojiti dobrovolnickou armádu. Jen kdybych mohl do Prahy!*“

2. března přijel dr. Scheiner a já ho přirozeně zasvětil do svého plánu. „Ovšem jeho upřímné slovanské srdce všecko cítilo, co moje — ale říká, prozatím že není možno o tom mluvit. Večer pak jsme měli velkou konferenci: Savinkov, Beneš, prof. Maxa, Scheiner a já. Maxa řekl všecky pochybnosti, zejména rozháranost poměrů v Rusku, nepřítel Rusů k cizí intervenci (nepravda, když jsou to Češi), ale hlavně hrozivost našich poměrů — hlad a pak socialistické agitace. Savinkov vyvracel a ukazoval na nebezpečí spojení Ruska s Německem. Buď zvítězí bolševici a pak je konec s Ruskem a ti půjdou s Německem a všichni patrioti budou nenávidět spojence, nás, všecky, že jsme je opustili (a pak prý jsem tím hrozil já!) — anebo budou vítěziti patrioti, ale bude to generál, který zavede diktaturu, monarchii — a bude se spojovati s Německem, které dlouho nezůstane, čím je dnes. Pak jsem mluvil já, potom Scheiner, Maxa, Savinkov a nakonec Beneš, který mluvil *souhlasně se mnou, že momentálně u nás sice není možnost co dělat — ale že nás situace evropská asi donutí jít. Jinými slovy to, co říkám já — a tím se Savinkov uspokojil i já — a ve 12 hodin jsme končili.*“ Podotýkám, že mně předseďa naší Národní rady petrohradské Čermák, s nímž jsem se velmi často stýkal, vypravoval o prof. Maxovi, že už ve vězení v Butyrkách, kde spolu byli, vzbuzoval odpor Rusů svým protibolševickým stanoviskem a také mně řekl, že před odjezdem do Čech měl poradu s Leninem a Trockým.

16. března přijel Štefánik ze Sibíře. Co vypravuje, je velmi málo potěšitelné. Naši hoši jsou bolševismem a Ruskem velmi pokaženi. Ovšem dá se ještě pořád na ně působiti, ale musí se s nimi velmi opatrně. Šli by do Ruska proti bolševikům — ale

musili by věděti, že to Rusko bude demokratické. A já už delší dobu na přání Rusů pracoval na konstituci pro Rusko, kterou zrovna prohlíželi a parafovali v ruském duchu Savinkov a baron Korf, aby konečně Rusové měli aspoň ve velké většině společnou platformu.

23. března jsem byl s Benešem u Savinkova, který velmi energicky útočil na Beneše, aby jej přemluvil k aktivnímu účastenství na naší intervenci.

31. března byl u mně Savinkov — zničený — prosil, abychom mu pomohli, když Wilson a spojenci nechtějí udělati pranic a Wilson dokonce chce uznat bolševiky. Bylo mně ho a Ruska tak líto, že bych se byl dal do pláče. Bože, kdybych mohl, co bych chtěl!!! Ale nezoufám, snad se věci vyvinou tak, že nakonec, že přeče jen veliký boj s bolševismem ruským, německým a maďarským — a pak už se půjde až do konce!“ Tedy totéž, co říkal nahoře dr. Beneš.

5. dubna. „Mluvíli jsme s Benešem o všem, co je nyní na konferenci. Dnes jsou lidé poněkud více optimističtější — snad doufají, že věci urovnají — ale včera byli ještě velmi pesimističtí. Zejména Beneš také vidí černě a myslí, že budeme muset jít proti Německu v případě, že by odmítlo přijati mírové podmínky, jak se na konferenci obávali. Já mu hned vyložil, jak se mstí, že naši nezachránili Rusko, jak jinak bychom dnes zde stáli, kdyby Rusko bylo protiváhou Ameriky a Anglie — jak jinak by se vedlo nám i Jihoslovanům — *on naprosto souhlasil i s tím, že jediným východiskem je, aby Slovanstvo bylo regenerováno, aby byla slovanské federace — potom budeme silni.*“ Znovu jsem varoval před nebezpečím, že ztratíme všecken mravní zisk, nabytý v Rusku, jestli v poslední chvíli Rusko opustíme. Všecko bude nejen nadarmo — nýbrž budou dokonce proti nám.

12. dubna. „Odpůldne byl u mně asi 2 hodiny Štefánik, který mně vykládal všecko, co dělal v Rusku u armády. Skutečný stav naší armády není opravdu veselý, zrovna naopak. Jsou tam věci, které jsou přímo povážlivé. Je to spíš armáda v rozkladu, fysic-

kém i mravním. Štefánik úplně souhlasí se mnou ohledně naší budoucnosti — také ve Slovanstvu vidí jen naši spásu.“

13. dubna. Mluvili jsme s Benešem „o celé naší politice, o našich ne příliš veselých vyhlídkách do budoucnosti, o alianci rusko-německé, o strašné přímo politice americké — a všechno to nebylo pro nás zrovna největší radostí. *A zas Beneš souhlasil, že jediná naše budoucnost je ve Slovanstvu.* Bohužel, že je Beneš trochu slabý proti různým domácím proudům. Nerad by si to pokazil se socialisty“.

14. dubna jsem mimo jiné mluvil také se Sir Eyr Crow o Rusku, co znamenalo by pro Anglii, kdyby pomohla Rusku — bezpečí v Asii, proti Japonsku i v Indii a v Evropě zabezpečení ohledně Německa, hospodářské výhody. Sir. Eyr Crow tvrdil, že nemohou, že jsou peněžně vyčerpáni a vojáci že by nešli — načež já ovšem odpověděl, že se v Londýně hlásí spousta dobrovolníků do Archangelska.

16. dubna byl u mne Gučkov a přinesl zprávy, že by se jednal „Bulhaři rádi očistili před slovanským světem a poslali Denikovi 60.000 úplně vyzbrojených vojáků a mimo to je v Itálii 35.000 zajatců z východní Haliče, kteří se cpou do Ruska, kde mají své před Rakušany uprchlé rodiny. Benešovi jsem říkal o plánech Gučkových, a *on by také byl rád, kdyby se uskutečnilo*“. Trumbič by souhlasil, „aby 60.000 Bulharů šlo do Ruska — a neměl by nic proti tomu, aby za to dostali Bulhaři Thracii, kterou chce Řecko. Jako Chorvat nedívá se tak zle na Bulhary“. Řecko do Oděsy vojsko poslalo. A nelze při tom také zapomenouti, že by bulharská Thracie znamenala ulehčení v Macedonii a slovanský břeh Egejského moře, od něhož Slované nyní jsou úplně odstraněni.

Štefánik zase chtěl, aby pomohlo Rusku Japonsko. Také jsme mluvili se Savinkovem a Gučkovem o pomoci Rusku Finskem, i kdyby se za to Finsku musela postoupiti Karelie — ovšem za věčný vojenský spolek a zaručené volné užívání dráhy na Murmansk, jak já to oběma navrhoval.

Ale také poslední velvyslanec americký v Cařihradě, Morgenthau, který napsal o politice v Malé Asii velkou knihu a s kterým jsem jel do devastovaných krajů, je stejného mínění se mnou ohledně Ruska a „chtěl, abych to všechno napsal Wilsonovi. Já ovšem, že rád, ale Wilson by sám musil to přání vysloviti. Morgenthau slíbil, že to zařídí, ale udělá-li to, nevím“.

30. března u mne Morgenthau byl a žádal, abych jemu o Rusku napsal mémoire, poněvadž byl předsedou finančního komitétu v jeho volbách. Wilson dělá vždy jen jednu věc, a do ruské otázky se dá, jakmile vyřídí Fiume a Kiao-Tschau.

Slyšel jsem úžasné podrobnosti o překotném vyklizení Oděsy Francouzi, kteří měli 40.000 vojska spojeneckého a 3500 Rusů, kdežto bolševiků nebylo více než 14.000. Přirozeně byla z toho úžasná nenávisť k Francouzům a když jsem to vyprávěl Fochovi, „ten všechno potvrdil a řekl, že rozkaz dal Wilson. On že protestoval a řekl, že nechce brát za to zodpovědnost“. Konečně jsem také viděl nějaký telegram ze Sibíře, ovšem ukázal mně jej — Foch. Byl od generála Janina a „velmi mne potěšil. Naše vojsko hájí sibiřskou dráhu, zabránilo, že ji bolševici nepřerвали, a vzrůstá se mezi nimi hnutí protlouci se bolševickou frontou do Čech. Jak mne to potěšilo a jak jsem se zase smířoval s těmi našimi hochy!“

16. června přijela deputace Národního shromáždění, určená pro Sibíř. „Byl u mne Janík. Dokud byl u mne, dal se přesvědčiti, nevím ovšem, jak dlouho to potrvá.“

17. června. „Večer jsem měl pány, kteří jedou na Sibíř. S velikou otevřeností jsem jim řekl, jak já se na vše dívám: my, Slovanstvo, nové Rusko, Německo — naše zásluha a naše budoucnost — a jak jsem viděl, udělalo to na všechny velký dojem. Nebylo vlastně vážných námitek, jen Janík měl poznámky, ale neobstál s nimi. Zdá se mně, že to nebylo nadarmo, „že jsem s nimi hovořil“. Člen delegace p. F. V. Krejčí mně poslal z Marseille krásné a vřelé psaní.

18. června. „Odpoledne jsem napsal velmi jasné a určité psaní našim hochům sibiřským: doufám, že mu budou rozuměti.“

23. června byl u mne Sheldon Whitehouse. „Přinesl velmi pobouřlivé zprávy o našich vojácích v Sibíři. Zdá se, že je nic neudrží. Byla tam vzpoura, která snad je již utiřena — ale jsou to velmi zlé symptomy.“

On i Gučkov mluvili o Anglii, kde se poměry velmi mění, kde se vzrývá socialismus a kde labouristi jsou dnes proti každé intervenci. Churchill se bojí, že svou politiku pomoci Rusům neudrží, ačkoliv docílil už toho, že celá armáda Denikinova, která po strašných zkušenostech se Spojenci v Oděse a Sevastopoli stala se protispojeneckou a téměř germanofilskou, je nyní nařazena pro Anglii.“

V červnu byli u mne Ukrajinci a jednali se mnou o Východní Haliči, ale hlavně o Ukrajině, poněvadž věděli, že s pařížskými Rusy pracují na návrhu ruské ústavy. Způsob, jakým jsem řešil oblastnou autonomii, je úplně uspokojil. Zmiňuji se o tom zde, poněvadž bývali také u dra Beneše a 30. června byla u mně schůze, jíž se zúčastnil Maklakov, Okuněvski, Galip, ruský Ukrajinec a Beneš. Tedy i to jsem nedělal bez dra Beneše, ač už jsem ministerským předsedou nebyl. Zajímavým bylo, že Lansing Okuněvskému prohlásil, že východní Halič je otázka strategická, o níž rozhodnou generálové (což znamená geografické spojení Polska a Rumunska), a co se týče Ukrajiny, řekl: „Nikdy samostatná, jen federativní s Ruskem“. S tím vyslovil souhlas také Wilson. Zrovna tak mně později před mou cestou k Denikinovi prohlásil slavnostně Berthelot, že „oficiální politika francouzská nikdy nepřizná Ukrajinu, poněvadž nepřizná rozdrobení Ruska“.

V červenci (7.) přišel ke mně z Ruska legionář Berka, „velmi sympatický. A jak mně bylo divno u srdce, když říkal, že by naši hoši zůstali nebo šli bůh ví kam, kdyby jim vláda nebo Masaryk poručili!“

Na večeru, který jsme chtěli s dr. Benešem dne 15. července

pořádati pro ty, kteří nám pomáhali a kterého se Beneš pro úmrtí v rodině nemohl zúčastniti, byl pro nás velmi poučným Venizelos. „Bylo zajímavé, jak vřele mluvil pro Rusko a přímo mně řekl, že to považuje za povinnost vděčnosti Řeků za všechno, co pro ně udělalo Rusko. Vypravoval, že po armistice, přiměří, vyzval jej Clemenceau, aby Řecko poslalo do Ruska vojsko proti bolševikům. Ale mám dojem, že Francouzi nějak neradi slyší o Rusku — jakoby už docela utonuli ve své speciální politice polsko-rumunské.“

V této věci jsem měl u Trumbiče velmi zajímavý rozhovor s Herbettem (23. srpna). Po tom, co mně řekl ohledně Těšina. „On že je rusofil, ale pro Francii je následující otázka základní: Spraví se Rusko za 10—15 let, kdy musíme také čekatí znovu zesílení Německa, opuštění levého břehu Rýna a Sarre, abychom mohli na ně spoléhati, a nebo jak se u nás říká (t. j. Poláci, Dmowski) až do 40—50 let? Jestli za 10—15 let, pak můžeme celou svou politiku orientovat na Čechy, Jihoslovany a Rusy, jestli za 40—50 let, pak na Itálii, Rumuny a Poláky.“

Poněvadž jsem všechno to cítil a věděl od samého počátku svého pobytu v Paříži, neboť Dmowski o tom s úspěchem kde komu hlásal, a poněvadž jsem věděl, že od toho, budou-li považováni Poláci za baštu proti bolševismu, jak to Spojencům stále a stále nabízeli a prohlašovali, záleží také náš úspěch ve věci těšínské, *myslím, že jsem měl všechno právo se domnívat, že je má politika cele českou, když mně vytýkali, že je ruskou...*

Bohužel věci byly už v důsledku naší vnitřní politiky ztraceny a Beneš, který mně ze Sibíře máloco řekl a když, tak zprávy smutné, mně zase 21. července sděloval „ošklivé telegramy o naší armádě.“ Nemohl jsem jinak, než napsati do deníku: „Jak je to všechno bolestné! Jak hloupě končí naše slavná epopeje! Zase jednou český národ ukázal, že neumí věc do konce dodělati“. Je pak pochopitelné, jaký na mne dojmem zapůsobila návštěva kapitána Nováka z Ruska (25. srpna). „Člověk velmi sympatický. Opravdu patriot. Jak názorně líčí dekomposici výtečného vojska

protivným politikařením krajních elementů — a slabé se jim podávání lidí dobrých. Zdá se, že slavná odbočka Národní rady v Omsku byla složena z lidí, kteří nevedli, nýbrž kteří dali se vésti a stále ustupovali. Když mně říkal, že by byli na jaře všichni nadšeně šli, kdybychom my jim šli naproti, byl bych se rozplakal lítostí nad zločinnou malomyslností našeho národa a agitací celé té společnosti bázlivců a spekulantů na sílu mas, když není nikoho, kdo by měl odvahu postavit se jim do cesty.“

To byl konec té ruské akce. Z toho, co jsem uvedl, je jasno, jak si zase všechno ex post p. dr. Beneš zkonstruoval — jak jen asistoval. Že se k ničemu nezavázal, je pravda, ale to zrovna jako já, poněvadž ani jeden ani druhý jsme neměli práva naší vládu zavazovati. Ale *kolikrát se vším souhlasil, co jsme umlouvali!* A jestli zase s jistým zalíbením uvádí, jak Savinkov řekl, že jen on rozhoduje, a to co mluvím já, že jsou jen prázdná slova, pak mně ani nenapadá se o textuální pravdivosti těchto slov příti, jen bych k tomu podotkl, že jsem *sám*, po zprávách o náladě u nás doma, a zejména po návštěvě prof. Maxy Savinkova měl k tomu, *aby působil na Beneše*, který jediný by už v této situaci mohl doma v Čechách pomoci. A z toho, co jsem uvedl, je víc než jasně viděti, jak prázdné, lehkovážné a neodůvodněné je obvinění, že jsem vše dělal nekonstitučně, že s nikým z Prahy jsem se nesnažil dohodnouti a že jsem hrozil ruskou odplatou. Jak je to všechno odporné!

Řeknu jen jedno, buďto mně pan dr. Beneš nemluvil pravdu v Paříži o svém souhlasu, a to je dvojnásob zlé, poněvadž nemluvil pravdu jako ministr svému ministerskému předsedovi a porušil tím těžce své povinnosti, anebo nemluvil pravdu presidentovi republiky ve svém memorandu, aby mne přivedl u něho v nevážnost, spoléhaje na mou zapomnětlivost — a já jen musím p. dru Benešovi přenechat, aby si vybral jednu nebo druhou, nebo alternativy obě. Snad řekne p. dr. Beneš, že jsem si sám namlouval, že se mnou souhlasil. Ale tu bych přece jen odpověděl, že jsem 25 let dělal ve Vídni českou politiku a že jsem

tudíž měl příležitost víc než kdo druhý, abych se v politice naučil rozuměti, jest-li kdo se mnou souhlasí, či nikoliv. *A ohledně lži jsem byl tak nesmiřitelný, že jsem nikdy víc nepromluvil slova s ministerským předsedou drem Koerbrem, když jsem konstatoval, že mne obelhal a stejně jsem přestal navždy mluvit s hrabětem Aehrenthalem, ačkoliv jsme osobně byli více než 18 let v nejlepších stycích, když jsem se přesvědčil, že Izvolského obelhal. Přirozeně nestal jsem se shovívavějším v Československé republice a proto jsem přerušil všechny styky s drem Benešem.*

Můj poměr k dr. Benešovi.

Pan dr. Beneš mluví mnoho o svém poměru ke mně a nebudu znova opakovati všechna ta velká slova o jeho loyálnosti atd. Chtěl bych jen ze svého deníku citovati několik poznámek, charakteristických pro můj poměr k dru Benešovi.

10. března. „Snídaně Société franco-tchèque a obchodní komory franco-tchèque. Původně zde vedli naši agitaci. Beneš se k nim zachoval trochu odmítavě — čili jinými slovy prostě je odhodil stranou. *Bylo to nutné*, poněvadž byli trochu komičtí — každý chtěl býti presidentem naší republiky (tak mně to řekl Beneš) a nešlo to dobře, nechat to v rukou nadšenců beze všeho politického smyslu a bez jakékoliv znalosti politického života. Z toho veliké kyselosti, s kterými mne zde dost obtěžují. Já ovšem principiálně se do věci nemíchám a myslím, že je to věc Benešova, ať si ji vyřídí. Včera ho pozvali, ale on byl churav — jestli naschvál, nevím.“ Dnes se na tyto věci dívám ovšem trochu jinak, ale tenkrát, jak je z uvedeného vidět, jsem se postavil na stranu Benešovu.

A v dubnu: „Jsem přímo šťasten, že se zbavím různých vedlejších starostí, že přijede Beneš, který se už bude starati o politiku zahraniční, přijímati vyslance atd. A já se koncentruji na vnitřní politiku, parlament, ministerstvo.“

„Odpůldne v St. Cloud. Mluvili jsme hodně o tom, co budeme dělati, zejména o zařízení tiskové kanceláře, naší tajné službě atd. Doufám, že se bude s Benešem docela dobře pracovati — on dělá napřed velmi samostatného, zvykl si zde na: já, já, já — ale pak si dá nakonec říci. To ostatně pro člověka, jako jsem já, který se nikdy nebojí mínění druhého a nemá za neštěstí, když druhý má nápad lepší, není žádným neštěstím. Na každý způsob je to lepší, než nějaký hloupý potakovač.“

Dr. Beneš se mnou málokdy mluvil o tom, co dělá, s kým a kde jedná, já řekl mu o všem, a radil jsem se s ním o věcech, které konečně ani nebyly z jeho resortu, jako o jazykovém zákonu, o postavení presidenta atd., prostě o všech našich věcech, poněvadž jsme byli členové jedné vlády.

Pan dr. Beneš vypravuje také ve svém memorandu, že si k němu chodili na mne stěžovati různí lidé. Já posud o tom nemluvil, ale také ke mně chodili lidé a varovali mne před drem Benešem, a to často velmi důtklivě, že si zve pravidelně žurnalisty, vypravuje jim, co *on* dělá a *všichni* že mají dojem, že *jen on dělá něco a já nic*. Já jsem se na to neohlížel a říkal, že je mlád, doma dost neznámý a že si proto musí dělat trochu reklamy a uklidňoval jsem ty, kteří měli, jak potom bylo jasno, velmi oprávněné starosti o spravedlivé posuzování mé činnosti.

A nezapomenu na *poslední mé setkání se Štefánikem*. Jeho poměr k Benešovi nebyl nejlepší, ačkoliv to byl Štefánik, který Benešovi opatřil ta spojení, která v Paříži vůbec měl, a hodně se přiostril při jednání o konfliktu Piccione-Pellé! Štefánik navrhl formuli, s kterou jsem souhlasil. Ale před odjezdem do Itálie přišel ke mně v největším rozčilení po neobyčejně ostrém sporu s Benešem, který končil úplným rozejtím se obou, a varoval mne před Benešem a před jeho snahou všechno na sebe strhnout a nerespektovat ve mně ministerského předsedu. Já ho přirozeně uklidňoval, ale marně, a Štefánik na svou poslední cestu odejel s Benešem neusmířen. Beneš mně ovšem potom žaloval na Štefánika. A já jsem přece v ničem nezměnil své cho-

vání k Benešovi, ani potom ne, když jsem tak krutě pocítil výsledky jeho besed se žurnalisty v urážlivém telegramu Národního shromáždění a když on ani v nejmenším neprojevil svou nelibost nad tímto nezaslouženým afrontem, kdežto president republiky ve svém listu ke mně nazval všechno jednání proti mně „hulvátstvím“. Nezměnil jsem se ani po Těšínu, ani po chybách, a ne mojich, o kterých mne poučili francouzští naši přátelé — a pan dr. Beneš po všem tom úžasném, co proti mně napsal, sám citoval z mé řeči v Národním shromáždění, jak slavnostně jsem projevil i naprostou s ním solidaritu a společnou zodpovědnost. A snad je dobře, abych to, ze své řeči z 5. října citoval: „Byl jsem vždy šťasten v Paříži, že jsme s Benešem mohli postupovati na jedné linii, že jsme si vždy rozuměli a že jsme dovedli společně pracovati, i když naše názory na metodu a taktiku se trochu rozcházel. A jsem tím šťastnější, že mohu před vámi říci, co mne nejvíce těšilo, když jsem viděl Beneše při práci. Co byl Beneš, když odcházel od nás? Člověk naprosto bez zkušenosti v zahraniční politice. Věděl o ní jenom tolik, co ví každý dobrý novinář. Neměl diplomatické školy, neměl ničeho a najednou ukázal se tak neobyčejně schopným vůdcem naší zahraniční politiky za hranicemi. Z toho jsem čerpal jednu naději, totiž, že náš národ, třeba by mu scházely předpoklady dlouhé politické výchovy v politice světové, když do ní bude postaven, dovede přesto vykonati svou práci, ovšem pod jednou podmínkou, když bude také pln sebeobětování a nezdolné lásky k národu, jako byli všichni ti, kteří za hranicemi pracovali ve prospěch naší svobody.“ (Výborně! Potlesk!)

Možno se po tom diviti, že jsem po čtení jeho memoranda presidentovi republiky byl naplněn takovou mravní oškřivostí, že jsem prostě nebyl s to, abych klidně na všechno tu pokryteckou loyálnost odpověděl?! A ještě dnes, po tolika letech a po tolika zkušenostech o tom, co dr. Beneš je a jak jedná, nedovedl jsem čísti ty odporné věci bez hlubokého rozhořčení. Proto jsem se vyhýbal veškeré polemice o své činnosti, klidně jsem snášel, že se

vůbec zapomnělo, že jsem v Paříži také něčeho dosáhl, neodporoval jsem, když se neprováděly věci, které jsem v Paříži na žádost naší vlády vymohl, nikomu jsem si nestěžoval, že jsme ztratili to, co mně bylo tak blízké, obrazy odvezené z Prahy do Vídně, a že mne nikdo nepožádal o spolupráci, ač jsem já věc do mírové smlouvy dostal. Ale také jsem nevypočítával, co jsem dosáhl já ve věcech hospodářských, železničních, telegrafních, paroplavebních, obchodněpolitických, ve věcech finančních, v otázkách naší náhrady za osvobození, ve věcech územních od Cmuntu do Předmostí bratislavského — a neptal jsem se, co dosáhl dr. Beneš ve věcech reparačních, v kterých on pracoval a po jeho memorandu jsem nesrovnával, co pro nás udělali Francouzi, s nimiž já od Clemenceaua do Le Ronda byl blízký a co Angličané a Američané, jejichž přízní se dr. Beneš tak vychloubá, ani na to, co však přece tito Angličané a Američané udělali pro nás tam, kde jsem já s nimi měl co dělat, totiž ve věcech transportních a obchodních. Mlčel jsem — ale dnes, kdy konečně jsem byl nucen bez svého přičinění a proti své vůli obhájit se proti nekvalifikovatelným útokům dra Beneše na můj charakter a na mou činnost na konferenci v memorandu prezidentu republiky, i na mé chování se ve věci těšínské, mám se za oprávněna říci, že jedinou odpovědí na všechno, co p. dr. Beneš napsal, *pro mne mohlo jenom být, abych přerušil s ním navždy veškeré styky — poněvadž mezi ním a mezi mnou je propast mravních názorů na pravdu a loyálnost, o které pan dr. Beneš tak odporně mnoho mluví. Nemohu, bohužel, říci, že by všechno to, co p. dr. Beneš dělal později, můj názor o něm v nejmenším změnilo — naopak!*

Další doklady metod dr. Beneše.

Předmětem sporu s dr. Benešem jsou následující slova z referátu Národních listů o důvěrné schůzi valného sjezdu národní demokracie:

„Jsou prostředky jeho politiky, které v každém člověku zvyklém mravnosti, budí krajní odpor. Nebojíme se žádných bojů, ale jedno chceme: pravdu a čistotu. V tom je ta hlubší propast mezi námi a světem Benešovým.“

Nechci přirozeně uváděti všechno, co v této příčině bylo dr. Benešovi vytýkáno a co zůstalo nevyvráceno. Omezím se jen na věci nejvíc charakteristické a takové, které souvisejí s aktuální politikou. Nebudu se tedy rozšiřovati o tom, co se tak často dr. Benešovi vytýká, totiž o nevyúčtování příspěvků amerických Čechů a jiných na osvobozovací akci, jejichž obnos posud není znám, ač jsou to peníze věnované československému národu a státu, a ač prezident republiky ve své knize částky, které on obdržel, přesně udává.

Nebudu se také zabývati *zvláštním osudem revise Nejvyššího kontrolního úřadu*, která se jednou jedinkrát v zahraničním ministerstvu v r. 1921 za vedení tehdejšího ministerského rady Vojtěcha Saivra prováděla a tam až do r. 1922 pracovala. O jejích výsledcích se svého času v kontrolním úřadě velmi mnoho mluvilo, jakoby v zahraničním ministerstvu bylo stálé a značné překročování rozpočtu bez souhlasu ministerstva financí a Nejvyššího účetního dvora a jakoby tam byly různé fondy, které nebyly podle předpisu vyúčtovány a doloženy a které se vedly vůbec mimo státní rozpočet. Výsledky revise byly podepsány i m. r. Saivrem a viceprezidentem dr. Erbenem a odevzdány prezidentu dr. Koernerovi — ale co dále se s nimi stalo — není známo.

Případ Jirákův.

Chci se zabývati hlavně věcmi, které souvisejí s domácí politikou a to nemohu opominouti *případ Jirákův*. Je to bezesporně jedna z nejošklivějších věcí v historii naší nové svobody. Nejen tím, co udělal dr. Beneš se svým předválečným kolegou, nýbrž i tím, že v nové republice, která měla heslo: Pravda vítězí! a

kteřá se honosila svým krajním demokratismem, odehrálo se z podnětu zahraničního ministra něco, co i u lidí, kterým byl a je p. Jirák naprosto lhostejný, a kteří nemají nejmenšího úmyslu zaručovati se za jeho integritu a nevinu a ke kterým patřím i já, muselo vzbuditi od theatrálního způsobu zatčení až do provádění procesu, nejméně řečeno, oprávněný údiv.

Dr. Beneš má kolegu z Obchodní akademie, který se zatím stal sekčním šéfem v revisním odboru ministerstva financí. Dr. Beneš je s ním tak důvěrný, že před svým útekem do ciziny s ním o svém úmyslu mluvil. Jirák věří ve hvězdu Benešovu dojista z pochopitelného egoismu také proto, že člověk mu tak blízký je nejbližším pomocníkem presidentovým v zahraničním odboji, jenž tenkrát byl tolik vyvyšován nad vnitřní. Vidí ve svém bývalém kolegovi budoucího presidenta a patrně proto si mnoho od toho i pro sebe slibuje, obává se jeho možných konkurentů a všemi prostředky chce mu pomoci, aby byl silným, bohatým a mohl konkurenční zápas vyhrát. Všichni svědci potvrzují tuto víru v dr. Beneše. Píše dr. Benešovi v lednu 1919 do Paříže a nabízí se, že mezi průmyslníky a v bankách sebere mu fond pro úspěšné vedení jeho akce. Dr. Beneš neodmítá — naopak! Chci uvésti dopis doslovně: „Milý příteli! Obdržel jsem Váš poslední dopis a děkuji Vám zaň srdečně. Souhlasím samozřejmě s Vámi a poněvadž nejlépe já mohu věděti a mít zkušenost, s jakými prostředky jsme pracovali, dovedu oceniti význam Vašeho návrhu a event. jeho uskutečnění. Není třeba tudíž ani zvlášť zdůrazňovati, že bych uskutečnění takové věci byl nanejvýš rád a spokojen. Můžete-li tudíž v tom smyslu něco podniknouti, a zejména dojíti v krátké době k výsledku, netajím se Vám, že by mně to bylo velmi příjemné a naší věci by to značně prospělo. Přenechávám Vám a ostatním, kteří by se při tom zúčastnili, podrobnost celé realizace a prosím Vás o laskavé sdělení v případě, že byste k uskutečnění přistoupili a zároveň o dohodu (v případě, že by k tomu došlo) o způsobu, jakým by vše předáno bylo k mé dispozici.“

Z realizování této nabídky sešlo, poněvadž dr. Rašín, kterému Jirák o tom učinil sdělení, mu řekl, že bylo povoleno 10 milionů na mírovou konferenci. Jirák o tom dr. Benešovi napsal a řekl, že „my se svou podpůrnou akcí zůstaneme k dispozici.“ Charakteristické je, že dr. Beneš, dokud mu dopis nebyl předložen, tvrdil, že naň úplně zapomněl, a dokonce prohlásil, že z toho dopisu Jirák nemůže dovozovati, že by měl opatřovati prostředky pro ministerstvo zahraničí!! Jak málo dr. Beneš zapomněl na disposiční fond, mohl bych dotvrditi já, který se velmi dobře pamatuji na jeden náš rozhovor v Paříži o jeho potřebě a nutnosti, čemuž já jsem přirozeně neodporoval, znaje z dvacetileté politické zkušenosti potřeby každého zahraničního ministerstva. Ovšem ani dr. Beneš, ani já jsme nemysleli, že by měl býti sbírán nezákonnými prostředky a nejméně už úplatky.

Ale z celého procesu je jasno, že to v případě, o něž v zatčení a v procesu šlo, ani Jirákovi nenapadlo a ani napadnouti nemohlo, poněvadž věděl a sám řekl p. Štrimplovi, že je návrh na uzavření půjčky s cukerním lombardem v ministerské radě už přijat. Když dr. Beneš přijel a byl slavnostně uvítán, probudilo se v Jirákovi, což je psychologicky snadno pochopitelné, staré přání, být bývalému kolegovi a tím i snad sobě prospěšným. Nabízí mu 20 milionů Kč z revisního odboru, totiž 16 milionů Kč z jakéhosi „politického fondu“ a 4 miliony Kč z kursového zisku při převedení 10 milionů franků, které mělo zahraniční ministerstvo v Paříži, do Prahy. Na cukr vůbec nemyslí, nevěděl ani, jak ciferně dokázal, o kolik tun se jedná, myslil o 150.000 a zatím šlo o 200.000 a když k tomu přišlo ještě 100.000 tun, které dr. Beneš slíbil v Paříži, o 300.000 tun! Jirák mluvil s p. Štrimpem politické řeči, zejména také o tom, jak musí býti dr. Beneš silný a bohatý, poněvadž vrátím se zejména já, a o cukru začal vlastně mluvit dr. Beneš sám, informován bůh ví jak p. Štrimpem, kterému byly přirozeně tyto obchody, valuty atd. španělskou vesnicí. Jirák ve své vášni dr. Benešovi zjednatí prostředky k boji za presidentství, na věc přistupuje, mluví o jednom a dr.

Beneš o druhém, mluví o participaci na zisku čili na provisi napřed o 3 cent., pak o 5 cent. na kg, což by znamenalo podle Jiráka, který myslí na 150.000 tun při 3 ct., na 20 mil. a podle dr. Beneše, který myslí na 300.000, by to vyšlo při 3 ct. na 40 mil. a při 5 ct. dokonce na 70 mil. a všechno je korunováno přímo burleskním nápadem, že na otázku dr. Beneše, kdo tu provisi garantuje, slibuje Jiráček šek, podepsaný jím a řed. Tůmou, jenž ovšem nechce o tom ani slyšet! A když druhý den Jiráček přišel a dr. Benešovi to oznamoval, ale za to, jak říká dr. Beneš, sliboval jimi podepsaný akcept, což bylo stejně nesmyslné, nastal konec jako v detektivním románu nebo ve filmu; dr. Beneš odešel a z vedlejšího pokoje přišli policisté a Jiráčka zatkli. Přátelství z lednového listu Benešova skončilo pro p. Jiráčka způsobem hodně překvapujícím.

A různé, nemění překvapení přinesl soud! Už mezi přípisem, který poslal dr. Beneš na policii a jeho soudním protokolem je tolik rozporů! Ve svém přípisu mluví o 5 centesimech na každý metrický cent na podplácení, ale v soudním protokolu už slevuje a říká: „Neužil tedy Jiráček slova podplácení, moje vyjádření není věrná reprodukce, nýbrž jen resumé, neboť to, o čem mluvil, bylo podplácení.“ Tedy to, o čem teprve soud má rozhodnout! A ukazuje, jak mu celá věc byla vzdálena, když mluví o centesimech a metrických centech, místo o centimech a kilogramech.

Ale zajímavé je, že sám dr. Beneš ani při vyšetřování, ani při líčení netvrdil, že by i ty tři cent. z kilogramu byly podmíněny souhlasem s půjčkou, poněvadž, jak jsem řekl, nebylo ho potřeba, neboť ministerská rada se už o tom usnesla. Tím tedy naprosto odpadá úmysl podplácení k dosažení jistých materiálních prospěchů. Sám dokonce uvádí podle policejního protokolu, že mu Jiráček řekl: „... a poněvadž se ta věc s holandskou skupinou ohledně cukru v každém případě provede, chtěli jsme, abyste z toho aspoň něco měl a tudíž nabídli bychom Vám 20 mil. Kč pro Vaše potřeby.“ Při přelíčení pak ještě výrok Jiráčkův změkčil a vypovídal, že mu Jiráček řekl: „My se domníváme, že bychom

Vám mohli z této transakce jistou sumu dáti.“ Je to podplácení? Když se jedná o věc hotovou, rozhodnutou?

Dr. Beneš však při přelíčení dokonce doznal, že nebyl zásadně proti půjčce, ačkoliv v soudním protokolu to dřív kategoricky tvrdil a sice slovy: „Celé počínání Jiráčkovo mělo ten cíl, získati mou osobu pro půjčku, neboť mu bylo známo, že jsem proti půjčce a sice z důvodů zásadních. O mém zásadním odporu se vědělo a dal jsem jej najevo také oproti Tůmovi, který mi vykládal výhodnost půjčky. Z toho zároveň je patrno, že i vůči Tůmovi dal jsem najevo námitku zásadní proti akci.“ Ale při přelíčení to vypadalo jinak: „Když byla rozmluva skončena, vyličil jsem mu (Jiráčkovi), jak se na tuto transakci dívám, že nemám zásadně ničeho proti tomu, aby smlouva byla uzavřena se skupinou holandsko-francouzskou.“

„Vyjádřil jsem se vůči Tůmovi, že bych byl nerad, abychom jednali ne ve shodě s vládou, proti věci však že zásadně ničeho nemám. Mně jednalo se pouze o to, aby zajištěno bylo vládě francouzské 100.000 tun cukru, o nichž jsem vyjednával a v kteréžto věci jsem se také s Prahou dohodl.“

Dr. Beneš také řekl, že Jiráček byl lépe informován o transakci než on sám. Ministr obchodu dr. Heidler však k tomu poznamenal: „Ale domnívám se, že dr. Beneš o celé věci byl důkladně zpraven vzhledem k jeho námitkám.“ Byl totiž v ministerské komisi a navrhoval místo komisionářského fixní prodeje cukru, ač možno bylo předpokládat stoupání jeho ceny, tedy něco, co bylo pro banku nesrovnatelně výhodnější!

Soudu ani nevadilo, že p. Štrimpl, kterému dr. Beneš přikázal, aby si všechny rozmluvy s Jiráčkem znamenal, ani slovem se dříve nezmněl o domnělém výroku Jiráčkově, jež uváděl až při přelíčení: „Když berou jiní, můžete brát také vy.“ Tedy slova přímo rozhodující při posuzování nabídek Jiráčkových si nepamatoval, nezapsal a vzpomněl si na ně teprve při líčení!

Po všech těchto protokolárně zjištěných odporech ve výpovědích dr. Beneše prohlásil soud ve svých důvodech odsouzení Ji-

rákova: „Soud opakuje, že věrohodnost dr. Beneše stojí skálopevně a není nejmenší příčiny o ní pochybovati. Dr. Beneš je povahy skromné, pevné a jistě by si nebral na svědomí zničení svého bývalého kolegy.“ Bylo by zbytečno přičiňovat k tomu jakoukoliv poznámku. Jirák byl i před soudem diskretní a nechtěl kompromitovati svého přítele a bývalého kolegu.

Dostal se mně do rukou následující dopis Jirákův ze dne 8. ledna 1920 — tedy po odsouzení:

„Jen na výslovnou žádost dávám vylíčení svého rozhovoru s dr. Benešem ohledně ministrů. Nechtěje dělati mrzutosti, uvedl jsem v policejním protokole jen přímé obvinění dr. Heidlera dr. Benešem a i to pouze proto, že z mé odpovědi bylo patrné, že se v celém jednání o úplatek vůbec nejedná. Při veřejném líčení vynechal jsem i to, nechtěje skandalisovati. V policejním protokole jsem uvedl: Při tom se ptal dr. Beneš jak na správním radu, tak na jednotlivé ministry a tu jsem akcentoval, že po mém soudě jsou všichni korektní a že nedějí se zde žádné úplatky. Naopak, když dr. Beneš řekl, že ministr dr. Heidler nebude míti v tom čisté ruce, řekl jsem, že je to u Pražské úvěrní banky naprosto vyloučeno, že není možno, aby se zde něco nekorektního dělo. Když byl policejní protokol předestřen dr. Benešovi, tu kroutí své vyjádření, že je mi to u ministra až s podivením! Uvádí:

„Ptal jsem se při rozmluvě Jiráka, kdo je na tom obchodě interesován, myslil jsem tou otázkou zvědět, kdo mimo mne dostal nebo dostane peníze. Na to mi Jirák pověděl, že není na tom nikdo přímo interesován. Na ministry přišla proto řeč, že jsem se ho ptal na vysvětlení, proč jiní ministři jsou pro tento obchod, kdežto já jediný jsem proti němu.“

Přesně bylo jednání následující: Dr. Beneš se ptal nejprve na ministra Sontága. Prý mu Sontág vytykal při ministerské radě, že prodal cukr lacino, ale sám prý bude míti jiné zájmy. Nato přišel na ministerského předsedu Tusara, kdy prý jsem s ním mluvil. Řekl jsem, že již dlouho jsem s presidiem vůbec nepřišel

dohromady, že mi jedině v těchto dnech avisovali ředitele Sonnenscheina. Dr. Beneš i zde vyslovil svou jízlivou poznámku a tázal se mne, neslyšel-li jsem, že paní Tusarová žije nad své poměry. Udiven jsem mu řekl, že ne. Pak pokračoval, že je mu ministr Švehla také příliš pro to. Odpověděl jsem, že vůbec ani nevím, že by se ministr Švehla vůbec o záležitost cukerní interestoval. Konečně prohodil dr. Beneš: Ale dr. Heidler nebude míti v tom čisté ruce. Když jsem mu nato řekl, že dr. Heidler již jako ministr není toho schopen, pak že to nemá také zapotřebí, poněvadž již před převratem se odhadovalo jmění brí Heidlerů na 4 miliony korun, odpověděl: Ale prosím vás, on není jenom ministr, on je také cukrovarník. Nato řekl jsem zcela rozhodně, neboť věc mne strašně překvapovala, že jsou všichni ministři naprosto korektní a také Prago příliš solidní, než aby dala k úplatkům dojíti. Benešovu řeč jsem si vykládal, že se chce napřed ujistiti naprostou korektností celé transakce, když míní provésti participaci na ceně komisionářské pro zahraniční akci. Ale přesto byl jsem takovou podezřívavostí přímo zaražen.

Dnes ovšem při kolegiálně k sobě nedivím se kolegiálně k druhým. Na mne na př. učinilo zvláštní dojem, když na výslovnou připomínku dr. Beneše se teprve při líčení vybavilo Strimplovi z paměti: „Když berou jiní provisi, co byste nebrali také! Co měla ta vložka znamenati? Co se jí mělo docílit? Proti mně řízena není. Přirozeně, mohu svou výpověď přísežně potvrditi. — Oddaný Alois Jirák.“

Jak zajímavý je tento dopis a jak charakterisuje Jiráka s celou jeho přesvědčeností, že považuje celou věc za naprosto čistou, že ani nenapadá mu mysliti na úplatek, a že stejně se dívá na to, že by chtěl dr. Beneš přijati participaci na cukerním obchodě jako docela odůvodněnou a oprávněnou podporu své zahraniční politiky. A jak mohl ztížit postavení dr. Beneše, kdyby byl všechno to uvedl před soudem! Mlčel a teprve když procitnul ze své autosugesce ohledně svého kolegy, dívá se na věc jinak... Ale jak je tento rozhovor také charakteristický pro dr. Beneše

a jak blízký musil býti jeho poměr k Jirákovu a jak mu musil důvěrovati, když mohl s ním takto mluvit! A jak ho docela chladnokrevně, rozmyšleně dal teatrálně zatknouti. Jiráček psal také prezidentovi republiky a prosil, aby dal věc vyšetřit nestrannými znalci, což se ovšem nestalo. Jeho trest byl, jak známo, odložen na 5 let podle vládního nařízení, které to umožňovalo, ale nebylo na něm posud žádáno, aby si trest odpykal. Zaplatil přátelství dr. Beneše a touhu, udělati jej silným a bohatým, *duševní poruchou, léčením v sanatoriu* a zničením své úřednické kariéry. *Dostal ovšem potom jeden z nejlepších zbytkových statků, zapadl a — jeho odsouzení připomíná jenom pravidelná návštěva soudního lékaře, který konstatuje trvající nervovou poruchu.*

Člověk jen marně se ptá, proč vlastně dr. Beneš se odhodlal k tomuto kroku, který snad na masu měl působiti jako důkaz absolutní nepřístupnosti dr. Beneše pro minulost i pro budoucnost, ale který pro každého, který se vmyslí v toto kruté zakročení proti bývalému kolegovi a příteli, musí zůstatí nejméně — psychologickou záhadou. Tím spíše, že mohl přece svého kolegu a přítele, jak jej v psaní tituloval, velmi přátelsky varovati před nepředloženým krokem, zejména když musil ze všeho vycitřovati, že jej ke všemu vede jen až chorobná touha zavděčiti se budoucímu prezidentu . . . Místo toho jej přímo hnal do věci, do které se Jiráček vůbec nechtěl plést, o které tento věděl, že je už v ministerské radě rozhodnuta a p. Strimplovi přikázal, aby „jednal opatrně, aby ho neodradil“ a „aby dělal zápisky, ať má něco konkrétního proti němu.“ *Tedy vlastně agent provocateurství in optima forma!* A to proti člověku, který mu sám před 9 měsíci nabízel sebrat peníze ve finančních kruzích pro jeho dispoziční fond a kterému to neodmítl, nýbrž kterému beze vší mravní rozhořčenosti, ba dokonce s díkem odepsal, aby mu jen ty peníze k jeho dispozici předal! . . . Jiráček myslel, že vykonává rozkaz svého všemohoucího přítele — a ten měl na něho přivolané a schované policisty a dal jej zatknouti . . . Jak je to všechno mrav-

ně odporne, k čemu ta filmová teatrálnost proti příteli? Proč celému světu s takovou afektací a s takovým divadelním aparátem ukazovat, že je čistý? Jak prostě bylo, když už tak rozuměl „přátelství“, udat jej státnímu zastupitelstvu, které by už konalo svou povinnost! Vždyť si toho snad ten Jiráček opravdu zasloužil, zejména, když mu p. dr. Beneš tolik věřil, že docela otevřeně v rozhovoru s ním podezíral z úplatkářství několik ministrů. Musil přece při tom spoléhati na to, že Jiráček je tak slušný a že se o tom před soudem nezmíní a v tom se nezklamal! Teprv když ztratil víru ve spravedlnost a moc dr. Beneše, na které mu tolik záleželo — ukázala se také v jeho odsouzení — napsal o tom někomu, o němž věděl, že nevěří v jeho vinu. Ze všeho se zdá, že Jiráček do poslední chvíle myslel, že bude osvobozen, a že dr. Beneš to všechno udělal jen, aby dal odstrašující příklad vzrůstající se korupci a ukázal, jak má být ministr nepřístupný a čistý i proti svým nejlepším přátelům . . . A zatím to bylo doopravdy! Pak teprve Jiráček napsal to, co mohlo před soudem vzbudit velmi nepřijemnou sensaci a proti dr. Benešovi naladiti všechny ty, o nichž se neopatrně vyjadřoval, a mezi nimi byl také Švehla!

Ale ani za odstrašující příklad se případ Jiráčkův nehodil. O tu masu, která mívá mysl a víc cítí a na kterou proces mohl konečně působiti, se při korupci nejedná, ta jen mohla si chváliti, jakého hrdinu čistoty má ve svém ministru zahraničí a mohla být ukolébána ve vědomí, že je všechno v našem státě v nejkrásnějším pořádku, když nad jeho čistotou tak bdí p. dr. Beneš — ale pro ostatní — odstrašujícím příkladem opravdu nebyl. Pro ty bylo jen odstrašujícím věřit v nějaké přátelství. Opravdoví korupčníci si pak jistě řekli, že se to tak naivně nedělá . . .

Zbýl tedy jen ostentativní, křiklavý důkaz, že je dr. Beneš nepřístupný svodům. Ale zrovna ta ostentativnost a křiklavost musila zeslabovati to, co se chtělo, poněvadž *obyčejnému člověku, jak už řečeno, přece ani nenapadne, že by musil takovým způsobem dokazovati svou čistotu a nepřístupnost.*

Není tedy divu, že na mne působil případ Jiráčkův hloub, než

dovedu říci. Vlastně pro mne znamená takový mravní defekt dr. Beneše, že bych vlastně se mohl omezit na tento jediný fakt, aby každý objektivně pochopil, že je mezi mými a páně Benešovy pojmy o pravdě a mravnosti opravdu nepřeklenutelná propast.

*

A ta se mně nezdála být méně hlubokou, když jsem byl svědkem další činnosti p. dr. Beneše.

*

Jak odstraňoval druhé, kteří něco znamenali v našem odboji!

Dürich

Nemohu nevzpomenouti tragického osudu ušlechtilého Düricha, kterého jsme vyslali jako svého plnomocníka, Švehla, dr. Mattuš a já speciálně do Ruska, aby tam byl tlumočnickem jednomyslné nálady českého lidu, a kterému se tak pozdě dostalo jakéhosi zadostiučinění.

Dr. Štěpánek

Musím se také zmínit o dr. Štěpánkovi, který nám prokázal tak veliké služby za války a který riskoval na plachetní loďce, nehledě na rakouské torpédovky, přeplutí Adrie z Dalmacie do Itálie a který také konečně byl vyštván ze zahraniční služby. Věc zasluhuje podrobnějšího vylíčení. Proti člověku, který měl bezesporně, velké zásluhy o náš revoluční boj a který byl vyslancem v Americe, sbírá se pět čtvrtí roku materiál v ministerstvu, aniž by jemu o tom bylo učiněno nejmenší sdělení. Od jara

1921 se vyšetřovalo, pověřen tím byl dr. Halfar, a když nevyhovoval dr. Benešovi, odb. rada dr. Šebesta. Štěpánek se o věci dověděl teprve, když, pravda, bez vyzvání, přijel do Prahy, od samotného dr. Beneše v červnu 1922. Materiál byl sbírán od odvolaných úředníků legace, ze soukromých dopisů posílaných úředníkům ministerstva, ba dokonce z dopisů propuštěných služek. Dr. Beneš učinil 17. ledna 1922 prohlášení, kterým byl vzbuzen dojem, jakoby Štěpánek musil býti donucen snížit svůj plat, ačkoliv Štěpánek snížil platy sám, a to již od 1. ledna 1921 a provedl další snížení od 1. května 1921 bez jakékoliv ingerence ministerstva zahraničí, a to o 1 a čtvrt mil. Kč. Ministerstvo na jeho návrh platového snížení delší dobu vůbec nereagovalo, vytklo pouze, že plat leg. rady Hally byl příliš snížen. Dr. Beneš musil znáti věc ze spisů, a přece, jak jsem informován, když senátor Folber, který o věci mluvil v senátu, před svou řečí se ptal dra Beneše, jsou-li jeho informace správné a je-li v intencích ministerstva, aby o nich v senátě mluvil, nebylo mu v tom od dra Beneše bráněno. A také ohledně uveřejnění v „Právu lidu“ vyžádal si senátor Folber dříve souhlas dra Beneše.

Tak jednalo se s člověkem, který snad mohl míti své chyby, ale který riskoval život pro naši věc a který svými informacemi jako rakouský konsul za války nám prokazoval veliké služby a po válce byl jedním z mála našich lidí, kteří měli nějaké ponětí o zahraniční službě. Satisfakce za nesprávné a neodůvodněné útoky se mu nedostalo žádné. Dr. Štěpánek, skvělý žák vídeňské orientální akademie, vystoupil ze státní služby a odmítl také pensi. Dr. Beneš chtěl jej usmířiti sobě vlastním způsobem. Nabídl mu zvýšenou pensi započtením legionářských let, ač dr. Štěpánek nikdy legionářem nebyl. Přirozeně Štěpánek na tento urážející a nezákonný způsob satisfakce nepřistoupil.

Není dojista příkrým posouzením případu dr. Štěpánka, řeknu-li, že se tak mezi gentlemany nejedná a přece jestli kde, mělo by gentlemanské jednání býti pravidlem — v zahraničním ministerstvu. O osklivém nevděku a o odstraňování lidí, kteří něco

dovedou, ale právě proto jsou zvyklí jisté samostatnosti úsudku, nechci se rozšiřovati. Zásluhy za války byly i u dra Štěpánka jako u druhých, překážkou ve službě republice.

Pokus o zničení Stříbrného.

Ovšem jednou z nejošklivějších věcí poválečných byl pokus o odstranění *ministra Stříbrného* z politického života. Není dost ostrého výrazu k charakterisování všeho, co se v této věci dalo. Přímý útok, čestný, třeba nejostřejší a nejbezohlednější nutno v politickém životě přijímati jako věc obvyklou, ale pokus odstranit nepohodlného člověka tím, že se jeho bratru namlouvá pod rouškou nejlepšího přátelství, že je paralytik a že je proto potřebí dát jej do ústavního léčení, a operování lékařským vysvědčením o ošklivé nemoci, antedatovaným, vystaveným prof. dr. Trýbem bez osobní prohlídky, a to všechno o člověku, který má ženu a vyrostlého syna, je něčím, co přesahuje všechny pojmy o tom, co je i v nejhorším politickém boji možným. O tom, že se jednalo o člověka, který měl opravdové zásluhy o 28. říjen a který byl tolik let ministrem, jehož činnosti ani prezident republiky neodepřel uznání, ani nemluvím. Opakuji jen, co jsem o tom říkal: v renaissanci lidi vraždili, otravovali, ale to přece bylo čistší než ničit člověka tím, co by jej připravilo o úctu vlastního syna...

Řekne se arciž, že *není důkazu pro přímou účast dr. Beneše na tom, co se stalo. Nerad bych jistě tvrdil něco, pro co nemám přímých důkazů*, ale je zde *konfrontace* min. rady Šimka a býv. poslance Trnobranského s prof. Trýbem, jenž ono antedatované vysvědčení vystavoval, před soudem v procesu Stříbrného proti p. Bičíšovi, o níž je pořízen stenografický protokol parlamentními stenografy. Pan Šimek řekl: „Vaše výpověď ohledně pana dr. Beneše — a vy jste to uváděl spontánně — musila mi utkvěti v paměti. Vy víte, že potom, když jste uvedl, že na tom má

zvláštní zájem — a já jsem si ta slova hned úplně doslovně poznamenal — pan ministr dr. Beneš, jsem vám řekl: „Pane profesore, tak pan ministr dr. Beneš?“ Vy jste opakoval: „Ano. Vy víte, že se potom rozpředla dlouhá debata o Benešovi, kterou jsem vyvolal, rovněž poslanec Trnobranský; tázali jsme se vás, zdali se znáte s p. ministrem Benešem.“ Dr. Trýb: „Na to se pamatuji.“

Po tomto líčení napsaly Národní listy 20. února 1927 o dopise ministra Beneše Čs. obci legionářské dopis ze dne 11. září 1926, v němž rozhořčeně vytykal Národním listům, že se proti němu dopouštějí nepravd zejména také v případě Stříbrného, a tvrdil, že autentické deklarace dokázaly, které zprávy z kruhů odpůrců senátora Klofáče a jeho jsou lži a litoval, že prohlášení prof. dra Trýba (ve prospěch Klofáče i dra Beneše) i projev Klofáčův byly marny — následující:

„Z tohoto prohlášení (dra Šámala jménem presidentovým) plyne, že senátor Klofáč zneužil jména presidentova, jestliže v zájmu jeho vymáhal posudek prof. Trýba. Ale není dokumentu, na jehož základě by se mohlo říci totéž o situaci ministra Beneše.“ Národní listy čekají, že p. dr. Beneš ještě jednou věc vysvětlí „jiným listem, ovšem skromnějším, zdvořilejším a drzcím se více skutečnosti. Jinak nemohou zabránit, jestliže nestranní lidé, z obvinění obsažených v přísedních svědeckých budou uzavíratí úsudky pro p. ministra Beneše velmi nepříznivé a budou-li jej souditi na jedné lavici s p. senátorem Klofáčem.“

List takový po mém vědomí p. dr. Beneš nenapsal a nedopouštím se snad nespravedlnosti, když p. dra Beneše z účasti na této úžasné aféře nemohu úplně vyloučiti, leda by p. Klofáč se dopustil jedné z nejošklivějších lží, jež sobě možno představit. Ale jestli tomu tak bylo, *pak bylo prostě povinností p. dra Beneše, aby nehledě na všechny politické ohledy veřejnosti objasnil, kdo je zúčastněn na této více než ošklivé aféře*, která na naše veřejné poměry vrhla těžké, hrozné stíny. Pro zájmy státu by dojistá bylo méně škodlivým, kdyby p. dr. Beneš ukázal, že lhal

p. Klofáč, než když tak úžasná věc právem může býti spojována se jménem ministra zahraničí československé republiky! Pan dr. Beneš se ostatně boje proti Stříbrnému zúčastnil dopisem zasláným nár. sociálnímu sjezdu, jenž Stříbrného ze strany vyloučil, takže je velmi těžko vědět, že by si byl prof. Trýb prostě Klofáčův výrok vymyslel. Je ostatně zajímavé, že podle výpovědi tajemníka nár. sociální strany Čejky v tomtéž procesu je ve straně samé přesvědčení, že Klofáč to neudělal z vlastního popudu, nýbrž že jej někdo k tomu přiměl, a když byl otázan, kdo, odpověděl: Na předsedu strany může působiti zase jenom vyšší moc.

Také s dopisem dra Beneše věc byla podivuhodná. Byl čten v nepřítomnosti Stříbrného a když tento žádal, aby byl dopis celý uveřejněn, nestalo se tak, zejména neuveřejněna jeho část, v níž se praví: Byl u mne na večeri poslanec Stříbrný, mluvil o oktroji. Usmál jsem se a neodpovídal, neboť na naivnosti se neodpovídá. Když Stříbrný odešel, šel jsem do vedlejšího pokoje, kde náhodou byla moje paní. S ní celý rozhovor se Stříbrným jsem si zopakoval (!!!) a pak ještě pro event. potřebu také napsal. (Glosy p. 107). A teprve v červnu 1928 (sjezd strany byl v září 1926) v senátním výboru zahraničním dr. Beneš odpovídal Stříbrnému na jeho řeč v poslanecké sněmovně z 20. října 1926, ve které Stříbrný odpovídal na útoky listů oddaných dru Benešovi, jako by byl fašistou a pracoval pro převrat a diktaturu, čímž se operovalo proti němu také na nár. sociálním sjezdu. Řeč dra Beneše v senátním výboru ovšem byla v tisku doslovně rozšířena a Stříbrný pak na ni odpověděl ve svém „Nedělním listu“ článkem, nadepsaným „Jak dlouho ještě, Catilino?“. Nebudu zde přirozeně meritorně mluvit o otázce oktroje, pro mne je jenom důležité *konstatování celé řady nepravd* v různých tvrzeních dra Beneše v jeho řeči v senátním výboru. Stříbrný dokázal, že je nepravda, tvrdil-li dr. Beneš, že mluvil v Košicích a v Hradci Králové o diktatuře a že se proto proti němu jeho straníci bouřili.

Velmi charakteristickou zejména pro posouzení memoranda p.

dr. Beneše prezidentovi ohledně jeho tvrzení o nesouhlasu s tím, co jsem dělal v Paříži, je *historie dopisu Stříbrného ministru Černému*. Tento dopis, obsahující velmi ostrou kritiku postupu vlády min. předsedy Černého v otázce obilních cel, Stříbrný napsal na základě směrnic usnesených v předsednictvu strany, ale poněvadž na schůzi nebyl ani Klofáč ani dr. Beneš, na věci jako člen vlády zejména interesovaný, prohlásil, že dopis pošle ne jménem strany, nýbrž za svou osobu. V příští schůzi za přítomnosti Beneše a Klofáče list již odeslaný přečetl a ten byl jednomyslně vzat na vědomí, nikdo nic nenamítal, ani dr. Beneš, jenž jenom řekl, že když je to v té formě, totiž jako osobní list, ne oficiálně jménem strany, nic nenamítá. Pan inž. Schwarz, tehdy člen předsednictva nár. soc. strany, vylíčil věc také v Nové Evropě (str. 590) a dodává: Opřel-li se dr. Beneš rozhodně proti jeho (Stříbrného) dopisu min. předsedovi Černému, jak tvrdí ve svém projevu, pak to učinil patrně někde za rohem, ne v předsednictvu strany, když se o věci jednalo.

Ve své řeči v senátním výboru ovšem dr. Beneš tvrdí, že Stříbrný poslal dopis min. předsedovi Černému, „v němž ho ostře, neslušným způsobem napadl a oznámil mu, že jako zástupce strany přerušuje s ním styky.“ Ve schůzi nic nenamítal, ale jak dále tvrdí, viděl v tom počátek oktrojových plánů Stříbrného, a proto ho pozval k soukromé návštěvě. Stále stejné metody jako v jeho memorandu.

Pro pravdomluvnost p. dr. Beneše jsou také velmi charakteristické *citáty z jeho výpovědi před kárným výborem a v senátním výboru o rozmluvě, kterou měl se Stříbrným*, když si ho pozval a když mluvili podle tvrzení Stříbrného o oktroji nejen volebního řádu, nýbrž i ustanovení o stálém výboru, což dr. Beneš popírá, ačkoliv 9 dní po této rozmluvě, jak Stříbrný uvádí, přinesla „Tribuna“ článek p. Hlaváče, o jehož poměru k dr. Benešovi není potřebí se rozšiřovati, v němž se už mluví o tom, že ústava nevyhovuje a že „můžeme někdy míti špatný parlament, ale dobrou vládu“. Není tedy ke změně ustanovení o stálém vý-

boru, který má zabránit absolutismu vlády, v tomto článku důvěrníka p. dr. Beneše daleko.

Co mluvil nebo psal dr. Beneš o své rozmluvě se Stříbrným ohledně oktroje, je vůbec pravý kaleidoskop různých tvrzení. Podle referátu „Lidových novin“ o nár. sociálním sjezdu ze dne 20. září 1926 ve svém listu sjezdu zasláném „p. dr. Beneš zjišťuje, že poslanec Stříbrný se vyslovil, že vláda demokracie není u nás udržitelna a že musí být vystřídána diktaturou.“ Tedy patrně o oktroji se Stříbrným mluvil. V kárném výboru řekl však: „S poslancem Stříbrným svědek (dr. Beneš) vůbec nikdy o oktroji nemluvil — byl vždy proti všem takovým tendencím, měl s ním rozmluvu soukromou — rozmluvu mezi politiky. Ani jedním slovem, přímo nebo nepřímo, nebylo naznačeno něco o oktroji.“ Tedy vůbec se Stříbrným o oktroji nemluvil.

Podle stenografické zprávy zahraničního výboru senátního dr. Beneš řekl Stříbrnému: „Já bych také pochopoval, že snad by se muselo sáhnouti k opatření mimořádným, kdyby se stát skutečně dostal do krise, ze které by nebylo východiska normálního . . . a když by nic z toho (co by měl napřed udělati ministerský předseda) nevedlo k výsledku a stát z krise nevychel, bylo by pak politicky i mravně oprávněno učiniti pokus s oktrojem.“ Není divu, že Stříbrný píše: „Kolikrát tedy dr. Beneš se o věci vyslovil, vždycky jinak.“ A že ve své řeči v parlamentě řekl: „Rozdíl je právě v tom, že já nezapírám, kdežto druhý své odmítnutí plánu zapřel a dává si to svojí ženou za dveřmi dosvědčovati, že on nic, on že má alibi (?) a zůstal hodným, dobrým Fridolínem.“

Ostatně v celé věci oktroje p. dr. Beneš kupil nepravdu na nepravdu. Obviňoval dr. Kahánka, že nesprávně se odvolával na dr. Kopeckého, důvěrníka dr. Beneše v redakci Českého slova, že mu 20. března řekl: „Dnes dopoledne jsem byl u ministra dr. Beneše. Mluvil jsem s ním o změně volebního řádu. Beneš je pro oktroj“, a odůvodňoval nesprávnost tvrzení dr. Kahánka tím, že byl 20. března na cestě ze Švýcar a do Prahy přijel až v 8 hodin

večer, takže s ním dr. Kopecký nemohl mluvit, když 19. března dr. Kahánek psal článek, který vyšel dne 20. března. Stříbrný, ale i inž. Schwarz v Nové Evropě, však zjišťují, že dr. Beneš datum článku nesprávně uvedl, poněvadž 20. března od dr. Kahánka žádný článek v Českém slově nebyl, nýbrž vyšel až 21., a konečně článek sám nebyl psán přímo pro oktroj, jen byly v něm varovány politické strany, aby samy nepřipravovaly veřejnost pro mimořádná opatření. Pan inž. Schwarz ostatně ve svém článku tvrdí, že rozmluva dr. Kahánka s dr. Kopeckým byla v sobotu 20. nebo spíše 27., neboť publikoval 28. března o věci ještě jeden článek, kde mluvil již určitěji a také tvrdí, že se o věci mluvilo v předsednictvu strany, kde dr. Kahánek vykládal původ svých článků, a odvolával se na rozmluvu s dr. Kopeckým.

Není tedy možno popírat, že důvěrník Stříbrného dr. Kahánek nemluvil pro diktaturu ani oktroj, jen varoval, aby k tomu nedošlo, kdežto listy p. dr. Benešovi blízké, jako Lidové noviny a Tribuna i Přítomnost, hodně nezakrytě mluvily o diktatuře, o operaci, o ústavní korektuře, o tom, že bude nutno poohlédnouti se po něčem jiném atd. To všecko bylo v dubnu 1926, před rozmluvou dr. Beneše se Stříbrným nebo týden po ní a 21. srpna napsal dr. Beneš do listů: „Konstatuji, že řeči o mých plánech se změnou ústavy o oktroji jsou hloupé a zároveň perfidní výmysly remeslných štváčů a podvodníků.“

Jak se choval p. dr. Beneš, když jej pro tyto výroky p. Hlaváček, který po všeobecném úsudku byl jimi míněn, žaloval, jak se tak dlouho k soudu nedostavoval, a jak se nakonec zachránil prohlášením, že nikoho určitého tím nemyslel, o tom raději pomlčím, abych toto jednání p. dr. Beneše nemusil charakterisovati, jak toho zasluhuje po všem, co bylo zde o oktrojové věci uvedeno.

Užil jsem zde věcí uvedených v otevřeném listu p. Stříbrného, poněvadž nebylo naň se strany p. dr. Beneše reagováno, ač končí slovy: „Já už nemám, co bych mu řekl — jedině snad to, že ve své řeči v senátním výboru zahraničním projevil k zákonodárnému sboru nedostatek úcty a lhal“ a ač Stříbrný p. dr. Beneše vý-

slovně zval před řádný soud. Pan dr. Beneš zde ani nemůže namítat, že nemůže pro každý útok ani před soud ani do novinářské polemiky, poněvadž nelze přece přehlížeti, že byl Stříbrný tolik let ministrem, dokonce jednou zástupcem předsedy vlády a že se mu dostalo za jeho činnost uznání presidenta republiky. Tedy dosti titulů, aby dr. Beneš přes jeho obvinění nepřecházel mlčením. Jestli tedy nereagoval, nemůže se vyhnouti oprávněné domněnce, že tvrzení Stříbrného vyvrátiti nemůže.

Ostatně ohledně pravdomluvnosti p. dr. Beneše možno uvésti celou řadu fakt, která ukazují, jak jsem byl oprávněn obviňovati jej z nedostatku pravdivosti.

V Rudém právu (16. dubna 1928 pan A. V. Frič rozhodně popírá tvrzení p. dr. Beneše v odpovědi Stříbrnému, že by byl kdy jemu dal nějakou satisfakci a dodává, že jeho tvrzení je „jednou z jeho obvyklých nepravd.“

Aféra Gajdova.

V *aféře Gajdově* prohlásil dr. Beneš ve svém listu, daném v Ploškovcích 30. července 1926, že „ve věcech těch účasti neměl a nemá.“ „O existenci t. zv. aféry generála Gajdy jsem se dověděl, když činitelem úředním mi bylo sděleno, že je mu dána dovolená.“ Ale ve svém otevřeném listu otiskuje Stříbrný jeho hlášení ministru národní obrany p. generálu Syrovému o návštěvě gen. Šnejdárka dne 30. června, kdy mu tento sděloval podrobnosti o rozmluvě s Gajdou, jež na něho dělá dojem „připravování nebezpečných vojensko-politických akcí“... O této rozmluvě pak, jak píše, učinil ihned hlášení presidentu republiky i předsedovi min. rady Černému. A ve svém interview s redaktorem Prager Tagblattu praví president republiky: „Dr. Beneš obdržel první zprávu ode mne, když došlo k nyní již známé demarchi p. Cougeta 14. července. Já sám jsem obdržel o demarchi oficiální zprávu 17. července. 22. července jsem navštívil ministra

Beneše v Ploškovcích.“ A pan Beneš tvrdí, že se o aféře Gajdově dověděl, až když mu byla dána dovolená! A pokud já o věci něco vím, pamatuji se, že proti Gajdovi první kroky učiněny před sokolským sletem — tedy bezprostředně po zmíněném hlášení Šnejdárkově!

Ještě několik případů pravdomluvnosti p. dr. Beneše.

V článku „Psychologická záhada dr. Beneše“ (Nová Evropa č. 35) píše inž. Schwarz: „Zatím co dr. Beneš prohlašoval v listě Obci legionářské, že nikdy žádného boje proti posl. Stříbrnému nepodnikl, a že „nikdy se proti němu nedopustil nějaké intriky“, pravá ruka pana zahraničního ministra p. Hájek a p. Laurin, redaktor Prager Presse, sháněli se na jaře 1926 u býv. funkcionáře čl. strany socialistické, který se zatím se stranou rozešel (jde o býv. pokladníka strany Hrizbyla), jak a kde p. Stříbrný opatroval straně peníze.

Dále: Dr. Klouda nařídil dr. Kahánkovi, aby vypracoval interpelaci proti Marmaggimu, a dr. Kahánek ji četl do telefonu Benešovi, jenž proti ní nic nenamítal — ale potom ve vládě říkal, že tu věc nedělal s sebou.

Dr. Beneš žádal na p. Františku Stříbrném 200.000 Kč pro stranu bez udání určitého účelu. Když Jiří Stříbrný mu řekl, že je dal p. Boháčovi pro jistou stranu, popřel to, ale když mu Stříbrný řekl, že mu to sám Boháč přiznal, Beneš to nazval od Boháče bezcharakterním.

Aféra Koburgova.

Zákon na prospěch Cyrila Koburka přinesl on a vřele se zaň přimlouval v ministerské radě z důvodů politiky zahraniční. Ale pak naprosto obrátil a dokazoval, že má zájem zahraniční na

Josiášovi, a ten že musí slovenské statky dostat. A Josiáš, jak známo, byl chráněncem Budapešti, kdežto Cyril je bratr bulharského krále!

15. ledna 1920 ve společné schůzi zahraničního a branného výboru Národního shromáždění mluvil dr. Beneš tak, že členové výboru nabyli přesvědčení, že spojenectví s Jugoslavií a Rumunskem má už sjednáno a že jsme pro případ jakéhokoliv nebezpečí zabezpečeni. Ke smlouvě s Jugoslavií došlo teprve 20. srpna 1920 a s Rumunskem 23. dubna 1921. Také teprve 14. března 1920 ministr Beneš telegrafoval vyslanci Kalinovi, aby uvědomil jihoslovanskou vládu, vzhledem k nebezpečí maďarskému a rakouskému, že stojíme na stanovisku, že by vzájemná shoda, ač není dosud do detailů dojednána, ale kterou my v principu pokládáme již nyní za závaznou, vstoupila ihned v platnost. Toto stanovisko přijala jihoslovanská vláda teprve 17. dubna. Dr. Beneš tehdy antedatoval. Spoléhal na to, že jednání společné schůze bylo přísně důvěrné. Jihoslovanské kruhy se však přece dověděly o sdělení ohledně spojenectví s Rumunskem, což vyvolalo v Jugoslavií značné rozladění, poněvadž se tam domnívali, že máme s Rumunskem uzavřenou smlouvu dřív, než s Jugoslavií. Je pravda, že dr. Beneš netvrdil, že byla smlouva ta uzavřena, ale posluchači měli dojem ze způsobu, jak o tom mluvil, že podrobnosti jsou státním tajemstvím.

Obvinění Viktora Dyka.

Jistě jednou z nejošklivějších historií je však *obvinění Dyka* listy a osobami p. dr. Benešovi blízkými, že *neměl odvahy jít za hranice a že se „mstí za nedostatek odvahy těm, kteří ji měli.“* Ve své knize mluví dr. Beneš o tom, že se dohodli s Dykem a že tehdy dal Dykovi menší sumu peněz a dodává: „K uskutečnění plánů nedošlo — nevím přesně z jakých důvodů...“ A pak: „V poslední chvíli změnil jsem však plán, pokládaje

cestu přes Rumunsko za nejistou.“ Odešel přes Aš. Z toho všeho se tvořily skryté narážky na zbabělost Dykovu, ještě zostřenou přijetím 1000 korun na cestu — ačkoliv nebezpečným bylo zůstat doma, když někdo tak nebojácně a skvěle vystupoval básněmi a feuilletony jako zrovna Dyk, jenž ostatně se proto také octl ve vídeňském žaláři. A tu přišlo to „nejošklivější v ošklivé historii“, jak to právem označuje Dyk.

„Otiskují se paměti Benešovy. Otiskují se v českých a německých listech. *Tekst v Národním osvobození však podstatně se liší v partiích, jednajících o útěku, od německého textu v Bohemii.* V českém textu Národního osvobození chybí pasus: „Na radu některých přátel chtěl jsem se pustit přes Uhry, Sedmihrady a Rumunsko do Ruska; na rumunských hranicích měl mi pomoci jakýsi sedmihradský pop — ke konci srpna odejel jsem z letního pobytu do Prahy, nechtěje se už vrátit a maje v úmyslu pustit se do Uher. V poslední chvíli změnil jsem však plán, pokládaje cestu přes Rumunsko za nejistou.“

V českém textu se to vynechalo patrně proto, že v tom bylo vysvětlení, proč Dyk nejel, jak bylo smlouveno, proč marně čekal, kdy pojedje touto cestu přes Sedmihrady, jak se s Benešem domluvili, a jak zůstal bez pasu a beze zpráv, když dr. Beneš odejel přes Aš, takže jeho odjezd byl už nemožným. Když Dyk ve svém feuilletonu upozornil na tento rozdíl textu českého a německého — objevil se potlačený pasus zase v knize „Vzpomínky a komentáře“. A p. dr. Beneš píše, že „nevím přesně, z jakých důvodů“ Dyk nejel!!!

Systém intrik.

Ostatně to všecko vypadá jako *systém*. Ve Frontě č. 49 píše dr. Borský (pod pseudonymem dr. David Kovář) o tom, jak se do *zprávy v Maffii jim podepsané dostaly konečné věty, které on nepsal*, a které mají dokázati, že také on varoval před revolucí

(1. října 1918) — před 28. říjnem. Zní: „Nepodnikati ničeho bez dorozumění s námi. Přípravujte se horlivě na nějakou akci, k níž má dojít na jaře, nenechte se vyprovokovati k nějaké všeobecné vzpouře, jež by nebyla ve shodě s naší akcí a situací na spojenecké frontě.“ Ve skutečnosti podle zápisů dr. Borského dr. Beneš přišel k Borskému se žádostí, aby přečetl jeho koncept zprávy Maffii a souhlasí-li s ním, aby vypracovaný text podepsal a dal odeslati do Prahy. On že musí odejti a nemá času. Nyní v Benešově knize je otištěna ona zpráva i s dodatkem, který Borský nepsal, ale jeho podpis je pod ní uveden!! Borský dodává: „Borskému bylo již tehdy podezřelé, že pojednou má podepsati zprávu Maffii a proč ji nepodepisuje dr. Beneš sám. Nyní je vše jasné...“ A přece dr. Borský celou zprávu již 1924 otiskl ve své knize „Z civilního generálního štábu“ — ovšem bez této konečné věty! A to všechno, aby mohl p. Papoušek obvinít dr. Borského, že tak jako Beneš i on sám vzkázal Maffii do Prahy „nedělat revoluci bez povolení pařížské Národní rady“. Dr. Borský otevřeně říká, že toto vpašování nové věty a direktivy ukazuje na pokyn dr. Beneše.

V č. 50 Fronty uvádí pak ještě dr. Borský dva případy, ve kterých prezident jako autor „Světové revoluce“ byl uveden dr. Benešem v omyl. Prezident přirozeně ihned v knize opravil jeden na konci knihy, když mu Borský po dr. Schieszelovi dal opis ze svého deníku. Jedná se o to, že prezident myslil, jakoby *Borský vymyslel si řeč Stříbrného v parlamentě*, kterou přeloženou přinesly Times, což měl přirozeně za nebezpečný pokus propagandy. Opravil to, když poznal z deníku, že to dr. Beneš Borskému s jistou ironií vytýkal, ale Borský mu přinesl N. fr. Presse, z které tu řeč přeložil. Dr. Beneš patrně, nehledě na to, že pravdu věděl, informoval presidenta nesprávně, anebo při nejmenším neupozornil ho na omyl, když dojistá před tiskem knihu četl.

Druhý případ byl s *telegramem Maffii z 20. října 1918*. Masaryk píše ve „Světové revoluci“: „V tomto telegramu se ohlašuje pražskému Národnímu výboru utvoření čs. zahraniční vlády

a uvádí se, že s pražskými vůdci bylo ujednáno, že naše vláda pařížská pojme do sebe vládu pražskou, jestli se po revoltě a zmatcích utvoří. Telegram není od dr. Beneše, nýbrž od dr. Borského: proto ujednání v Ženevě zní jinak.“ Borský dodává: „Tolik napsal Masaryk, jemuž patrně dr. Beneš se takto vymluvil tím, že svedl autorství telegramu na dr. Borského.“ V III. dílu Benešovy knihy je to už opraveno, když to ve Frontě r. 1927 Borský odmítl a vysvětloval to tím, že Masaryk neznal všech tištěných vzkazů“. Ale může někdo věřiti, že by dr. Beneš nebyl znal knihy prezidentovy dřív, než byla dána do tisku, nebo aspoň v korekturách? Vždyť je to nemyslitelné, aby hlavní spolupracovník, který celou řadu věcí nucen byl dělat bez jeho vědomí, poněvadž byly mezi nimi tak ohromné vzdálenosti, nečetl historii společné práce dřív, než byla definitivně tištěna. A přece tam neupozornil presidenta včas, že dr. Borskému prostě z neznalosti fakt křivdí, a že na něho vědomou nepravdou svaluje spoluzodpovědnost, kterou měl a má nésti sám. Nelze říci, že by tyto metody stavěly Benešovu lásku ke pravdě v nejpříznivější světlo! A zdá se mně, že jsem měl víc než právo žádati v politice zahraničního ministra pravdivost!

Získávání politických osob.

Nelze ovšem také říci, že by *získávání politických osob* p. dr. Benešem odpovídalo těm požadavkům, které jsme si zvykli klást na politiku čistých a mravních prostředků. Rozumí se samo sebou, že je víc než obtížno zrovna v této příčině, i když člověk všude cítí výsledky, konstatovati jednotlivé případy. Bylo by také nesprávné, nepočítati s přirozenou lidskou slabostí a přitažlivou silou těch, kteří mají ve státu moc. Ale přece jen mohu na některá charakteristická fakta ukázati.

Především budilo velikou a ne zrovna příznivou pozornost, jak *dr. Beneš bral na různé konference, do Ženevy i Janova*

celou řadu poslanců a senátorů, dokonce i s rodinami, ovšem na státní útraty. Jaký to mělo věčný účel, tomu nedovede rozumětí někdo, kdo zná jen poněkud vnitřní a vnější život takových mezinárodních konferencí, a je jisto, že stát při tom dojista získal pramálo. Ale o to se snad ani nejednalo, tím spíše, poněvadž ani v Praze není p. dr. Beneš zvyklý zasvěcovati poslance do diplomatického jednání, což konečně nelze mu vždy bráti za zlé. Ale dojista nemohli býti ti, kterým p. dr. Beneš tento příjemný výlet na státní útraty umožnil, naprosto necitlivými vůči této pozornosti. Zajímavé však je, co řekl ve své svědecké výpovědi v procesu s p. Bičíštěm m. rada Šimek. „Já jsem věděl, že senátor Kľofáč chtěl jet do Ameriky. Snažil jsem se, aby byla delegována výprava, kterou by financovalo Národní shromáždění, nikoli zahraniční ministerstvo. Nepodařilo se mi to, zahraniční ministerstvo samo financovalo cestu senátora Kľofáče, který dostal na ni 100.000 Kč. Odtud byla závislost, odtud ty vlivy, jednaloť se o přijetí ministra Beneše do strany. Výkonný výbor na můj návrh, poněvadž jsem považoval tyto vlivy za neblahé, zvolil zvláštní komisi pro ten účel, ale senátor Kľofáč o své újmě, když viděl, že většina komise je proti přijetí dr. Beneše do strany, nařídil sekretariátu vydati mu legitimaci na svoji zodpovědnost.“

Min. rada Šimek však jako svědek vypravoval také, co jemu samému se stalo. Byl delší dobu sekretářem „Pětky“, byl úředníkem zahraničního ministerstva a řeklo se mu, že tam odtud bude dostávat plat. Ten však nedostával a proto si vyžádal přijetí u dr. Beneše. Ten mluvil s ním velmi obšírně a zásadně odmítal jeho nárok na plat jako přidělenci „pětky“. Já jsem mu řekl, že v tom případě musím věc odevzdati „pětce“, aby o tom jednala s ministrem. Nato on mi řekl: „Vy víte, že se jedná o moje přijetí do strany. Když o této věci budeme jednati jako straníci, tedy snad se dohodneme.“ To znamenalo získati mne za peníze, abych nebyl proti přijetí do strany. Povstal jsem a prohlásil: „Pane ministře, tyto dvě věci nemají spolu nic společného, já se Vám poroučím.“ V tom jsou dvě věci charakteristické,

jednak slib smluvení se, nebude-li Šimek proti přijetí do strany, a pak velmi podivuhodné faktum, že od toho pro ministra mělo záviseti, bude-li úředníku svého resortu vypláceti služné čili nic! Nelze říci, že by se to srovnávalo s těmi nejprimitivnějšími pojmy o pořádku ve státní správě! Ale dojista je to víc než výmluvným svědectvím nepřipustného způsobu, jak dr. Beneš hleděl si získavati oddanost lidí! Ostatně už jsem se zmínil, jak chtěl dr. Beneš ukliditi dr. Štěpánka započítáváním legionářských let do pense, na něž ten neměl po zákonu právo.

Nepochopitelný je také dokument, uveřejněný ve Slovenském Deníku. Na oficiálním papíru ministerstva zahraničních věcí pod číslem K. B/951 píše 20. července 1927 za ministra jeho úředník „P. T. odborovému sdružení čsl. kovorobotnikov v Hlohovci. Kabinet ministerstva zahraničních věcí dovoluje si sdělit, že . . . v dohodě s p. posl. Hrušovským zaslal příspěvek 3000 Kč . . . na okresní výkonný výbor strany čsl. socialistů k rukám okres. důvěrníka p. R. Hrabarila.“ Konečně p. dr. Beneš měl právo ze svého dávatí příspěvky komu chce — ale je přece víc než neodpustitelné, aby se takové věci sdělovaly oficiálně z kabinetu ministra — který nemá nejmenšího práva zasahovati tak oficiálně do vnitřní politiky podporou jedné strany a to tehdy dokonce opoziční. Na každého to musí udělati dojem, že je to placeno z prostředků ministerstva i když by tomu tak nebylo. To je dojista naprosto nedovolené diskretisování státní administrace!

Poslanec Hrušovský, který se zdá opatrovati taková „officia boni viri“, sdělil min. radovi Šimkovi, který byl politickým jednatelem nár. sociální strany, že dr. Beneš chce věnovati straně 50.000 Kč pro potřeby strany na Slovensku. Šimek byl proti tomu, a jak píše, „zdůraznil zásadní stanovisko proti metodě kupování osob a stran ministrem Benešem.“ Hrušovský přes to za nějaký čas tento obnos dal gen. sekretáři strany Šolcovi.

Není potom divu, že všeobecně se má za to, že 3 miliony Kč, které, jak se sám přiznal, dostal redaktor Koza-Matejov od ne-

známého, byly od dr. Beneše k založení deníku a k rozbití strany lidové.

Ostatně je pochopitelné, že se utvořilo veřejné mínění o metodách dr. Beneše, v tak nepříznivém pro něho smyslu. Je těžko si myslet nemožnější pro státníka, kterým chce dr. Beneš býti, způsob boje, než to, co dovedl proti Borskému. Pravda, dr. Borský je bezohledný jeho politický protivník. Snad uklouzne mu někdy ostré slovo, ostřejší, než je ve slovníku diplomatů, ale bylo by velmi podivným upíratí mu politickou erudici, jasnou určitou metodu v politice, a také zásluhy o zahraniční naši revoluci. Jeho chybou bylo, že vynikal nad jistou míru, kterou ještě u zahraničních pracovníků p. dr. Beneš jako sobě nebezpečnou připouštěl, a že nebyl patolízalem ani člověkem, který by pro přízeň „vrchnosti“ vzdal se vlastního mínění. Že pak je rozhodným odpůrcem politických metod p. dra Beneše, když lépe než mnozí po svých zkušenostech doma i za hranicemi do nich vidí, je zcela pochopitelné.

Snad hraje u něho nějakou úlohu neukojená tížádnost, ale to měl by mu nejméně právo vyčítati zrovna — p. dr. Beneš, jehož nejvýznačnější vlastností byl vždycky bezpříkladný téměř „solipsismus“, až chorobné sebevědomí a tížádnost, která je navždy, arcitř ne ke cti rozumu a rozvaze čs. zákonodárců dokumentována v ustanovení naší ústavy, že prezident republiky musí býti nejméně 35 let. Senátor musí být 45 let, ale ten, který má být povznesen nad všeliké stranické vášně, který má být vyrovnávacím elementem v ošklivém stranickém boji slovanského národa, jímž jsme, který má stát chrániti od ukvapených rozhodnutí a jednostranné politiky, na toho stačí, aby mu bylo — 35 let! Nehledě ani k tomu, že k revokaci původního usnesení došlo ošklivým podskokem zpravodaje dra Boučka, který žádal revokaci pro stylistickou změnu, ani se nezmíniv o materiální změně věkové hranice, kterou chtěl navrhnouti a tak docílil toho, že i my jsme pro revokaci hlasovali, což bychom přece za žádnou cenu, znajíce o co jde, neučinili. Jen tak možno bylo docílití nutně

k revokaci jednomyslnosti v ústavně-právním výboru Národního shromáždění, jehož jsem byl tehdy členem a jako takový jsem pro *formální* revokaci také sám hlasoval. Takovými prostředky byla ražena cesta pro ukojení ctižádosti p. dra Beneše... Neměl ani tolik autokritiky, aby nesouhlasil s takovým — podskokem... a aby také věděl, *co mu chybí k tomu, aby mohl být hlavou mladého státu! Patrně uvěřil už sám těm legendám o svých zásluhách, které rozšiřovali jeho dobrovolní pochlebovači, kteří v něm viděli oporu socialismu, i ti — nedobrovolní.*

Nenávist dr. Beneše proti dr. Borskému nezná prostě mezí, ani ne těch, které by mu přikazoval vysoký jeho úřad. A dovede jít až do *denunciace u pánů závodu, který vydává Národní politiku*. Dr. Borský napsal 19. června 1935 podepsaný článek: „Výročí planých slibů“ o ženevském protokole, v němž nejen dr. Borský, ale i všichni kritičtí a zkušení politikové, připomínám jen Gauvaina, viděli přílišný optimismus, který se dovede přenést přes všecko, čím dosud národy žily a žijí. Za rok potom bylo to už jasno celému světu a dr. Borský přirozeně napsal o tom článek, když se konference o odzbrojení, ustanovená v Ženevě před rokem na 15. června 1926 nesešla. Měl ke svému článku tím spíše příčinu, že jsme my byli jediní, kteří ženevský protokol v Nár. shromáždění ratifikovali, což také svědčilo o zvláštní seriosnosti celého postupu. Napsal-li: „Chceme, aby náš stát nebyl klamán sliby nesplnitelnými, aby s ním nebylo mluveno jako s dítětem, jemuž se povídají jen věci příjemné. Chceme, aby naše vnější politika nebyla sváděna k blamování se před světovou veřejností skutečně politickou, chceme, aby byl náš národ vychován k zmužilosti a ne k zbabělosti, která chce klamati a věřiti v utopie —“, pak až na poslední slovo o zbabělosti, které mohlo být nahrazeno jiným, nelze v tom přece viděti nic, než co každý den v tónu nesrovnatelně hrubším a ostřejším čteme v listech, podléhajících nespornému vlivu p. dr. Beneše proti — mně samému.

Nuž, na tento článek odpovědělo „České slovo“ dne 20. červ-

na 1925 nepodepsaným článkem „Výročí planých slibů“, který nemohl nikdo psát nebo diktovat než p. dr. Beneš sám. Je psán jednak ve stylu jeho prohlášení o „řemeslných štváčích a podvodnících“ a pak konečně co do obsahu nemůže být odjinud než z ministerstva. A tu nelze si představit, že by tam někdo jiný mohl tak nadávat a hrozit, než sám — pan ministr. Dr. Borský je podle článku „omezený obdivovatel materialistické síly a cynický talmudista“, „gramofonem listů francouzských a německých“.

„Jakmile začne politicky filosofovat, seje do mas demoralisaci, poněvadž cynik nemůže způsobiti nikdy nic jiného, než učiti politickému cynismu, a politický cynismus je pro každý národ a pro každou politiku jed.“ V článku se praví dále: „Zatím se tudíž spokojujeme konstatováním, že „Národní politika“ soustavně naší veřejnosti čas od času přináší šalbu, podvod, klam, násilí a bodáky jako politické recepty...“ Dále: „Druhá věc, kterou nelze opominouti: „Národní politika“ předkládá naší veřejnosti naší zahraniční politiku jako výchovu ke zbabělosti, ke klamání a utopii a jako „houpání“. Žádáme kruhy odpovědné za tento list, aby ukázaly, kde tomu tak je v naší zahraniční politice. „Národní politika“ před časem se postavila v jeho služby, pak po nějakou dobu přestala, včerejším článkem znovu začíná. Také to běžeme na vědomí a dle toho se zachováme.“ „Odmítáme podobné věci velmi rozhodně (nepopíratelná slova p. dr. Beneše!) a ukazujeme naší veřejnosti na tyto demoralizační praktiky v naší žurnalistice. Je dobře, aby veřejnost viděla, čemu „Národní politika“ slouží. Nemůžeme než ukázati kruhům, za list tento odpovědným, že podobné věci nemají trpěti, nemá-li za všecko být činěn odpovědným také list sám, a nikoli jen autor podobných pamfletových a utrhačných traktátů.“

Nechci charakterisovati toto ušlechtilé pokynutí (jak Němec říká: Wink mit dem Zaunpfahl) zaměstnavatelům p. dr. Borského. Ke cti jejich musím říci, že byli charakternější a slušnější, než za jaké si je dovolil p. dr. Beneš míti. Ale myslím, že by

v celém civilisovaném světě podobné vyzývání majitelů listu k zákroku proti žurnalistovi, který každé slovo podepíše a za ním stojí, zejména když se toho dopouští zahraniční ministr, vyvolalo elementární protest veškeré slušné žurnalistiky. Naše mravní citlivost je bohužel v důsledku „hulvátského“ psaní celé řady listů daleko otrlejší, kromě toho p. dr. Beneš má tak rozhodující vliv na mnoho listů, že nejen nebyla tato neslýchaná denunziace se strany všemocného ministra u zaměstnavatelů po zásluze odbyta, nýbrž mohl si dovoliti ještě nový, neméně nepřipustný útok na dr. Borského v případě jeho pozvání na *americkou cestu, pořádanou institucí Carneggiho*. Rozdíl je v tom, že první jsme si odbyli ve své „domácnosti“ a druhé bylo vinou dr. Beneše světovou českou ostudou. Ušlechtilé bylo jedno jako druhé. Ale charakteristické je na obou případech jednak to, jak se p. dr. Beneš, který se tolik vychloubá při každé vhodné i nevhodné příležitosti svou demokratičností, dívá na svobodu žurnalistovu a jakými metodami on si dovoluje zjednávat jeho poslušnost a v druhém případě, že mohl vůbec p. dr. Beneš předpokládati, že by mohl dr. Borský použití této cesty a společnosti cizích žurnalistů k útokům na presidenta republiky a na jeho vlastní politiku. Dr. Beneš kdysi sám poslal Borského do Říma jako našeho prozatímního zástupce, a patrně tedy předpokládal, že rozumí aspoň prvnímu pravidlu slušnosti v cizině, nesnižovati vlastní národ a stát, a posud myslím, nezavdal příčinu k opačnému mínění. Ovšem p. dr. Beneš snad soudí podle něčeho, co je mu velmi blízké, vzpomněl-li, *jak nápadně „zapomínají“ navštívit mne samého, když přijedou do Prahy, lidé, i když se mnou kdysi byli dřív ve velmi dobrých stycích*, mají-li co dělati se zahraničním úřadem. Je tak přirozeno, že lidé soudí podle sebe... Nemluvím ani o tom, jak je to všecko malicherné a jaké je to znehodnocení státu, když jeho ministr zahraničí neostýchá se před celou zahraniční veřejností obávat se žurnalisty, který byl dokonce jednou československým *chargé d'affaires* na místě velmi důležitém, jakým pro nás ve válce a po válce byl Řím! Ovšem,

p. dr. Beneš patrně spoléhá na to, že mu za hranicí nic nemůže uškoditi, tak má skvěle obstaránu reklamní službu pro svou osobu v cizích listech.

Nedovedu zapomenouti na *pražskou korespondenci p. Dominois v Le Temps*, který si dovolil napsati, že Pětka udělala to, co chtěl president a p. dr. Beneš. Většího klamání veřejnosti, a to ještě za státní peníze, těžko si lze představit. Pan dr. Beneš se o všem, co dělala Pětka, dověděl z novin, nebo nanejvýš z ministerské rady, když jí bylo předloženo k nutnému podle ústavy schválení, na čem se Pětka usnesla. Ale za hranicí dělal podle svých nebo subsidovaných žurnalistů p. dr. Beneš všechno, vnější i vnitřní politiku, a pak se není co divit, že jeden takový neodvislý žurnalista nazval ho „le grand ministre“. Ale když jednalo se za mírové konference o zápas s Poláky, o náš Těšín, o naši hospodářskou budoucnost a také trochu o politickou prestiž oproti Polákům, tehdy byla na denním pořádku — ctnost a panská čistota vůči žurnalistice.

Konečně, když byla Pětka, tedy koalice, v níž byla také strana, k níž náležel p. dr. Beneš, mohlo se všelicos vysvětliti a omluviti. Ale když jeho strana šla do oposice! S jeho stranictvím to bylo zas tak podivuhodné. Před válkou byl ostrým protivníkem strany národně sociální. Po válce do ní vstoupil. Jak se to stalo, napsal ve svém listu, poslaném ke sjezdu zastupitelstva Čs. obce legionářské:

„Tři vedoucí strany, sociálně demokratická, agrární a čs. socialistická se dohodly, že mám vstoupiti do strany čs. socialistů.“

Vstup dr. Beneše do strany nár. socialistické.

Stříbrný, který o tom jednal a musí to tedy vědět, tvrdí, že tomu nebylo tak, že nebylo dohody. Dr. Beneš prý vstoupil do strany národně sociální teprve, když k tomu agráři a sociální demokraté svolili. To zdá se být pravda, poněvadž z výpovědi

politického jednatele strany národně sociální víme, co všechno dr. Beneš podnikal, aby byl do strany té přijat a jak proti tomu v ní byl odpor a jak rozhodl o tom autokraticky p. Klofáč. Ovšem nelze to srovnati s našimi pojmy o příslušenství straně, aby si dal někdo schvalovati, smí-li do nějaké strany vstoupiti, nebo dokonce, aby si jinými dal určovati, do které vstoupiti má. U obyčejných lidí jedná se tu o politické přesvědčení, o to, jestli strana politicky a také mravně vyhovuje tomu, co člověk od strany žádá, a jen praobyčejní karieristé vybírají si jednu nebo více stran podle potřeb své kariery. To je beze sporu jedna z nejohybnějších stránek našeho politického života. Na stranách, na věrnosti ve příslušnosti k nim je založena naše ústava, poslanci i velmi zasloužilí o stranu a stát jsou zbavováni mandátu, poněvadž přestali být členy strany, která je kandidovala a ministr tohoto státu, dokonce ten, který jej zastupuje na venek, veřejně a okázale prohlašuje, že jej *do strany nevedlo přesvědčení, nýbrž rozhodnutí nebo svolení stran jiných*. Opravdu podivuhodné poměry v demokratickém, konstitučním státu, jehož heslem je: Pravda vítězí! Ale p. dr. Beneš chtěl být poslancem, protože to patřilo k jeho konečným plánům, ale aby si neuškodil u příslušníků druhých stran, že vstoupil do jiné, ujišťoval, že ho do strany poslali jiní — tedy že ho nevedlo tam jeho přesvědčení... Proč aspoň tenkrát nemluvil pravdu, proč i zde musil mluvit něco jiného, než co bylo? Přece by bylo mravnějším, kdyby šel do strany podle svého přesvědčení a druhé strany k tomu jen svolovaly, poněvadž se jednalo o ministra, který měl politicky na venek zastupovati všechny.

Byl tedy členem strany a ta šla do oposice, a to do oposice velmi ostré — dělala dokonce velmi nepěknou, hlomoznou obstrukci. Pan dr. Beneš zůstal klidně ministrem, a s počátku dokonce poslancem opoziční strany. Něco abnormálnějšího lze si těžko představit v konstitučním státě, jehož heslem je pravda. Mandátu se sice potom vzdal, ale zůstal místopředsedou strany. *Seděl v ministerské radě, nesl a musil nésti spoluodpovědnost*

za všechno, co vláda dělala, ale všechny jeho, anebo jeho vlivu podléhající orgány vedou po tři leta vášnivý boj proti vládě, v níž zaujímá tak vážné postavení, proti majoritě, která této vládě všechno dává, boj bezohledný, osobní proti jednotlivým ministrům a vůdčím lidem stran — a jeho pojmu o povinné ministerské solidaritě to pranic nevádí. Představuje s klidem na venek dál stát, o jehož vládě jeho vlastní orgány píšou nejnenávislivější články... Skoro se zdá, že ten famosní nouveau régime má docela jiné ponětí nejen o politice, nýbrž také o cti a charakteru. Přece nejprimitivnější povinností mužnosti a charakteru by bylo vyjít z vlády, která je tak státu škodlivá a špatná, anebo myslí-li p. dr. Beneš, že je opravdu pro ten stát nepostradatelný, pak by aspoň měl zachovávat naprostou vnitropolitickou neutralitu, vzdát se vážného místa v opoziční straně a vzdát se také veškerého spojení s listy vládě nepřátelskými. Ale to p. dr. Benešovi ani nenapadne, je to pro něho patrně naivnost starorežimního myšlení!

Již v době konfliktu mluvil na schůzi důvěrníků strany národně sociální dne 29. dubna 1929 na Slovanském ostrově a řekl: „Přišel jsem, abychom si uvědomili, že odehrává se dnes boj a připravuje se boj, který se vyvine v krátké době a abych zdůraznil, že jsme připraveni, ať ten boj bude dnes nebo zítra, že jsme připraveni již dnes a že ten boj vyhraje,“ a pak klidně zas šel do ministerské rady, hlasoval o tom, co vláda navrhovala a jel do Bělehradu zastupovat vládu, které tu ohlašoval rozhodný boj, kde předpovídal vítězství své strany, poněvadž „prostý lid porozumí a ví, kdo dělá a kde dělá správnou práci, ví a rozumí, kde je pravda a kde je faleš“. A ten boj má jít proti stranám a jejich zástupci sedí ve společné vládě, a od nich si dává odhlasovávat budget i prostředky na podporování listů, které systematicky bijí do vlády a do té majority... Jsou to opravdu docela jedinečné pojmy o politické mravnosti!

Ale p. dr. Beneš si stěžuje dokonce na neloyálnost stran, které jsou ve vládě, a přece proti němu, jako členu vlády, vedou boj! To ovšem dovede jen p. dr. Beneš, který má obdivuhodnou

vlastnost zapomínati na to, co dělá sám nehezkého. To říkal dřív hlavně o nás a o katolické straně lidové, nejnověji to patrně platí také o agrárnících.

Co nás a speciálně mne se týče, nebudu znova mluvit o otázce těšinské, kde vlastně povstal náš politický konflikt, řekl jsem o ní, co bylo zapotřebí, ale jinak vím, že jsem politiku dr. Beneše v zahraničním výboru velmi rozhodně hájil, ovšem až na jeho stanovisko k otázce Sovětů. Ale bylo by víc než nepřipustnou domýšlivostí žádati ode mne, abych se v této pro celou naši budoucnost, pro čest a dobré jméno našeho národa ve Slovanstvu rozhodující otázce podrobil měnivým náladám p. dr. Beneše. Mám za sebou příliš aktivní účast ve slovanské politice předválečné, téměř po dvacet let jsem v delegacích dělal slovanskou politiku, abych chtěl nebo mohl jít za p. dr. Benešem po cestách, které mám pro naši budoucnost za osudné a záhubné. Neostýchal jsem se mluvit proti trojspolkové politice v Rakousku, když jsem vlastně vedl naši politiku zahraničí a naši lidé byli ve vládě a těžko mohu si představit, že by někdo mohl si dovolit, aby zakazoval mně to v našem státě, o jehož založení snad také nějaké zásluhy mám a za něž jsem tudíž, třeba bych byl jen prostým poslancem, také spoluzodpověden, alespoň v tom smyslu, že nesmím mlčet, když myslím, že se budoucnost tohoto státu nesprávnou politikou slovanskou ohrožuje.

Ale můj poměr k p. dr. Benešovi nenabyl své ostrosti různými názory na politiku kromě ruské, nýbrž, jak jsem ukázal, proto, že mluvil nepravdu o otázce mého zájezdu k Denikinovi a že v memorandu prezidentovi republiky napsal věci, které mně prostě znemožnily, abych s ním měl jakýkoliv osobní styk.

Pan dr. Beneš neobyčejně rád dělá bolestina, kterému všichni ubližují a zapomíná, že přece odpovídá české veřejnosti a hlavně svým odpůrcům nejen za to, o čem tato ví docela pozitivně, že on to dělá, tedy za to, co mluví a píše, nýbrž že přirozeně musí nésti odpovědnost také za to, co dělají lidé, podléhající notoricky jeho vlivu, když jinak ne, tedy aspoň za to, co mohl bez obtíží

zabrániti. Nebude nikomu namlouvati, že by Národní osvobození, Lidové noviny, České slovo i Právo lidu nepřestaly s úžasným, soustavným bojem proti národní demokracii a hlavně s osobními invektivami proti mé osobě, kdyby on vyslovil to přání. Jistě že by si nedaly vzít právo hájiti proti nám své stanovisko, v tom jim jistě nikdo nemůže, nesmí a také nechce brániti, ale dojistá by nechaly své ostouzeční kampaně, kdyby nevěděly, že s tím p. dr. Beneš souhlasí. Pan dr. Beneš zapomněl docela na všechno, co se dělalo s mým listem císaři. Měl tak blízko k p. dr. Koernerovi, mému obhájci, který by mu věc byl vysvětlil, jak on mne zaklínal, abych jej psal, jak s ním Rašín souhlasil; kdyby byl loyální ke mně, jak já k němu byl, musel věděti, jak se hanebně lže, když se mluví, píše a maluje na rozích, že jsem prosil, že jsem poslal *prosebný* list, ač v něm úmyslně nebylo ani jediného slova prosby — ale p. dr. Beneš, který ovšem musel vědět o tom listu, mlčel, a nechal mne ostouzet a blátem pokálet... A pak si naříká na neloyálnost druhých!

Nebudu pak mluvit o ošklivé historii s aktem místodržitelství proti Stříbrnému — jak dlouho ležel v zásobě, než bylo nutno vrazit Stříbrnému dýku do zad...

Jak je ošklivo na to všechno vzpomínat a jak to otravovalo náš život, všechna ta schovávání aktů, připravených na vhodnou příležitost a dělajících z tak mnohých politických lidí oddané, před prozrazením se třesoucí služebníky... Jak protivno je vzpomínat, jak je člověk obklopen samým špionstvím, že nemůže slova promluvit ani do telefonu ani jinak, aby si nemyslel, že se to všechno znamená a donese! Bylo by si kdy to „policejní“ Rakousko dovolilo prozraditi to nejmenší i proti nejhorším opozičníkům, co mělo ve svých tajných policejních aktech? Mé telefonické rozhovory poslouchali až ve válce a byl jsem přece dříve tak často vládnám velmi nepohodlný! Až v demokratické svobodné n a s i republice, pro kterou jsem také něco udělal, cítím se nesvobodným a ne svým!

A tu se diví p. dr. Beneš, který je pro celou veřejnost předsta-

vitelem a symbolem tohoto „nového režimu“, že je předmětem útoků, zejména když ve vládě podivuhodným způsobem představuje nejostřejší opoziční této vládě a majoritě!

Ovšem, p. dr. Beneš nechápe, že možno proti němu útočiti. Má arciv o sobě tak jedinečné mínění, že se tomu konečně člověk ani nediví. Připomínám hymny na vlastní loyálnost, oddanost, sebezapření, kterými naplnil své memorandum prezidentovi republiky. Nelze už jít nad tyto superlativy. Nemohl však tuto svou úctu k vlastní své osobě vyjádřiti výmluvněji než ve svém dopisu ženské župní komisi čs. strany národních socialistů (Č. slovo 25. dubna t. r.): „Člověk veřejně pracující musí očekávat, že bude postaven útokům nejen ideovým, ale i čistě osobním. To platí zvláště pro naše poměry, kde politická tradice je velmi mladá a nezkušená. Já ve své práci i dnešní vidím stále pokračování našeho odboje z doby války. *Na jedné straně oportunism, nestatečnost a chápání všech událostí se stanoviska čistě osobního a na druhé straně láska k věci, odpovědnost a neosobní služba myšlence, to jsou dvě skupiny, které mezi sebou stále bojují.* Tak chápu všechny ty útoky proti své osobě a nepochybuji ani dost málo, jak skončí tento zápas.“ Ta „neosobní služba myšlence“ je dojistá až dojímavá... Mohli by o ní povídati dr. Štěpánek, Pergler, Borský a kdysi Štěfánik — a hlavně všichni, kteří dělali vnitřní revoluci a ke konci října 1918 založili náš svobodný, samostatný stát... Jenže ke všemu tomu idealismu, v jehož togu se p. dr. Beneš tak ochotně sám obléká, špatně se hodí také ta spousta hrubých nadávek, kterými traktuje své protivníky — „ničemové, trhanství, řemeslní štváči, podvodníci“ — a to je jen malá kytice ze slovníku polemiky p. dr. Beneše!

Všecko On!

Pan dr. Beneš není také v rozpacích, má-li třeba stručně nastíniti skvělé výsledky své činnosti. Udělal tak na schůzi důvěrníků

své strany na Slovanském ostrově. Privil: „Na konferenci mírové připravil jsem základ naší zahraniční politiky, připravované již za války. Když skončily boje na mírové konferenci tím, že byl dán rámec státu, bylo třeba odbourati konflikty a vyjít z chaosu světové války.“

Přirozeně dělal všechno *on!* Jenomže jednání států Malé dohody, k nimž se tenkrát připojilo také Polsko, tedy jednání nástupnických států jsem vedl já — a je jen přirozeno, že z tohoto jednání musila se vytvořiti Malá dohoda, základ naší zahraniční politiky. Ovšem trvalo to hodně dlouho, až do roku 1921, než byla uzavřena, a první dokument o ní je zpráva dr. Osuského, že Trumbič je pro společnou obranu, která ani nemůže být jiná, když jsme si svou samostatnost a svobodu nezabezpečili osvobozením Ruska. Speciálně já v zahraničním výboru vždycky jsem ji hájil. Také my jsme celou duší pro zachování míru, *třeba bychom neměli víru p. dr. Beneše ve formulky o odzbrojení, jichž se bojím*, protože by platily pro nás, ale dojistá by nebyly loyálně zachovány těmi, kteří nejvíc nás ohrožují, jmenuji jen Maďary, a třeba bychom nemyslili, že je Společnost národů v dnešním složení bez Ameriky a bez vyřešení otázky ruské palladiem míru a pokoje. My myslíme, že nakonec spoléhati musíme na vnitřní sílu a na ochotu a pohotovost *celého* národa, brániti všemi prostředky svou samostatnost a celistvost svého území, a proto schází nám důvěra v p. dr. Beneše, který je vůdčím elementem strany, jejíž mládež je samozřejmě antimilitaristická, anacionální a má sklony ke komunismu, tím spíše, když dr. Beneš zrovna této mládeži posílal pozdravy s ujištěním svých vřelých sympatií. To všechno jsou důvody, proč pro nás p. dr. Beneš není nepostradatelným a proč nemůžeme zapomenouti na mravní propast, která nás od něho dělí, neboť jsme přesvědčeni, že právě pro to v naší situaci mezinárodní je vším, jen ne nenahraditelným.

Snad není neodůvodněným názor, že ministr zahraničních věcí, který je povolán, aby na venek zastupoval *celý* stát, všechny jeho složky, nemá a nemůže být vůdcem nebo aktivním členem

strany, která daleko nepředstavuje většinu obyvatelstva a je k tomu třídně organisována, takže sama o sobě nemůže vyrovnávati přirozené rozpory třídní, kulturní, a je tudíž ve všech otázkách státního života jednostranně aktivní a jak už je u nás zvykem, agresivní. Je-li k tomu ještě, jak jsem se už zmínil, strana dokonce v ostré opozici proti vládě, není divu, že takový ministr nemůže míti takové autority, kterou by míti měl nejen za hranicí, nýbrž také uvnitř státu. Přijdou-li k tomu ještě metody postupu proti jednotlivým stranám, o nichž jsem mluvil, a vůbec aktivní zasahování do vnitřní politiky, pak stává se celá situace zahraničního ministra absurdní, nemyslitelnou, všechny tyto defekty musí skrýti autorita presidentova, což nemůže býti s prospěchem ani státu ani onomu postavení, které hlava státu míti má a musí, má-li býti zdravým vnitřní život národa.

Jak oprávněným je naše stanovisko vůči p. dr. Benešovi, ukázalo se nejlépe a nejjasněji právě v našem konfliktu. Mohl jsem velmi klidně vyhnouti se všemu, kdybych se postavil za formální stanovisko, že mluvil jsem v kruhu naprosto uzavřeném, kam nikdo bez legitimity nesměl, že jsem byl povinen po pravdě odpovídati na dotaz velmi váženého člena naší strany p. dr. Boreckého, známého přívržence levého jejího křídla, není-li možno urovnati poměr mezi presidentem, dr. Benešem a námi, a že se celá věc dostala do novin naprosto bez mého vědomí, a konečně, že mohl p. dr. Beneš hledati zadostiučinění u soudu. Já jsem to neudělal, naopak vyslovil jsem ochotu věc vyřídit čestným řízením. Pro člověka „starého režimu“, podle jehož obecně přijatých pravidel gentleman nesmí v době jednání o čestné vyřízení sporu ani sám, ani pomocí jiných útočiti, pokud není spor tak nebo onak vyřízen, bylo zachování tohoto čestného pravidla ovšem zkouškou velmi těžkou. Zachoval jsem nejen sám naprostou rezervu, nýbrž učinily tak podle mého přísného rozkazu listy, na které mám vliv, ačkoliv jindy jim to nebylo tak těžké, jako zrovna v této chvíli. Pan dr. Beneš má však patrně jiné, moderní názory na vyřizování čestných záležitostí. Listy, které mu slouží, a na

něž má přímo, nebo nepřímo vliv, vychrtily na mne takovou spoustu nejsurovějších a nejlživějších útoků, že mlčeti bylo přímo mučením. A přece naše listy se chovaly co nejdřelivěji.

Pan dr. Beneš nezabránil, aby v Českém slově, v listu, s kterým notoricky udržuje pravidelný a stálý styk, jakýsi p. Karel Jiše nenapsal 21. dubna t. r. proti mně infamie, jimž podobných ještě snad nikdo nedovedl v českém listu napsati. Omluvou pro toho člověka může býti jenom, že lže, jak mu bylo nařizeno, anebo nemá ponětí o tom, co bylo za války, anebo že je mravně úplně defektní. Na každý způsob je charakteristické, že má p. dr. Beneš zastávce *takového* kalibru. Musím zde uvést některé ukázky této neuvěřitelně nízké a lživé glorifikace p. dr. Beneše.

„Dva muži, kteří na začátku války, když ještě pan dr. Kramář vedl těžký a dlouho nerozhodný boj o to, má-li se ve své politické koncepci stále ještě držeti ochranné ruky rakouského císaře a vložit do ní i pro budoucnost osud své slovanské politiky, t. j. především osud českého národa . . .“

„Doma uvažoval zatím p. dr. Kramář, co by měl dělat. Přemýšlel, pořád ještě císaři pánu psal oddané dopisy, stále si nejsa jist, jak všechno dopadne . . .“

„Bůh ví, kdy panu dr. Kramářovi vzešlo světlo. Ale v každém případě jeho odhodlání k účinné práci pro národní osvobození přišlo tak pozdě, že už bylo bezpředmětné . . .“

„Onen před válkou Velký Kramář, mluvčí všeho Slovanstva, nebyl při převratu o nic více, než jeden každý z davu, jásající dne 28. října nad sluncem národní svobody . . .“

Konečně, to je p. Jiše, ale co říci, když podobným způsobem mluví o době poválečné p. dr. Beneš sám, jenž nemá pro sebe ani omluvu, že by neznal, co bylo, jako snad ten pisálek z Českého slova, který patrně za války učil se teprv slabikovat, poněvadž by se přece jinak neodvážil takové očividné lži předkládat nedělním čtenářům Českého slova?! Pak dr. Beneš ve schůzi důvěrníků strany národně sociální, kam ostatně mohli a šli beze všech obtíží i nedůvěrníci, řekl doslovně:

„Pan dr. Kramář 10 let mluvil, já jsem 10 let pracoval. Přijde chvíle, kdy budu mluvit já a bude stačiti, abych mluvil jediný den. Tento konflikt bude vyřízen.“

Tak mluvil ministr zahraničních věcí v době nevyřízeného čestného konfliktu! Je tak veliký rozdíl mezi p. Jišem a p. dr. Benešem? Ten duševní chudák, který se naučil psát jen infamie a proto je pro České slovo angažován, patrně ani neví o mém podepsaném článku ze 4. srpna 1914 s jeho pro každého Čecha jasným naznačením, že jde o válku mezi Germánstvem a Slovanstvem, ani o mém procesu a odsouzení k smrti, ani o Národním výboru a květnových slavnostech, ale p. dr. Beneš byl po těch 10 let ministrem a min. předsedou a zasahoval tolik do vnitřních věcí, že nelze jej omluviti neznalostí toho, co se u nás dalo! Snad myslí jen na rudozelenou koalici, kdy jsem opravdu musil jen mluvit, abych zachránil státní jazyk v ústavě, kdy jsem marně žádal zákonem stanovenou nutnost znalosti státního jazyka pro úředníky státní i povinné jemu učení ve školách národních menšin a kdy jsem se bránil státu nebezpečnému zavedení žup v celé republice a zrušení tisíciletou historií posvěcených našich zemí . . . Ovšem snad také p. dr. Beneš ví, že jsem k tomuto „pouze mluvení“ se nedostal sám dobrovolně, nýbrž způsobem, jemuž podobného těžko lze najíti v historii. Snad opravdu zapomněl, že byla u nás Pětka, v níž jsem 3 leta opravdu do úmoru pracoval, a pak brzo nato „Osmička“, v níž jsem měl stejný úděl? Pan dr. Beneš ovšem neví, co se dělo v jedné i v druhé, poněvadž mu nikdo o ničem neříkal a na nic se ho neptal. Měl arciv práci, aby totiž vedl boj proti „Pětce“, jež mu obstarával p. dr. Stránský a pak aby vykonával svůj vliv a loyální a kolegiální štvání svých listů proti vládě, v níž seděl a proti koalici, která mu odhlasovávala důvěru, rozpočet i tajné fondy, z kterých podporoval opozici a opoziční tisk.

Co udělala „Pětka“ pro stát, nepotřebuji zde vypisovati a také zvláště podotýkati, že jsem při tom také měl nějakou účast. Nechci popírati práci p. dr. Beneše, jak on popírá mou, ale její

výsledky opravdu nejsou takové, aby měl právo tak s vysoká mluvit o tom, co jsem dělal já, který jsem měl iniciativní účast na vyřešení jednoho z nejtěžších problémů našeho vnitřního života, otázky poměru našeho státu k Husovi a Janu Nepomuckému, platovému systému státně zaměstnaneckého, berní reformy, usmíření Slovenska reformou státní správy a pojištění soukromých úředníků, jehož samostatnost jsem zachránil, o všem ostatním ani nemluvě.

Jak vypadalo však už jen ministerstvo páně Benešovo, tedy předpoklad každé řádné a účinné práce, o tom přímo úžasné věci vypravuje a dokládá jeden také ze služby ministerstva vyintrikovaný, který tolik vykonal pro propagandu naší věci v Americe, p. Karel Pergler ve své brožurce „Za nového režimu“. Na vyslanectví v Tokiu poslali z Prahy jakéhosi Nováka, jemuž byl na cestu svěřen dopis paní Longenovou, z něhož Novák vykradl 400 franků. S dr. Benešem o tom jednal už o vánocích 1919 p. Pergler, ale teprve po interpelaci ve věci Fričově nařízeno bylo proti němu podle odpovědi na tuto interpelaci (9. listopadu 1920), tedy téměř za rok, disciplinární řízení. Ve skutečnosti mu byla dána výpověď 6. listopadu, ale nařízeno vyplatiti mu napřed šnedělní plat. Neboť tento Novák, kterého v Praze pustili dokonce do šifrového oddělení, dopustil se v Tokiu nových podvodů. Do Tokia poslal p. dr. Beneš jako legačního sekretáře dr. Reichmana, o kterémž Perglerovi sám přiznal, že věděl, jak před válkou dopustil se podvodů v „Právu lidu“, a od toho přijímal dopisy a udání proti Perglerovi. Ten otvíral psaní a s Novákem falšovali kabelogramy. Ale plat mu zvýšen následujícím výměrem ministerstva zahraničí: „Ministerstvo zahraničí zvýšilo požitky panu dr. Reichmanovi na *výslovný rozkaz pana ministra Beneše, ačkoliv* měly být redukovány dle schváleného rozpočtu na rok 1921.“ Pergler o tom dodává: „Toto zvýšení bylo nejen přes mou hlavu, ale bylo i takové, že podvodník Reichman, o jehož zločinnosti Beneš dobře věděl, měl větší plat, než jeho představený, legační rada Weinzetl.“

Při tom všem Pergler usvědčuje dr. Beneše z nepravd. Vytýkal mu na př., že si ten tokijský personál vybíral sám, kdežto Pergler má vlastnoruční dopis Benešův, který jej usvědčuje z nepravdy. V tištěné odpovědi na interpelaci ve věci Perglerově mluví dr. Beneš o cestovní záloze na cestu do Vladivostoku v obnosu 15.000 yenu. Pergler vyúčtoval výlohy v obnosu 202 yenu a neúčtoval ani příslušející mu diety. Pergler má o tom doklad z ministerstva — a p. dr. Beneš v *písemné* odpovědi mluví takovou nepravdu, jen aby přitížil Perglerovi! Za to ovšem bral za bernou minci denunciacie Reichmanovy a Novákovy o celních podvodech Perglerových s hedvábím a jakýmsi pianem, ačkoliv se jednalo o látku na šaty z Číny pro Perglera samotného a on měl jako vyslanec právo na bezcelnost. Takovým klepům v Praze věřili a tím se zabývali! Ohledně historie s pianem bylo konstatováno, že koupeno bylo pro legaci a koupě ministerstvem schválena! Jako při věci dr. Štěpánka, personál vyslanectví se zabýval špionáží vlastního šéfa a donosy do Prahy!

Ale p. dr. Beneš, který neuměl si ani spořádati svůj úřad a udržeti v něm pořádek, takže se tento stal přímo smutně povestným, dovoluje si takovýmto pohrdlivým způsobem mluvit o mně, který jsem všecek svůj volný čas a všechny své síly věnoval práci pro stát, nemaje z toho nic, než útoky listů, na něž má p. dr. Beneš rozhodující vliv a poškozování vlastní strany, které oddaní přívrženci p. dr. Beneše v nejkritičtější chvíli před volbami vpadli zákeřně do zad, a které jsem ve voličstvu neposloužil úporným a výlučným téměř hájením zájmu státu třeba na úkor její popularity! Opakuji, je tak veliký rozdíl mezi p. dr. Benešem a panem Jíšem? A k tomu přece nelze přihlížeti, že se k takovému neslýchanému útoku dal strhnouti — ministr zahraničních věcí, od kterého přece musíme i v té jím tak vychvalované moderní politice žádati jisté sebeovládání, zdrženlivost a ohledy aspoň na strany, které oddaně slouží státu, když už jsme se naučili být tak skromnými, že ani nepretendujeme aspoň na jistou dosi gentlemanství od toho, který reprezentuje za hranicemi nás všechny, náš stát!

Co pak se týče toho až nepochopitelně domýšlivého ujišťování, že bude se mnou hotov za jeden den, myslím prostě, že bude p. dr. Beneš nyní, po tom, co jsem napsal, ve svém sebevědomí přece jen trochu skromnější.

*

Nepsal jsem vysvětlení své řeči na našem sjezdu rád. Kdo trochu miluje náš stát, pochopí, že není nejpříjemnější psát, jak jsem psát musil o tom, jenž náš stát zastupuje na venek. Pozlátka chvály v různých zahraničních novinách nemůže stačiti nikomu, kdo ví, jak se získává a jak málo platí ve vážných chvílích, které mohou nastati pro stát a jeho budoucnost. Komu jde jen a jen o tuto a kdo ví, že v takových chvílích je potřeba, aby o politice státu rozhodovali lidé pevného charakteru, pravdiví a pokud to vůbec možno, neosobní, nezatížení chorobnou ctižádostí, ten porozumí, že zde jde přece jen o něco víc, než o rozpor osobní, a docela už ne o malichernou ješitnost nebo žárlivost, jak tvrdí lidé, neschopní myslit výš než na svou osobu a její zájmy.

Nebylo mně také příjemno mluvit o tom, co jsem dělal, o mých zásluhách. Vyhýbal jsem se tomu po 39 let své politické činnosti a myslil jsem, že to bude věcí nestranné historie, ne závisti a zloby současníků, aby o ní spravedlivě soudila. Snášel jsem klidně snižování a nedoceňování toho, co jsem udělal, poněvadž mně stačilo vědomí, že jsem to vykonal pro svůj národ a mám-li být upřímný, poněvadž *bylo vždy mou ctižádostí, aby mé jméno bylo zachováno v historii národa čisté a aby nestranná historie nemusila korigovat nezaslouženou chválu, kterou by mne za živa zahrnovali v nedostatku časového odstupu, nebo nutně a v našich bojích téměř nemožné objektivnosti.* Musil jsem nyní citovati svůj deník z mírové konference, kterého jsem neuzil ani po úžasném telegramu Národního shromáždění, ani tenkrát k odpovědi na páně Benešovo memorandum.

Nyní jsem mluvit musil, abych dokázal, že slova o mravnosti,

pravdě a čistotě nejsou mně ani pouhou neobsažnou, prázdnou řečnickou frází, ani lehkovážným podezříváním a odsuzováním politického protivníka, zeměna, když se to stane ve schůzi důvěrné, kde nemůže býti přítomen, aby se bránil. Ale když už tak musilo být, nemám jiného přání, než aby to, co jsem napsal, pomohlo nám všem k tomu, *aby ministerstvo věcí zahraničních které náš, po staletém strádání obnovený stát má zastupovati na venek, před celým světem, přestalo být semenišťem a východištěm vnitřních bojů a rozporů, věcně neoprávněných a bezdůvodných,* a nikterak nesloužících k tomu, aby náš stát byl vnitřně zdravým a silným, schopným vahou *celého* státu, všech jeho složek, všech jeho mravních i fysických sil podporovati politiku ministerstva zahraničí ve chvíli, kdyby toho bylo potřeba k uhájení celistvosti, svobody a životních zájmů našeho státu.

Přál bych si, aby mé memorandum posloužilo k poznání, že stát, který má ve svém štítu krásné heslo „Pravda vítězí!“, musí míti v čele své zahraniční politiky muže, jemuž toto heslo státu, jež zastupuje, *není prázdnou frází, sloužící jen k okrase státního znaku, nýbrž základem veškeré politiky vnější i vnitřní.*

Přál bych si konečně, abych pomohl tím, co jsem byl nucen napsati, k přesvědčení, že zahraniční ministr nesmí zasahovati bojovně a rušivě do vnitřní politiky v zájmu jakékoliv strany, v zájmu osobní své ctižádosti, nýbrž že jeho jedinou povinností vůči politice vnitřní musí býti, aby bděl nad tím, by stát nebyl ve své schopnosti k obraně oslabován vnitřními, malichernými a tolik osobními boji stran a aby si byl vědom toho, že výjimečné posice zahraničního ministra nikdy nesmí býti zneužito k dosažení jakýchkoliv ctižádostivých osobních cílů, nemá-li tím býti oslabena resistenční, vnitřní síla státu.

Kdo byl svědkem našeho shromáždění, dosvědčí mně, že jsem boj tento nevyhledával, že jsem ho nechtěl, jako jsem se mu vyhýbal téměř po 10 let, když nešlo o poměr k Rusku, v němž vidím základ naší politiky, otázku naší svobody a samostatnosti, a kdy jsem v zájmu národa a jeho budoucího poměru k Rusku

prostě mlčeti nesměl. Ale když už jsem byl k boji tomu donucen, *chtěl bych, přiznám se, aby byl dobojován do všech důsledků*, poněvadž jen tak prospěl by národu a státu a neznamenal by pro soud historie jen epizodu v osobním souboji dvou politiků, něčím, k čemu bych se nikdy nechtěl a nedovedl snížit.

MÁ DUPLIKA NA ODPOVĚĎ P. DR. BENEŠE.

V úvodu praví p. dr. Beneš, že jsem byl vyzván, abych „doložil a fakty dokázal pravdivost svých výroků“. V zájmu historické pravdy konstatuji, že původně žádáno, aby ministr Novák podal demisi, poněvadž není možno, aby seděl v jedné vládě s dr. Benešem, když jej vůdce strany p. Novákovy tak urazil. Čekalo se, že s Novákem vyjde také z většiny strana a tím že bude konec občanské koalice. Když jsem prohlásil, že v koalici zůstaneme, i kdyby Novák musil odejít, navrhl jsem sám jako východisko předání celé věci dvěma důvěrníkům, což bylo přijato. Potom bylo přirozeno, že jsem musel udati důvody svého tvrzení. Učinil jsem tak, ačkoliv výrok můj byl pronesen v naprosto důvěrné schůzi straníků, a jen jako odpověď na otázku, není-li možno smíření mezi mnou a dr. Benešem a ačkoliv zpráva v novinách dostala se tam bez mého vědomí, proti mé výslovné žádosti, aby bez mého schválení o celé té otázce nic nebylo uveřejněno.

Přerušil jsem své styky s dr. Benešem definitivně r. 1921 pro jeho psaní prezidentovi republiky, a musil jsem na ně nyní konečně odpovědět. Co tam jsem napsal, za to stojím do posledního písmene a za to úplně zodpovídám. Co se týče části druhé, byl jsem povinen ukázati subjektivní důvody svého nazírání na mravní charakter metod politiky p. dr. Beneše od té doby, kdy se vrátil do Čech, je tato přirozeně v samém základu docela odlišná od části první. Po leta jsem četl a byl také svědkem toho,

co dr. Beneš ve vnitřní politice dělal, resp. co dělaly orgány podléhající naprostému jeho vlivu, a tak tvořil se můj o něm úsudek. Nikdy mně ovšem nenapadlo za všechno, za každé slovo v těchto listech činiti odpovědným dr. Beneše samého. Nyní ovšem, *kdy nejednalo se více o důkazy, jako v části první, které týkaly se mne přímo, nýbrž jaksi o ilustraci metod jeho politiky vůči jiným*, byl jsem nucen sebrati nejznámější věci z jeho sporů s jinými osobami, pokud nebyly podle mého vědomí dostatečně p. dr. Benešem vyvráceny, i také některé věci jiné, které jsem se od zúčastněných dověděl a za které jim přirozeně musím nechat zodpovědnost. Toto mé stanovisko je tím oprávněnější, že jednak vyvracel p. dr. Beneš různé výtky sám ať v různých výborech Národního shromáždění nebo v listech sobě blízkých, a *také proto, že málo kdo u nás má tolik možnosti a tak velký aparát k dementování každého křivého obvinění, jako on*. Zůstaly-li přece jisté věci nevyvráceny, byl jsem podle svého mínění oprávněn je ve své výpovědi uvést, aniž bych mohl sám sobě činiti výčitku lehkovážného obvinění. Kde se jedná o úřední neveřejná akta, jako o protokoly kárného výboru, nemohl jsem jich přirozeně použít a je víc než podivným, vytýkati mně, že jejich obsah neznám, nebylo-li z něho něco uveřejněno v listech. Co se konečně týče případů s jednotlivými osobami, jejichž zpráv jsem užil, nezůstaly anonymními a mohou i jsou ochotny, každou chvíli dotvrditi, co jsem podle jejich sdělení napsal.

Jestli lituje p. dr. Beneš, že jsem na jeho dopis prezidentovi neodpověděl hned, mohu i já postavit se na toto stanovisko. Z mého memoranda je ovšem jasno, že jsem tak neučinil, poněvadž bych byl odpovědět nemohl, nýbrž proto, že mne dopis p. dr. Beneše tak pobouřil a přiznám se, naplnil mne k němu takovým mravním rozhořčením, že jsem nechtěl a nemohl hned odpovědět, přiznám se k těmto ohledům na své nervy i na své srdce, které za 30 let aktivní politiky i za války dost musely vydržeti. Ale jistě byla to chyba, zejména kdybych byl nemlčel o tom, co jsem v Paříži dělal a docílil. Úsudek můj o tom, co

tehdy p. dr. Beneš presidentovi napsal, nebyl by méně ostrým tehdy, než je dnes — spíše naopak a mé chování k němu, odůvodněné již před jeho dopisem presidentovi všim, co říkal o mém zájezdu k Denikinovi a slovy „zabýval se výlučně věcmi ruskými“ sotva mohlo býti po mé odpovědi jiné, než bylo. *Rozhodně však odmítám, že by všechno to šlo dál než za osobní můj poměr k p. dr. Benešovi.* Ovšem v otázce ruské byla mezi námi propast, kterou i při dobrém poměru osobním nebylo možno skrývati, ale jinak mám všechno právo tvrditi, že jsem politiku p. dr. Beneše vůči Malé Dohodě, vůči Spojencům, ale i vůči Německu vždycky ve výboru zahraničním podporoval. Ovšem bych byl také každou slabost vůči Maďarsku i jisté zbytečnosti vůči Italii neschvaloval. Jinými slovy, *nemohu připustiti, že bych se byl v posuzování zahraniční politiky p. dr. Beneše kdy dal vésti osobním svým k němu poměrem.*

Jak došlo ke sporu.

Velmi rád konceduji, že spor mezi námi nezačal, nýbrž vyvrcholil tím, že si mně president republiky jednou stěžoval na můj výrok, že „nemohu jet do ciziny a povalovat se po hotelích jako Masaryk“.

Pokud se pamatuji, navštívil jsem presidenta v jeho nemoci, kde jsme mluvili o všem možném, také neobyčejně zajímavě a nezapomenutelně o Štefánikovi, a tu mně president řekl také, že ho mrzel můj citovaný výrok. Konstatuji znova, že jsem s počátku řekl presidentovi, že to považuji za pravdě nepodobné a proto jsem se ptal dr. Rašina, má-li to on za možné. Nevzpomněl jsem ani já ani on na první doby války, kdy jsme o prof. Masarykovi, jenž byl sice tak dlouho na Capri, mnoho nevěděli a mysleli jsme oba jen na ty doby, kdy začala naše společná práce a kdy já Masaryka dal Duškem varovati, aby se, jak chtěl, domů nevracel, poněvadž jsem slyšel, že má být zatknut. Rašín

svým způsobem „odsekl“: „To je lež!“ — a tento výrok Rašínův jsem sdělil s presidentem.

Naprosto se nepamatuji, že bych byl tehdy mluvil s presidentem o cestě k Denikinovi, o dvojaké ruské politice p. dr. Beneše v Paříži a v Praze a zejména už ne o jeho neloyálnosti ohledně „oficiální“ řeči. Vím docela pozitivně, že jsem s p. dr. Benešem ohledně „oficiálního“ jazyka žádného hovoru při projednávání zákona neměl a na jeho prohlášení v parlamentě se ani nepamatuji. Vůbec nevím, že by má tehdejší návštěva měla sloužiti k sblížení s dr. Benešem. Není také pochyby, že by bývalo zrovna k tomu účelu reprodukování mého výroku o povalování bylo nejméně vhodným prostředkem, *protože jsem se přece nemohl ubrániti dojmů, že to byla — denunziace.* Pokud vím, president tvrdil, že nemůže mít ministra, o němž se řekne, že lže, a proto vyzval dr. Beneše, aby věc vysvětlil — a p. dr. Beneš napsal své memorandum ze dne 6. května 1921.

Konstatuji však, že p. dr. Beneš v mém chování neměl nejmenšího důvodu, aby tak nepřipustným tónem a způsobem toto memorandum psal. Jednak jsem za všechno i za neúspěch těšínský, opravdu ne mnou zaviněný, převzal plně zodpovědnost před Národním shromážděním, ve své řeči z 5. října jsem dr. Beneše chválil až snad přehnaně, ačkoliv jsem zrovna v této řeči rozvinul v celé šíři problém ruský, jak já se naň dívám a ve svých článcích o Těšíně jsem se osoby dr. Beneše ani jediným slovem nedotkl, ačkoliv jsem ovšem proti opuštění plebiscitu velmi rozhodně psal. Že však p. dr. Beneš uvádí tón svého memoranda ve spojení s Mor. Orlicí, s dr. Kusákem, s p. Čerenským a p. Fričem, je více než nepřipustné, poněvadž jsem já se všemi těmi věcmi přirozeně neměl naprosto nic společného. A v jeho memorandu se jednalo jen a výhradně o mne, o mou osobu a o mou práci a její výsledcích na mírové konferenci v Paříži. Tedy *konec jeho úvodu, že dával odpověď na mé útoky, je naprosto neodůvodněný,* poněvadž kromě výroku Rašínova o „lži“, který jsem reprodukoval, žádných osobních útoků s mé strany nebylo a na-

nejvýš se mohlo v dopise p. dr. Beneše presidentovi jednati o to, že by dr. Beneš ještě jednou dal novou nějakou versi o svém souhlasu s cestou k Denikinovi, anebo že by vysvětlil slovo „výlučně“ — věci tehdy veřejně známé — ale nebylo opravdu nejmenšího důvodu mluvit o Paříži, mne líčiti jako marnivého, ve své ješitnosti uraženého domýšlivce, s kterým už nikdo nechťel mluvit, a s kterým dr. Beneš musil proto s největší opatrností jednat, abych se nedověděl, jak žalostné bylo mé postavení na konferenci.

Ohledně otázky ruské, o které se v úvodu p. dr. Beneš zmiňuje, chci už zde konstatovati, že *v Paříži mezi námi zásadního rozporu nebylo*, poněvadž mně tam dr. Beneš nikdy neřekl, že by chtěl Rusku pomoci. To objevilo se teprve později v líčení ruské politiky jeho a presidenta Masaryka, jak je podával v debatách zahraničních výborů a také později ve svých článcích o Slovanstvu ve „Slovanském Přehledu“, o čemž se ještě později zmíním. Ohledně Paříže pak konstatuji ještě jednou, že jsem nesvedl já dr. Beneše se Savinkovem, nýbrž že jsem ho našel u Savinkova, aniž jsem věděl, že ho tam najdu. Z toho i z našich opětovných rozprav se Savinkovem jsem musil míti dojem, a několikrát i ve svých zápiscích to podotýkám, že „se mnou souhlasil“, že se v konečných cílech nerozcházejí, třeba bych zrovna tak několikrát tam výslovně podotkl, že se velmi ohlíží na náladu v Praze.

Konstatuji dále, že *jsem nikdy nedostal do rukou „Čsl. korespondenci“*, za doby konference sekretariátem delegace, jejíž jsem byl předsedou, vydávanou, a že se o její existenci dovidám teprve nyní, z odpovědi p. dr. Beneše. Kdo tím je vinen, zda můj tehdejší sekretář p. dr. Novák, nebo kdo jiný, nechci vůbec zkoumati, jen řeknu, že je to pro mne velmi charakteristickým a vážným překvapením. *Také jsem nevěděl o zprávách p. dr. Beneše zahraničnímu výboru o pracích konference*, ač nemohu připustiti, že by to bylo věcí čistě resortní — ministra věcí zahraničních. *Z Paříže to byly zprávy mírové delegace a hlavou této jsem byl*

já, proto měly zprávy ty býti společné, anebo jsem o nich měl aspoň věděti. Tak by se bylo také Národní shromáždění dovědělo, co jsem dělal na konferenci já. Národní listy jsem pravidelně nedostával a je opravdu víc než podivné od p. dr. Beneše, žádá-li, abych se o zprávách z mírové delegace měl dovídati jako její předseda teprve — z Národních listů. Až se ex post sám stydím, jak se se mnou v Paříži zacházelo, a jak se vede člověku, který myslí, že něco podobného je vůbec nemožné mezi lidmi, kteří mají společně pracovati pro budoucnost svého státu v době tak vážné. O osobní stránce těchto faktů nechci ani mluvit. O listech p. dr. Beneše presidentovi republiky jsem přirozeně nevěděl nic a neměl jsem také nijakého práva býti o nich zpravován.

Může být tedy o dvojakosti ruské politiky dr. Beneše mluveno s mé strany jen časově, *poněvadž jsem až do odpovědi p. dr. Beneše vůbec nevěděl, co do Prahy psal*, a mohl jsem mluvit jen o jedné stránce, jak se mně jevila z našich jednání a rozmluv v Paříži, a pak teprv o druhé, jak o ní mluvil v Praze i ohledně stanoviska k Sovětům — o připuštění jejich „obchodní misse a otevření cesty bolševikům do Evropy“ i ohledně toho, jak jsem „výlučně“ se zabýval ruskými věcmi v Paříži.

„Povalování se po hotelích“.

Trvám přirozeně na tom, jak jsem odpovídal presidentovi, když mně vytýkal, co mu vyprávěl dr. Beneš. Proč jen to říká p. dr. Beneš jinak na str. 10. než na str. 8.? Ve své odpovědi, po tom, kdy uvedl p. dr. Beneš své svědky, jsem výslovně napsal, že výrok ten nepopírám — jen jsem se ptal, kdy jsem jej učinil, abych si sám mohl věc vyjasniti, poněvadž mne nikdy nenapadlo zapírati, že jsem v prvních měsících války nedovedl ještě zapomenouti na chování se prof. Masaryka ke mně v aféře Švihově. Řekl-li jsem, že výrok nepopírám, myslím, že jsem udě-

lal, čím jsem byl povinen. *Vyslovil bych také bez ostychu nad tím své politování, kdyby se jednalo o něco jiného. Ale trvám na tom, že to bylo denunciací, prof. Masarykovi o výroku tom referovati.* Chtěl-li mu p. dr. Beneš líčiti situaci, mohl říci prostě to, co jsem tehdy uváděl za důvod nemožnosti opustiti Čechy, poněvadž jsme všichni čekali, že Rusové do Čech přijdou, a tu myslil jsem, že je mou povinností, býti doma. Takové výroky, pronesené prostě v konversaci, bez rozmyšlení, se nedonášejí. Zrovna, poněvadž jsme byli oba členy nejvyšší Maffie, měl jsem právo, očekávání uchování v důvěrnosti všeho, co mluvíme, a nemusil jsem v rozhovoru dávatí pozor na každé slovo. Kdyby nebylo všeho, co přišlo, všeho toho systematického zlehčování domácího odboje, nazval bych to prostě negentlemanským klepařením, nemužskou povídavostí, ale po všem co bylo až do slov: „Dr. Kramář 10 let mluvil a já 10 let pracoval“ musil jsem a musím se na vše dívati pod tímto zorným úhlem — a pak se to jeví jako *úmyslné donášení*, čili jiným názvem: *denunciace*.

Dlouhý výklad o tom, že donesení mého výroku bylo politické je, budiž mně odpouštěno, příliš průhledný a naivní, abych naň odpovídal. Kdyby chtěl dr. Beneš prof. Masarykovi referovati, že jsem neměl k němu příliš přátelské pocity, což konečně bych mu nesměl vytýkati, nemusil to dělati reprodukováním mých slov, tím spíše, že od té doby se situace naprosto změnila, nastal dost živý styk Maffie, nás, s prof. Masarykem. Jak řečeno, já ho varoval, aby nejel a nadto, jak už jsem ve své odpovědi řekl, byl jsem už ve vězení, a proto snad zasluhoval jsem jistých ohledů. Je jen podivno, jak se stalo, že dr. Beneš vyprávěl to, jak říká bez „osobního ostnu“, a že mně to prof. Masaryk po 6 letech vytýkal jako věc, která ho velmi mrzela.*) To nedovedu vůbec chápati. Z jeho závěru jsou první dva body podivné: Já svůj výrok v odpovědi nepopírám, a je tedy zbytečno

*) Do konce, jak nyní vidím z jednoho listu, který mně pres. Masaryk psal na jaře 1919 do Paříže, tam mně ta slova uváděl!

slavnostně konstatovati, že je tvrzení p. dr. Beneše nevyvráceno a tím je také odvoláno nařčení, že mluvil nepravdu. *Že je mé obvinění z denunciace „neodůvodněno a nedokázáno“ je ovšem nejsubjektivnější mínění p. dr. Beneše, nepřekvapující při jeho obvyklém optimistickém posuzování všeho, co dělá.*

Spor o Těšínsko.

Jen mimochodem podotýkám, že mezi mnou a Tusarem nebylo po návratu z Paříže osobního napjetí, důkazem toho, jak mne vítal při mém návratu z Paříže a jak jsme mluvili o cestě k Denikinovi. Napjatějším se poměr stal teprve při sporu o jazykový zákon za výrok o „kverulantech“ — ale pro žádnou jinou příčinu.

Podivno je, jak mohl napsati p. dr. Beneš o tom, abych byl odstraněn z mírové delegace: „Mohl jsem býti váben tím, státi se prvním delegátem a nésti za celý ten mírový úspěch zodpovědnost. Ani na chvíli mne to nenapadlo.“ Chápu, poněvadž na tom, co do té doby dosaženo, jsem měl už jistý také podíl já a od změny vlády se celá situace obrátila ne zrovna v náš prospěch, a kdybych byl já odstraněn, vypadala by změna ještě ostřejší. Pan dr. Beneš velmi zbytečně útočí na národní demokracii, a jeho dokumentární důkazy o chybách národní demokracie v boji proti němu jsou zase jen důkazy pro jeho optimismus v posuzování sama sebe. V těšínské věci má prý satisfakci na 100 procent a jako důkaz toho uvádí spis dr. Pelce „O Těšínsko“.

„Dr. Kramář viděl brzo, stejně jako já, že historické hranice Slezska jsou ztraceny a že se Těšínsko bude dělit.“

Pan dr. Beneš přeskakuje prostě historii 4 měsíců, aby měl podle svého mínění pravdu na 100 procent. Dřív na ni pamtaval, když mluvil o tom, že jsem se „výlučně“ zabýval věcmi ruskými. *Zapomíná připomenout, že to byl on, který historické hranice Slezska ztratil, když už ve svých tištěných memoirech,*

kteřé jsem v Paříži našel už hotové, odřezal Bílsko od Slezska a postoupil je Polákům. A přece jsem autenticky řekl v Ženevě, že jsme se s Poláky v Praze o ničem nedohodli, jen že musíme mít každý dříve své hranice, než budeme mluvit vůbec o Slezsku a že pro nějakou vesnici nebudeme si kaziti svůj dobrý poměr. Pan dr. Beneš neuvádí, že náš boj o Těšínsko byl teritoriální komisí 15. dubna rozhodnut tak, že přičten nám Těšín až na bílský okres a že bylo druhým neštěstím pro nás, že se začalo velmi zbytečně v Praze jednat s Poláky. Lansing se toho chopil, prosadil, aby tedy Beneš s Paderewskim jednal — a tím jsme ztratili drahocenný čas. Zatím nastoupila u nás vláda, v jejíž čele byl socialista, a naše situace se úplně zhoršila, jak mně řekl Herbert, Le Rond i Berthelot. Když už se jednalo před nejvyšší radou, kam mne nepozvali, snad pro ten můj radikalismus, který nám v prvních čtyřech měsících opravdu neškodil, bylo jasno, že je věc prohrána, poněvadž Angličané a hlavně Američané, kteří podle jeho vlastních slov p. dr. Beneše tak cenili, byli nyní rozhodně proti nám, i ten konservativní Sir Eyr Crow, který dříve byl se mnou v jednání úplně pro nás.

Plebiscit přijal p. dr. Beneš velmi nerad, v čemž jsem se s ním shodoval, ale sám mně vypravoval, jak byl Dmowski překvapen, že jsme na plebiscit přistoupili. Je také pravda, že jsme chtěli plebiscit po obcích — ale konečně v resultátu byl to plebiscit v celém Těšínsku. Pan dr. Beneš obviňuje národní demokracii, že svou kampaň založila na tvrzení, že se Těšín dělití nebude a já že se té kampaně zúčastnil. Konstatuji zase nepravdu. Svě stanovisko k plebiscitu jsem jasně precisoval ve článcích z 18. července a 5. srpna 1920. Není v nich nejmenšího útoku osobního na dr. Beneše. Sám jsem tam řekl o plebiscitu „třeba byl jen informativní“. Pro mne se jednalo o zachránění důvěry těšínského obyvatelstva — vždyť jednalo se také o budoucnost, která všelicos může přinést — a naše slavnostní oficiální sliby, že je neopustíme, o strašné útrapy, které prožili lidé nám věrní a hlavně o to, co hrozilo lidem, kteří se pro nás exponovali a při-

šli by pod polské panství. Ale ve článku z 5. srpna jsem také napsal: „Tím přijali jsme mravní závazek, že my dobrovolně neopustíme těch, kteří za práva naší republiky nasadí životy, jmění, existence, všechno! My jsme ovšem nemohli zaručiti víc, nemohli jsem jim slíbiti, že Těšínsko zůstane celé. To věděli oni tak dobře, jako my, že všechno závisí od výsledku plebiscitu a od konečného rozhodnutí Dohody, poněvadž plebiscit byl jen informativní.“

Bylo by zbytečno, abych dál objasňoval základní rozdíl našeho stanoviska a dokazoval, že jsem měl naprosté právo, nehledě na všechny fáze jednání v Paříži, hájiti dodržení plebiscitu a že mám právo velmi rozhodně odmítnouti obvinění p. dr. Beneše z neloyálnosti.

Celé jednání o významu plebiscitu je na tomto místě hodně zbytečné, já sám ve článku přiznal, že je plebiscit informativní a že jsme slíbiti nemohli, že Těšínsko zůstane celé. Ale také dr. Beneš ve svém závěru pod č. 2 přiznává: „Zachovali jsme si však nárok podle event. příznivého plebiscitu reklamovati Těšínsko celé.“

Proto bylo přímo povinností vésti boj o celistvost, nedělitelnost Těšínska a to do krajnosti, jinak ten nárok neměl smyslu. Pro naši stranu se jednalo o to, když už se šlo do boje, ukázati celému světu, že nám jde politicky o otázku cti a hospodářsky o možnost samostatného života. Jak dobře je bojovati všemi prostředky ukázalo se v otázce Javoriny, kde také náš postup byl odsuzován a kde naposled jsme přece jen zachránili své. Co se týče svědectví p. dr. Pelce, jehož si velice vážím, musím přece říci, že jednu z hlavních chyb ve vedení věci těšínské udělali páni v Ostravě svým jednáním s Národní radou polskou, čímž přenechali správu věcí veřejných v největší části Těšínska polským národním výborům a tím také a priori už působili na plebiscit v náš neprospěch. Po návratu ze Ženevy jsem jako min. předseda přímo vášnivě proti tomu protestoval a žádal o zrušení této smlouvy. Došlo k velmi prudké kontroverzi mezi mnou a ostrav-

ským národním výborem, ale páni z Ostravy tvrdošijně zůstali na svém, ač jsme všude jinde působnost Národních výborů velmi brzo zastavili a nahradili ji obnovenou činností politických úřadů. Kdyby byli poslechli, nemusilo dojít k našemu vojenskému zakročení a celá situace byla jinou. V jednání před spojeneckou komisí v Paříži byla tato nešťastná smlouva jedním z hlavních argumentů p. Dmowského i nepříznivých nám členů komise. Není tudíž pro mne a nebylo ani pro naši stranu, k níž se p. dr. Pelc věrně hlásí a jehož si jinak velmi vážím, ostravské vedení ani v plebiscitní akci rozhodujícím.

Pan dr. Beneš píše, že nikomu neslibil celistvost Těšína, že mu tedy nelze vytýkat dvojakost. Proč to zde praví, je naprosto nepochopitelné. Také ani my nikomu to neslibovali, jak jsem v článku napsal, ale bylo přímo povinností neseslabovati naši posici tím, že by se už napřed řeklo lidem, kteří se měli obětovati v boji za Těšín, že je to a priori marné, poněvadž se dělit bude. A jestliže ostravští potlačili takový pasus o interviewu p. dr. Beneše v M. S. Denníku, pak tenkrát měli pravdu oni. *Leda by dr. Beneš a priori věděl, že od plebiscitu ustoupí, ale pak bylo přímo povinností nenechat hnát naše lidi do krajnosti!* Pro nás ostatní bylo jasno, že nikdo nesmí tušit, že bychom se plebiscitu báli anebo a priori nad jeho výsledkem zoufali, i když jsme věděli, že je informativní a že bude Dohoda o hranicích rozhodovati — anebo právě proto!

Ohledně konstituční otázky, kde ostatně jenom píšu, že se dr. Beneš neradil, *pokud vím*, s nikým z parlamentních faktorů, nemluví o vládě a presidentovi, což je konečně i pro dr. Beneše snad samozřejmé a nebude se také rozšiřovati o otázce, má-li vláda někdy i povinnost vzít na sebe zodpovědnost za samostatné rozhodnutí. To rozumí se přece pro každého praktického politika samo sebou. Otázka je jen kdy? A za jakých podmínek?

V otázce plebiscitu je však právě z listu dr. Pelce, jež p. dr. Beneš cituje, jasno, že *dr. Beneš od plebiscitu ustoupil zbytečně brzo a bez využití živelného hnutí české veřejnosti.*

Právě proto, že dr. Pelc měl z rozmluvy s předsedou komise p. Maneville dojem, že by se komise ráda plebiscitu zbavila, bylo nejen možným, nýbrž i taktickým ukázati, jak těžko je čs. ministru plebiscitu se vzdáti. A k tomu by zrovna nejlépe sloužily obtíže jeho, přiměti sněmovnu a zahraniční výbor k ustoupení od něho. Dobře, že p. dr. Beneš sám vzpomíná Javoriny, kde se ukázalo, jak prospěšnou byla národně demokratická oposice, bez níž by Javorina sotva byla naše. A charakteristické je, jak si p. dr. Beneš pochvaluje stanovisko Rašínovo, že nemůže útoky jednotlivých politiků své strany zvládnouti. Nazývá to „krajně loyálním“. Za útoky těchže kruhů, které mohl já zrovna tak málo zvládnouti, obviňuje mne však u presidenta i nyní z neloyálnosti. Myslí, že je to krajně loyálním s jeho strany, činiti mne odpovědným za útoky pp. Friče, Čerenského, které sotva znám, prostě za všechno, kdežto on odpovídá jen za to, co sám napíše a podepíše — tedy ani za České slovo, ani za Lidové noviny, ani za Nár. osvobození . . . To je patrně p. Hájek a ne on.

Pan dr. Beneš uvádí ve své odpovědi svou řeč ve Stálém výboru i se slovy, *kteřá snad mohl říci o p. dr. Benešovi někdo jiný a ne on sám*: „Nezbývalo mně nic jiného, měl-li jsem republice prospět. Dodávám, že trpěl-li tím někdo, byl jsem to především já sám. Dělal jsem to v zájmu a ve prospěch státu a byla to moje povinnost. *Jen ti, kdo takto postupují, ukazují opravdovou lásku k vlasti a ke státu.*“ Na každý způsob možno říci, že je p. dr. Beneš velmi výmluvný, jedná-li se mu o uznání jeho vlastních zásluh. Ovšem, později tvrdí, že je proti tomu, aby byl chválen někdo jiný, ba i on sám . . . Kromě toho tam řekl, že naše těšínská věc stála v Paříži velmi zle. V tom má pravdu, ovšem zde je málomluvný, neříká proč, od prvního mémoiru, v němž sám porušil nedotknutelnost historických hranic, a od jednání s Poláky a utvoření kabinetu se socialistou v čele. Ostatně nechci být v poslední věci nespravedlivým: p. dr. Beneš správně vycitřoval situaci v Paříži, když chtěl, aby předsedou vlády nebyl socialista, nýbrž Švehla.

Ostatně závěrem musím říci, že celá obsáhlá část odpovědi p. dr. Beneše, věnovaná otázce těšínské, je vlastně ranou do vzduchu, a k tomu ještě málo pádnou. Nejednalo se v našem sporu o plebiscit — nýbrž o to, že p. dr. Beneš ve své řeči ve Stálém výboru o mně a mé účasti na boji o Těšín řekl, že jsem se od února do dubna zabýval „výlučně“ věcmi ruskými. Svými zápisky jsem ukázal, že mluvil p. dr. Beneš nepravdu, a poněvadž to bylo v pečlivě připravené a napsané řeči, *vědomě nepravdu*. Jestli to za 3 měsíce po protestech s naší strany hleděl napravit svými: „že nechce snižovati mých zásluh“ a jestli myslí, že to tím napravil, pak se ovšem mýlí.

Je přece jen potřeba srovnati vřelost snad až přílišnou, s kterou jsem mluvil o jeho práci já v našem shromáždění 5. října 1919, s milostivou kondescendencí, s jakou mluvil o tom, že mu ani nenapadlo, podceňovati mé zásluhy! Ve své odpovědi jsem dokázal dokumentárně, co jsem opravdu dělal, kde jen bylo možno pracovati pro těšínskou věc, ukázal jsem, jak stála dobře, když jsem se o ni tolik staral také já, a to zrovna v té době od února do dubna, ukázal jsem, jak málo nám uškodil můj radikalismus, s kterým jsem hrozil, že ihned odejdu, donutí-li nás k něčemu, co by vypadalo jako naše ponížení v otázce vojenského zakročení na Těšínku — ale p. dr. Beneš neuznal za dobré, po všech těchto důkazech neoprávněnosti jeho „výlučně“ ve své odpovědi to přiznati. Místo toho mluvil zbytečně mnoho o plebiscitu, obviňuje mne bez důvodu z neloyálnosti, úplně přehlížeje můj nepodepsaný článek, kde jsem jasně prohlásil, že jsme nikomu nedělitelnost Těšínska neslibovali, poněvadž byl plebiscit informativní, vykládá zase zbytečně o právu vlády na samostatné rozhodování, a tak převádí spor na docela jiné pole, kde vlastně sporu nebylo.

Spor náš šel o oprávněnost jeho slova „výlučně“, které se mne tak hluboce dotklo, a to *úmyslně* patrně přešel, aby nemusil přiznati, že jsem dokázal ve svém memorandu, že mluvil *vědomě* nepravdu. A v otázce plebiscitu, kterou učinil předmětem našeho

sporů výhradně on svým dopisem presidentovi, dokazuje samozřejmosti, ale úplně se vyhnul otázce, zda nebylo možno konstitučním postupem, využitím odporu zákonodárných sborů proti plebiscitu, jednak vyhnouti se výčítkám lidí nám věrných na Těšínku, že jsme je opustili, a zda nebylo možno tím dosáhnouti ještě lepších výsledků, než byla hraniční čára, kterou nám vyslancká konference přisoudila, jak se to ukázalo v případě Javoriny. O to šel spor — ale o tom z dlouhého pojednání p. dr. Beneše dovidám se velmi málo.

Musím tedy trvati na všem, co jsem ve věci Těšínska napsal, *a nemohu než nazvati i nyní neloyálním, jak jsem to dříve učinil, když ve výboru prohlásil, že jsem se „výlučně“ zabýval věcmi ruskými.*

K charakteristice mého i naší strany postavení k otázce plebiscitu budiž mně dovoleno uvést následující ze zaslání mně neznámým zaslátelelem čísla časopisu „Deutsche Volkswehr“, vycházejícího ve Frýdku, z 31. května 1930, z článku nadepsaného: „Aussenminister dr. Beneš gesteht: Ostschlesien von der tschechischen Delegation verschachert! „Die Wahrheit siegt“ — nach 10 Jahren.“ Uvádí odpověď dr. Beneše na poznámky senátora V. Dyka v senátním výboru o Těšíně, kde dr. Beneš řekl, že se mohl pohodlně schovat za plebiscit, ale poněvadž se bál, že by nedopadl v našem zájmu, že přijal jiné řešení.

List k tomu dodává:

„Es ist natürlich ein Humbug sondergleichen, dass die Aussichten beim Plebiscit für die Tschechoslowakei damals ungünstig waren, im Gegenteil, *mehr als drei Viertel Ostschlesien hätte sich und hatte sich nach der Unmöglichkeit einer Neutralisierung bereits für die westliche Orientierung, aber für die Tschechoslowakei entschieden...* (podtrženo v originálu!) „Wir fordern im Namen des unsägliche Leiden erduldenen Ostschlesiens, diessets u. jenseits der Trennungswellen der Oder, dass dieses Verbrechen an unserer Heimat endlich nach 10 Jahren seine Sühne findet und jene, die an ihm die Schuld tragen,

zur Verantwortung gezogen und der schärfsten Verurteilung zugeführt werden.“ (Tento odstavec byl konfiskován.) Zehn Jahre nach dem Verbrechen an uns, rufen wir das Gedenken wach an die Schwüre des Präsidenten Masaryk, des toten Ministerpräsidenten Tusar und des grössten tschechischen Nationalisten dr. Kramář, die sie unserer Heimat in jenen schweren Tagen leisteten und die in den Worten ausklangen: Ostschlesien und seinen Bewohnern Treue um Treue!“ Poznáménám, že tento dodatek v duplice, kterou jsem chtěl předati pp. arbitrum, ovšem nebyl a býti nemohl.

Spor o otázku ruskou.

Pan dr. Beneš úvodem vykládá svou politiku ruskou. Opakuje, že „Nechce sázeti vše na ruskou kartu“, že však je dobrý Slovan a že „jeho politika k Rusku byla vždy krajně přátelská, chtěla mu v neštěstí vždy opravdu pomoci, cítila všeobecné těžkosti z toho, že Rusko vypadlo z evropské politiky, chápala, co tím ztrácí Evropa a Rusko samo, a co ztrácíme my jako národ a stát. A pracovala upřímně všemi prostředky, které měla k dispozici, k nápravě tohoto stavu.“ Ale byla si vědoma, že „naš stát a národ při nynějším vývoji Evropy a světa už geografickou polohou musí stejně počítati s Evropou střední a zejména také západní (hlavně pro nás s Francií), což ostatně nikdy nevyklučovalo intimnější vztahy naše k Rusku, jako tomu je na př. s Jiho-slavií.“

Nemám k těmto zásadním liniím politiky p. dr. Beneše co podotknouti, a to proto, že také já stejně vřele a upřímně byl vždy pro těsné přátelství s Francií i pro politiku, vyplývající z toho, že máme Dohodě co děkovati, že nám umožnila, abychom se osvobodili, pokud se to ovšem srovnává se životními zájmy našeho státu při často měnící se poválečné politice ostatních států Dohody.

Rozdíl je tedy patrně jednak v tom, co po mém názoru musí býti primární v naší politice, poněvadž jsme stát slovanský a jako takový bezpodmínečně můžeme počítati především na Rusko a pak v provádění těchto zásad naší politiky. Já chtěl Rusku „v neštěstí opravdu pomoci“ a pracoval jsem „upřímně všemi prostředky, které jsme měli k dispozici, k nápravě tohoto stavu.“ Má odpověď na memorandum p. dr. Beneše je toho nejlepším důkazem, ovšem zrovna tak, jak blízko jsem byl státníkům francouzským. Možno to první říci také o politice naší v Rusku i v době konference v Paříži? Jestli kdo dívá se tak na význam Ruska pro nás, jako zde líčí p. dr. Beneš, pak měl docela logicky nasaditi veškeren svůj vliv, aby přemohl doma všecken odpor proti pomoci Rusku, i když pro něho není Rusko základem politiky jako pro mne. Jestli i možno připustiti, že nebylo lze počítati na přímou naši pomoc — nemluvím už ani o našich v Rusku, kde je a zůstane mým přesvědčením, že bylo možno včas, r. 1918 pomoci — třeba ani ne dobrovolníky, tož není pochyby, že návrh velmocí vyzbropiti ruské zajatce a přenechati nám jenom provedení a dozor nad touto věcí — nežádal od nás žádných obětí. Vyžadoval jen, aby ti, kteří konečně za stát a jeho budoucnost odpovídali, chtěli a dovedli přemoci politický odpor proti každému zákroku proti Sovětům, zejména se strany socialistů, kteří tenkrát velmi povážlivě koketovali s bolševismem. K věci té choval se p. dr. Beneš naprosto *pasivně, kdežto podle zásad své ruské politiky, jak ji nyní líčil, byl přímo povinen zasaditi se o celou svou osobností.* Při tom jen poznáménám, že já zrovna jako on nechtěl návrat k staré politice carské, a že chtěl jsem mít, jak ukazuje moje kniha, Rusko poctivě demokraticky konstituční.

Rozdíl byl, a to je zrovna nyní po odpovědi p. dr. Beneše velmi jasné, v našem nazírání na bolševismus a na poměr našeho státu a národa k Sovětům. Pro mne je mezi námi a bolševiky propast, která vylučuje každý s nimi styk, proto, že jsme Slované a jsme Rusku povinni vděčností za to, že po 100 let našeho

těžkého boje bylo naší oporou, pro to, že bez jeho obětování se pro Srbsko bychom nebyli svobodni a proto, že jako Čech a člověk nemohu mít nijakých styků s lidmi, kteří vyvraždili a vyloupili statisíce nevinných ruských lidí. Pan dr. Beneš však tento styk měl za možný už v Paříži, jak se nyní ukazuje z jeho psaní prezidentovi republiky ze dne 3. února 1919, citovaného v jeho odpovědi: „Zatím jsem toho názoru, že by bylo nebezpečno pro naši politiku zde, zejména vzhledem k Francii, a také i vzhledem k Rusům samotným jednat (s bolševiky) a přímo o návratu našich vyjednávat.“ Já byl ministerským předsedou, byl jsem s dr. Benešem v Paříži, jednali jsme se Savinkovem, on znal, jak strašně na mne i ruskou emigraci působilo nařízení Dohody, aby se sešli emigranti s bolševiky na Prinkipo — a já se o všem tom dovidám teprve nyní — po 10 letech. A na druhé straně je z toho listu viděti, že měl p. dr. Beneš v ruské politice už v Paříži, kde mezi našim posuzováním o nutnosti pomoci Rusku aspoň v principu nebylo mezi námi sporu, dvě želízka v ohni a že už tenkrát počítal s možností — jednati s bolševiky. *V tomto světle jeví se aspoň mně všechno ještě horším, než když jsem psal svou odpověď.* Tenkrát jsem myslil, že jeho politika působení na bolševiky evropskými diplomaty anebo hospodářskými styky — jejíž svrchovaná naivnost je snad už dnes, zejména po procesu s německými inženýry, všem jasna — povstala teprv po ztroskotání posledního odporu bílé armády Wrangelovy — ale nyní vidím, že to bylo už tehdy, když jsem ze slov a chování se dr. Beneše měl všechno právo myslet, že mezi námi je jen jediný rozdíl, totiž v *posuzování možnosti působiti ve prospěch osvobození Ruska — doma.* A zatím byl už tehdy v otázce přípustnosti jednání s bolševiky, tedy v otázce pro každého Slovana, *mravní zásadní rozdíl mezi námi, aniž jsem to mohl tušiti. A zrovna tuto stránku mravní činí ještě horší slovo „zatím“* — aby nám to neuškodilo v Paříži a mezi Rusy emigranty. A já mluvil v Praze o dr. Benešovi pravé dithyramby! Nemohu říci, že toto odhalení p. dr. Beneše je způsobilé, abych se na něho díval jinak,

než po přečtení jeho memoranda prezidentovi. *Snad dokonce hůř.*

To ovšem mění přece jen můj úsudek o tom, jak se choval p. dr. Beneš při našem jednání se Savinkovem. Dnes, po citování jeho dopisu prezidentovi, chci připustiti, že opravdu našemu jednání jen asistoval, poněvadž měl jiné možnosti v duši, o kterých „zatím“ mlčel i přede mnou, ministerským předsedou a chefem delegace — a že dovedl mne — patrně ze soucitu a z úcty, kterou ke mně měl — tak důkladně — uvésti v omyl ohledně svého vlastního smýšlení, že jsem si opravdu jen namlouval, že se mnou souhlasil. A já se musím přiznati, ačkoliv „jsem se v politice naučil rozuměti, jestli kdo se mnou souhlasí či nikoliv“, že byl p. dr. Beneš z těch málo, u kterých jsem to nesvedl.

Bylo by nyní po odhalení p. dr. Beneše zbytečno vykládati alternativu v mé odpovědi, neboť ve skutečnosti opravdu nebylo žádné: pan dr. Beneš žádné intervence nechtěl, jako jí nechtěly jisté kruhy v Paříži a v Praze, „zatím“ asistoval tomu, co jsem dělal z upřímné lásky a vděčnosti k Rusku, ale tak, abych nepochyboval, že jeho vůle je nejlepší, ale v Praze, že jsou poměry zlé. A já mu věřil.

Že p. dr. Beneš jistou dobu počítal, nebo, jak píše v odpovědi, musil přece jen počítati s intervencí Spojenců, na věci nic nemění, poněvadž bychom se nemohli proti ní postaviti, anebo se jí svými vojsky v Sibiři nebo v Rusku neúčastniti. Zde jedná se o to, že *vážně nechtěl naši iniciativu nebo rozhodující účast na ní, ani kdyby všechny náklady a opatření nesly velmoci.* Pan dr. Beneš pokládá už za odvalu, o které je nutno zvláště mluvit, že vůbec ve svých zprávách domů nevyklučoval intervenci — druhých, intervenci Dohody, kdežto já musil míti dojem z jeho jednání, že sice počítá s obtížemi doma, ale že je pro to, abychom my něco v té příčině udělali.

Pan dr. Beneš klade sám otázku: Byla má ruská politika jiná doma a jiná v Paříži? Mohl bych na ni odpověděti velmi krátce:

Po tom, co psal presidentovi o „zatím“, možno říci, že byla dokonce zásadně jiná, tak jiná, že se o tom nechci ani rozšiřovati. Ale i kdyby toho „zatím“ nebylo, nemám příčiny ani po obšírných výkladech a dokladech dr. Beneše své tvrzení v nejmenším měniti.

Ve své zprávě zahraničního výboru ze dne 14. dubna 1919, o níž jsem, jak řečeno, nevěděl, píše dr. Beneš jen o intervenci vůbec a říká: „Zdůrazňuji, že nejedná se mi zde o to, říci rozhodně s našeho hlediska, má-li nebo nemá-li býti intervence.“ Mé zápisky z 18. února však praví: „Beneš je úplně se mnou, že by to bylo zločinem na budoucnosti, neudělat pro Rusy všechno, co můžeme, a zas je opatrným, aby u nás z toho nebyly bouře. Prozatím jsme se *usnesli* říci francouzské vládě, že jsme ochotni podporovati formování vojennoplenných.“

Ale do Prahy neříká ani ano ani ne, jen vykládá nyní, že nevylučoval intervenci vůbec, což bylo, jak výše řečeno, pro něho odvahou vůči náladě doma.

Ještě méně je řečeno ve zprávě vládě Tusarově ze dne 9. července, kde si chce zachovati celou volnost na všechny strany, hlavně také k bolševikům . . . „Zatím“ už ustupuje do pozadí a politika zahraničního úřadu státu ruskou krví z tak velké části osvobozeného vstupuje vůči bolševikům už do stadia, které znamená pro mne, jak často jsem řekl a opakuji, mravní propast mezi politikou zahraniční a mými názory o vděčnosti našeho národa vůči národu ruskému a povinnost protestovati proti zneužívání slova humanity nejen poválečnou Evropou, nýbrž i námi samými. Neznal jsem ovšem tento dopis, také jsem k tomu neměl žádného práva, ale ani článku v Čs. korespondenci, o níž, jak jsem řekl, dověděl jsem se teprve z poslední odpovědi p. dr. Beneše, ale musím konstatovati, že o této naší „volnosti“ vůči bolševikům jsem v Paříži od dr. Beneše nikdy ani slova neslyšel. Naopak v protibolševictví byl vůči mně vždy rozhodný a jen, jak opětně přiznávám, opatrný ohledně nějakého určitého kroku bez souhlasu Prahy.

Ve článku ze dne 24. července p. dr. Beneš praví, mluvě o tom, zda byla naše armáda (ruská) dost silná, aby si prorazila cestu: „Spojenci nikdy vážně na podobnou akci nepočítali a nikdy ji vážně provést nechtěli, nemajíce tolik politických možností a tudíž i naše akce padala více méně sama sebou.“ Konstatuji, že toto tvrzení odporuje nepopiratelnému faktu, že francouzská vláda jménem spojenců navrhovala osvobození a formování ruských zajatců a žádala jen na naší vládě, aby věc řídila. Že neměl nikdo určitého plánu, co s Ruskem dělati v případě osvobození od bolševiků, je pravda — ale jednalo se především o to, zbaviti Rusko bolševické tyranie a Francii hlavně o to, jak vím z rozhovoru s Clemenceauem, Hanotaux i jinými, aby znemožněno bylo spojení Německa s bolševiky.

Co pak se týče toho, co říká p. dr. Beneš o naší akci na osvobození Ruska, ať z domů, ať ze Sibíře, konstatuji, že jsem také já ani tenkrát, když jsem měl ještě víc než optimistické názory o našich legiích i o naší pomoci společně s nimi (jít jim naproti!) nemyslel, že bychom to mohli provést bez pomoci spojenců. To rozumělo se samo sebou. Neměli jsme k tomu ani peněz ani zbraní. Obé jsme mohli míti jen od spojenců. A ty nám byly přímo nabízeny, zrovna jako součinnost dobrovolníků srbských, kterou sliboval králevič Alexandr. Ten jenom nemohl k tomu dáti řadové vojsko, jak mně řekl, ale dobrovolníky ano. Vůbec však v projevech p. dr. Beneše do Prahy i v Praze po konferenci nebylo určitého stanoviska k intervenci nebo neintervenci, kdežto v Paříži bylo podle mých zápisků v principu daleko určitější, mému blízké, třeba se všemi ohledy na Prahu. To jsem nikdy nepopíral, tím méně, že já sám také nemohl nic určitého bez Prahy slíbiti. Rozdíl byl v tom, že já to chtěl pro Paříž i pro Prahu, kdežto p. dr. Beneš pro Prahu nepoložil na váhu své mínění, jak je pronášel aspoň vůči mně v Paříži, ač mohl to daleko spíš a úspěšněji učiniti, hledě ke svému dřívějšímu poměru k socialistickým stranám, než já. Odvolávati se při tom na oposici v mé vlastní straně je už snad dokonce zbytečno, poněvadž její

usnesení v otázce ruské v mé přítomnosti byla vždy jednomyslná. Snad ovšem někteří z našich předpokládali, že neurčité stanovisko p. dr. Beneše v jeho projevech zahraničnímu výboru je také moje, když jsem byl předsedou mírové delegace a musil jsem tedy podle naivního názoru všech nezasvěcených o zprávě té věděti a s ní souhlasiti.

Není také vyvráceno, že by mně kdy byl dr. Beneš v Paříži řekl celé své stanovisko k Rusku, že nikdy nespolehal na Rusko, jak to později v Praze často opakoval. Bylo by to mezi námi přece jen znamenalo ne-li přímý konflikt, tak aspoň trvalé rozladění. Dr. Beneš do příjezdu prof. Maxy nebyl nikdy přes všechnu svou opatrnost vůči Praze zásadně proti mým snahám pomoci Rusku a já sám jsem Savinkova k němu posílal, aby jej přiměl k zakročení doma, poněvadž jsem Savinkovi výslovně řekl, že já jsem v té příčině bezmocným. Proto nebylo mezi námi příčiny ke konfliktu. Myslil jsem stále, že ideově nejsme v rozporu, ale on že je prostě opatrnější než jsem já, což jsem mu konečně nevykládal ve zlé, třebaš mně to bylo nepřijemné. O tom, co jednal s prezidentem, jsem pak vůbec nic nevěděl. *A proto jsem měl plné právo tvrditi, že jeho stanovisko k intervenci v Paříži nebylo tak odmítavé, jak to líčil později v Praze. A po všech dokladech, které uvedl ve své odpovědi, myslím, že mám i nyní nezměněné právo trvati na tom, co jsem ve své odpovědi tvrdil a výpisky ze svých zápisek dolíčil.*

Dr. Beneš také vytýká mému poselství k sibiřským legiím, že bylo v odporu s usnesením vlády, jím podepsaným a s poselstvím prezidentovým. Konstatuji, že podle nejprimitivnějších pravidel konstitučních, třebaš bychom ještě tehdy neměli ústavu, i usnesení vlády mělo býti podepsáno mnou jako předsedou, a poselství prezidentovo mnou kontresignováno. *Nevěděl jsem ani o jednom ani o druhém, a není tudíž divu, že jsem užil příležitosti, abych něco legiím vzkázal, poněvadž snad také já něco v našem odboji jednak už jako předseda Národní rady a také jako ministerský předseda znamenal, ale také proto, poněvadž*

jsem slyšel, že se tolik dobrých hochů z našich legií, kteří nepřišli se uschovat do teplušek, anebo kteří pět minut před dvanáctou nespíchali do legií, aby se dostali dřív domů, s nadšením hlásilo do legií právě po mém zatčení a odsouzení k smrti. Nezapírám, že pro mne myšlenka návratu našeho legendárního legionářského vojska po moři z Vladivostoku byla přímo mučivou. V nejhroších chvílích války utěšoval jsem se sny o slavnostním vítání všeho vítězného legionářstva v Praze a nikdy mně nemohlo napadnouti, že prvními, kdo z legií přijdou, budou také lidé, které chtěl Štefánik po příchodu dát zatknout... Psal jsem tedy, tuším, dva listy p. Pavlů, vylicuje mu těžkou naši posici vůči Polákům, kteří všude vystupovali jako záchránci Evropy proti bolševikům a tím získávali sympatií a — Těšín.

V tom smyslu jsem také napsal své poselství 18. června. Tento hřích беру velmi rád na sebe a jen podotýkám, že není důkazem, že jsem poselství vlády i presidenta znal, poněvadž jsem 4. října proti těmto direktivám polemisoval! Přece jsem měl za tolik měsíců dost času, abych se o nich dověděl!

Mám-li se ještě zmíniti o některých detailech, vzpomenu bych, jak hned potom, kdy jsem si napsal do deníku „Benešovi jsem říkal o plánech Gučkových a on by také rád, kdyby se uskutečnily“, psal, jak nyní uvádí p. dr. Beneš presidentovi: *Odmítám jakékoliv vměšování...*

Beneš sice říká, že mně řekl hned rezervu pro naši účast, ale Gučkov podle mých zápisů vůbec o naší účasti nemluvil, což bych si jinak dojistu napsal.

A ohledně nabídky Churchillovy píše, že tento posud jednal se mnou, což nemůže nic jiného znamenat, že on také podle p. dr. Beneše viděl, že to nic neplatí jednati se mnou. Já Churchilla vůbec neměl příležitost poznati, tím méně s ním jednati. Beneš také říká, že Churchill patrně neslyšel o mé demisi, o které přicházely zprávy z Prahy od 10. června. Zase jen já jsem o nich nevěděl.

Pan dr. Beneš konečně praví, že v Paříži věděla delegace

o rozdílech mezi mnou a jím v otázce ruské. Při tom soudí, že stál v celku na zásadové linii prof. Masaryka před válkou, za války i po ní. Tedy snad víc, nežli prof. Masaryk — poněvadž jak známo prof. Masaryk do ruské revoluce, jak jsem už uvedl, de facto stál na ruském stanovisku ohromné většiny národa. Nepamatuji se, že bychom byli s Benešem mluvili o ruské otázce tak, že bych já mohl pozorovati zásadní rozdíl našeho nazírání. Věděl jsem jen, že nechce bez Prahy nic udělati pro osvobození Ruska, ale opakují, teoreticky mezi námi rozdílu nebylo v nazírání na Rusko a náš poměr k němu. Také o jeho „zatím“ s bolševiky se dovídám až nyní. Cituje mou řeč ze 4. října, kde jsem výslovně řekl: „I kdyby naše názory na metodu a taktiku se trochu rozcházel.“ Tedy ani víc, ani méně pro mne, pokud jsem věděl, co Beneš dělá, než rozdíl v tom, že já chtěl za každou cenu pomoci Rusku a on se nedíval především na Rusko, i když mu také chtěl pomoci, ale na Prahu. A poněvadž ta pomoci nechtěla, nechťel také dr. Beneš.

Všecko to naprosto potvrzuje, že p. dr. Beneš v Paříži nebyl jen němým svědkem našeho jednání se Savinkovem, že sice nic neslíbil a k ničemu se nezavázal, což jsem sám nepopíral, avšak *zrovna tak jsem svými zápisky dokázal, že tím němým asistentem nebyl. O to šel spor, o nic jiného.* Nikdy jsem netvrdil, že souhlasil se všemi mými plány nebo i plány Savinkovými. Jen o to šlo, že nebyl tím apriorním odpůrcem každé intervence, jak to vyznívalo z jeho pozdějších řečí. Ostatně, kdyby byl tak naprosto proti intervenční politice, jak se to jevílo z jeho řečí ve výboru a z jeho memorandum presidentovi, byla by jeho účast na našich jednáních se Savinkovem prostě — podivuhodná. Bylo by přece jeho povinností jako člena vlády mně velmi určitě říci, že zásadně vůbec s mým jednáním se Savinkovem nesouhlasí. Už aby nedělal mou bezmocí směšným, když ne mne osobně, aspoň předsedu vlády, jejíž byl členem. Nemohl bych mu to také míti za zlé, poněvadž znal situaci doma a názory presidenta lépe než já a já také věděl, kdyby byl zásadně proti každé inter-

venci, že by jeho stanovisko vyhrálo, zejména, když jsem sám je nemohl v Praze hájiti. Proto jsem také mohl a musil Savinkova posílati k Benešovi, což by jinak vůbec nemělo smyslu. A tenkrát neminulo ještě 10 let od našich rozhovorů, nýbrž pár dnů a tedy těžce jsem mohl se tak důkladně zmyšliti.

Na každý způsob však musím ještě jednou odmítnouti i zde učiněný jeho pokus, aby ukázal, proč mně nic neříkal o tom, co říkal jemu Savinkov nebo druzí o mně a jak v těžké byl situaci, když musil v sobě „vyrovnávati konflikt mezi člověkem a politikem“. *Což opravdu necítí, jak je ta jeho komiserace se mnou přímo tak urážlivě ponižující, že by člověka mohla naplniti přímo nenávistí?!* Což já jsem skrýval před Savinkovem i před druhými i před Benešem slabost své posice vůči presidentovi, socialistům a těm druhým, kteří se těmto všemocným tehdy vlivům poddávali? Mohl jsem se už sám v zájmu věci, která mně byla tak drahou, více ponížiti, než posílat Savinkova k Benešovi a tak mu až příliš okatě priznávat, že jsem v životní otázce Slovanstva, v němž jsem přece jen kdysi hrával velmi významnou úlohu, po osvobození našeho národa zásluhou toho Slovanstva — bezmocným? A p. dr. Beneš píše nechutnou lyriku o šetření mé citlivosti.

Tedy ještě jednou po způsobu závěru dr. Beneše: Nehledě na všechny jeho uvedené zprávy a dopisy i na široké úvahy o ruské politice, nemám, co bych změnil na tom, co jsem napsal v odpovědi na jeho memorandum. *Jen to, že se mně po uveřejnění jeho dopisu presidentovi všecko jednání p. dr. Beneše jeví ve světle daleko horším než dříve.* Ale „zatím“ nechci se o tom dále více rozšiřovati.

Konflikt o řeč p. dr. Beneše ve Stálém výboru o Těšíně a o mé cestě ke generálu Denikinovi.

Ohledně jízdy k Denikinovi bylo by zbytečno něco přidávati ke všemu tomu, co jsem už jednou napsal, ke všem těm rozpo-

rům v jednotlivých projevech dr. Beneše o této věci, ať ve výbořech, nebo v jeho prvním memorandu presidentovi, vzniklým z toho, že se nechtěl prostě přiznati k tomu, že mně souhlas dal, že mne dokonce o to prosil, abych jel — na čemž docela rozhodně trvám — že však chtěl, abych napřed jel do Prahy — a že tedy celý ten ostatně hodně neuvědoměle zkonstruovaný román o souhlasu v Paříži, poněvadž myslil, že tím oddálí mou cestu do Prahy, počítaje s tím, že pojedu přímo k Denikinovi, je jen zbytečným vykrucováním se z celé věci.

Pan dr. Beneš má nyní ještě dva argumenty neméně málo přesvědčivé. Především co se týče toho, že vláda souhlas nedala, jak se vyjádřil ponejprv, když byl na to tázán. Já sice ve svém memorandu formálně to připouštím, poněvadž jsem vládu jako kolektivum o souhlas nežádal, nejen proto, že jsem byl se svou stranou v opozici, nýbrž proto, že *s touto otázkou vláda jako taková přece neměla co dělat*. Ale materiálně je věc docela jiná. Vždyť jsem přece jen byl občanem bez jakékoliv státní funkce — jen člen Národního shromáždění. Vládou v otázce, není-li má cesta nepohodlná zahraniční politice, — o vnitřní neměl jsem přece už jako opozičník nejmenší příčinu se starati — *byl jediné resortní ministr zahraničních věcí* — p. dr. Beneš — toho jsem se ptal, ten mně ve své funkci souhlas v Paříži dal a *tudíž mně jej dala vláda. Vláda v této otázce byl on a nikdo jiný*. Tedy i v tom nemluvil p. dr. Beneš pravdu. S největší rozhodností však musím se ohraditi proti všemu, aby pan dr. Beneš nakonec *mne* ve věci Denikinově obviňoval z nepravdy! Protestuji, že jsem slovy „nijak nebránil“, pronesenými podle protokolu schůze zahraničního výboru (9. listopadu 1920), něco řekl, co by bylo „pravým opakem toho, co byla skutečná pravda“.

Podle mých znalostí českého jazyka je bránit něco jiného než žádat, abych něco nedělal. Vždyť mně p. dr. Beneš ani bránit nemohl, pas mně dát musil na zpáteční cestu za hranice, kdybych ho vůbec potřeboval a na něm chtěl, a na cestu k Denikinovi by mně vůbec čsl. pas tak málo pomohl, poněvadž jsem jel

na francouzských válečných lodích s pomocí francouzské vlády. Pan dr. Beneš mne mohl nanejvýš přemlouvati a žádati, *abych jemu nedělal obtíže* — což také ve skutečnosti dělal, — ale nijak mně nemohl brániti.

A poněvadž to slovo zavdalo příčinu k nedorozumění, přiznávám, že nebylo dobře voleno, a hned jsem také ve faktické poznámce věc blíže vysvětlil, že mne žádal, abych nejel a za důvod uváděl interpelaci.

Nazývá-li to pan dr. Beneš odstoupením od toho, co jsem řekl, pak je ovšem nekonečně přísnější k tomu, co řeknu já, než k vlastním svým slovům, ale já rozhodně protestuji, aby tvrdil, že jsem od něčeho, co jsem řekl, ustoupil, a dokonce už nalézám naprosto nemístným, když nyní p. dr. Beneš vynáší jako svou zásluhu, po všech rozporech a nepravdách, které v Denikinově věci přímo nahromadil, že mně odpověděl „bez jediného urážlivého slova“! To by ještě scházelo!

Protestuji, že jsem „neřekl pravdu celou“. Pan dr. Beneš nemluvil o rozdělení národa na dva nesmiřitelné tábory, neboť to by po všem, co se stalo, bylo přece jen hodně naivní a přímo nemístné, nehledě ani k tomu, že na tak veliké filosoficko-politické diskuse před odjezdem vlaku nebylo opravdu zbytečného času. A zas se vynáší, že neudělal jediné osobní poznámky, že neuvádím pravdu celou.

Musím přece jen, třeba nerad, poznamenati, že má p. dr. Beneš *trochu podivné názory o našem vzájemném poměru*. I kdyby mně byl všechno to říkal, nebyl bych to uvedl, poněvadž by to byla pro mne docela zbytečná a prázdná rhetorika. Přece by p. dr. Beneš neměl zapomínati, že já od něho nepotřebuji poučení o tom, jak něco působí na národ, dokonce už ne před tolika lety, kdy s národem měl jsem ještě hodně krátkou zkušenost. Ale ani ex post to není oprávněnější, poněvadž zrovna tehdy (31. ledna 1920) vykládal v zahraničním výboru, jak byli *někteří*, kteří věřili, že bude to Rusko, která nás zachrání, zvítězí, přijde k nám a dá nám samostatnost. Nazval to romantismem. Ale

loni — mimochodem řečeno — po smrti velkoknížete Nikolaje Nikolajeviče v soustrastném telegramu jeho vdově *přihlásil celý národ k těmto některým*.

Dále pravil: „Hned od počátku prof. Masaryk odmítl postavit celý náš osvobozenecský boj jen na ruskou kartu, poněvadž v době, kdy všichni u nás věřili v rychlé vítězství Ruska, on se obával, že Rusko následkem svého starého režimu prohraje.“

Ve schůzi zahraničního výboru 17. února 1920 řekl: „V Rusku byly projevy, v nichž pod vlivem politické situace šli naši lidé hodně dál a mluvili docela vysloveně pro Romanovce. *My jsme to nechávali jako projev žurnalistiky, nikoliv jako projev oficiální.*“ Tedy zde už ty dva tábory v ruských věcech dávno byly a bylo tedy velmi zbytečno, aby ke mně měl o tom nějaké výklady. Vždyť to bylo den po mé velké řeči, kterou jsem celou věnoval těmto dvěma táborům! Ovšem ve všem tom líčení je zase nepravda na nepravdu. Prof. Masaryk *poslal v prosinci 1915 ministru Greyovi memorandum, ve kterém nejen velmi jasně a určitě tvrdí, že celý národ stojí na tom stanovisku „některých“, mluví pro království u nás a o tom, že veliká většina národa chce ruského panovníka, nýbrž vykládá také dokonce Greyovi o tom, jaká by měla být politika vůči Rusku a má veliké plaidoyer pro právo Ruska na Bospor — a průlivy.*“ To byla také jen žurnalistika? Vždyť byl už prof. Masaryk předsedou zahraničního Národního výboru a už ani nemohl mluvit neoficiálně.

A v prosinci 1916, tři měsíce před převratem v Rusku, napsal prof. Masaryk pod svým jménem do listu ministra Protopopova — jednoho z hrobařů Ruska — do Russkej Volji, že on sice je více směru západního, ale celý národ že chce Romanovce na český trůn. Ovšem za 3 měsíce, po převratu, už se tak nemluvalo. Ale jak je to tedy ve skutečnosti s těmi „některými“? Arciť, když tehdy mluvil v zahraničním výboru, nevědělo se u nás ani o memorandu Greyovi, ani o článku v Russkej Volji a proto se *lehko adaptovala historie k určitým účelům.* Konstatuji dále, že o rozmluvě p. dr. Beneše s prezidentem před návštěvou u mne

slyším nyní po prvé. Ostatně připomínám, že já sám jsem presidenta ve dnech svého pobytu v Praze v Kolodějích navštívil, a že jsme o všech věcech, tedy také o cestě k Denikinovi přátelsky mluvili a také tak se rozešli.

Pan dr. Beneš mluví též o obavách rozdvojení národa, které brzy potom v zahraničním výboru sám prohlašoval a formuloval, i o Šmeralově pasu — o kterém podle dřívějších výkladů už jednal v Paříži. A ještě jednou s největší rozhodností popírám, že bych mohl říci takový nesmysl, jako: „Dobře, ať každý ví, kdo tam chce odjet.“ Opakuji, že p. dr. Beneš mluvil o interpelaci a že jsem dr. Benešovi řekl, ať na ni odpoví, že nic nejsem, nikoho nezavazuji, a že mně tudíž bránit nemůže, abych jel kam chci.

Po neobyčejné ochotě, s kterou souhlasil v Paříži, abych jel, bylo by také po 14 dnech více než zbytečné a skoro komické, abychom 3 hodiny před mým odjezdem filosofovali o důsledcích mé cesty. Věc byla prostě ta: Pan dr. Beneš v Paříži bez dlouhého rozmyšlení souhlasil s mou cestou k Denikinovi, poněvadž opravdu neměl příčiny se tomu bránit a také mu musilo lichotit, že jsem ho přišel žádati o jeho souhlas, poněvadž jsem prostě mohl jet, aniž bych s ním mluvil, neboť jsem k té cestě pranic od něho nepotřeboval. Ale když přijel do Prahy, slyšel, že naši socialisté se nad tím bouří — a proto přišel ke mně, aby mně zase přátelsky požádal, zbavit ho těchto nepřijemností. Při našem tehdejší poměru, den po tom, kdy jsem na jeho práci pěl hymny a po tom, kdy jsem se ho ptal, jak říkám, ničím nenucen, jen osobními ohledy k němu, má-li něco proti mé cestě k Denikinovi, bylo to víc než pochopitelné, že mne o tuto *osobní službu* mohl žádati. A já bych mu ji byl snad ani neodepřel, kdyby byl p. Maklakov na základě jeho původního souhlasu s mou cestou všechno už nezařídil u francouzské vlády, poněvadž bez její pomoci jsme se z Cařihradu do Taganrogu vůbec dostati nemohli. Takový byl náš poměr, dokud nebyl otráven jeho naprosto vymyšlenými báchorkami o jeho souhlasu a nesouhlasu

s mou cestou, v čemž jsem viděl nedostatek mužnosti a otevřenosti, pro mne nepřijatelný a naprosto zneuznání mých k němu čistě přátelských ohledů a dokud nečetl ze své napsané řeči, že jsem se „výlučně“ zabýval věcmi ruskými a že jsem tedy implicite ve věci těšínské na konferenci nic nedělal. *Trvám tudíž v plném rozsahu na tom, co jsem ve svém memorandu uvedl, protestuji, že bych byl slovem „nebránil“ chtěl říci nepravdu, poněvadž jsem neměl nejmenší příčiny něco v té věci zkreslovati nebo zamlčovati a co se týče neúplnosti, bylo by víc než zbytečno, abych opakoval, co jsem řekl nahoře.*

Spor o práci a vzájemné postavení na konferenci míru.

Konstatuji, že se naprosto nepamatuji, že bych si byl presidentovi stěžoval na to, co řekl p. dr. Beneš v debatě o ústavě o rozmluvě s členy komise Pour les nouveaux États a nazýval to neloyálním a upřímně řeknu, že ani nevím, že v té věci v parlamentu něco mluvil. Také nevím, na co bych si stěžoval jako na neloyálnost, poněvadž jsme se přece ve věci minoritní smlouvy s p. dr. Benešem tak důkladně rozcházel, že jsem smlouvu tu vůbec nechťel podepsat. A nebylo to žádnou tajností mezi námi.

Já jen nevěděl o jeho memorandu p. Kammererovi, kdežto já mu svůj jazykový návrh dal k posouzení. Konstatuji také, že jsem ze svých rozmluv nikdy nedělal vůči p. Benešovi žádných tajností — ovšem může být, že jsem někdy zapomněl něco mu hlásiti, poněvadž jsme se často hodně dlouho neviděli. O návštěvách u Clemenceau p. dr. Beneš věděl a pochybuji, že bych mu něco neřekl o našich rozmluvách ve věcech ruských, poněvadž mne, ne však „výlučně“, ale velmi vážně zajímaly a divil bych se, že bych mu zapomněl říci něco o návštěvě prince Aleksandra a jestli se tak stalo, nebylo to dojistá úmyslné, poněvadž k tomu nebylo prázdné příčiny, právě naopak. Co pak se týče memoranda, které jsem poslal do Prahy, nemohl jsem mu dát je pře-

čisti, poněvadž jsem je ve vši rychlosti před odjezdem kurýra napsal hned na čisto a ani sám jsem si nemohl bohužel zachovati prvopis. Je mně to tím nepříjemnější, poněvadž jsem se v Praze marně po memorandu tom sháněl. A má pro mne přece jen vážnou historickou cenu.

Že já jsem nevěděl ani o zprávách výboru, ani o tom, co se jednalo se Sibiří, mimo kusé úryvky, ani, což nevytýkám, o jednání p. dr. Beneše s presidentem, poněvadž jsme tenkrát neměli ještě přesně provedeného konstitučního zřízení, podle kterého má předseda vlády právo o takovém jednání s presidentem vždycky věděti, nebudu už opakovati a snad by bylo lépe, kdyby p. dr. Beneš ani znovu neuváděl, že někteří chtěli, aby přišel sám před Nejvyšší radu. Na každý způsob by bylo vhodnější, kdyby mně to byl řekl tehdy, a ne až ve svém memorandu presidentovi s tendencí, která se mne tak hluboce dotkla, jako málo co jiného. Zejména, když to bylo spojeno s naprostým mlčením o věcech, které jsem dělal. Pro mne to byl důstojný pendant k známému telegramu Nár. shromáždění. Také znova opakuje zbytečně p. dr. Beneš, že jsem byl považován za radikála. Jistě ne tam, kde jsem pracoval, ani v komisi dopravní, ani ve věcech hospodářských, ani ve finančních, ani konečně v hraničních jsem neměl pověsti radikála — jen ve věci těšínské a v otázce smlouvy minoritní, což myslím, nebude mně historií vytýkáno za radikalismus zbytečný.

Pan dr. Beneš uvádí také, že nebyl *přizván k rozmluvě s delegací sibiřskou. Také ne já k jeho poradám s ní.* Ostatně jsem s nimi ani žádné oficiální porady neměl, šel jsem prostě mezi ně do salonu v hotelu Lutetii, kde se večer scházivali a přirozeně jsem s nimi nemluvil o počasí. Panu Pavlu, jak jsem se už zmínil, jsem do Sibiře psal, poněvadž odešel jako redaktor Národních listů mně velmi blízký, s nímž jsem zejména velmi otevřeně mluvil o své slovanské politice, poněvadž jsem ho dřív poslal na delší dobu do Ruska — a je tedy víc než přirozeno, že jsem mu psal své náhledy a svá pozorování v Paříži, dojistá věrná a

správná. Pan dr. Beneš psal jiným. Rovněž konstatuji, že se mně p. dr. Beneš nikdy ani slovem nezminil o pracích v komisi finanční, ani tak neučinili jeho referenti, jako moji jemu, ačkoliv věděl, že je to přímo má specialita a první, co jsem od něho slyšel, bylo — že máme platit za osvobození. Jestli já sám nemluvil o tom, co jsem pro nás vymohl v mé komisi dopravní, je to snad omluvitelné tím, že jsem tomu vůbec nikdy nepřivykl, vypravovati o tom, čeho jsem dosáhl — velmi ke své škodě — kdežto na druhé straně v komisi finanční se dávno už nejednalo o tom, co máme dostat, nýbrž — naopak. *A sdílet odpovědnost za to, co vyhráváme, nebylo snad ani tak těžké — což nelze říci o opaku!*

Ohledně zpráv zahraničnímu výboru nebudu opakovati, co jsem už nahoře řekl. Co se pak týče telegramů ze Sibíře, přiznávám, že jsem snad měl o ně žádat, ale to už je vůbec můj špatný zvyk snad, že nedovedu se vyptávat a čekám, až co mně lidé sami řeknou. Nepamatuji se však na to, že by mně p. dr. Beneš byl předkládal zprávy o irkutské vzpouře — o té jsem vůbec měl a mám ještě dnes velmi mlhavé představy. Jestli však vyvozuje p. dr. Beneš ze slova „zase“ sděloval telegramy o naší armádě, že mně sděloval *všecky*, pak je to poněkud odvážná interpretace tohoto slova.

Pan dr. Beneš, aby změkčil fakt, že mně neukázal své memorandum p. Kammererovi o jazykové otázce, praví, že neobsahovalo nic, než jeho mémoire k postavení Němců, který prý jsem četl a opravoval. Přiznám se, že se na to poslední nepamatuji. Víím, že jsem dostal po příjezdu do Paříže od p. dr. Beneše několik mémoirů a — ve dnech prvních dojmů v Paříži jsem mohl věc vypustiti z paměti — ale o jednom pochybuji — že by totiž v návrhu, o nějž ho pan Kammerer žádal, nebylo nic jiného, než bylo v onom mémoiru. Jestli kdo, znal onen mémoire podrobně a důkladně p. Kammerer a bylo by víc než kuriosní, kdyby žádal totéž na p. dr. Benešovi znovu ve zvláštním memorandu. Ohledně statutu pro Podk. Rus pak jen konstatuji, že nebylo potřebí

právnických expertů, aby naše proposice formulovali, pamatuji, že jsme to udělali sami u p. dr. Beneše.

Ale konečně jednou z hlavních věcí je, že p. dr. Beneš tvrdí, že jeho dopis byl odpovědí na to, že obviňoval jsem ho u presidenta z neloyálnosti na konferenci. Stále to opakuje a já stále tomu nerozumím. Do jeho dopisu presidentovi z května 1921 mezi námi nebylo nic jiného než Denikin a výlučně — a ani jedno ani druhé nemělo s loyálností na konferenci co dělat. Důvod pro jeho dopis byl můj výrok o „povalování“ a reprodukce Rašínova slova „lež“. *Otázka jeho loyálnosti ke mně vůbec pro mne se stala akutní teprve jeho dopisem a tím, co v něm uváděl o mé ubohosti na konferenci:* Do té doby jsem měl jedině dojem, že informoval žurnalisty jen o své práci a ne také o mé — ale to jsem věděl už v Paříži a nedělal jsem z toho důsledky. Tedy odkud stále ta výtka mé neloyálnosti, na kterou on uražen rozhořčeně odpovídal?

Jak to dobře se mnou myslil, ukazuje ve svém psaní presidentovi: „Nemohl potlačit hořkost, která je v něm. Je to v každém případě neprozřetelné, ani to tak zle nemyslí, jak to vypadá,“ když se po Praze říká, že mluvím o nové vládě jako o polobolševické. Po „hulvátském“ telegramu Nár. shromáždění, po jedinečném vyhození z vlády má to p. dr. Beneš za „neprozřetelné“, že s pokorou a oddaností nepřijímám tento výraz uznání za všechno, co jsem vykonal. Ovšem p. dr. Beneš opakuje, že před časem napsal, „že jsem v řadě věcí vykonal dobrou práci“ — a poněvadž, jak říká, nemiluje lichotky, ať o jiném *nebo o sobě*, myslí, že nemám žádné příčiny si stěžovati. Tvrdí, že nechtěl ani znehodnocovati mou práci, ani ji oceňovati, poněvadž to je věc historie. *Kdyby však někdo přečetl jeho memorandum presidentovi, kdo není zasvěcen do historie pařížské konference, rád bych věděl, jak uboze bych dopadl v jeho soudu! Jako domyšlivý, samolibý, rozmrzelý a pesimistický člověk, poněvadž jeho neuznávají, který je vlastně všude na překážku — a na druhé straně dr. Beneš, dobrý, loyální, který toho svého předsedu stále jen lituje,*

nedává mu znát, jak ponižující je jeho postavení, jak s ním lidé nechtějí mluvit a jak on sám je nucen dělati věci bez něho. A to jediné dobré, co na něm bylo, že byl ochoten za všechno, co dělal dr. Beneš, převzít společnou zodpovědnost doma... K tomu ještě přidává, že jsem byl radikální, což je podle něho ovšem vždy příjemnější, kdežto p. dr. Beneš bral na sebe těžkou zodpovědnost, ustupovati, kde to jinak nebylo možno. Zapomněl ovšem p. dr. Beneš přidati, že je ustupovat těžkým, když na vás vzadu čeká radikál, aby vás za to ve veřejnosti napadl, ale že už je to méně zlé, když ten radikál za každý váš ústupek je ochoten loyálně nésti společnou zodpovědnost.

Pan dr. Beneš má sice pravdu, když po uvedení citátů z mého deníku tvrdí, že mou náladu nezkrusoval. O to se také nejedná, já nikdy nepopíral, že má nálada nebyla růžová. Otázka je docela v něčem jiném. *To je, co nejvíce se mně dotklo, že totiž p. dr. Beneš za příčinu této nálady neudával příčiny věcné, nýbrž čistě osobní, mé zklamání, že nejsem sám dost oceňován.* A jestli p. dr. Beneš tvrdí, že jsem si jemu stěžoval, že mne podceňují jako dra Kramáře, pak musím ovšem — mlčet. Ale myslí-li, že je to potvrzeno mým deníkem, slovy: „Ve Vídni byl jsem velký pán,“ pak nemůže nikdo o tom tvrditi, že bych to byl myslil osobně. A vůbec nevím, proč bych to byl na sebe myslil. Ukázal jsem, že nebylo nejmenší příčiny, abych si z čehokoliv stýskal osobně, až na věc Balfourovu a ta nebyla zas osobní, nýbrž prostě znehodnocením toho, co jsem zastupoval — zrovna naopak. Kde jsem pracoval, tam měl jsem už postavení neobyčejně dobré, mohu klidně říci, lepší, než ostatní zástupci malých států. Výrok, že jsem byl ve Vídni velký pán, jsem učinil, jak se pamatuji, v předpokojí před konferenční síní, kde nás prostě nechali skoro dvě hodiny čekat a aniž by nám řekli nějakou omluvu, nás potom poslali domů a objednali na druhý den a tu přirozeně jsem srovnával své politické postavení ve Vídni a v Paříži. Osobně byl bych prostě musil odejít, kdybych v těchto věcech vůbec dovedl mysliti na svoji osobu — ale politicky se srovnání s Víd-

ni přímo vnucovalo. Tam jsme si vybojovali své postavení krok za krokem proti všeobecnému opovržení a nepřátelství a dosáhli jsme jen neústupností a houževnatostí a respektovali nás jen podle toho, co jsme v parlamentě a v politice dovedli znamenati — ale nakonec přece nás museli respektovati.

V Paříži jsme však podle líčení p. dr. Beneše v Ženevě měli postavení přímo výjimečné a kromě toho jsme tam nebyli představiteli národa proti celému státnímu systému opozičnímu jako ve Vídni, *nýbrž představovali jsme tam svobodný stát*, což přece vyžadovalo by docela jiné ohledy, třeba na mírové konferenci — *poněvadž jsme už o svůj stát neprosili, ten jsme už měli i s jeho prezidentem*, nýbrž jen jsme jednali o své hranice a o věci hospodářské a finanční. Můj stesk byl zejména tedy vůči dr. Benešovi víc než přirozený a nebylo v něm naprosto nic osobního. Jsem zvyklým nezapomínati, co zastupuji. Sám stojím klidně třeba v koutku za ostatními, ale když jsem byl místopředsedou rakouské sněmovny a přišli jsme s předsedou Abrahamowiczem do Štěpánského kostela v den jmenin císařových, jak to bylo povinným zvykem presidia sněmovny a neměli pro nás místo v první lavici — bylo to v době Badenově — donutil jsem Abrahamowicze, abychom se obrátili a šli domů. Tu teprve za námi v slavnostním tichu kostela běžel dr. Lueger, posadil nás do první lavice a my zůstali. *A v Paříži jsem nemohl a nechtěl ve svém svobodném státě, jež jsem zastupoval, vidět nějakého pokorného prosebníka, s kterým se podle toho nakládá.*

Jinak je ovšem z mých zápisků víc než jasno, proč jsem byl pesimistou a proč jím jsem ještě dnes. Pan dr. Beneš dobře ví a sám to říká, že to vyplývalo z našeho postavení ve světové politice v důsledku úplného shroucení slovanské politiky, která byla přece prvním základem našeho odboje proti Rakousku. Na konferenci jsem to viděl v prvních dnech v našem postavení vůči Polákům — ale i to nebyl u mne pasivní pesimismus, poněvadž jsme se přece vypracovali až k tomu, že nám teritoriální komise přiřkla Těšín až k Bílsku. A p. dr. Beneš nemůže popírat, že

jsem na tom také jistý podíl měl a zejména můj „radikalismus“, hrozba okamžitým odjezdem vůči předsedovi komise Noulensovi neuškodil, jestli dokonce neprospěl.

Pan dr. Beneš dnes přiznává, že mou náladu přičítal osobní ješitnosti a nikoliv tomu, že jsem byl pesimistou ne jako dr. Kramář, nýbrž jako zástupce národa. Práví: „Dr. Kramář tvrdí, že tomu tak nebylo. Jsem dalek toho chtít mu křivdit. Nepochybují ani okamžik, že to cítil jistě jako representant státu a národa a že se ho to tím více dotýkalo. Soudím však mimo to, že je velmi lidské a přirozené, když se ho to dotklo i osobně jako dr. Kramáře. Bylo by naopak podivné, kdyby tomu tak nebylo. Nevytýkám to a nevytýkal jsem to.“ Konstatoval prý to prostě jako objektivní fakt na doklad o posuzování a oceňování situace.

Není možno, aby p. dr. Beneš prostě řekl, že mně křivdil — musí k tomu přidávati, co všemu tomu bere jakoukoliv cenu, že nečiní to z dobré vůle, nýbrž protože musí. A přece to bylo tak lehké, když viděl, jak jsem zůstal jen a jen pro naši věc na konferenci přes úžasné „hulvátství“ Prahy, což by, myslím, málokdo dovedl udělati. Tak málo jsem byl osobní. A p. dr. Benešovi jsem nezazlíval, že čtyry unavil svými 3hodinnými výklady tak, že Clemenceau už ani nechtěl, abych mluvil já — ač měl jsem mluvit o tom nejdůležitějším, o historickém právu na celistvost a nedělitelnost našich zemí.

Pan dr. Beneš říká také ohledně Ženevy, že byli tam, kteří situaci správně pojímali. K tomu jen podotknu, že dr. Rašín po Ženevě počítal s 18 miliardami zl. franků, jako s válečným odškodněním a že dr. Preiss odůvodnění těchto miliard pracně shledával. Oba byli dojista velmi pozitivní lidé a dr. Preiss kromě toho sám byl s námi v Ženevě a slyšel totéž co já. Že by byli ti druží tento optimismus nesdíleli, slyším ovšem ponejprv.

Co se týče „koriolánství“, chtěl bych jen říci něco o smyslu slov, „že Rusko také nezapomene, jak se český národ k němu choval, když mu bylo zle,“ které p. dr. Beneš považuje za hrozbu. Přirozeně ani slovo z toho neberu zpět, naopak, je to moje

stálá politická these, pro kterou vedle svého mravního poměru k bolševismu jsem proti uznání Sovětů, jež p. dr. Beneš přijímá. Ale konstatuji, že to pro mne platilo a platí i v dobrém smyslu, poněvadž jsem viděl vděčnost Rusů k nám v Paříži a také u Denikina, kde se na Čechy dívali pořád ještě s velikou vděčností, ovšem také poněvadž několik set Čechů bylo účastno největšího činu bílé armády, legendárního ledového pochodu. To byl smysl mého výroku, a jsem přesvědčen, neuznáme-li Sověty, že Rusové zůstanou nám vždy vděční za velkou pomoc, zejména jejich profesorům a studentům.

Jestli jinak p. dr. Beneš přijímá smysl mého vývodu o koriolánství prostě proto, že to říkám, pak bych jen poznamenal, že smysl jeho, tehdy vyjádřený slovy: „vylučuje, abych něco dělal proti svému národu,“ byl už tenkrát stejný jako dnes, poněvadž jsem si jej doslovně napsal do svého deníku. Není to tedy se strany p. dr. Beneše žádná ke mně laskavost, že mně věří.

Ohledně svého výroku o naší vládě „bolševické“ a „germano-filské“ pan dr. Beneš nyní alespoň přiznává, že všichni, které jmenoval, při našem hovoru nebyli — jistě ne Weygand, poněvadž v dopise prezidentovi mluví o Venizelovi a Pašičovi. A ještě jednou konstatuji, že se na věc nepamatují. Vzpomínám jen na jedno, jak totiž při jednom dîner, ke kterému jsem pozval do hotelu Majestic také p. dr. Beneše, jsem v rozhovoru jen žerterem řekl, že je přece p. dr. Beneš socialistou, a jak mu to bylo velmi nemilé, že mně to vyčítal. A do dneška nechápu, proč bych tu věc zapíral, kdybych se na ni pamatoval. Především není to mým zvykem a pak nevím, proč takové proti mně proto rozčilování?! Přece jsem opravdu neměl žádné příčiny být neobyčejně nadšen novou vládou po všem — jak — ne že — mne odstranili! A pak jsme přece nežili na pustém ostrově a sami — vždyť byli u nás i diplomaté — a mluvil-li p. Herbette o germanofilství Tusarovy vlády, pak se nesmí zapomínati, že p. Clément-Simon nepsal o nás do Paříže vždy to nejlichotivější — a kromě toho bylo u nás tehdy mnoho cizích žurnalistů.

Nemohl jsem tudíž Pašičovi a Venizelovi říci něco, co by sami nevěděli! A z toho celý zločin! Opravdu, jako bych byl zrovna já byl tehdy povinen všemi ohledy k Praze a Praha ke mně žádnými!

Co pak p. dr. Beneš píše o p. Mečír, že ten slyšel od Rusů jak jim líčím vládu jako bolševickou a germanofilskou, mne také překvapuje — poněvadž nevím, jak by věděl p. Mečír, co mluvím s Rusy. Nezdá se mně, že by zrovna ti Rusové, s kterými já byl ve styku, donášeli p. Mečířovi, co já s nimi mluvím.

Ohledně zásluh a práce na konferenci řeknu jen tolik: Telegram Národního shromáždění byl základním tónem posuzování mé práce na konferenci. Snad opravdu chtěl bych příliš mnoho na p. dr. Benešovi, kdybych myslil, že měl ve své odpovědi říci, že jsem také já něco dělal. Pan dr. Beneš vzpomíná však dvou telegramů, odstupující a nové vlády. Nebránil jsem se ani slovem a 10 let jsem mlčel, ačkoli žurnalistika druhého tábora o mé práci se vyslovovala s největším despektem až do vrcholného článku p. Jiše v Č. slově. A jestli jsem v memorandu, o němž jsem myslil, že zůstane důvěrným, byl konečně *nucen mluvit o tom, co jsem udělal, pak to bylo jen pozdní odpovědi na dopis* p. dr. Beneše prezidentovi z r. 1921. Neřekl jsem skoro nic jiného, než co jsem si zapsal a přirozeně jsem nezamlčel, když jsme něco podnikali s p. dr. Benešem společně. Píše-li nyní p. dr. Beneš, že chtěl souditi o mé práci a že uváděl jen, co se týkalo našeho osobního sporu, pak je to poněkud podivné vysvětlování toho, co napsal. Nevím, co mělo s naším sporem co dělat, že se mnou vlastně Angličané a Američané nechtěli nic mít, že jsem byl „excité“, že chtěli mluvit jen s ním? A jak jsem měl na to jinak odpovídati, než konstatováním těch opravdu vážných věcí, které jsem dostal zrovna pomocí Angličanů a Američanů, a jak ani u Francouzů, kteří tak mluvili s p. dr. Benešem, jsem nebyl tím chudáčkem, který se jen pořád trápí, že ho na konferenci neocenují? A jak jsem měl odpovědět na to „výlučně“? Přece p. dr. Beneš nemůže vážně mysliti, že to spravil,

když řekl s kondescendencí všemocného ministra, že nechce podceňovati mou práci? Já mlčel a kdyby memorandum p. dr. Beneše z r. 1921 dostalo se do veřejnosti, jak vypadal bych před historií, kdybych fakty nedoložil, že to s mou ubohostí opravdu nemohlo býti tak zlé, když jsem *tolik* dosáhl a dokonce věci, o kterých se nikomu ani nezdálo, že by byly možné, jako je mořská vlajka a Praha port d'ataché!! Charakteristickým pro posuzování jak bych vypadal před historií, kdybych neodpověděl na memorandum p. dr. Beneše vysvětlením toho, co jsem udělal, jsou přece jen zprávy i dopis p. dr. Beneše dr. Rašínovi, uveřejněné v Národní myšlence. Nechci se o věci dále rozšiřovati, stále však není ještě vysvětleno, proč *mně* p. dr. Beneš říkal, že Američané chtějí, aby to, co máme platit, bylo určeno až později nějakou komisí a jemu že slibují, že vlastně nebudeme platit nic, a proč *do Prahy píše*, že Američané chtěli 8, pak 5 miliard, a že se mu podařilo snížit to na 700 mil., a to že je přece veliký úspěch. Podle svého dopisu mimo to *on* jednal, *on* měl úspěch, *on* se staral o snížení kursu přepočítacího — a já jako bych při tom vůbec ani nebyl. Já se přiznám, že pořád nemám ponětí o tom, co p. dr. Beneš do Prahy psal — ve své odpovědi jen tu a tam odhruje záclonu, která to vše zakrývá, anebo jako v tomto případě udělá to syn dr. Rašina — ale i to málo stačí, aby člověk konečně rozuměl, že stranická agitace *mohla* přiměti Národní shromáždění k odeslání jeho telegramu.

Přiznávám p. dr. Benešovi, že jsem měl také podávat zprávy prezidentovi a vládě. Snad by se to mělo říci jinak, totiž, že jsme měli podávat zprávy společně, protože jsme byli oba delegáty na konferenci a společně jsme tvořili čs. delegaci. Lituji, že jsem toho nežádal, nebylo by ani slova „výlučně“, ani dopisu z r. 1921, ani lítosti nad mým ubohým postavením na konferenci, a myslím ani sporu o jízdu k Denikinovi. A poměry se vůbec mohly vyvinouti jinak. Nechci usuzovati, kdo je tím vinen, nebo kdo víc nebo méně — uznávám, že to byla chyba, poněvadž nehlédě na všechnu společnou zodpovědnost, byly na konferenci

přece jen dva proudy: Rue Bonaparte a Lutecia. Společné zprávy by dojistu mnohému pozdějšímu zabránily, poněvadž by nemohly mlčet o tom, co já jsem udělal a v Praze by přece tak lehkou nezapomněli, že jsem také já v Paříži byl a něčeho docílil.

Ale zbytečně toho nyní litovati. Dnes jedná se o to, *zdali odpověď p. dr. Beneše znamená oslabení toho, co jsem napsal ve svém memorandu*. Ukázal jsem, že ne. Jako jsem měl po prvním listu presidentovi, tak mám i nyní všechnu příčinu býti hluboce dotčen i tím „výlučně“ i tím, co p. dr. Beneš říkal o mé jízdě k Denikinovi i jeho dopisem presidentovi s líčením mého ubohého postavení i s jeho slitováním nad mými útrapami, že nic neznamenám. Já ve svých člancích a řečích p. dr. Beneše osobně nikdy do té doby nenapadl, ani ne v boji o plebiscit. Není též větší nespravedlnosti, jak jsem řekl, než přičítati mně jakoukoliv přímou nebo nepřímou účast na osobních útocích na dr. Beneše. Jestli jsem s ním všechny styky přerušil, bylo to v důsledku jednak aféry s Denikinem, kde zrovna jako tehdy i nyní po různých pokusech vysvětlovacích musím říci, že p. dr. Beneš nemluvil pravdu a nedůstojně se vykrucoval, čehož příčinu nemohu dnes a nemohl jsem dřív v jiném hledati než *v nedostatku odvahy k pravdě vůči těm kruhům socialistickým, od kterých p. dr. Beneš čekal ve všem podporu*. A to při mém známém způsobu bezohlednosti i vůči vlastním lidem, když toho vyžaduje věc a pravda, musilo ve mně vzbuditi nejhlubší odpor. *Vůči nepřátelům a odpůrcům býti bezohledným není ani uměním, ani zásluhou, kdežto nebát se pravdy vůči svým, bývá daleko těžší a svědčí o politickém charakteru*. Slovo „výlučně“ přirozeně ve mně vzbudilo přímo mravní odpor, zvýšený ještě tím, jak jsem to ve výboru zahraničním tehdy řekl, že „v listě p. ministru zahraničí tak blízkým bylo řečeno, že jsem se svým odporem proti Těšinsku zalezl jako zmoklý pes. Patrně za to, že jsem neuveřejnil napsaný už článek, poněvadž se říkalo, že je nemožný, když jsou bolševici u Varšavy“. Teprve potom přišlo zmírnění výroku „výlučně“ p. dr. Benešem ve výboru, ale jak to bylo opatrně,

téměř zas milostivé — „jen nechci snižovati“! A přece p. dr. Beneš věděl, co jsem dělal já i co dělal on a co nám vlastně prohrálo Těšin! P. dr. Beneš sice nyní říká, že vždycky byl proti tomu, aby byli chváleni nejen jiní, nýbrž i on sám, dokud věci nejsou konečně rozhodnuty, jak to na konferencích bývá, ale kdo čte články jeho francouzských korespondentů o něm, bude míti o tom asi jiné mínění. Ale mně se nejednalo o lichotky, o které nestojím, jen o pravdu a o tu jen proto, poněvadž měla politický význam. Nebudu také opakovati, jak se mne musilo dotknouti to, co psal p. dr. Beneš presidentovi o mém postavení v Paříži, o jeho lítosti nad mou bezvýznamností, a hlavně o tom, že příčina mého pesimismu byla v mém osobním zklamání, v tom, že osobně mne nedoceňovali. To byl vrchol.

Já, který jsem prodělal nejstrašnější ponížení, který se vždy přímo úzkostlivě vyhýbal všemu, co by vypadalo jako honba za osobní popularitou, a jak jsem řekl, který po urážlivém a ponižujícím telegramu Národního shromáždění zůstal v delegaci a pracoval dál a nesl odpovědnost za to, co bylo stále horší, já prý cítil podle p. dr. Beneše jen své *osobní* ponížení! Dál bylo těžko jít! Pan dr. Beneš sice nyní přiznává, že by to všechno nyní napsal jinak — ale o to se nejedná! *Jinak napsáno nebylo by to lepší, neboť nejde o to jak — nýbrž že bylo to všechno řečeno a napsáno*. Dnes jde o to, zda všechno, co jsem napsal ve svém memorandu a co bylo příčinou, že je mezi dr. Benešem a mnou nepřeklenutelná propast, bylo odpovědí p. dr. Beneše vyvráceno, nebo aspoň podstatně zeslabeno. A tu musím podle svého nejhlubšího přesvědčení říci, jak nahoře jsem napsal, že *nejen nic nebylo zeslabeno, naopak, daleko víc že mám dnes příčinu na všechno, co bylo v Paříži, dívati se ještě docela jinak, s pocity ještě trpčimi, a řekl bych mravně rozhořčenějšími, když za vším, co bylo, vidím a cítím to osudné slovo „zatím“ a vzpomenu si, že při všech těch našich jednáních o věcech ruských p. dr. Beneš „zatím“ nechtěl jednat s bolševiky; aby nepopudil proti nám*

Spojenec — a ruské emigranty, kteří ještě přece jen mohli vyhrát...

Až mne skoro mrzí, že to napsal...

I poslední iluze zmizela...

Doklady politických metod p. dr. Beneše.

V prvním dílu mého memoranda bylo předmětem mé odpovědi na dopis p. dr. Beneše presidentovi z r. 1921 všecko, co týkalo se mírové konference. Tam mohl jsem pro své tvrzení uvést důkazy jednak svým deníkem z konference, svými články i věcmi, na které jsem se docela určitě pamatoval, jako přímý jich účastník. Měla tudíž první část ráz dokumentární, za něž jsem mohl se do všech detailů zaručiti.

Pro můj osobní poměr k p. dr. Benešovi naprosto stačilo, co jsem tam uvedl. V druhé části, kde jsem vzal na sebe ukázat „prostředky politiky p. dr. Beneše, které v každém člověku, zvyklém mravnosti, budí krajní odpor“ a v čem je „hluboká propast mezi námi a světem Benešovým“ přirozeně nemohl jsem uvádět věci, které jsem sám zažil, nebo v kterých jsem měl účast, poněvadž nebylo mezi mnou a dr. Benešem vlastně od podzimu 1920 valných styků a po odpovědi p. dr. Beneše přestaly úplně.

Mohl jsem tedy posuzovat činnost p. dr. Beneše ve vnitřní politice jen z novin a ze sdělení politiků blízkých vedení státu, na němž jsem po smrti p. dr. Rašina musil mít opět velmi aktivní účast. Kdo jen trochu zná politický život, nejen jak se jeví veřejnosti, a zejména kdo je účasten na „dělání“ politiky, ví, co koluje věcí, pravých i fantastických, pravděpodobných i zřejmě vymyšlených a o všech nakonec ví jen tolik, že se těžko dají dokázat, a o mnohých že se vůbec v zájmu státu mluvit nemůže a nesmí.

Nechci to vztahovat speciálně jen na dr. Beneše, to týče se dokonce velké většiny politiků aktivně činných. To však zna-

mená, že svědectví o jejich činnosti, i když není bezvadná, je velmi těžko provádět. Člověk je odkázán na to, co zůstalo v novinách nedementováno, a to je ještě možno lehko přehlédnouti, a na zprávy osob, které měly účast na různých věcech, jež se někomu vytýkají a které přirozeně samy musí nésti zodpovědnost za svá sdělení. *V konkrétním případě mém jedná se o to, mohl-li jsem tam, kde se jednalo o věci nedementované věřiti těm, kteří mně poskytli materiál k mým vývodům.* O koho se jedná, je z toho, co uvádím, jasno. Pokud se hlavních týče, mohu jen říci, že p. dr. Štěpánek mluvil o své věci přede mnou, se dvěma aktivními ministry, že p. inž. Schwarz dlouho byl vynikajícím členem strany nár. sociální, vyšel z ní, poněvadž nedovedl schvalovati úžasný způsob, jakým byl ze strany vyštván posl. Stříbrný a požívá v žurnalistickém světě všeobecné vážnosti, dále, že pan min. rada Šimek byl po několik let sekretářem Pětky a požíval její naprosté důvěry, zejména také kol. Švehly a p. posl. Stříbrného naučil jsem ceniti zrovna v Pětce a nebyl jsem sám. Stříbrný byl nejbliž kol. Švehlovi a byl také jednu dobu jeho náměstkem a ostatně také jedním z mála ministrů, jimž president vyslovil obzvláštní uznání. Smím tedy snad říci, že jsem jejich údaje mohl s dobrým svědomím ve svém memorandu uvést. Onus probandi je přirozeně konečně na nich, a co mne se týče, jedná se jen o to, mohl-li jsem počítati na pravděpodobnost toho, co se mnou sdělovali.

Přijímal jsem všechna sdělení i novinářské polemiky po všem tom, co se mne tak hluboce dotklo v dopisu p. dr. Beneše presidentovi, přiznám se, hodně pod vlivem smutných zkušeností, kterých jsem s p. dr. Benešem nabyl, a které mne a priori při vši kritičnosti a objektivnosti, kterou jsem hleděl zachovat, musily přece jen proti němu zaujati. Nechci též popírat, že bych byl svůj úsudek, kdyby byl určen pro veřejnost, formuloval snad poněkud jinak, než jsem to učinil v důvěrném kruhu a ve volné, nepřipravené řeči, kde mluvil jsem však o věcech, které mně nikdy nemohly být lhostejné, poněvadž přece nejlépe vím, co zname-

naly pro náš život státní, jež bych si byl jinak přál a představoval v prvních letech po osvobození — ale byly přibližně tak vyřčeny a do veřejnosti se dostaly, a já za ně přirozeně nesu celou zodpovědnost.

Pan dr. Beneš velmi sebevědomě spoléhá na objektivní soud budoucnosti. Konečně to je jeho věcí. Na každý pád to sotva potvrdí to, co píše o svém poměru k národní demokracii, o tom, jak mu tato neodůvodněnými útoky splácela jeho benevolentní chování se k ní, a k zájmům vrstev, které zastupuje. Především konstatuji, že ani p. Frič ani p. Čerenský neměli se stranou co dělat. Že listy strany se musily zmiňovati o věcech, které tehdy celou veřejnost zajímaly, je velmi pochopitelné a že nebyli dobrovolnými obhájci p. dr. Beneše, je také přirozené. Pan dr. Beneš nebyl sice ještě tehdy v žádné straně, ale nebylo tajností, kde byl dřív a kam stále svým politickým přesvědčením patřil. Boj o ústavu, o státní jazyk a co s ním souviselo, o župní zřízení a hlavně také o poměr k Sovětům donutil národní demokracii k ostrému boji proti vládě, jež byl členem a zápas o Těšín musil jít přirozeně proti němu přímo. Pan dr. Beneš stal se představitelem všeho, co sám formuloval jako nový režim, co znamenalo svět naprosto odlišný od toho, jež měla za svou povinnost hájiti strana národně demokratická, věrna tradičnímu svému nacionalismu a Slovanství — a tak přirozeně se vyvinul poměr, kterého jsem se v zájmu zahraniční politiky státní v Paříži bál, když jsem p. dr. Beneše varoval, aby do vnitřní politiky se nevměšoval. Ovšem tenkrát jsem neměl tušení, že jen „zatím“ nechce jednat s bolševiky.

K tomu přišlo ještě, že listy, o kterých bylo veřejným tajemstvím, že na ně má naprostý vliv p. dr. Beneš resp. jeho zpravodajské oddělení, konsekventně a systematicky útočily na národní demokracii a hlavně zneužívaly úmyslného zdržování se naší strany od kritiky zahraničního vedení našeho odboje k plánovitému snižování vnitřní revoluční práce za tím účelem, aby jedinými „Osvoboditeli“ byli ti, kterým nehrozily za hranicemi ra-

kouské šibenice. A je charakteristické, že nejostřejší boj o 28. říjen nevyšel z naší strany.

Z tohoto rozporu mezi „novým a starým režimem“ vyrůstaly vzájemné útoky listů p. dr. Beneše a listů strany naší, a mohu jen říci, že se to, co psaly naše noviny o p. dr. Benešovi, naprosto nedá srovnati se soustavnou osobní štvanicí listů jemu oddaných proti mé osobě. Při tom pak je nejzajímavějším to, že jsem se já až do smrti dr. Rašína úmyslně vzdaloval aktivního zasahování do politiky a všechno jsem přenechával dr. Rašínovi. Pan dr. Beneš si dr. Rašína velmi chválí, a přece dr. Rašín měl na psaní našich listů nepoměrně větší vliv jako vrchní ředitel Národních listů než já, který jsem psal svou knihu „Ruskou krizi“ a přišel vůbec málokdy do města do redakce.

Pan dr. Beneš si také pokládá za zásluhu, že byl s tolika národními demokraty v poměru velmi dobrém a dokonce si počítá za něco, co by se mělo obzvláště ceniti, že se v obchodně-politickém jednání s jinými státy pečlivě staral o zájmy vrstev blízkých národní demokracii, obchodu a průmyslu. Nerozumím tomu ovšem, proč to má býti zásluhou, o níž by se mohlo zvláště mluvit. Myslím, že to bylo přední povinností zahraničního úřadu, poněvadž se tu jedná o náš vývoz, o platební bilanci státu a valutu, jež její pevnost přispěla dojista daleko víc k příznivému oceňování naší republiky než všechno ostatní. V tom jsem ovšem o nějaké zásluze p. dr. Beneše ještě neslyšel. A také bych protestoval, že se jednalo při tom všem o příslušníky národní demokracie a ne o stát, a jeho hospodářskou stabilitu. Je podivno, že vůbec může ministr zahraniční něco podobného napsati! Ale pokud se týče obchodních smluv a zahraničního obchodu vůbec, musím přece jen také připomenouti, že hlavním ulehčením našeho vývozu bylo pětileté privilegium naše proti Rakousku a Maďarsku, které já jsem dostal do mírové smlouvy, a že jsem to byl zase já, který od ministra Clémentela a pana Serruyse dosáhl uzavření provisorní smlouvy obchodní na základě staré obchodní smlouvy francouzské s Rakouskem. A uzavření obchodních smluv

druhých leželo přece jen na bedrech výtečných úředníků zahraničního ministerstva zrovna v oddělení obchodně-politickém, inž. Dvořáčka a pak min. rady Friedmanna — a ovšem také ministerstva obchodu. Je tudíž *i ta zásluha, kterou si p. dr. Beneš zrovna v tomto ohledu připisuje, ve skutečnosti daleko menší, než se jemu samému zdá.*

Ohledně strany práce nemohu ovšem říci nic jiného, než že stranu tu tvořil a vedl p. dr. Stránský, který ve všem byl naprostým straníkem p. dr. Beneše, takže všeobecně bylo mínění, že by bez souhlasu jeho tu stranu nezakládal. A když p. dr. Beneš věc kategoricky dementoval, vykládalo se to, v naší straně tak, že *nechtěl, aby živel tak rozkladný byl z naší strany odstraněn, dokud celou svou práci nedokoná...*

Ohledně uznání Ruska by bylo zbytečno znovu mluvit. Pro sblížení hospodářské byl patrně p. dr. Beneš dřív než od konference janovské — ale ohledně uznání de jure snad byla přece jen ještě jiná překážka, než vůle p. dr. Beneše, aby se k vůli otázce ruské národ nerozdvojoval. Strana nár. demokratická se stala tak vážnou součástí pro každou vládní kombinaci, alespoň pro strany sněmovní, že bylo přece jen na pováženou vehnat ji uznáním de jure do nesmiřitelné, bezohledné oposice.

A nyní k *jednotlivým příkladům „metod politiky p. dr. Beneše“*, na které odpovídá. Ohledně revolučních peněz praví, že on jimi disponoval, až když odejel prof. Masaryk do Ruska. To není odpověď na to, co já vytýkal — ani list presidentův dr. Krouskému, který cituje. Mně *jedná se o metody, o nic jiného.* Nevyúčtování státních přijatých peněz považuji za nepřipustné v řádném státním hospodářství. *I dispoiční peníze měly by býti vyúčtovány. Jejich povolení mělo by znamenati jen tolik, že je ten, komu se povolují, může vydávati na co on za dobré uzná, nevázan povolenými položkami budžetními, bez svolení vlády a bez kontroly Nejvyššího úřadu kontrolního, ačkoliv nevím, je-li poslední ustanovení našeho zákona účelným a správným se stanoviska přísně konstitučního — ale zúčtovány by býti měly. Ne-*

budu se omlouvati, že jsem nechtěl tvrditi, že si p. dr. Beneš revoluční nebo státní peníze nechal nebo nechává pro sebe. To myslím, že se mezi slušnými lidmi rozumí samo sebou. Něco takového bych mohl říci jen s doklady v ruce — a ještě nevím, jestli bych to dovedl vůbec udělati.

Zde jedná se o něco jiného. V Paříži si mně kdysi p. dr. Beneš *stěžoval, že na něm chtějí vyúčtování amerických peněz a to že je přece v revoluci nemožné, kde nelze s každým vydaným haléřem jít na veřejnost.* Přirozeně jsem s p. dr. Benešem souhlasil. Ale když potom se mluvilo, jak je to u nás zvykem, o peněžních otázkách, litoval jsem, že jsem tehdy neřekl p. dr. Benešovi, že by měl udělati aspoň jedno: vybrat si dva naprosto hodnověrné, všeobecné účty pořívající na politice nezúčastněné muže, předložit jim účty, dát si je schválit a jejich schvalovací vyjádření uveřejnit. Tak byl by náraz pokoj pro dr. Beneše i pro veřejné naše mínění, které je jako v každé, zejména mladší demokracii, hodně podezřívavé. Nebo kdyby se mohlo říci, že účty o vydaných peněžích prohlédl a schválil Nejvyšší kontrolní úřad — nebylo by potřetí žádné o tom podrobné zprávy ani veřejnosti, ani parlamentu.

Pan dr. Beneš sám víc, než bylo potřetí, mluvil o metodách nové, moderní diplomacie a sám tím zvykl veřejné mínění na to, že by se v demokracii mělo vládnout — na ulici, aby každý do všeho viděl, a proto se nemusí diviti, že ho berou jeho protivníci za slovo. Odpovědět jim, že jsou nactiutrháči, málo pomáhá, a naopak dotvrzuje to jen obecné mínění o jeho absolutistických metodách v jeho demokracii — a poněvadž je to tedy nepochybně rozpor mezi jeho slovy a skutky, proto jsem se o věci zmínil. Podezřívavé veřejné mínění se neuklidní, když se to odbude slovy infamie, kalumnie a když to i oddaná většina schválí.

To není v odporu s tím, co jsem řekl o revisích v Nejvyšším kontrolním úřadě. Řekl-li jsem nahoře, že mohl vydávání revolučních peněz dát kontrolovati Nejvyšším kontrolním úřadem beze zprávy zákonodárným sborům — pak jsem tím prostě chtěl

řící, že se jedná o revoluční peníze, kde stačilo by veřejnosti prosté: zkoumáno a schváleno! *V pravidelné službě státní jedná se však o něco víc*, o kontrolu, jestli se v jednotlivých resortech hospodáří podle parlamentem schváleného rozpočtu, nejen řekl bych globálně, nýbrž také v jednotlivých titulech a kapitolách a nejsou-li tam nezákonné virementy a nepoužívá-li se tedy státních peněz sněmovnou povolených na účely, které by snad ani neschválila. O tom má být podána zpráva v účetních závěrkách, event. ve zvláštních zprávách kontrolního úřadu. Co jsem uvedl o provedené kontrole v r. 1921 a 1922 a o tom, co o ní bylo známo, nebo bylo docela přirozeným veřejným tajemstvím v Nejvyšším kontrolním úřadě, i o tom, že *nikde nebyla o ní podána oficiální zpráva, na tom trvám* a mám o tom též písemné vyjádření vyššího úředníka N. K. Ú., který je nyní od r. 1925 ve službách soukromých.

Píše-li p. dr. Beneš, že jsem se mohl bližší dovědět v kontrolním úřadě — pak je to pravda. Také jsem se tam odtud dověděl, co sám p. dr. Beneš potvrzuje, že totiž zpráva o revisi v roce 1921 a 1922 vykonaná, aspoň do r. 1925 *z kontrolního úřadu expedována nebyla — a to jsem právě také já tvrdil.*

Mluví-li p. dr. Beneš o dohlídkách dalších, pak musím jen poznameni, že se při nich jednalo, jak sám uvádí, jen o speciální ruské věci, ne o kontrolu veškerého hospodaření zahraničního ministerstva, *tedy ani o propagačních, o peněžích na provádění mírových smluv atd.*, jak je to obvyklé v jiných resortech. Věc s druhou všeobecnou dohlídkou v r. 1928 není podle slov p. dr. Beneše ještě skončena, a proto jsem se posud o ní nedověděl. Co však se týče kontroly v r. 1921 a 1922, mám zprávu o ní od muže tak naprosto hodnověrného, že nemohu nic na ní měnit, tím spíše, že můj informátor je *ochoten pravdivost toho, co napsal, každou chvíli dosvědčiti. Musím tedy odmítnouti, že by bylo mé obvinění nepravdivé, jak se p. dr. Beneš vyjádřil. Prohlídka byla velmi důkladná, zpráva o ní byla podána a referenty podepsána, ale p. dr. Beneš tvrdí, že do ministerstva nedošla —*

tedy zde je očividně něco, co jsem mohl a musil vytknouti, když jsem se o tom dověděl. Co se týče toho, že zástupce p. dr. Beneše v ministerstvu byl v prvých dobách dr. Štěpánek, tedy se jedná nanejvýše o dobu do září 1920 — a kontrola skončila teprve r. 1922, je tudíž nemožným, jestli byly nepořádky, svalovat je na dr. Štěpánka, jakoby vlastně všechno zařizoval on — neboť není tajemstvím, že o vážných věcech rozhodoval p. dr. Beneš sám, třeba byl mnoho za hranicemi — a to bylo také docela v pořádku. Je tudíž svalování všeho na dr. Štěpánka podivuhodným, ale charakteristickým. Je také podivno, že p. dr. Beneš má za to, že bych mohl ptáti se p. dr. Koerneru na věci, na které se ho tázati nemám přece žádného práva, leda veřejně v budžetním výboru. *Že by si však toho p. dr. Beneš zrovna přál, velmi pochybuji.* Vzpomínám jen toho, jaké důsledky to mělo pro kol. dr. Matouška, když jako zpravodaj učinil jisté výtky, ač se ukázaly potom oprávněnými, poněvadž v mnohých zjednána náprava. Ostatně, je-li to, co jsem napsal, založeno jen na doslechu, jak tvrdí p. dr. Beneš, možno by bylo zjistit nejen u mého informátora, nýbrž i u pánů, kteří kontrolní a neexpedovanou zprávu podepsali a jejichž jména jsou mně známa. K tomu by předseda vlády ovšem musil dáti svolení. A pak bychom viděli, jsou-li má „obvinění formálně i věcně nepravdivá, založená na doslechu a neověřená“, jak se dr. Beneš vyjadřuje.

Ohledně *odstraňování nepohodlných osob* pje na sebe p. dr. Beneš takový hymnus, že na to prostě nechce se odpovídati. Že odstraňuje jen lidi „nehodné, neschopné nebo nepoctivé“, k tomu dojistu věří jen on sám, a i o té věře možno bylo pochybovati, vzpomeneme-li, o koho se také jedná.

Případ Jirákův.

Pan dr. Beneš myslí, že tento případ projednával pravoplatný soud, vyslovil se o Jirákovi i o svědectví p. dr. Beneše a tím že

je pro soudné lidi, pro právníky, politiky a pro celou veřejnost otázka sama řešena. Jsem tak neskromný, že mám se za soudného člověka, jsem právník i politik, a přece s dobrým rozmyslem a s klidným svědomím jsem řekl, co o celém případě soudím. V „České demokracii“ napsal hned po procesu p. dr. Gustav Heidler plně podepsaný článek, v němž charakterizuje Jiráka jako karieristu, patolízala a žvastala — ale o procesu se vyjádřil následovně: „Líčení bylo nedbale připraveno. Vyšetřujícímu soudci stačila úplně autorita dr. Beneše, stejně jako panu ministru spravedlnosti nebylo ani potřeba opatřit si na př. autentické znění smlouvy holandsko-francouzské, příslušné usnesení ministerské rady, úsudek ministerstva financí, posudek odborníků atd.“ To, co soud vypočítal na př. v rozsudku o výtěžku holandsko-francouzské společnosti, je holý nesmysl. „Řízení přelíčení bylo nechutné. Staří servilní přísluhovači se ani v republice nezměnili, měli rozsudek v patronašce a podle toho to vedli. Právo lidu napsalo, že je nám takových procesů třeba víc. Ano víc takových procesů a naše justice je děvkou ke všemu.“ Byl jsem touto aférou pobouřen, nyní cítím hlubokou trpkost. Není nic nového v tomto státě. Poznáváme samé staré známé.“ A p. dr. Heidler je dojista soudný člověk, jurista i politik, a k tomu byl tehdy členem strany, jejíž je nyní p. dr. Beneš vlastním vůdcem. Pan dr. Beneš tvrdí, že transakce s cukrem připravila se za jeho nepřítomnosti v listopadu. Podle výpovědi ministra Heidlerera byla smlouva v min. radě schválena už v září 1919 a radiováno o tom do Paříže. Kontradikeci o holandské transakci s cukrem p. dr. Beneš nevyvrátil. V soudním protokolu vyšetřovacím byl zásadně proti ní, ale při přelíčení vypověděl, že i vůči Jirákovu i Tůmovu se vyjádřil, že proti věci zásadně nic nemá, jen když se mu zabezpečilo jeho 100.000 tun vládě francouzské.

Pan dr. Beneš vysvětluje, proč musel míti jednání p. Jiráka za protizákonné, poněvadž nemluvil o dispozičním fondu. Doufám, že se dr. Beneš na tuto svou námitku nedívá jako na vážnou. Přece se nejednalo o to, aby se konstitučně a budžetně de-

finovalo, co ty peníze znamenají — Jiráček je prostě chtěl dát „příteli“ Benešovi k jeho politickým účelům. A tu přece nebude tvrdit p. dr. Beneš, že se neužívá jeho dispozičního fondu také k šíření osobní reklamy p. dr. Beneše doma i za hranicemi? „Ať si dá jen na př. předložit dopis p. Dominois do „Le Temps“, ve kterém píše, že „Pětka“ vykonávala jen vůli presidenta a dr. Beneše.

O rozmluvách p. Strimpla s Jiráčkem lépe nemluví, poněvadž p. Strimpl měl o všem referovati, měl jednati „opatrně, aby Jiráka neodradil“, což jsem dojista právem nazval „agent-provokatérstvím“ — a neměl vlastně o věci ani ponětí. Dnes dokonce přichází — aspoň jsem to ve zprávách dosud nečetl — p. dr. Beneš s automobilem slibovaným p. Strimplovi. Musí odpustiti — ale zdá se to zas nepravděpodobným, poněvadž ministerstvo zahraničních věcí, v kterém p. Strimpl měl tak význačné postavení jako osobní tajemník ministrův, nikdy netrpělo nedostatkem automobilů k soukromým účelům vynikajících úředníků. Je známa příhoda p. Hájkova na výletu do Karlových Varů s autem ministerstva. Ostatně ani p. dr. Beneš při líčení netvrdil, že by ty 3 cent. z kilo cukru byly podmíněny souhlasem s půjčkou, poněvadž ministerská rada už ji schválila, ba dokonce sám vypověděl, že mu Jiráček řekl: „Poněvadž se ta věc s holandskou skupinou ohledně cukru v každém případě provede, chtěli jsme, abyste z toho aspoň něco měl.“ Myslím, že mám úplně pravdu, říkám-li v konkrétním případě, že není podplácením, když se jedná o věc hotovou. O tom, že byla rozhodnuta, jsem už uvedl výpověď ministra, který ji vlastně prováděl, i samého dr. Beneše, a mohlo se jednat už jen o různé detailní námitky p. dr. Beneše. Jestli však chce vysvětlovati p. dr. Beneš rozpory mezi policejním hlášením, výpověďmi, před vyšetřujícím soudcem a při přelíčení věci známou „každému i mladému právníkovi“, že totiž nelze si pamatovati výroky doslovně, pak s ním souhlasím, zrovna tak jako že musí býti souhlas v podstatě věci a v obsahu. O to se však právě jedná, že na př. mluvil p. dr. Beneš jednou

o zásadním odporu proti transakci a pak už to bylo nezásadní atd. Jestli to už není podstatné, pak nevím, co by tím mělo být.

Jen mimochodem se dovídám z odpovědi p. dr. Beneše podivuhodnou věc, že totiž na Obchodní akademii vědělo více lidí o jeho stycích s cizinou. A já posud myslil, že to bylo tajemství, jež bylo přísně zachováváno, jako jsme to dělali my s Rašínem. Pan dr. Beneš ovšem pak se zbytečným pathosem říká, že i jestli byl p. Jiráka jeho přítelem, že by jím přestal být, kdyby ho chtěl koupit penězi za takých okolností a prohlašuje sebevědomě: „To je moje morálka.“ Snad i několika jiných. Ale punctus saliens je, chtěl-li ho Jiráka koupiti — a o tom mám z objektivního zkoumání celého procesu své pochybnosti. Ačkoliv ještě jednou opakuji: Jiráka jsem neznal a neznám, řeknu víc, při celé věci jsem se nemohl zbavit přímo tíživého dojmu, že mohl dr. Rašín tohoto člověka vzít do revisního odboru jako chefa a všecko, co nabízel p. dr. Benešovi, se mně zdálo být přímo groteskním, když jsem vzpomněl, že i ty peníze do Paříže i ty v Praze nabízel p. dr. Benešovi chief revisorů těch samých bank a průmyslníků, kteří měli ty peníze dávat. Tato osobní stránka p. Jiráka však pro metodu p. dr. Beneše nehraje žádnou úlohu. Dejme tomu, že chtěl skutečně p. dr. Beneše podplatiti, — ale pro koho? Pro sebe? Což on dělal ty obchody? Tedy pro Pragobanku a p. ředitele Tůmu? Ale ten byl osvobozen a p. dr. Beneš sám i p. Strimpl při líčení dotvrzovali bezúhonnost Tůmovu! Pravdu má p. dr. Heidler — *mohli být odsouzeni oba — ale ne Jiráka sám!*

Avšak jak řečeno, i kdyby skutečně chtěl Jiráka podpláceti — *bylo potřeba toho reklamního zatčení, které se hodilo do kina, ale ne do kabinetu ministrova na pražském hradě?* Což p. dr. nechápe, že v tom je to, co mne mravně odpuzovalo? Jistě nepotřebuji od p. dr. Beneše poučení o morálce. Já byl bych Jiráka prostě vykázal ze dveří a řekl p. dr. Rašínovi, aby si vzal jiného chefa svého revisního oddělení, poněvadž to, co dělal, byla nechtutná snaha zavděčiti se p. dr. Benešovi a kdybych v tom viděl

jen stín pokusu o podplácení a chtěl třeba stanoviti odstrašující příklad, udal bych prostě Jiráka státnímu zastupitelství a to by už musilo dělati svou povinnost. To je *moje morálka*, pane dr. Beneš! *Se svou bezúhonností nedělám reklamu!* Naopak vždy zejména ve schůzích prosím, aby naši lidé o ní nemluvili, když mně jí chtějí prisuzovati jako zvláštní zásluhu. *Ale provést si celé divadelní představení s připravenými detektivy — ne, to se nedělá!! Za takovou morálku bych se velmi poděkoval.* A snad ne já sám!

Co pak se týče dopisu Jiráka ohledně toho, co s ním p. dr. Beneš mluvil o ministrech, bylo by přece dobře, kdyby mluvil o tom, že jsem jej nařkl poněkud méně s vysoka a vzpomněl si na svůj výrok před soudem: „Ptal jsem se při rozmluvě Jiráka, kdo je na tom obchodně interesován, myslil jsem tou otázkou zvědět, kdo mimo mne dostal nebo dostane peníze. Na to mi Jiráka pověděl, že není na tom přímo nikdo interesován. Na ministry přišla proto řeč, že jsem se ptal na vysvětlení, proč jiní ministři jsou pro tento obchod, kdežto já jediný jsem proti němu.“ To není novum, to jsem uvedl na straně 89. svého memoranda a proto by měl být p. dr. Beneš méně povýšeným nad mými „pojmy o pravdě a mravnosti“.

Pan dr. Beneš se přece neptal Jiráka na věcné důvody ostatních ministrů — ty znal anebo mohl znáti přece lépe než on ze spisů, které o věci jako každý ministr dostal i z jednání ministerské rady, kde se konečně snad také pronášejí nějaké argumenty. A proto jsem mohl pokládati psaní Jiráka za dost vážné, abych je uvedl — nehledě ani k tomu, že mně bylo velmi zajímavým pro psychologii člověka, jehož neznám a jehož jednání jsem mohl posuzovati jenom z toho, co o věci bylo napsáno. Já tedy *s celou rozhodností trvám na tom, co jsem napsal, poněvadž nic mně nemůže být odpornějšího, než celému světu takovým theatrálním způsobem ukazovat, jak jsem čistý a nepřístupný!*

V jednom však má p. dr. Beneš pravdu, že jsem ke svému úsudku přišel až později, poněvadž jsem na začátku roku 1920

byl se svou ženou u p. dr. Beneše na přátelské večeři. Nebyl jsem při procesu Jirákově v Praze, byl jsem ještě v Paříži a měl jsem opravdu jiné věci v hlavě, neboť vše, co se dělo u Denikina, mne po návštěvě u něho bylo dvojnásob blízkým. Slyšel jsem dojisty o celé věci, ale slyšel, jako spousta ostatních. Teprv když jsem byl donucen mysliti o tom, co p. dr. Beneš dělá, všiml jsem si věci blíž a když jsem nyní byl nucen mluvit o metodách, byl proces Jirákův jednou z prvních věcí, o které jsem chtěl být blíže informován, a tu jsem teprv dostal doklady, z nichž jsem viděl celý dosah té nepěkné causa Jiráka.

Odstranění poslance Düricha.

Dověděl jsem se také později, že hlavní boj proti Dürichovi vedl na Rusku Štefánik. S tím jsem však o věci nemluvil. Byl to p. dr. Beneš sám, který mne v Paříži poučoval o tom, že uvedl Dürich v jakési manželské věci v omyl kardinála Ametta, což mu p. dr. Beneš počítal za velké provinění, a za druhé, že bral od carské vlády subsidií. Měl jsem tedy informaci z „první ruky“ a poněvadž mně tehdy p. dr. Beneš pranic neříkal o tom, že to byl boj Štefánika proti Dürichovi a já z jeho velmi rozhodného proti Dürichovi vypravování neměl a nemohl míti dojem, že by on cokoli v té věci chtěl mírniti — zrovna naopak — myslím, že je opět jeho obvinění, že „bez informací, bez znalostí faktů „vrhám na něho pohanu““ nejméně řečeno, ukvapené.

Odstranění Stříbrného.

Pan dr. Beneš začíná tím, že cituje, co jsem napsal, „že není důkazu pro mou přímou účast na tom, co se stalo. Nerad by tvrdil něco, pro co není přímých důkazů“. Ale pak přidává „jak ze všeho se zdá, to přece více méně tvrdí, naznačuje, napovídá.

Jakoby by bylo cílem celého toho výkladu: Snad z podezírání přece *něco uvízne!*“ Pan dr. Beneš se trochu zapomíná a mluví tónem pro naše čestné řízení naprosto nepřipustným. Co oba píšeme, je určeno, pokud já vím, pro dva důvěrníky. Pan dr. Beneš má možnost prokázati neoprávněnost toho, co říkám a naši pp. důvěrníci posoudí, byl-li jsem bona fide a mohl-li jsem dovědět se pravdy. Svůj způsob mluvení si může p. dr. Beneš ponechati, až *jest-li věc půjde do veřejnosti*. Pro čestné řízení jsou však jistě obecně přijatá pravidla, která bych chtěl, aby byla zachována, jak snažím se zachovati je já.

Proč jsem uvedl věc Stříbrného, mohu velmi jasně říci: Pp. Šimek a Trnobranský učinili výpověď jako svědci, tedy pod trestní sankcí svědeckých výpovědí. Pan prof. Trýb i p. Klofáč sice dementovali, ale prof. Trýb vystavil *antedatované* vysvědčení bez prohlídky nemocného a p. Klofáč je hlavním činitelem celé aféry. Je tedy přirozeno, že jediným dostatečným dementi by bylo udání pro křivé svědectví na pp. Šimka a Trnobranského, anebo jak jsem napsal, veřejné prohlášení dr. Beneše, že Klofáč zneužil jména dr. Beneše, jak to plyne z prohlášení dr. Šámala ohledně presidenta.

Mluvit o kalumniích Národních listů, když po obvinění p. dr. Benešem v listě legionářům, že „šíří o něm nepravdy, zejména také v případě Stříbrného“, žádaly od p. dr. Beneše toto dementi, není odpovědí — nanejvýš nadávkou.

Ale z nynější odpovědi p. dr. Beneše vychází něco, co by jej samého mělo vésti k tomu, aby užíval opatrnějších výrazů. Sám konstatuje, že se o dopisu dr. Trýba dověděl „teprve přímo od sen. Klofáče při schůzce s dr. Kloudou a Frankem, *týž den po tom*, když o dopisu sen. Klofáče mluvil napřed s Františkem Stříbrným.“ Pak říká, že napřed nic nevěděl a k ničemu souhlas nedával atd. Věřím, a přiznám se rád, že jsem to také nikdy nemyslel, že by p. dr. Beneš měl ve věci nějakou *iniciativu*. Také jsem nic podobného ve svém memorandu netvrdil, řekl jsem jen, „že p. dr. Beneše z účasti na této úžasné aféře nemohu úplně

vyloučiti“ a ještě při tom dodávám, leda by p. Klofáč se dopustil jedné z nejosklivějších lží.

Ale z toho, co nyní p. dr. Beneš sám napsal, jasně podle jeho vlastních slov vychází, že *hned po úžasném pokusu zbavit se Stříbrného zavřením do ústavu se o všem od Klofáče samého dověděl, a že neudělal z toho důsledky, které by udělati musil, kdyby se na věc díval jako já, a jako celá soudná veřejnost.* A není snad ani neoprávněná otázka, proč se ti vůdcové strany i on sešli *hned* po rozmluvě Klofáčově s Frant. Stříbrným? *Myslím tedy, že by p. dr. Beneš měl všecku příčinu být méně — kategorickým* v posuzování toho, co jsem napsal já i Národní listy, ostatně bez mé jakékoliv účasti. Pan dr. Beneš by ostatně také neměl přehlížeti, že v otázce odstranění Stříbrného ze strany jeho list sjezdu měl dojista vliv, že dále antagonismus Beneš—Stříbrný byl veřejným tajemstvím a že po vyloučení Stříbrného ze strany p. dr. Beneš zaujal v ní vůdčí místo — Stříbrného. Jestli tedy přijal úžasné sdělení Klofáčovo bez důsledků, nemá nejmenšího práva mně vytýkati nějakou lehkovážnost v obviňování. Já ovšem se o věci této dovídám až nyní od něho samého, ale z věci vysvítá, že Národní listy měly všecko právo po obvinění v listu legionářském žádati od p. dr. Beneše určité prohlášení a já napsati, co jsem napsal, když toto prohlášení nepřišlo. Pan dr. Beneš sice velmi energicky tvrdí, že na kalumnie listů neodpovídá a já že dělám totéž, ale zapomíná, že sám napřed útočil v listu legionářům na Národní listy, že se proti němu dopouštějí nepravd a proto že měly Národní listy plné právo žádati jasné jeho prohlášení, a takovou oprávněnou žádost, že p. dr. Beneš nemůže nazvati kalumnii. Jinak je celá polemika p. dr. Beneše velmi podivná. Jeho list strana neuvěřenila a já mám doslova jej znát! A jen bych poznamenal, že měl p. dr. Beneš sám dementovat Stříbrného, jestli ten skutečně řekl: „Přesvědčil jsem se, že Beneš nemá s touto věcí nic společného a že mu nebylo o ní nic známo“, poněvadž sám uvádí, jak se o ní dověděl, hned jak mluvil Klofáč s bratrem Stříbrného

o blázinci. Ale to jen tak mimochodem. Zrovna tak nebudu se omlouvat, že jsem přehlédl správné datum a napsal 11. místo 12. září. Tento hřích bez omluvy přiznávám.

Případ Perglerův.

Pan Pergler je dnes poslancem a dojista si vyřídí sám svou věc s p. dr. Benešem. Konstatuji jen dvě věci velmi závažné, které ovšem p. dr. Beneš prohlašuje za méně významné a na věci nic neměnící, a sice otázku pian a dr. Reichmanna. Nyní doznává p. dr. Beneš, že po důkladnějším šetření našel, že „obvinění p. Perglera z obchodování piany „nemůže“ spravedlivě vytýkat a že v této věci byl, p. dr. Beneš, „úřadem uveden v omyl“. Pan dr. Beneš to nazývá „detailem“, na věci samé nic neměnícím. Pro nás, kteří přirozeně neznáme úřední data, bylo toto obvinění to nejhorší, a já se přiznám, že jsem až do čtení brožury p. Perglera, kde ohledně tohoto obvinění jsem začal míti své pochyby, zrovna k vůli tomu choval se k p. Perglerovi odmítavě — a to myslím bylo všeobecné. Nepořádky v úřadě konečně už v ministerstvu zahraničí nepřekvapovaly. Pan Pergler zrovna těmi piany — tedy věcí, které i ten nejprostší člověk rozumí, těžce byl obviněn. A p. dr. Beneš dokonce to řekl také v odpovědi na interpelaci, a teprve nyní dal věc znovu prozkoumati. Pan dr. Beneš *musí sám přiznati, že je to přímo úžasný fakt.* Víím, že má dr. Beneš mnoho práce — často snad zbytečné, a že se mu tedy může přihoditi omyl, ale zde jednalo se o obvinění vyslance, zástupce republiky, z jednání podvodného, které p. Perglera diffamovalo, a z toho *jej obvinil p. dr. Beneš v pečlivě připravené odpovědi na interpelaci!* Myslím, že je to věc ve spořádaném životě úředním přímo neslýchaná! A mně p. dr. Beneš vytýká jako povrchnost, že jsem neudal správně neobyčejně závažnou věc, jestli psal svůj list legionářům 12. a ne jak omylem uvádím 11. září!

A stejně je to s druhou věcí, totiž s p. Rajchmanem, který spáchal dřív nějaký podvod, a o němž opravdu p. dr. Beneš p. Perglerovi napsal, aby si ho sebou vzal do Tokia, což také p. dr. Beneš ve své odpovědi popřel. Dnes vysvětluje, že sice to p. Perglerovi napsal, ale že si v návalu práce popletl p. Havlasu s p. Perglerem. Také to je konečně možno a není tak závažné, jako věc s obchodem s piany, ale v odpovědi na interpelaci to přirozeně působilo nepříznivě pro p. Perglera, když ministr konstatoval, že v té věci nemluvil pravdu.

Ostatně vyčítat p. Perglerovi nepořádky, intriky atd., když mu tam poslal Rajchmana a ještě k tomu Nováka, který na cestě kradl peníze z psaní a ještě to nyní opakovat, je snad přece jen podivné. Tím spíše, že neodpověděl na to, že *křivě*, jak tvrdí p. Pergler, obvinil tohoto z nepřiměřené zálohy na cestu do Tokia v obnosu 15.000 yenu, kdežto p. Pergler tvrdí, že má doklady z ministerstva o vyúčtování pouze 202 yenu i o tom, že neúčtoval ani příslušející diety. Také neodpověděl na to, že pan Pergler rozhodně odmítá, stejně jako ten obchod s piany, obchod s hedvábím. Ani na to, že Novák, kterého Perglerovi z Prahy poslali, a kterého v Praze pustili dokonce do šifrového oddělení, dopustil se v Tokiu nových podvodů, a ani na to, co je přece jen už víc než omyl, že zapomenutí, že Rajchmanovi zvýšeny požitky na výslovný rozkaz p. dr. Beneše, ačkoliv měly býti podle rozpočtu redukovány. A bylo by konečně také velmi vážné, je-li pravda, co tvrdí p. Pergler, že se mu p. dr. Beneš sám přiznal, že se Rajchman před válkou dopustil podvodů v Právu lidu. Nemohu tudíž naprosto ničeho změnit na tom, co jsem o odstranění p. Perglera řekl.

Výpověď před kárným výborem ve věci Gajdově.

Pan dr. Beneš dokazuje z textu konečného usnesení, že bylo nesprávně formulováno, když bylo v něm řečeno, že p. dr. Beneš

prohlásil, že se Stříbrným nikdy o oktroji nemluvil, poněvadž hned na další stránce téhož usnesení je řečeno, „že volební reformu předloží min. předseda a že se rozvrstvení hlasů ukáže; kdyby nebylo vypsání voleb nových možným, zbývá cesta oktroje.“ Přirozeně to беру na vědomí, tím více, že také formulace druhého odstavce ukazuje na nedostatečnou zběhlost v politických věcech toho, kdo protokol formuloval. Ale místo, aby p. dr. Beneš vyčítal mně, že jsem dál usnesení kárného výboru nečetl, což je pravda, poněvadž jsem jej vůbec nikdy do ruky nedostal, mohl bych já právem vytýkati p. dr. Benešovi, že si své svědectví před podpisem nedal předložit, že je nepřčetl a neopravil, jak to každý svědek je povinen dělati a také to dělá.

Účast na vyvolání procesu s Gajdou.

Pan dr. Beneš zase mluví docela zbytečně o neslušnostech, zavilých lžích národně demokratické žurnalistiky, neboť sám říká, že dal své prohlášení až 30. července 1926. Ale co mně se týče, je věc ještě podivnější. Celý útok proti nesprávnosti mých tvrzení zakládá na tom, že já nevěděl, že je datum 30. června, návštěvy Šnejdárkovy u dr. Beneše a jeho prohlášení o tom mylné a že mělo být 22. dubna. Jemu stačí říci: „Ačkoliv měl, *jak se zdá*, v rukou konečné usnesení“ kárného výboru), aby mně vytýkal v obvyklém svém závěru celou řadu provinění. Konstatuji, že jsem konečné usnesení nikdy neviděl a viděti nemohl, poněvadž bylo tajné a že jsem tedy optima fide činil své závěry z falešného data, které udal sám p. dr. Beneš, a které opravil teprv p. Gajda. Bylo to zbytečno mluvit o tom víc. Jenom řeknu, že bych byl celou věc přirozeně nenapsal, kdybych nesprávným údajem p. dr. Beneše samého nebyl uveden v omyl. A loyálně dokládám, že nemám tedy důvodu, spojovati p. dr. Beneše s aférou Gajdovou, ačkoliv celá historie hlášení generála Šnejdárka o soukromém

hovorů i oficiální oznámení toho, co p. Šnejdárek řekl, není zrovna nejpěknějším úkazem našeho života.

Peníze pro p. Boháče.

Celou věc mám přirozeně od p. posl. Stříbrného, který za ni zodpovídá dopisem, jež níže uvádím. Jenom malou poznámku o logice argumentů p. dr. Beneše: „Hlavní osobou, která věc může *objektivně* rozhodnouti, je zde p. Boháč.“ Toho jsem se měl zeptat a jeho svědectví uvést. Nehledě ani k tomu, že je to velmi podivné žádati ode mne, abych s věcí, o které jsem myslel, že zůstane naprosto důvěrnou, šel k p. Boháčovi, přece jen nemohu dobře chápati, že by hlavně on ji měl „objektivně“ rozhodnouti. Pramene jsem ovšem neudával, poněvadž by to bylo velmi zbytečné, jelikož se to od nikoho jiného nežli Stříbrného vůbec dovědět nemohl.

Od p. posl. Stříbrného jsem dostal následující dopis: „K Vašemu dotazu milerád Vám sděluji: O mé rozmluvě s p. Boháčem o poměrech ve straně mluvil jsem s Vámi, pokud se pamatuji dvakrát. Po prvé ještě když jsem byl členem strany čsl. socialistů, kdy jsem si Vám stěžoval na to, že p. dr. Beneš peněžně podporuje také opoziční stranu a po druhé jsem o tom mluvil s Vámi po mém vyloučení ze strany nár. socialistů.“

Nepamatuji se na to, co jsem Vám z oné rozmluvy sdělil, ale za to pamatuji se dobře na to, co mně p. Boháč říkal. Bylo to v budově ministerstva železnic, kdy mne p. Boháč navštívil. Jako starší známí posteskli jsme si na veřejný život. Pan Boháč si stěžoval na neuznání ve straně vlastní a užil slov, že u nich jsou poměry, kde maturita je přítěžující okolností pro členství ve straně. Pan Boháč měl zvláštní fixní ideu — urovnávatí můj dlouholetý spor s Benešem a proto vždy na toto téma zabočil. Aby snad přesvědčil mně, že to se mnou myslel upřímně — odpověděl mně na mou otázku, dává-li Beneš peníze jeho straně —

kladně — mluvil o 200.000 Kč, jež několik dní předtím dal poukázati straně. Vylučuji jakýkoliv omyl.

V následující ministerské radě soukromě interpeloval jsem Beneše, že podporuje za zády strany opoziční hnutí. Dr. Beneš mně to popřel a k zesílení svého tvrzení užil výrazu „na čestné slovo“. Pamatuji se, že jsem Beneše hned zakřikl, aby neplýtlval čestným slovem — protože mně to řekl Boháč. Pamatuji se, že jsem tím uvedl Beneše v zřejmé rozpaky a on mně odpověděl: „Boháč Vám to řekl? To je skandál — takové věci se nevypravují.“

Tím jsem považoval tvrzení p. Boháče za potvrzené. Netvrdil jsem, že ty peníze přijímal od Beneše Boháč, kdo je přijímal a od koho, nevím.“

Pan Stříbrný píše ještě o aféře Koburgově, což uvedu níže a končí následovně:

„Tímto asi sdělil jsem Vám vše, co si pamatuji, ač nevylučuji, že při kladení konkrétních otázek by se mi vybavily nové detaily. Píši Vám suše ve vědomí své zodpovědnosti. Asi tak, jak bych pod následky trestní sankce vypovídal před soudem.“

Nemám, co bych k celé věci přičítával.

Ohledně p. Friče řeknu jen tolik, že opravdu nechápu, jak pan dr. Beneš může od mne žádat, abych já shledával a procházel všechny jeho řeči a exposés, když jemu samému s jeho velkým úředním aparátem stanou se takové omyly jako ve věci Gajdové a Perglerové. Četl jsem to v nějakém listu, dojísta ne v Rudém právu, které jsem vůbec nikdy nečetl, a poněvadž to nebylo dementováno, uvedl jsem to. Pan dr. Beneš má tolik listů k dispozici a tolik lidí, kteří mají povinnost upozornit ministra a event. žádat o dovolení, aby dementovali falešné zprávy, že mám právo brát věc za správnou, když není dementována.

Co se týče Koburgské aféry, přiznávám, že p. dr. Beneš formálně má pravdu, že on zákon nepřinesl, t. j. do sněmovny, poněvadž tento zákon do sněmovny musil přinést ministr spravedlnosti. Ale ohledně toho, že „stejně se zaň proto v ministerské

radě nemohl přimlouvat, a skutečně také se nepřimlouval“ a že „hlásil podle své povinnosti, když otázka od jiných byla přinesena a k veřejné diskusi dána, min. předsedovi, že pro Cyrila zakročoval u mne vyslanec bulharský a že pro Josiáše zakročoval stejně u mne vyslanec německý Koch (který později svou intervencí odvolal); své mínění o věci samé jsem nikdy neměnil“, uvádím jen druhou část listu Stříbrného a přidávám k tomu jen, že p. Stříbrný vypravoval celou věc před dr. Dolanským, který byl tehdy ministrem spravedlnosti a ten jeho vypravování ohledně změny smýšlení p. dr. Beneše cele potvrdil: „Tázal jste se mne dále, co vím o aféře Koburkově. Pamatuji se na záležitost Koburka. Po první referoval o ní dr. Beneš v ministerské radě ve prospěch Cyrila. Za několik neděl změnil své stanovisko a referoval nám znova v ministerské radě a sice tentokrát ve prospěch Josiáše. Divil jsem se tomu a vytkl dr. Benešovi, že jedenkrát ohání se slovanstvím Cyrila a po druhé mocenskými zájmy Josiáše. Pamatuji se, že v té době ministr justice Dolanský zdržoval nějaké vyřízení záležitosti ve shodě s Benešem. Já sám ujal se slova v min. radě (bude to v protokole) a varoval jsem ministry, aby v této záležitosti nepřijímali intervence, že z toho bude ostuda. Sdělil jsem, že Cyril prostřednictvím bulharského vyslance učinil mně návštěvu, ale že jsem se zapřel. Na mou otázku, proč Beneš mění své stanovisko, odpověděl mně, že toho vyžadují mocenské poměry.“

Pokud se týče dodatku, o kterém mluví p. dr. Beneš, dověděl jsem se následující, což uvádím, ačkoliv mne se věc pranic netýče, ale je konečně pro celou záležitost zajímavá.

Zákon, jak byl předložen, nepomáhal Cyrilovi, kterému většina, osmička, chtěla z důvodů politických pomoci. Já sám v osmičce velmi vřele pro to playdoval. Z usnesení osmičky byli pověřeni dr. Dolanský a dr. Bobek, aby do zákona vypracovali dodatek („v den jeho úmrtí“, jestli se dobře pamatují), který by princ Cyrilovi pomohl. Byl jsem pro to také z důvodů hospodářských. Uváděl jsem, že nechci sice, abychom tím politicky

chtěli získávat Bulharsko, ale že nesmíme zapomínati, že by stálo jisté rozladění bulharského dvora, aby naše veliké dodávky do Bulharska, o něž se také tenkrát jednalo, nebyly příznivě posuzovány. A konečně že se přece jedná o bratra slovanského panovníka.

Dr. Dolanský a dr. Bobek dodatek do zákona vpravili, ale mezitím úředník ministerstva zahraničí, snad proto, že už bylo toho k jednání potřebí, běžel k tajemníku osmičky, m. r. dr. Cáhovi, vzal od něho původní, neoprávněný text, ten ve sněmovně odevzdal a následkem toho zákon přijat bez dodatku a princ Cyrilovi nepomohl. Pak snažili jsme se v osmičce o to, aby zákon byl ve sněmovně opraven, ale nebylo toho už možno dosáhnouti — a tu se říkalo, že ministerstvo zahraničí je proti tomu. Co tedy p. dr. Beneš v závěru praví, myslím, že je naprosto neodůvodněné a mohu spíš já říci, že to, co praví o tom, že se v min. radě za zákon nepřimlouval a že své mínění o věci samé nikdy neměnil, neodpovídá pravdě, ačkoliv on hleděl celou věc „zjistiti a verifikovati“.

Výtky vzaté z politických klevet a pomluv.

Jedná se o ilustrační fakta, jednak o to, co píše v Nové Evropě p. Ing. Schwarz o pp. Hájkovi a Laurinovi, pak co tvrdí p. dr. Kahánek o interpelaci ohledně Marmaggiho a o dopisu Stříbrného min. předsedovi Černému. Pp. Hájek a Laurin všecko popírají, ohledně p. dr. Kahánka se p. dr. Beneš diví, že mohu věřiti jednostrannému svědectví p. dr. Kahánka a dopisem Stříbrného se nechce vůbec zabývat.

Poslední je ovšem velmi pohodlné, ale málo přesvědčivé. Líčení p. inž. Schwarze, jak jsem je uvedl, neodvážil se nikdo z účastníků sezení předsednictva strany popírat. Jen p. dr. Beneš je popřel ve svém listu legionářům a v senátě. Proč neuvedl

žádného svědka z účastníků schůze? Pan ing. Schwarz rozhodně trvá na svém líčení.

Když o věci Hrizbylově věděl p. dr. Beneš hned jak byla v novinách a jednalo se o jeho dva tiskové referenty, proč nedal ihned věc dementovati? Píší jiné věci, které by psát nemusili — tedy by také neškodilo, kdyby hned tehdy byli konstatovali, co podle nich je pravdou. Ostatně oba páni popírají, že by o věci s p. Hrizblem mluvili při dvou schůzkách v kavárně, ale z toho nevychází, že by s ním nebyli mluvili jindy a jinde a že na něm řečených informací vůbec nikdy *sami* nežádali. Co pak se týče p. dr. Kahánka, konstatuji, že p. dr. Beneš s takovým opovržením nesoudil o něm, dokud byli v jedné straně. Já slyšel o p. dr. Kahánkovi jenom samou chválu, když jsme byli v Pětce — a pro mne ovšem neztratil na kvalitě, poněvadž nepatří víc k straně p. dr. Beneše.

Výtky, jež přejímám od p. Borského.

Pan dr. Beneš cituje vysvětlení p. dr. Werstadta o tom, co napsal p. dr. Borský ve Frontě. Není možno říci, že by bylo úplně přesvědčivé. *Omyly, jichž se nevyužívá, přirozeně nikdo nemá za úmyslné, ale tohoto omylu užil p. Papoušek k obvinění dr. Borského, že tak jako Beneš i on sám vzkázal Maffii „nedělat revoluci bez svolení pařížské Národní rady“.* Opakuji prostě, že dr. Borský veřejně říká, že vše to ukazuje na pokyn dr. Beneše. Je tedy věcí p. dr. Beneše, aby si to s Borským vyřídil.

Pan dr. Beneš zase píše tónem, proti kterému se musím nejrozhodněji ohradit. Ten ať si nechá pro jiné příležitosti a pro polemiku s někým jiným. Naprosto nesnesu, aby mně p. dr. Beneš obviňoval, že „nemám odvahy formulovati (něco) svým jménem a jsa si vědom nesprávnosti svého postupu, že zase činím tak jen ve formě náznaků a narážek“. Rád bych věděl, koho jiného je možno myslet jako informátora presidentova o tom,

že si Borský vymyslel řeč Stříbrného, když v deníku Borského je tehdy výslovně mluveno o rozmluvě o torato omylu s dr. Benešem? Že dr. Beneš knihu presidentovu před vyjitím četl, není domněnka, za kterou by byl p. dr. Beneš oprávněn k takovému tónu proti mně, poněvadž sám to vysvětluji vzdáleností mezi oběma, která činila nemožným, aby oba do detailů věděli, co jeden bez druhého musil dělati. Pan dr. Beneš by si mohl uspořít poznámky, že jsem se měl zeptati presidenta. Nemohu říci nic jiného, než že je to prostě nevkusné, kdy p. dr. Beneš lépe než kdo jiný zná náš vzájemný poměr.

Měl jsem tudíž naprosto právo souditi, jak jsem to napsal a nemám nejmenší příčiny na tom co měniti. Nerozumím také, proč bych neměl psáti zrovna zde o zabrání cesty p. dr. Borského do Ameriky na pozvání Carneggieho nadace a o nátlaku na vydavatelstvo Národní politiky, poněvadž je to politické. Myslím, že všechno, co píšeme oba, je výhradně politické — poněvadž ani jednomu ani druhému do jiných věcí každého z nás naprosto nic není. Jen bych musil se velmi ohraditi, aby jednou i druhou věcí se zabývati náleželo *především* žurnalistickým korporacím. Myslím, že mám alespoň takové právo o tom mluvit, jako kdo druhý. Konstatuji tedy, že o tom p. dr. Beneš zde mluvit nechce. Proč mám právo přepisovati autorství článku v Českém slově přímo nebo nepřímou jemu, jsem řekl, a nemám co na tom měniti.

Svědectví p. Šimka.

Odkazuji na vyžádanou od něho odpověď, kterou ke konci přikládám. Já sám v této věci musím především konstатовati, že p. Šimek mluvil v procesu jako svědek a že tudíž jednalo by se o křivé svědectví. Co se týče věrohodnosti, už jsem podotkl, že byl sekretářem „Pětky“, tedy po dlouhou dobu vlastně nejdůležitějšího orgánu republiky. Já jsem jej neustanovoval, spíš jsem

měl jisté vzpomínky z Vídně, které by mne pro něho přímo nepředisponovaly, ale všeobecná důvěra, které se v „Pětce“ těšil, musila i pro mne býti rozhodující.

Ponechám přirozeně p. Šimkovi, aby své svědectví obhájl, sám jenom připomenu, že p. Stříbrný prohlásil pouze, že *přihlašoval* p. dr. Beneše do strany, což ještě neznamená, že byl již přijat. Rozporu mezi daty, které p. dr. Beneš uvádí za důvod svého popírání věci, tedy není. Nebylo tudíž potřebí s takovým zadostiučněním volat: „Je třeba pádnějšího důkazu o tom, jakých lživých svědectví se p. dr. Kramář dovolává?“ Vždyť celá věc se točí okolo toho, že byl ve straně odpor proti přijetí p. dr. Beneše a p. Šimek tvrdí, že nakonec p. Klofáč nehledě na tento odpor samovládě p. dr. Benešovi legitimaci vydal. To všechno p. dr. Beneš nevyvracel — ale mluví o lži. Ale kromě toho myslím, že by vůbec měl p. dr. Beneš poněkud opatrněji vyslovovati své „zdrucující“ úsudky a nepopouštět tak lehce uzdu svému známému temperamentu. Pan dr. Beneš chce usvědčiti mne, že užívám lživých svědectví úředním zápisem 33. schůze ústředního výboru čs. strany socialistické. Mohl jsem vůbec míti i jen pomýšlení, že bych mohl dostati do rukou tento protokol? Kdyby mně na tom nezáleželo, v zájmu historické pravdy, odpovéděti na všechny vývody p. dr. Beneše, opravdu bych už po takových málo zdrženlivých slovech mohl celé odpovědi zanechat, poněvadž všechno to už naprosto vybočuje z rámce celého rázu našeho sporu. Ostatně i kdybych ten protokol měl, zase by to neznamenalo, že by nezůstal rozdíl mezi přihláškou a přijetím do strany.

Případ Dykův.

Zase je p. dr. Beneš naprosto nevinen vším, co se stalo. Byli to jiní lidé, kteří chtěli výňatky dělati. Ale zase je neobyčejně charakteristické, že z tohoto nezaviněného p. dr. Benešem vy-

nechání vzali si lidé p. Benešovi i jeho listy záminku obviňovati Dyka průhledně ze zbabělosti, ještě zostřené přijetím 1000 Kč na cestu, kterou pak nevykonal. A co je s tím, že sám p. dr. Beneš píše, že „neví přesně, z jakých důvodů“ Dyk nešel? Když pak Dyk, kterého se celá věc neobyčejně dotkla, o ní psal — nemohl mu odpovéděti přímo sám p. dr. Beneš? Snad by aspoň Dyk za odpověď stál!

Případ dr. Kahánka.

Přiznám se, že je celá historie s články p. dr. Kahánka velmi nejasná, zrovna jako celá věc s oktrojem. Pan dr. Beneš zapomíná na jedno, že sám zavinil celou diskusi o článku dr. Kahánka z 21. března tím, že tvrdil, že nemohl dr. Kopecký — o kterém najednou říká, že je „*prý*“ důvěrníkem jeho v Č. slově,“ což vzbudí jistě podivení u všech, kteří věci znají — s ním nemohl mluvit, poněvadž jej musil psáti dr. Kahánek 19., když článek vyšel 20. — a on teprve 20. večer přijel do Prahy. Přirozeně mu bylo odpovéděno, že článek vyšel 21. a že tedy není informace dr. Kopeckého vyloučena.

Při tom p. dr. Beneš, který s takovým aplombem mluví o nesprávných tvrzeních druhých, sám nesprávně obviňuje „pány“ z vymýšlení „nových eventualit“. „Páni“ ne *po* prohlášení p. Kopeckého ze dne 1. října 1926, nýbrž už před ním, dne 27. září 1926 a tím spíš před jeho prohlášením v kárném výboru konstatovali, a ne „*vymysleli si*“ druhou eventualitu, kdy mohl býti učiněn vzkaz dr. Kahánkovi slovy: „Jednu tu sobotu (20. neb 27. — přesné datum možno zjistiti) prohlásil, jak mi (p. Schwarzovi) bylo sděleno, dr. Kopecký dr. Kahánkovi: Dnes dopoledne byl jsem u ministra Beneše, mluvil jsem s ním o změně volebního řádu, Beneš je pro oktroj. . . To bylo pro dr. Kahánka podnětem, aby ve své kampani pokračoval. Tedy o nějakém vymýšlení ex post nemůže být vůbec řeči.

Ve věci dr. Kahánka sám p. dr. Beneš praví, že jeho články vzbudily odpor ve výkonném výboru strany, tedy to, co říká také p. inž. Schwarz. Ten ovšem přidává to, co je pro celý spor velmi závažné, že se *omlouval p. dr. Kahánek rozmluvou s p. dr. Kopeckým*, kdežto p. dr. Beneš říká jen, že se „všelijak vmlouval a omlouval“. Není pochyby, že tentokrát, bezprostředně po uveřejnění článků by toto odvolávání se na dr. Kopeckého nebylo myslitelným, kdyby jeho rozmluvy s ním vůbec nebylo. Jestli se tedy na dr. Kopeckého skutečně vmlouval, pak je zbytečno přití se o tom, mohl-li nebo ne mluvit 20. dr. Kahánek s dr. Kopeckým. Jen dvě věci bych poznamenal. Byl-li p. dr. Beneš pro oktroj nebo nebyl, je mně celkem lhostejno — mně se jednalo jen o různá tvrzení, a ta zde pro mne byla, dokud p. dr. Beneš nevysvětlil omyl protokolu kárného výboru, což mohl vysvětliti jen on, poněvadž já jej v ruce neměl, a stejně *jeho* mylné naznačení data článku dnem 20. místo 21. března.

Za druhé p. dr. Beneš nakonec velmi rozhořčeně odmítá odpovědnost za články Lidových novin, Tribuny, Přítomnosti, a říká, že odpovídá jen za to, co řekl nebo napsal sám. Patrně při tom zapomněl, kolikrát mne ve svém objemném spisu obviňoval z toho, co psaly Nár. listy nebo jiné časopisy národně demokratické. Bylo by ovšem nesmyslné činiti jednoho nebo druhého odpovědným za každé slovo v stranických listech, ale ve velkých rysech tu odpovědnost nésti musíme, i když na jejich psaní v daném případě vliv jsme nevykonávali. A p. dr. Beneš nesmí zapomínati, že má k tomu celé zpravodajské bureau, a že sám kdysi přiznal, že toto jeho jako svého šéfa o všem velmi podrobně informuje. Proto není jeho kategorické odmítání toho, co psaly *všecky* jeho listy, příliš přesvědčivé.

Případ dr. Štěpánka.

Především musím ještě jednou konstatovati, že jsem o stížnostech dr. Štěpánka slyšel velmi podrobně ihned po jeho vy-

stoupení ze služby od něho samého a to ve přítomnosti min. Šrámka a Stříbrného. Po vysvětlení mých výtek p. dr. Benešem řekl bych následující:

Základní chyba, které se dopustil p. dr. Beneš sám, byla, že po stížnostech úředníků vyslanectví, které došly do Prahy cestou soukromou, neobrátil se o vysvětlení na dr. Štěpánka sám, jak by toho byl dr. Štěpánek při svém postavení a významu zasloužil, nýbrž že nařídil administrativní vyšetřování, aniž o tom co Štěpánkovi oznámil. Nemůže být nejmenší pochyby, že to byl proti dr. Štěpánkovi, jehož sám p. dr. Beneš ve své odpovědi staví na zvláštní místo, způsob naprosto nepřipustný. Ostatně i kdyby se jednalo o někoho jiného, nebylo by dovoleno pět čtvrtí roku proti někomu sbírat materiál, a neřící mu ničeho o tom, co se proti němu děje. To dojista naprosto se nehodí do — moderního úřadování.

Dr. Štěpánek musil sám, bez dovolení, tedy jistě způsobem v normálních poměrech nepřipustným odjeti do Prahy, aby bezpečně zvěděl, co se proti němu děje. Tu teprve se dověděl také ministr o tom, jak praví, co se ve vyšetřování děje, a teprve potom bylo šetření vzato Bačkovskému, který vyšetřoval i otvíráním soukromých dopisů a pověřen byl dalším vedením věci dr. Halfar — tedy ne, jak mně bylo řečeno od jara 1921 — a k urychlení věci paralelním šetřením, rozumím-li dobře, ve Washingtoně dr. Šebesta. Teprve nyní nařídil ministr vyloučiti ze šetření všechny věci soukromé, které posud v celém šetření se projednávaly. Ale dr. Štěpánek také sám se proti tomu ohradil. Byl všim tím velmi dotčen, ale když už do takových nepřístojností šetření došlo, nechtěl přirozeně, aby z toho bylo souzeno na jeho vinu, tedy aby to nepůsobilo řekl bych psychologicky, kdyby dopustil, kdyby to nyní bylo ze šetření vyloučeno.

Odb. rada Bačkovský byl sice potrestán — ale celá věc je, hledě k významu dr. Štěpánka v našem revolučním boji, přímo neuvěřitelná, nejen, že ministr o ničem neučinil mu sdělení,

nýbrž že také 1 a půl roku nedal si o šetření podati žádnou zprávu.

Ohledně platových věcí musilo prohlášení v senátu zanechat pro dr. Štěpánka velmi nepříznivý dojem, a to proto, poněvadž z něho bylo možno souditi, že Štěpánek žádal původně vysoký plat, že mu však *byl upraven* od 1. ledna 1921 a v dubnu 1921 snížen, a od 1. května že si dr. Štěpánek snížil plat na 2000 dol. sám — kdežto je pravda, že si dr. Štěpánek již od 1. ledna 1921, tedy hned po příjezdu snížil plat *sám* a ještě více od 1. května 1921 *bez jakékoliv ingerence ministerstva, prostě proto, že na místě poznal, mnoholi potřebuje a nechtěl se na účet republiky obohacovat.*

Pan dr. Beneš nepopírá, že nechal mluvit senátora Folbera proti dr. Štěpánkovi i Právo lidu psát. Nyní přichází s tím, že to byly informace dr. Bačkovského, že dr. Šebesta zjistil jejich nesprávnost, a úředník, který se nesprávnosti dopustil, byl zbaven vedení sekce. Nehledě na neuvěřitelné poměry úřední v zahraničním ministerstvu, které se v případě dr. Štěpánka odkrývají, musím konstatovati, že *dr. Štěpánkovi bylo ukřivděno veřejně, v senátě i v listu, a že mu v této příčině veřejně satisfakce dána nebyla.*

Pan dr. Beneš sděluje výsledky administrativního šetření a píše, že mu byl podán návrh na zavedení disciplinárního řízení, čemuž dr. Štěpánek předešel vystoupením z úřadu. Nechci popírat, že obvinění, která měla býti předmětem řízení, v normálních poměrech by touto cestou podle služební pragmatiky musila býti vyřízena, ale zcela objektivně musím konstatovati, že nebyla taková, aby za ně musila býti uvržena na muže významu a zásluh dr. Štěpánka pohana disciplinárního řízení. Přátelská výtka ministrova, event. požádání Štěpánka, aby změnil místo své působnosti, by byla dojistá dostatečnou sankcí toho, co se mu za vinu kladlo a co přece většinou bylo zaviněno přirozenými neupravenostmi začátků samostatného úřadování. A co se *konečně týče nabídnutí legionářské pense, není sice pochyby,*

že by ji byl zasloužil dr. Štěpánek spíš, než mnozí, kteří ji mají, ale ti asi o věcech těch mají jiné pojmy, než zrovna dr. Štěpánek. Od něho samého vím, jak hluboce byl uražen, že sám se díval na to, jako na pokus umlčeti a smířiti ho s tím, jak se s ním jednalo, a je tedy přirozeno, že nabídku dr. Beneše naprosto odmítl. A poněvadž já se nemohu dívati na věc jinak než on, nemohu ničeho měniti na tom, co jsem řekl.

Co však se týče zákonnosti této nabídky, musím říci, že je interpretace p. dr. Benešem uvedeného § 2. legionářského zákona po mém soudě naprosto nepřipustná, a byl-li tento paragraf tak vykládán, je vyplácení pense z tohoto titulu nezákonné. Ze slov „*příslušného zařadujícího a přidělujícího čs. vojenského orgánu*“ myslím s dostatečnou jasností vysvítá, že může se podle tohoto textu jednati jen o vojenské osoby a nikoho jiného.

Jestli by, jak píše p. dr. Beneš, s největší rozhodností odmítl, kdyby si dr. Štěpánek někomu na tento způsob likvidace jeho revoluční činnosti stěžoval, na věci naprosto nic nemění. Pan dr. Štěpánek měl plné právo být uražen, neboť p. dr. Beneš neměl žádné zákonné právo ani úřední povinnost nabídnouti mu nepatřící mu pensi, nehledě ani k tomu, že to neměl udělat, chtěl-li jen poněkud šetřiti oprávněnou citlivost dr. Štěpánka.

Získávání politických osobností.

Zůstávám naprosto na tom, co jsem řekl o braní politiků na konferenci v Janově a v Ženevě. Víím, co jsou takové konference, a co věcně pro poučení může znamenati účast parlamentářů, kteří vůbec nemohou zasahovati do jednání, při němž se jen hodně vzdáleně jedná o zájmy Československa, a při němž může míti jistý význam jen osobní účast p. dr. Beneše jako osoby na jednání, ani ne jako ministra československé republiky. Rozuměl bych přibírání znalců při otázkách finančních, hospodářských a sociálních — ale při tom, co bylo v Janově a v Že-

nevě při všeobecném zasedání Svazu národů, je přítomnost našich parlamentářů věcí naprosto bezúčelnou a zbytečnou, nehledě na to, že se zde vydávají beze všeho státní peníze na naprosté zbytečnosti, kdežto na kulturní věci se musí o každý haléř přímo žebrot. Připomínám, že jsem ani nevěděl, kdo tam všechno byl a dovídám se toho teprve nyní, ale ani nyní nemám příčiny něčeho měniti na svém názoru. Na něm také nic nemění to, co p. dr. Beneš píše o jednání v té věci s prezidentem a Švehlou. Kol. Švehla nikdy se žádné konference nezúčastnil a jeho názor nemůže tedy býti rozhodující. Zato p. dr. Beneš konference zná a ví dobře, že mu parlamentáři ani nepomohou, ani se ničemu tam nenaučí. Ale nemohou být úplně nedotknuti laskavým pozváním i když sami mají nejlepší vědomí, že jsou pozváni, aby prospěli věci a něčemu se přiučili. Je ostatně mým dávným názorem, že se na různé zájezdy parlamentářů u nás zbytečně vyhazují peníze bez valného prospěchu a užitku. Myslí-li p. dr. Beneš, že by do delegace účastníků jednání Společnosti národů měli býti posíláni parlamentáři místo úředníků, je to po mém soudě vždy otázka větší nebo menší schopnosti dotyčné osoby, ale nebylo by možno zásadně nic proti tomu namítati, naopak, zrovna jako nic nenamítám proti účasti parlamentářů nebo neúředníků v jednotlivých komisích Společnosti národů, jako je na př. komise sociální atd. — ale mé stanovisko je naprosto nezměnitelné ohledně — diváků, jak se to na těch konferencích dělá. Čtou to v novinách jako doma a jestli vidí, jak jednotliví ministři a delegáti vcházejí a vycházejí do konferenčních síní, nebo slyší-li řeči, kterým event. nerozumějí, a o nichž zas nejlépe dovědí se z novin, tož opravdu nestojí za to vydávat na toto „poučení“ státní peníze. Na mírovou konferenci jsem sám vybíral velmi početnou delegaci a hleděl, aby v ní byly zastoupeny všechny strany — ale ti páni nebyli tam proto, aby se zadívali, jak to vypadá, nýbrž aby pracovali — a opravdu pracovali!

Co pak se týče cesty p. Klofáče do Ameriky, říká p. dr. Be-

neš, že vyšla z iniciativy parlamentní. Ovšem nevím o žádném usnesení ani parlamentu ani senátu — ale Národní shromáždění prý na to nemělo peněz a z Nár. shromáždění bylo ministerstvo žádáno, aby přispělo z propagačních prostředků. Národní shromáždění má tak veliký budget, tolik se tam ne vždy nezbytně nutně vydává peněz, že to vypadá přímo pohádkou, když Nár. shromáždění někoho vysílá za oficiálním cílem a nedovede si tu nevalnou sumu zaplatit. Kromě toho z Nár. shromáždění se žádá — kdo? — aby to zaplatilo ministerstvo, a to dá 100.000 Kč, aniž ministr s Klofáčem „jediného slova“ o tom promluvil. A když ještě vzpomeneme, jak p. Klofáč o cestě s obrázky přednášel, pak ta celá „oficiální“ cesta teprv poněkud divně vypadá.

Ale p. dr. Beneš nepopírá, co říkal p. Šimek, že svémocně vydal p. Klofáč p. dr. Benešovi legitimaci strany.

Vstup dr. Beneše do strany národně socialistické.

Pan dr. Beneš zase svým opravdu nesnesitelným tónem mně přikazuje, že mám dokazovat, ne dohadovat nemožností o tom, co má na svém svědomí.

Nenapadlo mně ničeho dohadovat. Pan dr. Beneš sám napsal ve svém listu legionářům: Tři vedoucí strany (soc. dem., agráři a nár. soc.) se dohodly, že mám vstoupiti do strany nár. socialistů. Ale Stříbrný tvrdí, že vstoupil, když k tomu agráři a soc. dem. svolili.

Pro mne, který se na stranu dívám trochu vážněji, než to bývá u nás zvykem, také ostatně jak to káže náš zákon o volebním právu, nemohu si představit, že by se mohly nějaké druhé strany dohodnout, abych do nějaké strany vstoupil. Považuji, a myslím také každý vážný člověk, za podmínku mravního poměru ke straně, ať je to kterákoliv, že si dobrovolně podle svého vnitřního přesvědčení vyberu.

Proto jsem také rozhodně musel odsouditi to, co p. dr. Beneš napsal.

Že byl proti té straně do níž vstoupil, nebo byl „vstoupen“, před válkou a snad i za války, není sice nejskvělejším vysvědčením zásadovosti, ale konečně je to věc p. dr. Beneše a jeho strany. Ale nacházel jsem versi Stříbrného a Šimka pro p. dr. Beneše příznivější. Podle ní do strany vstoupil proto, že sám chtěl, a že druhé dvě strany k tomu svolovaly, nebylo nic nepřipustného, poněvadž se přece jen posice dr. Beneše vůči nim změnila, když posud nepatřil k žádné straně a strana národně socialistická dostala o ministra víc.

Proto jsem se ptal, proč tenkrát nemluvil pravdu! Mám-li tedy, hledě k tomu psaní p. dr. Beneše říci, jak si to vysvětluji, pak to nedovedu jinak, než že chtěl *Obci legionářské své vstoupení do nár. socialistické strany tím omlouvat, že to neudělal on, nýbrž ti druzí, kteří ho tam vstoupili.* Jinak celé věci vůbec nedovedu rozuměti. Ovšem celá věc se tím stává ještě horší. Ale jen bych protestoval, že jsem obviňoval p. dr. Beneše z karierství. Napsal jsem: „Jen nejobyčejnější kariéristé vybírají si jednu nebo více stran podle potřeb své kariery“ a nazývám to jednou z nejobyčejnějších stránek našeho politického života. Nehledě na svůj názor na metody p. dr. Beneše, uznával jsem vždy práci, kterou vykonal, dokonce i ve schůzi, ve které jsem řekl to, co je předmětem našeho sporu, a bylo by přímo hloupým nazvat p. dr. Beneše nejobyčejnějším kariéristou. Že má své politické ambice je jeho právem a stejně jestli myslí, že jeho politickým cílům a názorům vyhovuje ta nebo ona strana, zejména když se domnívá, že má dost prostředků a možností, aby ji přetvořil tak, jak jemu to odpovídá.

Pan dr. Beneš svým vylíčením vývoje celé věci jen dokázal, jak jsem měl pravdu, když jsem mu vyčítal, že ve svém listu legionářům napsal něco jiného, než co skutečně bylo a dokonce pro něho bylo nejen lepším, nýbrž docela formálně pravidelným postupem. Jestli to nyní vysvětluje tím, že chtěl ukázati ne-

pravdu šířeného obvinění, že do strany vstoupil, aby vytlačil Stříbrného, pak myslím, že tím celá věc teprv není lepší.

Ustanovení o věku presidenta republiky.

Pan dr. Beneš uvádí jako důkaz, že byl věci vzdálen, pokud se týká dopisu p. dr. Boučka. Nebudu se zabývat tím, co předcházelo. Věřím, že p. dr. Beneš s p. dr. Boučkem o věci nemluvil, to by ještě scházelo. Ale jeho líčení celé procedury hlasování v ústavním výboru je docela falešné. Jsem v Československu nejstarší parlamentář a nejednou jsem prodělal změny usnesených paragrafů, a také poslední revisi větších zákonů. Zásada je, že změna musí býti usnesena aspoň tímtež počtem hlasů, jimiž se prvotní usnesení stalo. Ať je navrhovatelem zpravodaj, nebo někdo jiný, musí přirozeně, jedná-li se o změnu věcnou, říci co chce změnit a udati věcné důvody, proč se má pro revokaci hlasovat. Jinak by bylo přísné ustanovení, že musí býti stejně hlasů pro revokaci, prostě zbytečné a nesmyslné. Může být a bývá o revokaci, která někdy je politicky velmi vážná, třeba obsáhlá debata. Když se jedná o konečnou přehlídku, nejsou-li ve větším zákonu nesrovnalosti, jsou-li stylistické chyby a jedná se o celou velkou řadu paragrafů, je pro každého zkušeného parlamentáře jasno, že se nejedná o věcnou změnu, nýbrž o stylistickou, když zpravodaj neudává žádný věcný důvod revokace, ani co se má měniti. Pan dr. Bouček jako zpravodaj neuvedl naprosto ani slovem, co chce změniti, ani důvod, proč chce paragraf změniti, nýbrž prostě navrhl revokaci §u 56. V tom smyslu jsem docela správně a důvodně napsal, že navrhl revokaci „pro stylistickou změnu“. Nenapadlo mně, že bych to chtěl uváděti jako jeho slova, která pronesl, poněvadž vím, že by to bylo neopatrné, ba dokonce mohlo by to vzbudit podezření, neboť já bych se prostě ptal, jakou změnu chce a pak jistě hlasoval proti revokaci; poněvadž ten paragraf byl přijat jednomyslně, byla by revokace

nemožná. Pan dr. Bouček neřekl nic, já byl přesvědčen, že chce proto jen stylistickou změnu, poněvadž jinak by musil udati, o co se jedná, a proto jsem pro revokaci hlasoval. Když pak byla jednomyslně revokace usnesena, a pak p. dr. Bouček přišel se svým návrhem na 35 let, pamatuji se velmi dobře, jak jsem protestoval — ale bylo pozdě. Pan dr. Bouček píše p. dr. Benešovi, že vylíčil v Národní práci pravý stav věci tak, abych ho mohl žalovat a dodává: „Ovšem nežalovat“. Mohu ubezpečit, že jsem nečetl, co napsal a že bych p. dr. Boučka nežaloval, i kdybych četl. Tedy ohledně způsobu, jakým došlo k odhlasování 35 let, zůstávám na tom, co jsem napsal. Po tom, co cituje p. dr. Beneš z dopisu presidenta Dykovi, nemohu spojovat p. dr. Beneše s tímto nepřekvapujícím postupem a přiznám se, že jsem tomu rád, že zůstává výhradním vlastnictvím p. dr. Boučka, jak se věc ve výboru provedla. I kdyby p. dr. Beneš chtěl být tehdy presidentem a staral se o to, což popírá, nesměl bych mu to vyčítati. Bylo by to jeho právem, ovšem v 35 letech konečně je také věci autokritiky a zájmu o stát. Co jsem vytýkal, byl způsob, jakým se to provedlo, a k tomu jsem měl plně právo, tím víc, že já sám jsem byl uveden v omyl.

Tisk „můj“ a tisk dr. Kramáře.

Pan dr. Beneš staví mně úplně na roveň sobě ve věcech tisku. Velmi neprávem. Především já mám co dělat se svobodnými žurnalisty, kterým nejsem zvyklý poroučet, a které mohu jen žádat, aby zachovávali určitou linii, nebo aby určitou věc nedělali. Kromě toho do smrti dr. Rašina, t. j. v době, kdy nejvíce bylo v důsledku záležitosti těšínské polemiky s listy p. dr. Beneše a kdy byly aféry Fričovy, Čerenského atd., jsem se vůbec málo staral o politiku a ještě méně o naše listy. Když pak byl dr. Rašín zavražděn a já musil místo něho nastoupiti do „Pětky“, neměl jsem ani času, ani chuti zaměnit dra Rašina také v Národ-

ních listech, kde on denně býval. Je všeobecně známo, že nikdo neinformuje tak málo noviny jako já.

Na druhé straně má p. dr. Beneš zpravodajské oddělení, v němž sedí jeho úředníci, kteří naprosto podléhají jeho vůli a rozkazům a které, jak sám jednou řekl, pravidelně o všem informuje, kteří jsou mu i místně v úřadě blízko, což dělá velmi mnoho, a ti, jak je také všeobecně známo, informují listy jemu blízké. Je tedy velký rozdíl mezi p. dr. Benešem a mnou, pokud se týče i pouhých možností působiti na blízký nám tisk.

Nechci tím svalovati odpovědnost na druhé, tím spíš, že tisk mně tak blízký by to srovnání velmi dobře vydržel. Na p. dr. Beneše útočí se, řekl bych, jen od případu k případu, když zavdá on, nebo ti, o nichž je známo, že jsou mu blízcí, příčinu k polemice nebo k útokům. Nechci také popírat, že jistého druhu útoky jsou mně nepříjemny a že se tím, když mám k tomu příležitost, netajím, zejména, že psaní o jmění p. dr. Beneše nebo kohokoliv jiného z politiků vůbec mému vkusu a názoru na politický boj odporuje.

Ale co je to všecko proti soustavným nepřetržitým útokům zrovna na mne, které se opakují téměř den ode dne při každé vhodné i nevhodné příležitosti, často hloupým a hrubým zesměšňováním, úmyslným zkrucováním každé řeči, každého výroku, a to od pisálků, kteří nemají ani ponětí o tom, co znamená za našich poměrů téměř 40letá politická práce A přece mne ani nenapadne z toho dělati nějaké historie, pokud to nepřekročí jisté meze, jež překročiti nesmí si dovoliti ani člověk, který se se stanoviska své dlouholeté zkušenosti na všechny ty chorobné zjevy našeho života dívá s jistou povýšeností a někdy přímo s opovržením, což mu aspoň umožňuje, aby si všech těch nevyhovností vůbec nijak ani nevšiml! A mohu říci s klidem, že zrovna Národní listy úmyslně nepěstují tu naši obvyklou polemiku pro polemiku a že se k odpovědi dají přinutiti jen v případě, když už jinak nelze. Ovšem nedají si nikým vzíti právo, aby své mínění řekli jak o presidentovi, tak o dr. Benešovi, když to od

nich vyžaduje žurnalistická povinnost, hájiti stanovisko strany. *Nikdy nebudou souhlasiti s podivným našim demokratiem, který nedopouští i nejslušnější a nejvěcnější polemiku s prezidentem republiky, když tento pronáší bez kontrasignace ministerského předsedy názory, jež naše strana bez kritiky přijati nemůže.* A já proto musím protestovati, aby p. dr. Beneš o Národních listech užíval mnou užitě fráze, „že mám zastánce takového kalibru“. Pan dr. Beneš se až příliš rád vemlouvá do své nevinu, takže dokonce přičítá mně počátek našeho sporu, jako by nebylo slovo „výlučně“, ani všeho, co říkal o zájezdu k Denikinovi atd. Velmi ochotně vytýká mně osobní útoky, kde žádného nebylo — jako v mých článcích o otázce těšinské. Za urážku pokládá, že jsem prý dr. Šámalovi řekl, že jsem se s ním v zahraničním výboru „vypořádal“ — ale ovšem nemůže mně vytknouti nic, co by v tomto „vypořádání“ šlo za meze slušné polemiky parlamentáře, který má za sebou 25 let staré školy. Je neobyčejně uražen, že jsem řekl, že vrahům ruky nepodám. To je skutečně víc než je dovoleno, zakazovat mně, abych já nesměl říci, co vychází z mého nejhlubšího mravního cítění jen proto, že on tu ruku podává! Nepovraždili bolševici statisíce nevinných lidí a neoloupila je o majetek spousta bolševiků, dokonce ne vždy pro účely států? A já mám mluvit s respektem a bůh ví jakými ohledy o zvířeckých mučitelích nevinných ruských lidí, poněvadž p. dr. Beneš jim chce otvírat cestu do Evropy? A to on nazývá *osobní* urážkou? A takových urážek chce citovati celou řadu?

Přímo provokativním nazývá, co jsem napsal o jeho „slovanské politice“. Rozhodně protestuji, aby to nazval neslušným. Ano, psal jsem velmi ostře, ovšem vždy způsobem, dovoleným v každé slušné společnosti, poněvadž jsem něco podobného, co on, ministr čs. republiky napsal ve svých studiích o slovanství ve „Slovanském přehledu“, přece jen neočekával. Pan dr. Beneš cituje jednotlivé výrazy a věty z mé knížky „Na obranu slovanské politiky“, ale neřekne ovšem, jak — nemožně on psal o ubohém

Rusku, jak mu odpíral každou zásluhu o Slovanstvo, jak přímo — odpusťte — plival na ty statisíce mrtvých, kteří šli na Balkán umírat za svobodu bratrského národa slovanského a za víru Kristovu, jak odpíral on, ministr v takové míře ruskou krví osvobozeného národa, Rusku, že by šlo do války 1914 z nezištných důvodů, pro osvobození Srbů od hrozeb mocného souseda, s jakým posměchem a s jakou povýšeností mladého státníka mluvil o novoslovanství a tím o všem, co já jsem v něm udělal, jak odmítal, že by on i prezident počítali ve válce s Ruskem, poněvadž myslel, že čtenář nezná ani memoranda Greyovi, ani článku v Ruské volji, a jak nás všechny přímé Slovanly líčil jako naivní fantasty — a on se ještě odvažuje mně vytýkati, že jsem mu odpověděl, přiznávám, vědomě a úmyslně ostře — ale daleko ještě ne tak, jak by toho zasloužil?! Musím se opravdu zdržovati, když na to vzpomenu, *abych neřekl všechno, co jsem si tenkrát o p. dr. Benešovi myslil . . .* Ale aby to, co napsaly o jeho slovanství a mé odpovědi Národní listy, nazval infamií, jak to nyní učinil, k tomu je opravdu zapotřebí takové míry — sebevědomí, že by na to byla možná jen jedna odpověď. Jestliže myslí p. dr. Beneš, že to není pro mne *osobně* urážlivé, když mluví o slovanství a zejména o novoslovanství, jak to učinil ve svých článcích, pak musím říci, že je velmi shovívavým k tomu, co sám řekne a napíše. Myslím, že jsem si za svých 25 let činnosti ve Vídni zasluhoval, aby se o mé politické činnosti i ve slovanství mluvilo trochu jinak, než to učinil p. dr. Beneš. Tak daleko ještě není, aby mohl o mně mluvit s takovou povýšeností! Můj žalobce, dr. Preminger, který se neobyčejně podrobně celým slovanstvím zabýval, řekl mně, že chápe, že to byl nejkrásnější okamžik mého života, když má novoslovanská politika byla dovršena stisknutím si rukou představitelů Rusů a Poláků na pražské radnici — a p. dr. Beneš pro všechno to nemá než velikopanské bagatelisování . . .

Pan dr. Beneš zas vypočítává Čerenského, Friče a ani neví, jak jsem se všech těch věcí úmyslně vzdaloval, jak jsem dal

prosit Düricha, jemuž se tolik ukřivdilo, když přišel ke mně člověk jemu oddaný, aby se svou věcí nevystupoval na veřejnost, poněvadž potřebujeme autority presidentovy, vyčítá mně „Lecha“, proti jehož tisknutí v redakci Národních listů, ač to byla věc čistě obchodní, jsem tak dlouho se stavěl, až „Lech“ odešel do jiné tiskárny, a mluví o alotriích fašistických, ač s mým stanoviskem k fašismu souhlasili i lidé levého směru v naší straně. Nerad bych o této věci mluvil, ale to, jak byla věc Gajdova vedena a jak se tím špatně sloužilo dobré pověsti našeho státu — byl jsem zrovna delší dobu v Itálii — nedává dr. Benešovi jako ministru zahraničních věcí naší republiky vůbec práva mluvit o alotriích někoho druhého. A o věci Stříbrného měly listy strany mlčet, o neslychané historii p. dr. Trýba a jeho antedatovaném vysvědčení a o rozmluvě p. Klofáče s bratrem Stříbrného? *Proč, proč měly mlčet, když se jednalo o věc přímo neslychanou a přímo revoltující pro každého, kdo si zvykl, že nežijeme víc v dobách, kdy se politici odpůrcové neodstraňovali hlasovacím právem — tím spíše, že ani tehdy nedělali to a k ošklivě?* Nevrhnou se listy p. dr. Benešovi tak blízké na každou maličkost v naší straně? Jestli se p. dr. Beneš stydí, že máme takové listy, které o těch věcech nedovedou mlčet, pak by snad bylo lepší, aby se styděl, že se něco takového vůbec u nás může díti.

Já nevím, kde to vzal p. dr. Beneš, že se cítím „dotčen, bolestně uražen a do hloubi duše ‚rozechvěn‘ různými články a tiskovými kampaněmi proti sobě“. Velmi se mýlí, já jsem 40 let v aktivní politice a velkou část té doby jsem byl skoro jediným terčem útoků téměř se všech stran a nikdy mně ani nenapadlo si z toho něco dělat — byl jsem nad to všechno opravdu povýšen. Nečetl jsem ty listy a dověděl jsem se, co proti mně píší, jen když mně to druzí řekli. Mým stanoviskem bylo, že jim přece nebudu dělat ještě tu radost, abych četl, co proti mně píší. Ale je pravda, jednou jsem byl opravdu „bolestně uražen a do hloubi duše rozechvěn“ — a to bylo, když jsem četl první memorandum

p. dr. Beneše presidentovi. To ve mně zůstalo a nikdy toho nezapomenu.

Pan dr. Beneš mluvil o mně také ve schůzi své strany, když počal náš spor. Popírá, že Stříbrného list o těch deseti letech mluvení a práce referoval správně, ten však trvá na tom, co napsal a tvrdí, že má o těch věcech poznámky. Nechci se však s tím více zde zabývat. Ale řeknu p. dr. Benešovi, že se mne to pranic nedotklo, když jsem to četl. Bylo mně to naprosto lhostejno — poněvadž vím, co dělal on a co jsem dělal já — a sice jak to opravdu bylo, bez komentářů přátel i nepřátel. Jen jsem se divil, že to p. dr. Beneš mohl říci — a ještě v době našeho sporu. Nejsem tím bolestně, jakým mne představuje, Pan dr. Beneš sám se ovšem mne ptá, jestli jsem neměl hnutí srdce, když se proti němu tak útočilo. Ještě jednou opakuji, s věcmi peněžními mně věc byla vždycky protivná a proto jsem myslel, že ji měl p. dr. Beneš vyřídit, jak jsem mu naznačil — ale jinak, přiznám se, po jeho memorandu jsem *prostě nedovedl míti k němu ten poměr, který mám ke každému člověku, o němž bych si mohl myslit, že se mu děje křivda.* Prostě mezi námi už nebylo toho, co bývá mezi lidmi, zejména těmi, kteří, jak jsem já si aspoň myslel, byli sobě hodně blízcí.

Pan dr. Beneš tvrdí, že jeho jen zajímá, co jsem proti němu řekl. Myslím, že zrovna svou odpovědí ukázal opak. A jestli myslí, že by potřeboval celé knihy, aby se zabýval tím, co jsem proti němu inspiroval, pak se hodně mýlí. Byl by s tím velmi brzy hotov. Ať se zeptá kteréhokoliv z redaktorů našich listů, a podívá se sám, jak málo jsem já „inspiroval“. Co jsem potřeboval, napsal jsem sám nebo jsem pověděl v některé věci. Inspirování nemám příliš rád, poněvadž z něho vyjde obyčejně něco jiného, než člověk chce. A přece nemyslí p. dr. Beneš, že bych vůbec mohl inspirovat na př. kol. Dyka? A v našich redakcích máme většinou lidi starší, kteří mají svůj úsudek. Ať věří nebo ne, ale mohu říci, že velikou většinu polemik, čili jak on říká útoků, čtu jako každý druhý čtenář, až dostanu list do rukou.

Chci věřit p. dr. Benešovi, že nevěděl o článku p. Jiše a že ho neschvaluje. Ale ovšem to, co ten pán napsal, zůstane zejména pro mladší mládež nár. socialistickou, která nic neví o tom, co bylo před válkou, a co bylo ve válce, zná jen ze známého stanoviska k vnitřnímu odboji, obrazem mé naprosto nevýznamnosti za války. Udělaly jen zdaleka podobného naše listy p. dr. Benešovi?

Co se mne týče, konstatuji, že jsem okamžitě, jak náš spor se dostal do stadia čestného řízení, nejdůrazněji žádal, aby naše listy zdržely se každé polemiky, která by měla charakter osobní. Nemám možnost nyní věci kontrolovati, ale konstatuji, že se napřed celý týden (16.—23. dubna) jednalo o něčem docela jiném, o tom, že kol. Novák nemůže zůstat vedle dr. Beneše v ministerstvu atd., kdy nebylo pro naše listy nejmenší příčiny neodpovídat listům dr. Beneše, poněvadž konec polemiky pro mne mohl nastati až v ten den, kdy byla uzavřena dohoda o předání celé věci pp. důvěrníkům. Že by však p. Dyk psal neslušně, dovoluji si velmi pochybovati, a ostré to slovo mohu připisovat jenom známému způsobu vyjadřování se p. dr. Beneše — o druhých.

Co se týče listu císařovi, bylo by zbytečno, abych věci dále rozváděl. Pan dr. Beneš byl a je ministrem věcí zahraničních. Pod dozorem a zodpovědností jeho ministerstva se přebíraly vídeňské archivy. Nemohu nikoho obviňovati, že jistá akta ukradl a prodal, ani kdo je koupil. Musím se držeti toho, kdo za ně odpovídá — a to je ministerstvo zahraničí resp. ministr, tím spíš, že do nedávné doby byly nejdůležitější a nejtajnější věci v jeho archivu a zrovna já jsem se staral o to, aby přeneseny byly, kam patří, do předsednictva ministerské rady. Nechtěl jsem žádati na p. ministrovi, aby se ohledně obsahu byl ptal dr. Koerneru anebo Rašína, ani o jeho soud, nýbrž prostě jsem protestoval a protestuji proti tomu, že list ten byl uveřejněn ve volební vřavě a že ho bylo užito k malování hnusných a sprostých plakátů. Tomu mělo vůbec ministerstvo zahraničních věcí resp. ministr zabrániti,

ať vyšel list z jeho archivu nebo ne. Ministr odpovídá za věci z Vídně převzaté, i za to, že jeho úředník dopustil, aby cokoliv zmizelo. Při tom jen podotýkám, že bych pranic nenamítal proti tomu, kdyby v řádné historii mého procesu byl list můj otištěn, poněvadž se zaň nestydím, nýbrž naopak jsem naň hrdým, že v něm nebylo slůvka prosby, ač se víc než vážně jednalo o můj krk. Ale sprosté zneužívání něčeho, z čeho by druhý tábor u nás udělal vrchol občanské hrdosti a statečnosti, kdyby se jednalo o někoho druhého, na př. o p. dr. Beneše samého, musilo mne a každého slušného člověka pobouřiti do nejkrajnější míry — a tu bylo povinností ministra zahraničních věcí, jako zákonného ochránitele věcí z Vídně převzatých, aby aspoň ukázal, že toto opravdu hnusné sprostáctví nemá co dělati s ministerstvem nebo s ministrem. Nemyslí p. dr. Beneš, který tak dovede se rozbolestňovat nad útoky na svou osobu, tak ostatně obvyklými v naší demokracii, která si bohužel následkem úžasných poměrů tiskových zvykla prohlížeti cizí kapsy, že také já mám právo býti rozhořčen uličnickým útokem, výsměchem nad mým chováním se v době, kdy opravdu na nitce visel můj život, o nějž se však báli především druzí, a proto mne zaklínali, abych něco udělal, a to tím víc, když útoky vycházely od lidí, kteří našli odvahu k hrdinství, které žádali ode mne teprv, až když jsme měli svobodný stát a tak sami byli zbaveni všech dřívějších strachů od těch, na které nyní tak chutě pro nedostatek mužnosti útočili?

Věděl-li nebo ne o listu, se neptám, pro mne bylo ministerstva zahraničních věcí úřadem, jenž měl list z Vídně dostati a proto také odpovídati za jeho užití nebo zneužití. Jestli u nás je přímo chorobná nálada k bezdůvodnému podezřívání, ke sbírání materiálu proti jednotlivým nepohodlným osobám, k tomu, že se vůbec může zneužití věcí, které i ve starém „policejním“ Rakousku zůstaly vždy naprosto důvěrné, a jichž nikdy nebylo zneužito, pak se nemusí p. dr. Beneš divit, že za všechno to někdo musí zodpovídati, resp. že veřejné mínění musí míti někoho, kdo všeho toho je symbolem. A poněvadž nemůže se chytati úředníků

a lidí podřízených, třeba by často oni byli mnohým vinni, je pro ně viníkem ten, kdo může ty věci překaziti, nebo kdo je může dovoliti nebo aspoň trpěti.

Pan dr. Beneš řekl zase velké slovo: Kdo má čisté svědomí, nemusí se bát žádných dokumentů! Ano, ve slušné společnosti. Ale co dovedou udělati i z nejlepší a nejčistší věci lidé zlé vůle, a lidé všeho schopní — toho je nejlepším svědectvím, co udělali z listu císaři. Ostatně celý rozdíl „starého a nového režimu“ v této věci ukazuje p. dr. Beneš sám. Říká, „jestli někdo klame veřejnost a při tom existují někde záznamy, protokoly, dopisy, — že musí být připraven, že politická kritika už v zájmu veřejné mravnosti za věcmi těmi půjde a nepravdu uvede na pravou míru.“ V tom je všechno, co u nás otravuje veřejný život. Opravdu nemluvím za sebe — nemám se čeho bát. To, co říká dr. Beneš je sice pravda, týká-li se to soukromých archivů, záznamů atd. i veřejných, pokud jsou to veřejné listiny, ale nazývati politickou kritikou uveřejnění zpráv konfidentů, tajných spisů politické policie, bylo by přece hodně odvážným — jednak proto, že jsou ty věci většinou velmi jednostranné a ne vždy čistými prostředky získané, a pak, poněvadž jednou je u vesla ten, po druhé druhý a tak by event. uveřejnění zpráv mohlo být nejneslušnějším prostředkem politického nátlaku ve veřejném životě, opravdovým šroubem na svědomí. Něco podobného v Rakousku nikdy nikoho nemohlo napadnouti, a má-li tedy představitel našeho „nového režimu“ p. dr. Beneš tak podivné a nebezpečné názory o celé věci, pak se nesmí divit, jestli za všechno, co dělají jiní dojistá často i bez nebo snad někdy dokonce proti jeho vůli, je činěn zodpovědným on. Ostatně není dobře, že se dovolává mírové konference. Větší nepravdou nemohlo být, než že Národní shromáždění děkovalo jen jemu za práci a výsledky konference, a on — mlčel. A myslím přece, že v té příčině bylo pro poznání poměrů v Paříži stejné, kdo mluví nepravdu, zda on sám, nebo Národní shromáždění, které dostávalo zprávy jen od něho.

A nyní k jeho „*Doslovu*“ a jeho poměru ke mně. Především ještě jednou konstatuji, že p. dr. Beneš docela zbytečně polemizuje proti mému obvinění z „kariernictví“. Řekl jsem naprosto nesprávné. Neměl jsem žádného důvodu k tomuto obvinění. Vím velmi dobře o stanovisku kol. Švehly k zachování dr. Beneše jako ministra zahraničních věcí. Kol. Švehla podléhal úplně teorii o těžké nenahraditelnosti p. dr. Beneše, zesílené u něho ještě tím, že považoval za výhodu pro stát, když v zahraniční jeho politice je jistá stabilita osobní. Přirozeně byl to u něho většinou vliv presidenta republiky. Já však také pamatuji, že věc s jmenováním dr. Beneše ministerským předsedou nebyla tak prostá, jak ji on líčí, a že zůstávala u kol. Švehly proti němu značné residuum trpkosti. Já mu také nevytýkal, že byl ministrem v kabinetě, proti němuž byla jeho strana v opozici. To jsem přijímal jako nevyhnutelný fakt a bylo by to tudíž víc než podivné, kdybych mu *toto* chtěl vyčítati, zejména když jsem po celá leta stejně jako druzí hlasoval pro jeho rozpočet, schvaloval jeho exposé a jen velmi otevřeně se vždy stavěl proti jakýmkoliv stykům se Sověty, které on udržoval a které po různých peripetiích i prohlášeních chtěl udělati úplně legálními uznáním Sovětů *de jure*. Velmi otevřeně jsem vždy prohlašoval, že v této věci je mezi námi mravní propast.

Pan dr. Beneš má však pravdu, líčí-li, jak jsem se naprosto odmítavě choval ke všem pokusům o smíření mezi námi. Řekl jsem už, že od jeho dopisu presidentovi mezi námi byla a je nepřeklenutelná propast, která každé sblížení vylučuje. *Co p. dr. Beneš v něm napsal, byla vědomá nepravda*, poněvadž on věděl a musel vědět, co jsem všechno v Paříži udělal a jaké jsem měl postavení nejen u Francouzů, kteří rozhodovali, nýbrž také u Angličanů a Američanů, s kterými jsem měl co dělat. Řekl bych, že *on dovršil hulvátství Národního shromáždění*. Ale toto mělo aspoň omluvu, že bylo jím a jeho lidmi jednostranně informováno (viz doklad o jeho jednání o kursu a snížení poplatku za osvobození!), kdežto on věděl o všem, co v Paříži bylo,

i v komisi pro dopravu, i ve věci obchodní politiky (5 let privilegia v Rakousku a Maďarsku, i provisorní smlouva s Francií na základě rakouské) i o územních věcech (Cmunt, Předmostí atd.), i o našich obrazech ve Vídni (Lord Summer), i o výhodách pro naše telegrafní spojení (roční úspora několika milionů), i o mém jednání o snížení platu na osvobození — když už beze mne bylo nezměnitelně v zásadě rozhodnuto o platech za statky a za osvobození. To všechno věděl a přece jsem byl podle něho politování hodnou figurou na konferenci, kterou on ve své šlechtnosti staral se ušetřiti toho, aby se dověděl, jak smutné má tam postavení. Já z toho nedělal veřejný skandál, *já neřekl, jak jsem k tomu měl plné právo, celému světu, co si o p. dr. Benešovi myslím, nikdo se o věci nedověděl, mlčel jsem a jen osobně pro mne víc dr. Beneš neexistoval. Vyhybal jsem se jednání s ním, a jen když jsem musil, jako ve věci odpovědi vlády na interpelaci ohledně Marmaggiho, jsem konal svou povinnost jako člen „Pětky“, který se nejvíc zúčastnil vyřízení církevně politických konfliktů, povstalých z pastýřského listu slovenských biskupů, ale přirozeně tak, jako bych jednal s někým, jehož vidím ponejprv, a možno-li naposled.* A p. dr. Beneš si ještě dovoluje mně vyčítati jako nepřistojnost, že byl jsem ve vládní straně a k němu jsem se tak choval! Ovšem připlétá do toho také presidenta a zapomíná, že jsem presidentovi jen odpovídal, když jsem byl jeho vystoupením k tomu donucen. A udělal jsem to tak, že nemám, proč bych za to od někoho přijímal nějaké výtky. Ani moje strana ani já nemáme žádné příčiny ani povinnosti, abychom mlčky snášeli od kohokoliv neoprávněné výtky za všechno, co děláli jsme s naprostou, ba přímo výjimečnou u nás nezištností a obětavostí pro stát!

Pan dr. Beneš se chlubí, jak působil k umírnění rozporů, zejména k tomu, aby jeho strana mohla zastoupit ludovou stranu, kdyby ta měla přílišné požadavky. Myslím, že mu to nedalo mnoho práce, poněvadž žádnou stranu netížila oposice tak, a žádná strana nebyla tak ochotna okamžitě přejít do vlády a ma-

jority, jako zrovna strana jeho. A snad také něco ví o válečných půjčkách, o nichž tehdy jednal soud a o tom, že byl tehdy Švehla rozhodujícím faktorem ve všem, co se u nás dělo.

Pan dr. Beneš má také trochu špatnou paměť. Říká, jak se staral o to, aby zmírnil protivy v otázce obilních cel, a já se přece pamatuji, jak ve chvíli kritického jednání sám telefonoval kol. Dvořákovi, jenž za nás vyjednával s agrárníky podrobnosti, že nebude moci uzavřít obchodní smlouvy s Maďary, usneseme-li se na clech. Nehledě ani k absurdnosti tohoto argumentu, nemohu říci, že by to byla práce pro — zmírnění rozporů. Tento přímo naivní argument opakovali pak po něm socialisté všech vyznání.

Co se pak týče sociálního pojištění, musím jen říci, že k jednání se socialisty jsem svolil, když oni sami k tomu dali podnět a přestali hrozit revolucí ulice a že formulku, která umožnila klidné skoncování věci, jsem formuloval a navrhl já.

Jinak ovšem p. dr. Beneš, doufám, aspoň to nebude popírat, že listy, které s naprostou, bezpodmínečnou oddaností jemu slouží, napadaly s nezmírněnou ostrostí koaliční vládu, v níž on měl tak vážný resort, a Lidové noviny, jichž se přece nebude odříkati, vedly dokonce soustavný boj proti staré „Pětce“. Pan dr. Beneš má ovšem na to, jako na všechno, odpověď, že naše listy útočily na něho — ministra — a já že jsem v Paříži proti instrukcím vlády a presidenta republiky psal legionářům do Sibíře. Konstatuji ve vši skromnosti, že *já* byl předsedou vlády a vláda by mně tedy nemohla dávat instrukce a také nedávala, a stejně nedával je prezident republiky. Jestli v interviewu vyjadřoval jiné názory, než jsem měl já, pak myslím sice, že nebylo to všechno konstituční, ale také já po všem, co bylo mou válečnou a předválečnou minulostí, přece nebyl a nemohl jsem býti jen poslušným vykonavatelem cizí vůle... *President republiky není pro mne absolutní panovník!*

Já také nevím, odkud má p. dr. Beneš mínění, že byl dr. Rašín po Janově ve straně jeho zastáncem? Nejen že to aspoň přede

mnou nikdy neukázal, ale on také nikdy neudělal nejmenší pokus o smíření mezi ním a mnou. A též myslím, že p. dr. Beneš velmi zbytečně opětuje presidentovo definování odpůrců, jako „Salonu odmítnutých“ — a dodává k tomu, „kteří se mně chtěli prodávat, aneb kteří se mně nabízeli.“ Musím říci, že je to, co říká p. dr. Beneš velmi nechutné, a že k tomu, *aby někdo byl proti jeho politice, stačí také trochu samostatného úsudku, ale ovšem také nebání se soustavného zostouzení ze strany žurnalistické družiny p. dr. Beneše.*

Ale abych řekl jasně, co vytýkám a musím vytýkati dr. Benešovi jako věc, kterou nedovedu srovnati se svými pojmy o gentlemanství, je to, že jako ministr, jemuž občanská koalice víc než po 3 roky povolovala všechny prostředky, i dokonce různé dispoziční fondy, jemuž schvalovala jeho exposé, uznal za *dobré, ještě jako ministr této vlády ohlašovati stranám, jež tuto vládu utvořily a držely, nejostřejší boj a pak ve volebním boji neobmezovati se na hájení vlastního pozitivního programu, nýbrž vésti jej hlavně odsuzováním všeho, co dělala vláda, jejíž on byl členem a co se všemi ostatními ministry podepisoval.* Zde neplatí žádná výmluva, že koalice i vláda věděly, že patří ke straně opoziční, a přece souhlasily, aby ministrem byl, poněvadž to byla vůle presidentova, naopak to ukládalo zrovna p. dr. Benešovi velmi vážné povinnosti loyality vůči koalici, která se k němu tak benevolentně chovala. Když už p. dr. Beneš myslil, že může, nehledě na tuto povinnost loyality, vystupovati jako vůdčí opozice, která chtěla dosavadní koalici svrhnouti, což by asi sotva kdo jiný dovedl udělati, kdo nemá už a priori tak skálopevné a hluboké přesvědčení o vlastní loyaltě jako p. dr. Beneš, *pak už na žádný způsob nedovolilo nejprimitivnější gentlemanství, aby aktivní ministr, který neuznal za vhodné vystoupit z vlády, chtěl-li volně a bez ohledu mluvit proti svým kolegům a proti koalici, která ho tolik let, ač byl vůdčí osobou opoziční strany, tak loyálně podporovala, mluvil ve volbách, kde se jednalo o trvání této koalice, řeči plné despektu a odsuzování všeho, co*

za jeho účastenství po tolik let vláda, jejíž posud byl členem, dělala! Nemůže být nic charakterističtějšího pro p. dr. Beneše, než že takovou abecedu nejprostší loyálnosti zde musím per longum et latum vykládat!

Pan dr. Beneš myslí, že odporem proti němu je vina jeho veliká práce, která mu zabraňuje chodit do hostinců, klubů, a co zvláště je namířeno na mne, na hony a výlety, aby tam dělal pro sebe náladu. Děkuji, mohu ho ubezpečit, že chodím na hony také proto, že rád střílím a mám to za nejvíce hygienický sport pro člověka duševně činného. Pan dr. Beneš má rád kopanou — já střílím. Každý si vybírá to, co odpovídá jeho vnitřním dispozicím a sklonům. Že by však práce, jež vyžaduje resort, p. dr. Beneše tak absorbovala, aby nemohl jít za tím, co by mu dovolilo mluvit s lidmi mimo jeho úřad, to ovšem může vypravovati někomu jinému než mně. Snad by bylo dokonce lépe pro naše vnitřní poměry, kdyby věnoval více času tomu, o čem mluví tak trochu s vysoká — bylo by u nás klidněji. I jeho lidé by věřili, že mohou si také někdy odpočinouti od své blahodárné činnosti v našem vnitřním životě.

Pan dr. Beneš se nakonec velmi udiveně ptá, *proč vlastně vznikly tak brzo po národním vítězství tak nepěkné poměry u nás a je přirozeně přesvědčen, že on na tom nemá naprosto žádnou vinu. Opravdu, jako by byl někde nad oblaky a ani netušil, že jednou z hlavních příčin všeho toho, co bylo u nás, je zrovna jeho osoba.* Je vidět, že nemá naprosto žádného smyslu pro psychologii politického boje. U nás socialisté, ovšem hlavně jejich vůdcové, se buď nezúčastnili vnitřního odboje, anebo byli přímo proti němu, dokonce vysloveně rakušáctí — až na malé, čestné výjimky. Celý vnitřní boj jsme vedli hlavně my, kteří jsme se potom sešli v národní demokracii, mladočeši, státoprávníci a část realistů. Vnitřní boj žádal odvahu a nebání se žaláře a šibenice — zrovna jako venku se to žádalo od těch prostých, opravdu vlasteneckých starodružiníků a legionářů ve Francii, Rusku i Italii, kteří nepřišli se v legiích schovávat nebo dělat — poli-

tiku. Po válce převalila se k nám z Ruska bolševická vlna, kterou se u nás dali nésti hlavně socialisté, z nichž tak mnozí byli nejodpovědnějšími odpůrci vnitřní i zahraniční revoluce.

Pan dr. Beneš, ač přece od *první chvíle byl ve vnitřní revoluci, v Maffii — postavil se po válce v řady většinou popřevratových revolucionářů a dokonce se stal jejich nadějí pro budoucno*. Bylo by dětinským mysliti si, že naše strana nebo já osobně jsme se dostali do své pozice *proti němu* k vůli známým 35letům, kdyby se nevědělo, co to pro nás znamenalo. Nám svatou byla tradiční česká politika, po desetiletí byla naší straně praporem a za války dávala nám sílu k boji proti Rakousku. Kromě toho jsme zrovna my byli téměř jediní, kteří měli odvahu, postavit se jasně a určitě proti popřevratovému přívalu socialismu. Spor o jazyk státní a poměr k Sovětům ozářil velmi ostře podivuhodnou situaci poválečnou. Pan dr. Beneš velmi otevřeně se postavil za nový režim, a uzákonění 35 let ukázalo všem, kteří žili našimi starými ideály, nacionalismem a slovanstvím, že *zabezpečení volby mladého p. dr. Beneše prezidentem, k čemuž ostatně opravdu bylo potřeba velké lehkomyšlnosti v ohledu na mladý stát, má znamenati trvalé zabezpečení tohoto nového režimu*. A fakt, jak a že změnu § 56. ústavy provedl nejméně sympatický člověk našeho veřejného života, p. dr. Bouček, přirozeně všechno to ještě přiostrčil.

K tomu přišla *organisovaná kampaň žurnalistická, vedená starou metodou realistickou, k vyvyšování všeho, co bylo za hranicí a k snižování všeho, co bylo doma*. Aféra s listem císaři byla jedním z nejhrubších článků celého řetězu — až došlo ke sporu o 28. říjen. A p. dr. Beneš se diví, že boj byl časem ostrý a bezohledný. Proti soustavnému zlehčování všeho, co bylo „starému režimu“ svaté, byl téměř živelný odpor u nás a přirozeně také u bývalých státoprávníků, a je charakteristickým, že hlavním redaktorem „Národa“, na který si p. dr. Beneš nejvíce stěžuje, je bývalý státoprávník.

Pan dr. Beneš hledá ve všem osobní momenty a velmi se mylí

— *spor šel a jde o životní principy naší národní a státní politiky a jako v choru listů oddaných p. dr. Benešovi je základním tónem osobní boj proti mně, tak přirozeně v táboře odpůrců je centrem útoků p. dr. Beneš, poněvadž v něm všichni vidí toho, který svými velikými možnostmi jako zahraniční ministr ovládá celý ten žurnalistický chór*. A p. dr. Beneš se velmi mylí, jestli myslí, že některé útoky ve věcech peněžních jsou, řekl bych, osobní — ne, jeho odpůrci vidí stále v našem politickém životě věci, jež není možno dělati bez velkých prostředků, a *přirozeně hledají pramen, odkud mohou být*. Je charakteristické, že p. dr. Beneš nedementoval ani nevysvětlil zaslání 3000 Kč na okresní výbor nár. socialistů v Hlohovsi na oficiálním papíru kabinetu ministrova. Pan dr. Beneš ostatně přece ví, že to není na straně *jeho* odpůrců, to už je u nás zvykem, a jeho lidé v ničem neustupují svým odpůrcům. Je potřeba vzpomínati organisovaného podezřívání dr. Hodži a druhých? Nebudu se také rozepisovati o tom, jak se hledá materiál proti nepohodlným osobám, o věcech, které jsou daleko horší na jeho straně, než kdy bylo u jeho odpůrců.

Tedy snad je přece jen bolestinství p. dr. Beneše trochu nekritické. Víím a viděl jsem také z jeho odpovědi, že je někdy obviňován z toho, co dělají jeho lidé — ale v té situaci není on sám. Kolikrát mne ve své odpovědi obviňoval také on z toho, co se děje v našich listech, a já jsem se o tom dověděl jen jako každý druhý čtenář — ale přirozeně mne nenapadne z toho dělat tragedii.

A tu bych ke konci rád něco řekl o nářku p. dr. Beneše nad tím, co zkusil za 10 let v politice. Co bych měl říci já, který jsem v té politice 40 let, který jsem ji ve Vídni vedl od smrti Kaizlovoy téměř 15 let, který jsem za války také něco udělal pro naši svobodu, neboť mé uvěznění a odsouzení k smrti více než co jiného utvrdilo odpor doma proti Rakousku a také venku neobyčejně silně působilo na vstup de legií a bylo zrovna p. dr. Benešem silně využitkováno v publicistickém boji proti Vídni — který jsem byl za všechno svoji práci v Paříži odměněn známým telegra-

mem Národního shromáždění a *pak ze svého úřadu vyhozen hůře než děvečka*, a který v republice, o niž mám přece také nějakou zásluhu, zejména že jsme vůbec mohli s klidným svědomím, beze strachu, dovedeme-li spravovati svůj stát, bojovati za svobodu, poněvadž zrovna moje politika zjednala novému státu to hlavní, bez čehož bychom se svými velkými menšinami a v těžkých poměrech našich na samostatnost vůbec těžko mohli pomýšleti, totiž národně cítící, oddané a schopné úřednictvo, což bylo jedním z hlavních cílů t. zv. pozitivní politiky — a který za všechno to smím v republice jenom do úmoru pracovati a pomáhat svými zkušenostmi, aby překonány byly všechny obtíže počátků nového státu a našeho nemožného stranictví?! A smím snad říci, že to dělám rád a nenařikám. A p. dr. Beneš je ve státu jedním z nejváženějších činitelů, a *vlivem své propagandy, na niž má v rozpočtu bohaté prostředky, platí venku, ve světě vedle presidenta za tvůrce a vlastního ředitele našeho státu, třeba doma legenda, že za svou svobodu máme co děkovati jenom zahraničí, je už dávno pochována a tu domácí politiku dělají jiní.*

Tedy smím snad říci, že jeho nářek nad tím, co má za svou neúměrnou práci, je alespoň ve sporu se mnou ne dost vhodně umístěn. Pan dr. Beneš ostatně také zapomíná, že si sám příliš rád vystavuje tak skvělé vysvědčení, že to u jedněch vzbuzuje závist a u druhých odpor, a tak na tu lítost už nezbývá. Zapomněl, jak se vychvátil ve svém dopisu nár. soc. ženské župní komisi, když psal, že vidí na jedné straně oportunist, nestatečnost a chápání, lásku k věci, odpovědnost a neosobní službu myšlenky? *A pak se diví, že v něm lidé vidí něco docela jiného, než člověka nešťastného, jemuž všichni ubližují, jak to sám líčí? A co sebezapírání — tolik, že nemohl jsem mu více podati ruku.*

A je jeho odpověď taková, abych mohl své mínění změnit, anebo si říci, že jsem mu krivdil, co bych beze všeho udělal, kdyby mne o tom přesvědčil?

Co se týče jeho memoranda presidentovi, které je vlastně tím, co nás naprosto dělí, nemohu jinak o něm soudit, než po prvním

přečtení. Málo pomáhá, říká-li p. dr. Beneš, že by to dnes psal jinak, ovšem neříká, zda formou anebo ve věci! A ke všemu, co bylo, přišel jeho list presidentovi z Paříže, který nyní cituje, s tím osudným „zatím“, což všechno pro mne udělalo ještě horším. Já myslel, že p. dr. Beneš byl jen opatrným ohledně Prahy a — „zatím“.

Co pak se týče dílu druhého, přiznávám, že jsem se v některých věcech mýlil, ale vlastně také vinou p. dr. Beneše samého (falešné datum ohledně návštěvy Šnejdárkovy, článku dr. Kahánka). *Ale ve věcech pro posouzení metod závažných nemám, co bych měnil z toho, co jsem napsal.* Ačkoliv p. dr. Beneš je proti mně ve velké výhodě se svým velikým pomocným aparátem a má k ruce všechny možné protokoly různých porad, akta svého resortu, kárného výboru, všechno, co je mně nedostupné, přece myslím, že *mohu s klidem říci, že jsem nic nenapsal ani ze zlé vůle, ani vědomě nesprávně, ani při svých možnostech informace lehkověžně.*

Mluvil jsem však ve své řeči o „jeho lidech“ a na to musím klásti jistou váhu. Pan dr. Beneš sice říká, že odpovídá jen za sebe, ale to není víc než velké slovo a může platiti jen pro toho, kdo je naprosto cizí politickému životu. *My, kteří v něm jsme, cítíme jeho vliv všude, na každém kroku, a to činí můj výrok o jeho metodách snad ještě pochopitelnějším než jednotlivé uváděné příklady. A kdybych mohl nyní psáti obšírnou historii posledních deseti let a systematicky ukázati, co otravovalo náš veřejný život, co a jak psaly listy p. dr. Benešovi blízce, kdybych mohl mluvit o jistých nápadných politických konverzacích, jako na př. když jeden člen zahraničního výboru nejprudčeji útočil na ministerstvo zahraničí a asi za 14 dní byl proň pln obdivu a chvály, kdybych mohl líčiti všechno to systematické zlehčování domácího odboje a nemírného zveličování všeho, co bylo za hranicí, a kdyby bylo m n ě vůbec možno mluvit o politickém zákulisí anebo o organizovaných útocích proti jistým politickým osobám atd., pak ovšem bych nemusil psáti o některých věcech dojísta*

menšího významu, abych ilustroval příčiny svého nazírání na metody p. dr. Beneše. Ale v daných poměrech nešlo to jinak. Ovšem při tom všem chci znovu přiznati, že pro mé posuzování mravní stránky jednání p. dr. Beneše bylo pro mne rozhodujícím, snad dokonce někdy praejudiciálním jeho první memorandum prezidentovi i to, co mu předcházelo (cesta k Denikinovi a „výlučně“).

Druhý díl byl jen jaksi ilustračním pro odůvodnění mého názoru na politické metody p. dr. Beneše a jeho lidí, a nehledě na obsírnou odpověď p. dr. Beneše nemohu, jak pravím, své mínění změnit. Hlavní věci, způsob zatčení Jiráčkova, věci Perglera, Štěpánka, Borského, Stříbrného, Dyka a jeho chování se k vládě a majoritě, která mu odhlasovala důvěru a dávala mu dokonce různé disposiční fondy, ač tušila, že se jich užívá k boji proti ní, i to, co dělala jeho žurnalistika, dojista stačí, abych zůstal při tom, co jsem napsal. Ba řeknu víc. Už jen to, že p. dr. Beneš jako ministr zahraničních věcí necítil, že je přímo jeho gentlemanskou povinností, nevystupovati aktivně, neřku-li agresivně ve vnitřní politice, že je jeho povinností, aby zrovna jeho tisk byl pokud možno na výši státní politiky a že necítil, že v zájmu jednoty národa na venek, což je prvním požadavkem dobré politiky zahraniční, musí zachovati zrovna on naprostou neutralitu ve věcech vnitřně politických, stačí alespoň pro mne, abych měl o p. dr. Benešovi mínění, které jsem zde vyslovil.

Je o mně známo, že uznám rád chybu, když jsem ji udělal a napravím křivdu, již jsem se dopustil. Ve vídeňské sněmovně jsem si získal ještě jako mladý poslanec všeobecný potlesk tím, že jsem veřejně prosil za prominutí druhého poslance, kterému jsem ukřivdil. Ale v mém názoru na p. dr. Beneše a jeho politické metody se ani po jeho prvním memorandu prezidentovi ani nyní po jeho odpovědi nic nemohlo změnit.

Dovedu plně oceniti snahu, aby mezi námi nastal jiný poměr, vím, že je to myšleno v nejlepším úmyslu prospěti naší věci, ale propast názorů na samé základy politiky je mezi námi příliš hlu-

boká, aby bylo mezi námi možné usmíření. Dovedl bych mu odpustiti i jeho dopis prezidentovi; osobně dovedu odpustiti i to nejhorší, ale nedovedu ani na okamžik zapomenouti, že to vůbec m o h l napsati.

Svou nejlepší vůli k spolupráci s p. dr. Benešem jsem ukázal v Paříži i ve svých řečech po návratu, jak ve sněmovně, tak ve schůzi příslušníků naší strany. Prostě nebylo možno mluvit o něm vřeleji, než jsem to učinil já. On ji projevil ve svém „výlučně“, v otázce zájezdu k Denikinovi a v memorandu prezidentovi. Bylo by zbytečno mluvit o tom víc. Je pravda, že mezi tím byl Těšín a těžký boj s naší stranou. Prohlédl jsem, co jsem v té příčině napsal a podepsal, ale opakuji, nenašel jsem naprosto žádného osobního útoku s mé strany. Dokonce jsem ani nenařadil, kdo je po tom, co jsem v Paříži věděl, vinen tím, že to s Těšínskem tak zle dopadlo. A to, že jsem prezidentovi řekl, co jsem slyšel od Rašina o svém výroku, mohlo být vyřešeno prostě tím, že by byl p. dr. Beneš uvedl svědectví pí Benešové a sl. Oličové — a já bych jistě si připomněl, kdy se to stalo. Že jsem citoval výrok dr. Rašina o lži, bylo by docelo vyváženo tím, že referování o mém výroku o povalování po hotelech prof. Masarykovi podobalo se denunciaci jako vejce vejci. Ale p. dr. Beneš připojil k tomu své úžasné líčení věcí v Paříži a věc nemohla pro mne jinak končiti, než skončila.

S klidným svědomím mohu říci, že jsem v dlouhých letech své politické činnosti prokázal, jak vážnou je pro mne vždy mravní stránka každé politiky — a proto snad smím říci, že jsem se s p. dr. Benešem rozejít musil, abych se s ním víc nesešel.

Repliku na můj spis odevzdali mi pp. arbitři dne 1. prosince 1929. Má 276 stran. Má duplika přirozeně vyžadovala delšího času a měl jsem ji připravenou k odevzdání p. dr. A. Schauerovi teprv dne 5. března, v den, kdy mně min. předseda p. Udržal

oznámil posudek pp. arbitrů. Odpověď na první díl jsem panu dr. Schauerovi, jak jsem napsal v úvodu, poslal, ale odpověď na druhý díl jsem už přirozeně pp. arbitrům neodevzdával.

Dr. KAREL KRAMÁŘ.

K R A M Á Ř Ů V

soud nad

B E N E Š E M

—
Vydala a vytiskla

TEMPO AKC. SPOL.

tiskařská, vydavatelská a nakladatelská

v Praze II, Jungmannova 26

—
Praha 1938

Druhé vydání